

УОЛТЪР СКОТ

ЛАМЕРМУРСКАТА
НЕВЕСТА

УОЛТЪР СКОТ

ЛАМЕРМУРСКАТА НЕВЕСТА

Превод: Христо Кънев

chitanka.info

Романът на Уолтър Скот „Ламермурската невеста“ — четвъртият от цикъла „Разкази на ханджията“, издаден под измисленото име Питър Петисън — се появява през 1819 г. По време на неговото съчиняване Уолтър Скот е тежко болен. Той диктува „Ламермурската невеста“ на своите секретари, които веднага изпращат готовите страници в печатницата.

В основата на романа лежи легенда, свързана с трагичните събития в семейството на Джеймс Долримпъл, лорд Стър (1619–1695), шотландски държавник и юрист. Скоропостижната смърт на неговата първа дъщеря Джанет, случила се само месец след нейната сватба с шотландския аристократ Дейвид Дънбар от Болдън, предизвиква множество тълкувания след обществото. Според една от версиите Джанет Долримпъл тайно тайно се е сгодила с лорд Рътуен, но по настояване на майка си, лейди Стър, била принудена да се омъжи за Дънбар. По време на първата брачна нощ в пристъп на безумие Джанет прави опит да заколи мъжа си. След месец тя умира. Уолтър Скот се възползва от тази легенда, но ситуира действието на своя сюжет в друго време и място — събитията на романа се разгръщат не в югозападната част на Шотландия, а в източните райони на страната, и половин век по-късно.

Както е винаги при Уолтър Скот, съдбата на главния герой Рейвънсууд се оказва неразривно свързана с историческите колизии на епохата. Времето на действие се отнася към 1709–1710 г. Тези години са белязани от кървави народни въстания или ожесточени конфликти между враждуващите страни в гражданската война. Във всеки случай едва ли заслужават нарекат „мирни“. Държавният преврат от 1688–1689 г. (т.нар. „Славна революция“), лишил Джеймс II Стюарт от английския престол, е извършен без широкото участие на народа и твърде малко отговаря на неговите интереси. Един от непосредствените резултати от постигнатия държавно-политически компромис е масовото обезземляване на селячеството както в Англия, така и в Шотландия, където този процес се развива особено болезнено.

През 1707 г. между Англия и Шотландия се сключва договор, според който двете държави се обединяват в Обединено кралство Великобритания. Макар Шотландия да встъпва в равноправен съюз с Англия, фактически както в икономическо, така и в политическо отношение унията от 1707 г. носи изгоди само за Англия. Шотландия

се оказва страна покорена и поробена от своя по-могъщ съсед. Във връзка с тази политическа промяна се усилват и без друго традиционните антианглийски настроения в Шотландия.

От тези настроения се възползват привържениците на Стюартите, които се опитват да привлекат шотландците на страната на свалената от власт династия. В продължение на първата половина на XVIII в. твърде често избухват метежи. А първото десетилетие на този век, по време на което се развива действието на „Ламермурската невеста“, е пропито с атмосферата на бъдещи исторически катаклизми — въстанията през 1715–1716 г. и 1745 г.

„Ламермурската невеста“ е най-мрачният от всички „шотландски“ романи на Скот. Никой друг не приключва така трагично — с гибелта на двамата централни герои; в никой друг роман не се среща такова обилие от зловещи пророчества и предзнаменования. „Трагедия във формата на роман“ — така нарича тази книга руският литератор от XIX в. Белински.

„Ламермурската невеста“ на Уолтър Скот нееднократно бива сравняван с трагедията на Шекспир „Ромео Жулиета“ — и в едната, и в другата творба опoетизираната любов е принесена в жертва на олтара на враждата и ненавистта. Драматичността на сюжета и сравнително неголямото число на действащите лица позволяват романът „Ламермурската невеста“ да бъде приспособяван за сцена. От сценичните преработки най-висока известност получава операта на италианския композитор Доницети „Лучия ди Ламермур“, често поставяна и в наши дни.

*Шотландци, чуйте, братя мили,
ако сте нещо съгрешили,
недейте го разказва.
Един тук слуша дъх стаил и
във тефтер си отбелязва.
Бърнс^[1]*

ПЪРВА ГЛАВА

*Да си изкарваш хляба с разни
цапотеници безобразни,
с дрънкулки шарени и празни —
просия си е то!*

Старинна песен

Малцина бяха посветени в моята тайна, докато съчинявах тези редове, които едва ли ще станат достояние на обществото, преди да е починал авторът им. Но дори да се лъжа, трябва да призная, че нямах амбиции да постигна почетно отличие, *digito monstrari*^[2]. Признавам, че ако съм хранил в душата си такива упования, би ме възрадвала по-скоро мисълта да остана скрит зад завесата като изобретателния кукловод на Пънч и на жена му Джоун и да се радвам на смайването и догадките на публиката ми. Тогава навярно ще чуя познавачите да изричат похвали за творбите на неизвестния автор Питър Патисън^[3] и тези похвали, породили възторг у чувствителната публика, да завладеят вниманието на младежта и увлекат дори възрастните; критикът ще побърза да ги окачестви като произведения на някой много известен писател, а в литературните среди и салони непрекъснато ще се говори за това кой и кога ги е създал. Но едва ли ми е отредено такова щастие приживе; за нещо повече не бих могъл и да мечтая.

Твърде съм закостенял в своите навици, твърде зле познавам светските привички, за да претендирам или да се надявам на почестите, с които са удостоявани съвременниците ми в литературата. Освен това едва ли бих се издигнал в собствените си очи, ако ме сметнат за достоен да заема макар за кратко време място сред „лъвовете“ на нашата голяма столица. Не бих могъл да скачам на крака, да се обръщам към публиката, разкрил пред нея достойнствата

си, като се почне от рошовата грива и се свърши с пискюлчето на края на опашката, „да рева, че съм твоето славейче“^[4], а после кротко да се отпускам по корем като добре дресирано животно от шатрата на някой панаир — и всичко това за една-едничка чашчица кафе и жалък резен хляб с масло, тънък като вафла. Не бих могъл да смеля грубото ласкателство, с което на вечеринката стопанката гощава дресираните си животни с такова усърдие, с каквото иска да предразположи папагалите да бърбят весело и остроумно пред гостите и. Не бих могъл заради такова признание да се принудя да ходя на задните си лапи и ако съм лишен от друга възможност, бих предпочел като пленения Самсон цял живот да въртя хромела вместо да забавлявам филистимлянските дами и велможи. С това не ще покажа неприязън — била тя искрена или престорена — към първите велможи на онези царства. Те си имат своето място, аз — моето, и ако се наложи да се сблъскаме, както става в старинната басня за чугуненото и глиненото гърне, потърпевщата страна ще бъде неизбежно аз. Но тези страници са друго нещо. Като ги разгръщат и четат, когато им се прииска, като се забавляват с тях, силните на деня няма да породят в душата на автора празни надежди, а покажат ли към тях пренебрежение или изрекат обида, не ще му причинят страдания; защото при общуването с тези, които упорито се стремят да го развличат, велможата рядко успява да избегне едното или другото.

Овидий изразява^[5] по-дълбоко и по-мъдро от мен тези чувства в един-единствен ред и ще си позволя да го цитирам тук:

Parve, nec invideo, sine me, liber ibis in urbem.^[6] Впрочем прочутият изгнаник веднага отхвърля тази мисъл, но аз не споделям скръбта му, задето не може лично да придружи съчинението си до пазара, където се продават литература, удоволствия и разкош. И дори да не бяха известни много такива примери, щеше да бъде достатъчна само историята с бедния ми приятел и съученик Дик Тинто, за да ме възпре в желанието ми да търся щастие и слава — заслужен дар за онези, които се трудят в полето на изящните изкуства.

Като наричаше себе си художник, Дик Тинто обикновено не забравяше да спомене, че произхожда от стария род Тинто от Ланаркшир, а в някои случаи намекуваше, че до известна степен накърнява достойнството си, като изкарва прехраната си с молив. Но ако потеклото му беше наистина такова, навярно предците му бяха

изпитали още по-силно унижение като например този добър човек баща му, принуден да работи като шивач в село Лангдирдум в западната част на страната: занятие полезно и несъмнено честно, но разбира се, не особено аристократично. Ричард, тоест Дик, се родил под скромната стряха на шивача и противно на своите наклонности започнал още от дете да учи този скромен занаят. Старият Тинто обаче не успял да тържествува от победата, постигната над вродените склонности на сина му. Защото постъпил като онова момченце, което се опитвало да запуши с пръст отвора на една чешма; струята, разгневена от поставената ѝ преграда, се изплъзнала встрани и обляла нещастника от глава до пети. Така се случило и с бащата Тинто. Защото многообещаващият му чирак не само изхабил всичката му креда, като се упражнявал да рисува върху шивашкия тезгях, ами започнал да прави и карикатури на най-достойните клиенти на баща си, те възроптали и заявили, че няма да търпят бащата да ги обезобразява със своите дрехи, а синът му да ги прави за смях на всички. Съзнавайки, че го заплашват позор и разорение, старият шивач се примирил със съдбата си, отстъпил пред молбите на сина си и му разрешил да опита щастieto си на друго поприще, което по-добре подхожда на наклонностите му.

По онова време в Лангдирдум живеел един странствуващ поклонник на четката, който упражнявал изкуството си sub Jove frigido^[7] и покорявал сърцата на всички местни момчетии, най-вече на Дик Тинто. А тогава още не съществувал обичаят да се икономисва всичко и в резултат на подобни недостойни ограничения да се заменя с най-сух надпис символичното изображение на занаята, преграждайки по този начин пътя на художниците към дотогава винаги открития и достъпен източник за усъвършенствуване и доходи. Тогава още не било разрешено да се пише върху мазилката на входа за кръчмата или на табелата на някоя странноприемница: „Старата сврака“ или „Главата на сарацина“, заменяйки с безстрастни думи живия образ на пернатата бърбица или смръщения лик на страшния мохамеданин изпод чалмата му. В онези далечни и непридирчиви времена умееха да уважават нуждите на всички съсловия и изписваха фирмите на кръчмите — тези емблеми на веселието — така, че те да бъдат разбираеми за всеки, без разлика на положение и звание, като не забравяха, че онзи бедняк, който не може да прочете и сричка, може да

обича чашата хубава бира не по-малко от грамотните си съседи или дори от самия пастор. Следвайки този високолиберален принцип, кръчмарите показваха характера на своята професия с картинни символи, а рисуващите на фирми, макар да не се хранеха обилно, поне не гладуваха съвсем.

Дик Тинто постъпил на учение при достойния представител на тази, както казахме, отживяла професия и както се случва често с много гении в изкуството, започнал да рисува с бои, преди да има някаква представа за истинска рисунка. Неговата вродена наблюдателност скоро му помогнала да се избави от грешките на учителя си и да не се нуждае повече от неговите наставления. Особено добре Дик умеел да рисува коне, които били любимото изображение по фирмите в шотландските села; проследявайки развитието на младия художник, ще установим със задоволство как той лека-полека започва да скъсява гърбовете и да удължава краката на тези благородни животни, в резултат на което те все по-малко приличали на крокодили и все повече — на самите себе си. Клеветниците — те винаги са готови да преследват таланта с настървение, съответстващо на неговите успехи — пуснали, слухове, че Дик веднъж бил нарисувал кон с пет крака вместо с четири. За негово оправдание бих могъл да се позова на аргумента, че художниците се ползват със свободата да създават каквито искат, дори най-необикновени и неправилни съчетания и няма нищо непозволено в това да представиш любимия си предмет на изображение с един крайник повече. Но аз свято почитам паметта на покойния приятел и не ми допада такава зле обоснована защита. Видял съм с очите си фирмата, за която става дума; тя и сега се полюшва възторжено в Лангдирдум и съм готов да се закълна, че онова, което са сметнали за пети крак на коня, по погрешка или по недоразумение, е всъщност опашката и като вземем под внимание позата, в която е изобразено благородното животно, фигурата е въведена и изпълнена с най-голямо майсторство и смелост. Конят стои на задните си крака и опашката, която опира о земята, образува нещо като *point d'appui*^[8], придавайки на цялата фигура устойчивостта на триножник; в противен случай би било непонятно как конникът ще може да се удържи в тази поза, без да тупне назад. За щастие дръзкия замисъл станал притежание на човек, който го оценил достойно, и когато Дик, достигнал нова степен на съвършенство, се усъмнил дали е редно така

дръзко да се отклонява от приетите норми в изкуството и пожелал да нарисова портрет на съдържателя като изкупление за тази своя незряла творба, трезвомислещият клиент отхвърлил благородното предложение, вероятно съзнавайки, че всеки път, когато бирата му не успее да развесели посетителите в заведението, те, щом погледнат, към фирмата, веднага ще изпаднат в най-прекрасно настроение.

Целта ми тук не е да проследявам как Дик Тинто усъвършенствувал майсторството си и как обуздавал разпаленото си въображение, следвайки правилата на изкуството. Когато видял картините на своя съвременник, шотландския Теннърс, както тогава заслужено наричаха Уилни, пелената паднала от очите му. Той захвърлил четката, заловил се за пастелите и въпреки глада и тежкия труд, неизвестния и несигурен утрешен ден продължил да следва избрания от него път, овладявайки изкуството на живописиста йод ръководството на учители, по-добри от първия му наставник. Но въпреки това най-ранните, неумели опити на гениалния художник като детските стихове на Поуп, ако можехме да ги възпроизведем, ще останат завинаги скъпи за ранните другари на Дик Тинто. Така над вратата на скромната кръчмица на една малка уличка в Гандърклу още стоят изрисуваните от него скара и висока халба с похлупак... Но вече чувствавам, че е време да се простим с тази тема, защото бих говорил за приятеля си дълго, дълго.

Животът в бедност и в постоянна борба за съществуване принудиха Дик Тинто да прибегне до средство, обичайно за събратята му по четка: като не беше в състояние да наложи данък върху вкуса и щедростта, той се зае да вземе този данък от хорската суетност — с една реч започна да рисува портрети. И ненадейно, след като няколко години не знаехме нищо един за друг, по времето когато Дик вече бе достигнал голямо майсторство и се беше издигнал високо над първоначалните си опити, а не обичаше дори да му се намеква за тях, ние отново се срещнахме в село Гандърклу, където аз заемах сегашната си длъжност, а Дик правеше копия на човешките лица, сътворени от всевишния по негов образ и подобие, и вземаше по гвинея за парче. Това наистина бе жалко възнаграждение, но на първо време то беше достатъчно да задоволи скромните потребности на моя приятел: Дик държеше стая в странноприемница „Уолас“ и си позволяваше шеги по адрес на самия съдържател, но се отнасяше с

уважение и почитателно внимание към камериерката, коняря и слугата в кръчмата.

Приятни бяха тези безгрижни дни, ала те не продължиха дълго. Негова милост леърд^[9] Гандърклу с жена си и трите си дъщери, свещеникът, акцизният агент, високоуважаваният ми покровител мистър. Джедедаа Клийшботам и десетина арендатори, и фермери си осигуриха, безсмъртие чрез четката на Тинто, но след това, работата, му започна да замира; а от мазолестите ръце на селяните, водени в ателието на художника от чиста амбиция, рядко можеше да се изтръгне повече от една или дори половин کرونا.

Но макар че хоризонтът се забули с облаци, бурята позаглъхна. Съдържателят на странноприемницата се отнасяше по християнски с наемателя си, който си плащаше добре, докато имаше пари. Внезапната поява в официалния салон на семеен портрет в стил Рубенс, на който бе изобразен самият стопанин на заведението, с жена си и дъщерите си, говореше красноречиво, че Дик все пак бе намерил начин да замени плодовете на изкуството срещу необходимите му средства за живот.

И все пак няма нищо по-несигурно от подобни източници. Сега самият Дик стана прицел за насмешките на стопанина, без да може да се защити или да му отвърне със същото; триножникът бе отнесен на тавана, където нямаше място дори да го изправят, а художникът престана да посещава седмичните сбирки на местното общество, чиято душа и сърце бе някога. Приятелите на Дик Тинто започнаха да се боят да не би той да заприлича на животното, известно под името ленивец, което, като унищожи докрай листата на приютилото го дърво, се свлича на земята и умира от гладна смърт. Осмелих се да намекна на Дик за заплашващата го опасност, посъветвах го да напусне гостоприемните предели, изчерпани докрай от него, и да използва безценния си дар на друго място.

— Има една причина, поради която не мога да се махна оттук — тъжно изрече приятелят ми и стисна ръката ми със сериозен израз на лицето.

— Сметката, която не си платил? — попитах аз с искрено съчувствие. — Ако скромните ми средства са в състояние да те избавят от бедата...

— Не, не, за бога — прекъсна ме благородният младеж, — как мога да прехвърля на раменете на приятеля си товара на собствените си несполуки! Имах средство да си възвърна свободата; по-добре е да пълзиш из някой нечист канал, отколкото да останеш в затвора.

Не разбрах какво имаше предвид приятелят ми. Музата на живописиста явно бе измамила очакванията му, а каква ли друга богиня би могъл да призове на помощ? Това остана тайна за мен. Разделихме се, без да се обясним докрай и се видяхме едва три дни по-късно на прощалната гощавка, която собственикът на странноприемницата даде по случай заминаването на Дик за Единбург.

Заварих приятеля си в прекрасно настроение: той си свирукаше, докато прибираше в пътната торба боите, четките, палитрата и една чиста риза. А долу, в салончето, ни чакаше студено говеждо и две халби чудесен портер, по което аз заключих, че Дик си заминава, без да наруши добрите отношения с хазаина. Да си призная, любопитството ми беше силно изострено и нямах търпение да разбера как приятелят ми е успял тъй бързо да оправи работите си. А въпросът какви земни сили са му помогнали да се измъкне така щастливо, ме хвърляше в догадки.

Той забеляза нетърпението ми и като ме хвана за ръката, рече:

— Приятелю, бих скрил дори от теб унижението си, което ми се наложи да понеса, за да мога достойно да се разделя с Гандърклу. Но защо да се опитвам да скрия онова, което ще се разбере от само себе си? Цялото село, цялата енория, целият свят скоро ще узнаят до каква бедност е изпаднал Ричард Тинто.

Внезапна мисъл проряза като мълния главата ми — бях забелязал, че през тази паметна сутрин хазаинът снова из странноприемницата с чифт нови-новенички кадифени панталони, вместо със старите, износени, от манчестърски рипс.

— Как! Ти си се принизил до бащиния занаят? — възкликнах аз и стиснал палеца и показалеца на дясната ръка, бързо ги прокарах от бедрото до рамото си, като че правех дълга тропоска. — Заловил си се отново за иглата, а, Дик?

В отговор на нелепото ми предположение Дик само се намръщи и изсумтя, както постъпваше, когато беше крайно възмутен, а после мина с мен в съседния салон и ми показа облеганатото на стената изображение на величествената глава на сър Уилям Уолас^[10], така

страшна, както в онзи миг, когато е била отсечена по заповед на злодея Едуард. Картината беше нарисувана на дебела дъска, отгоре с желязна скоба и явно бе предназначена за фирма на странноприемницата.

— Ето, приятелю — каза Тинто. — Ето славата на Шотландия и моя позор. Или по-точно позорът на онези, които вместо да поощряват художниците, като им помагат да служат на изкуството, ги тласкат към подобни недостойни и низки крайности.

Опитах се да успокоя моя обиден и възмутен приятел. Напомних му, че не бива да подражава на елена от една известна басня, като презира таланта, с чиято помощ е превъзмогнал затруднението си, докато другите му необикновени качества на портретист и пейзажист са се оказали безсилни да му помогнат. Възторжено похвалих изпълнението, както и замисъла на картината и го уверих, че той не само ще се избави от позора, като изложи на показ един толкова съвършен образец на таланта си, а напротив, ще стане още по-прочут.

— Да, прав си, друже мой, прав си — отвърна Дик и ме обгърна с поглед, грейнал от възторг. — Защо да се срамувам от това, че могат да ме нарекат... — той се запъна, докато намери търсената дума — уличен художник. Нима Хогарт не се е изобразил точно такъв на една от най-добрите си гравюри? Доменикино или друг някой от древността, а в наше време Морланд не са се притеснявали от този вид изкуство. Къде е казано, че само богатите и знатните трябва да се наслаждават на произведенията на изкуството, не са ли предназначени те да будят възхищение у всички? Статуите се излагат под открито небе; защо Живописата да бъде по-недостъпна от сестра си, наречена Скулптура? Но, драги мой, настъпи време да се разделим; до час ще дойде дърводелецът, за да постави тази... фирма, и право да си кажа въпреки всичките си разсъждения и утешителните ти слова бих предпочел да се разделя с Гандърклу, преди да е настъпило събитието, за което става дума.

Пристъпихме към прощалното угощение, предложено ни от сърдечния хазаин, и тръгнах да изпратя Дик по пътя му за Единбург. Сбогувахме се на миля от селото в момента, когато отекнаха шумни възгласи — момчетата приветствуваха окачването на новата емблема на странноприемницата — Главата на Уолас. Дик Тинто ускори крачка, за да се отдалечи по-скоро от веселите викове — нито предишният

занаят, нито скорошните разсъждения можеха да го примирят с ролята на живописец, който рисува кръчмарски фирми.

Талантът на Дик бе забелязан и оценен достойно в Единбург. Няколко прочути ценители на изкуството го удостоиха със съвети и покани за обяд. Но тези господа се оказаха по-щедри на съвети, отколкото на средства; по мнението на самия Дик парите биха му донесли по-голяма полза, отколкото най-мъдрият съвет. Затова той се насочи към Лондон, този вселенски пазар на таланти, където стоката винаги е изобилна, а купувачите са малко.

Признат безспорно за изключително надарен художник, Дик, чието самолюбие и сангвиничен характер не му позволяваха дори за миг да се усъмни в крайния си успех, се вля стремително в тълпата на онези, които се боричкаха и блъскаха да напреднат и да се прославят. Едни от тях му се удаде да отблъсне, а други пък отблъснаха него. Накрая благодарение на упоритостта си той постигна задоволителна известност: рисува картини за наградата на Сдружението, участва със свои произведения на изложбата в Съмърсет хаус и охули организационния комитет. Но на бедния Дик бе съдено да загуби битката и така желаното от него поприще, където се сражаваше с безстрашие и дързост. В изящните изкуства няма средно положение между блестящия успех и пълния провал, а тъй като амбицията и усърдието не помогнаха на Дик да си спечели слава, той бе обречен да понесе негодите, които са жребият на неуспелия. Известно време го покровителствуваха двама-трима ценители, които се славеха със своята оригиналност и във всичко изразяваха мнение, обратно на общоприетото, но скоро художникът им доскуча и те го изоставиха така, както разглезеното дете захвърля своята играчка. Тогава, изглежда, злостастият го е притиснало в лапите си и не го е пуснало до преждевременната му кончина. Смъртта избави Тинто от жалката му стаичка на Суолоу стрийт, където хазайката му го тормозеше да ѝ даде дължимото, а отвън го причакваха съдебните пристави. „Морнинг поуст“ посвети на паметта му четвърт колонка с великодушната констатация, че в почерка на този живописец се долавял значителен талант, макар картините му да страдали от схематичност. И веднага след това се съобщаваше, че известният търговец на гравюри мистър Варниш, който разполага с няколко рисунки и скици на Ричард Тинто, кани знатните господа и други джентълмени, желаещи да попълнят

колекциите си от съвременна живопис, незабавно да се запознаят със споменатите произведения. Така завърши житейския си път Дик Тинто — печално доказателство за неоспоримата истина, че изкуството не търпи посредствеността и че този, който не може да се изкачи на върха на стълбата, не бива да стъпва дори на първото стъпало.

Паметта за Тинто ми е скъпа, най-вече споменът за нашите беседи, в които често обсъждахме темите на настоящите ми занимания. Дик се радваше на моите успехи и предлагаше да отпечатаме разкошно илюстрирано издание със заглавки, винетки и *culs de lampe*^[11], осъществени от неговата ръка, движена от приятелски чувства към автора и любов към родния край. Той дори склони един стар инвалид, сержант, да му позира за Ботуел^[12], който служил в лейбгвардията на Чарлс II, и започна да рисува хандърклубския глашатай за портрета на Дейвид Дийнс. Дик ми предложи да обединим усилията си, но изказа много забележки, като прибави значителна доза здрава критика към похвалите, които съчиненията ми често имаха щастието да изтръгват.

— Героите ти, драги Патисън — казваше той, — твърде много *пустословят*, непрестанно *бръщолевят*. — Тези изящни изрази Дик бе усвоил от речника на една странствуваща театрална трупа, за която бе рисувал декорите. — Цели страници от книгите ти са пълни с дрънканици и диалози.

— Но древният философ е обичал да повтаря: „Говори, за да мога да те опозная“ — възразих аз, — и ми се струва, че няма по-занимателно и ефикасно средство, с което да представиш *personae dramatis* пред читателя, от диалога, където всеки герой разкрива присъщия си характер.

— Съвсем измамна мисъл! — възкликна Тинто. — Омразна ми е като празна кана. Не отричам, че разговорите имат известна ценност за човешкото общуване и съвсем не поддържам теорията на онзи питагорейски първенец, който твърди, че на чашка разговорът се опорочава. Но не мога да се съглася и с това, че когато човекът на изкуството желае да убеди публиката в правдоподобността на изобразяваното събитие, той трябва да го предава с помощта на диалог. Напротив, вярвам, че повечето ти читатели — ако твоите истории бъдат някога отпечатани — ще признаят заедно с мен, че посвещаващ често цяла страница на разговори за някоя дреболийка, която може да

се предаде с две думи, докато, ако изобразиш точно и с необходимите нюанси позите, маниерите и самата случка, би запазил всичко ценно и би избягнал безкрайните „каза той“ и „отвърна тя“, с които толкова обичаш да обременяваш всяка страница.

— Забравяш разликата, която съществува между четката и перото — казах аз. — Живописиста — това безгрижно и безмълвно изкуство, както го нарича един от най-добрите съвременни поети — прибъгва по необходимост до окото, понеже не разполага със средства, с които да привлече вниманието на ухото; поезията и подобните на нея други видове словесност са принудени да разчитат на слуха, ако искат да събудят интерес, който не би могъл да се пробуди чрез зрението.

Но не успях да разколебая мнението на Тинто с тези доводи, изградени, както той се изрази, на лъжлива предпоставка. Дик възрази:

— За съчинителя на романи^[13] описанието изпълнява ролята на рисунъка и колорита за художника. — Думите са също багри и ако писателят ги употребява с нужното умение, всяка сцена, която той ще извика пред мисления взор на читателя, ще бъде не по-малко ярка от яснотата, с която живописецът би я представил пред погледа на зрителя, осъществена като гравюра или платно. И в двата случая законите са едни и същи; прекаленото увлечение по диалога, тази многословна и отегчителна форма, доведе до смесване на художественото повествование с драмата — съвсем различен вид литературно съчинение, в което диалогът е самата основа, защото, като изключим репликите, всичко останало — костюмите, лицата, движенията на артистите — е предназначено за окото. Няма нищо по-сучно от дългото повествование, написано под формата на драма — продължи Дик, — и всеки път, когато ти прекъснеш повествованието с дълги разговори, като го приближаваш към този жанр, то става съдържано и неестествено; освен това изгубваш способността да привлечеш вниманието на читателя и да възбудиш въображението му, а във всички други случаи смятам, че сравнително добре успяваш да се справиш.

Поклоних се в знак на благодарност за комплимента, изречен навярно с единствената цел да бъде *облекчаващ лек*, и незабавно изявих готовност да напиша — или поне да се опитам да напиша — роман в стил по-близък до гореописаните правила, където героите ще действуват повече, а ще говорят по-малко, отколкото във всички

досегашни мои литературни опити. Дик кимна одобрително и прибави с покровителствен тон, че като награда за моето покорство ще дари на музата ми сюжет, който преди време много го заинтригувал, предвид на неговото собствено изкуство.

— Ако се вярва на легендата — допълни той, — тази история наистина е достоверна; обаче оттогава са изминали над сто години и е разумно да се усъмниш в точността на малките детайли на сюжета.

Изрекъл тези думи, Тинто отвори папката си и извади една рисунка; това била скицата, както ми обясни, на бъдеща картина с размери четиринадесет на осем фута^[14]. Тази скица, майсторски интерпретирана, както биха се изразили специалистите, изобразяваше старинна зала, уредена и обзаведена, казано на съвременен език, според вкуса на елизабетинската епоха^[15]. Светлината, проникваща в стаята през горната половина на висок прозорец, падаше върху женска фигура с необикновена хубост; жената сякаш бе застинала в безмълвно отчаяние, очаквайки изхода от спора между други две лица — млад мъж във вандайковски костюм^[16] от времето на крал Чарлс I Стюарт и друга жена, която, ако се съди по възрастта и сходството в чертите, беше майка на първата. Младият мъж, с израз на поругана гордост — това личеше по отметнатата му глава и протегнатата напред ръка, — не толкова молеше, колкото настояваше за нещо, което му принадлежи по право, пред по-възрастната жена, а тя го слушаше с явно неудоволствие и гняв.

Тинто ми показва тази скица със загадъчен възторг в душата си: гледаше я с такава наслада, с каквато любящият родител гледа своя многообещаващ син, предвкусвайки високото място, което ще заеме детето му в света, и как то ще прослави бащиното име. Отпърво подържа рисунката в изпънатата си ръка, сетне я поднесе по-близо и накрая я сложи върху скрина, затвори долните капаци на прозореца, защото падащата отгоре светлина му изглеждаше по-подходяща, отстъпи няколко крачки, като накара и мен да се отдръпна с него, заслони с длан очи, за да навлезе по-дълбоко в същността на темата, и свърши с това, че похаби една детска тетрадка, навивайки я на тръба, както постъпват любителите. Долових, че степента на възторга ми не съответствува на неговите очаквания.

— Мистър Патисън — възкликна живо той, — винаги съм мислел, че си надарен с добро око!

Признах, че не съм лишен от нормално зрение.

— И все пак, кълна се в честта си, ти си се родил слепец, щом не можа от пръв поглед да разбереш сюжета и смисъла на тази скица. Не се готвя да хваля работата си, оставям това на другите; съзнавам недостатъците си; рисунъкът и колоритът още са далеч от съвършенството, макар да се надявам, че след време ще станат подобри в резултат на практиката. Но композицията, позите и изражението на лицата — нима те не разказват цялата история на всеки, който погледне тази скица? Ако успея да нарисувам моята картина, без да принизя първоначалния си замисъл, името Тинто вече няма да бъде замъглявано от завист и интригантство.

— Твоята скица много ми харесва — казах аз. — но за да мога да я оценя напълно, ще трябва да ме запознаеш със сюжета; необходимо е да зная за какво се разказва.

— Тъкмо това ме възмуцава — отговори Тинто. — Ти толкова си свикнал с тези бавно наслагващи се, сиви подробности, че си изгубил способността за мигновено и живо прозрение, което проблясва в ума и ни кара, виждайки някоя картина, която отразява изразително и точно определен момент от живота на героите, да отгатнем по техните пози и лица не само миналото и настоящето им, но и — открехвайки завесата на бъдещето, — да узнаем това, което ги очаква занапред.

— Тогава според теб, любезни Дик, живописиста превъзхожда маймуната на прочутия Хинес де Пасамонт, която не си пъхала носа в нищо по-далечно от миналото и настоящето. И друго: живописиста превъзхожда дори самата природа, от която черпи сюжетите си, защото, смея да те уверя, любезни Дик, че и да можех да надникна в тази елизабетинска зала и да съзря с очите си представените от теб хора, пак нямаше на йота да проумея техните истории и нямаше да вникна по-дълбоко, отколкото сега, когато гледам тази твоя скица. Наистина, ако се съди по разнежения поглед на младата жена и по грижливостта, с която си изрисувал стройния крак на младежа, мога да предположа, че става дума за любов.

— И ти наистина ли ще допуснеш едно такова смело предположение? — каза Тинто. — А страстта, с която този пламтящ от гняв младеж брани правата си; покорното, безмълвно отчаяние на младата жена; мрачният вид на по-възрастната дама, чийто поглед

макар да ни подсказва, че тя чувствава неправотата си, изразява и твърда решителност да не отстъпва от намеренията си...

— Ако лицето на тази дама изразява всички тези чувства, драги Тинто — прекъснах го аз, — твоето умение на живописец може да се мери само с драматичния талант на мистър Пъф от „Критикът“^[17], който предава цяла сложна фраза само чрез изразителното поклащане на главата на лорд Бърли^[18].

— Скъпи мой Питър — отвърна Тинто, — ти, както виждам, си непоправим; все пак аз ще се отнеса снизходително към недосетливостта ти и няма да те лиша от удоволствието да разбереш картината ми, а едновременно с това и да спечелиш тема за твоето перо. Трябва да узнаеш в такъв случай, че миналото лято, когато правех скици в Ийст Лодиан и в Берикшир, не устоях на съблазънта да посетя Ламермурските планини, където, както се говори, са се запазили някои останки от минали времена. Особено силно впечатление ми направиха развалините на един старинен замък и там някога се е намирала тази, както ти я нарече, елизабетинска зала. Отседнах за два-три дни в близката ферма, а старата стопанка на тази ферма добре познаваше историята на замъка и събитията, случили се в него. Едно от тях ми се стори така интересно и необикновено, че мигом бях раздвоен в желанието си да нарисувам старинните руини на фона на планинския пейзаж и да отразя в исторически аспект необикновените събития, за които бях научил. Ето записките ми. — И с тези думи Дик ми подаде връзка листа, на които сред карикатури и скици на кули, мелници, едновременни фронтони и гълъбарници личаха редове, нахвърлени ту с молив, ту с перо.

Заех се, доколкото ми бе възможно, да разгадавам същността на ръкописа и като почерпих от него историята, която сега предлагам на моите читатели, се опитах, следвайки макар само отчасти съвета на приятеля ми Тинто, да я облека в описателна, а не в драматична форма. И все пак слабостта ми към диалога понякога вземаше връх и тогава героите ми както множеството подобни на тях лица в бърбивия ни свят, започваха да се увличат в разговори вместо в действия.

[1] Стиховете от Шекспир са превод на Валери Петров; Чосър е в превод на Александър Шурбанов; останалите стихове, балади и

шотландски народни песни са преведени от Евгения Начева—Пенчева.
— Б.пр. ↑

[2] За да не ме сочат с пръст (лат.). — Б.пр. ↑

[3] Псевдоним на Уолтър Скот. — Б.пр. ↑

[4] Шекспир, „Сън в лятна нощ“, I действие, 2 сцена. — Б.пр. ↑

[5] Древноримският поет Публий Овидий Назон (43 пр.н.е. — 17 н.е.), заточен от император Август на брега на Черно море, в късните си произведения („Скръбни послания“ и „Послания от Понт“) непрестанно се оплаквал от своята съдба и молел да го върнат в Рим. По-нататък се цитират тези негови „Скръбни послания“. — Б.пр. ↑

[6] Не ти завиждам, малка книжчице, че без мен ще се упътиш за града (лат.). — Б.пр. ↑

[7] Под студеното небе (лат.). — Б.пр. ↑

[8] Опорна точка (фр.). — Б.пр. ↑

[9] Титла на шотландски земевладелец. — Б.пр. ↑

[10] Национален герой на Шотландия, водил успешна борба през XIII век срещу англичаните. Жертва на предателство, той бил екзекутиран в 1305 г. по заповед на английския крал Едуард I. — Б.пр. ↑

[11] Винетки на края на глава в книга (фр.). — Б.пр. ↑

[12] Герои от романа „Пуритани“ на Уолтър Скот. — Б.пр. ↑

[13] Тук авторът има предвид литературно произведение в проза, в което реалистичното се преплита с романтичното и фантастичното при голямо идеализиране на герои, обстановка и събития. — Б.пр. ↑

[14] Един фут (стъпка) е равен на 30,48 см. — Б.пр. ↑

[15] Периодът, през който е била на трона английската кралица Елизабет I Тюдор — втората половина на шестнадесети век. — Б.пр. ↑

[16] Облеклото на изобразяваните от прочутия фламандски художник представители на английската аристокрация от първата половина на XVII век. — Б.пр. ↑

[17] Герой на Шеридан от споменатата комедия. — Б.пр. ↑

[18] Друг герой от същата комедия, който изразявал всичко само с движения на главата си. — Б.пр. ↑

ВТОРА ГЛАВА

*Но, лордове, не сме докрай довели
победата.*

*Противникът избяга, но туй е малко —
той е от онези, които се съвземат твърде
лесно.*

Шекспир, „Хенри VI“

В тясната планинска клисура, която започва от плодородните поля на Ийст Лодиан, някога се издигаше замъкът Рейвънсууд, от който сега са останали само развалини. Стародавните му притежатели бяха могъщи и войнствени барони със същото име, каквото носи и замъкът — Рейвънсууд. Те водеха родословието си от най-стари времена и бяха в роднински връзки с родовете Дъглас, Хюм, Суинтън, Хей и други влиятелни и знатни шотландски фамилии. Историята на рода Рейвънсууд е тясно свързана с историята на самата Шотландия — за славните им подвизи се разказва в нейните летописи. Господствайки над планинския проход, който свързва Лодиан с Берикшир или Мърс, както се наричаше югоизточната провинция на Шотландия, замъкът Рейвънсууд играеше важна роля по време на външните войни или вътрешните междусобици; той неведнъж биваше подлаган на яростни атаки и упорито устояваше на тежките обсади; както може да се очаква, притежателите на този замък заемат видно място в нашето повествование. Но нищо не е вечно на този свят и прочутият род Рейвънсууд изпитал върху себе си превратностите на съдбата; през втората половина на XVII век той бе започнал да запада. Малко преди революцията последният притежател на замъка Рейвънсууд бе принуден да се раздели с древната цитадела на своите предци и да се пресели в една усамотена кула на пустинния бряг на Северно море, между нос Сейнт Аб и село Аймът. Около новото му

жилище се простираха изоставени пасища, с които се изчерпваха всичките му имоти освен кулата.

Лорд Рейвънсууд, наследникът на обеднелия род, не желаше да се примири с новото си положение. След междуособната война от 1689 година той се оказа между победените; обвиниха го в измяна към отечеството и макар да не изгуби живота и имуществото си, бе лишен от титла, задето опетнил честта си. Продължиха да го наричат лорд Рейвънсууд, но само от учтивост.

Въпреки че изгуби титлата и някогашното богатство на своите прадеди, Алън Рейвънсууд запази гордостта и буйния им нрав и тъй като смяташе за виновник за падението на своя род една конкретна личност, бе изпълнен с несдържана омраза към нея. Тази личност бе откупила не само замъка, но и всичките владения на бившите му собственици, от които бе лишен сега наследникът Алън Рейвънсууд. Новият стопанин произхождаше от много по-малко древен род, който беше придобил богатство и политическо влияние по време на гражданската война. Получил юридическо образование, той достигна високи държавни длъжности и минаваше за човек, който умее да лови риба в мътните води на държавата, раздирана от разпри и управлявана от наместници; той наистина много умело бе натрупал огромно състояние в тази разорена страна и като знаеше цената на богатството, а също и начините да го придобива, ловко използваше двете средства за засилване на своето влияние и мощ.

Надарен с такива качества и способности, този човек беше опасен противник за буйния и безразсъден Рейвънсууд. Дали Рейвънсууд наистина имаше основание за омразата, която изпитваше към новия стопанин на своя родов замък — по това имаше различни мнения. Според някои единствената причина за враждата бил отмъстителният и злобен нрав на лорд Рейвънсууд, който не можел да се примири, че земите и замъкът на прадедите му са в чужди ръце, макар да ги бе изгубил при честна и законно извършена продажба; но повечето хора, склонни да ласкаят богатите, когато са пред тях, и да ги осъждат зад гърба им, бяха на друго мнение. Те твърдяха, че лорд-пазителят на печата (тъй като въпросният сър Уилям Аштън бе достигнал този висок държавен пост), преди да придобие замъка Рейвънсууд, имал някакви парични отношения с бившия му притежател; и тутакси, сякаш съвсем неволно и без да потвърждават

нищо, задаваха въпроса коя от двете страни е по-вероятно да е имала предимство, за да реши в своя полза споровете, възникнали в резултат на тези сложни парични взаимоотношения: сър Аштън, хладнокръвният адвокат и умел политик, или холеричният, необуздан и вироглав Рейвънсууд, въвличен от сър Аштън във всевъзможни юридически капани и уловки.

А обществените отношения в Шотландия даваха храна за такива подозрения. „В онези дни нямаше цар в Израил.“^[1] След като Джеймс VI напусна Шотландия, за да приеме по-богатата и по-могъща корона на Англия, шотландската аристокрация се раздели на враждебни групи, които се сменяха на власт една след друга в зависимост от това, доколко успяваха интригите им в Сейнтджеймския двор^[2]. Бедствията, породени от тази система на управление, напомняха нещастията, сполетели ирландските селяни, които арендуваха земите на имения, чиито собственици не живеят в Ирландия. В страната нямаше върховна власт, общите интереси на която да съвпадат с народните интереси и към която притесняваните от местните тирани да се обърнат за милост или правосъдие. Колкото бездеен или егоистичен да бе монархът, колкото и да се стремеше той към самовластие, все пак в една свободна страна личните му интереси така се преплитат с интересите на поданиците му, а вредните последици от злоупотребите са толкова очевидни и неизбежни, че здравият разум го подтиква да се погрижи да има еднакво за всички правосъдие и да заздравя престола въз основа на справедливостта. Ето защо дори владетелите, известни като узурпатори и тирани, се оказваха ревностни защитници на каузата „правосъдие за всички“, при властвуването на които не се накърняваха личните им интереси и тяхното могъщество.

Съвсем иначе стоят нещата, когато върховната власт е в ръцете на водача на някоя аристократическа върхушка, която е в съперничество с водача на враждебна клика, стремяща се към слава. Той трябва да посвети краткото си и нестабилно управление, за да възнагради своите привърженици, да заздравя влиянието си и да се разправи с враговете си. Дори Абу Хасан^[3], този най-безкористен от всички наместници, по време на еднодневното си халифство не пропуска да изпрати в дома си получения „дар“ от хиляда жълтици; шотландските управници всеки път, когато в резултат от надмощието

на една или друга групировка завземеха властта, охотно прибегваха до същото средство, за да се възнаградят.

С особено позорно пристрастие се отличаваха съдебните инстанции. Едва ли имаше важно дело, в което съдиите да нямат основание да го проявят. Дотолкова не можеха да устоят на изкушението, че от онези времена датира поговорката: „Каж ми кой е тъжителят и аз ще приложам съответния закон.“ Един вид подкуп водеше до друг, още по-срамен и гнусен. Съдията, който прилагаше свещените си задължения днес, за да помогне на приятеля си, а утре — за да погуби някой враг, и се ръководеше при произнасяне на присъдата от роднински отношения и политически симпатии, не можеше да не възбуди подозрение в пристрастие и затова естествено се предполагаше, че кесията на богатата неведнъж е накланяла към себе си везните на правосъдието. Дребните слуги на Темида вземаха подкуп най-безсъвестно. С цел да се повлияе на присъдата, изпращаха на съдиите сребърни предмети и кесии с пари; по думите на един съвременник „подът на съдебната зала се покриваше с подкупи“, като никой дори не мислеше да прикрива това.

При такива обстоятелства всички имаха основание да смятат, че сър Уилям Аштън, държавен деец, човек твърде опитен в съдопроизводството, а при това и влиятелен член на победилата фракция, ще съумее да се възползува от положението си, за да получи надмощие над не толкова изкусния и щастлив противник. Но дори ако допуснем, че деликатната съвест на лорд-пазителя не би му позволила да се възползува от споменатите предимства, все пак не бива да се съмняваме, че поне лейди Аштън е разпалвала с всички средства честолюбието на съпруга си и стремежа му да умножи своите богатства, също както навремето властолюбивата лейди Макбет е подкрепяла мъжа си в престъпните му замисли.

Лейди Аштън произхождаше от по-знатен род от този на нейния господар и повелител — обстоятелство, което тя не пропускаше да използва колкото може по-добре в стремежа си да поддържа и засилва влиянието на мъжа си върху другите, а (както се твърдеше, макар дори неоснователно) и собственото си влияние над него. На младини тя беше хубавица и осанката ѝ все още поразяваше със своето горделиво достойнство и величие. Природата я бе дарила с големи способности и силни страсти, а опитът я научи да използва способностите си и да

прикрива, ако не може да възпре, своите страсти. Тя строго и неотклонно спазваше нормите на благочестието, поне външно, и с охота, даже прекалено пищно, приемаше в дома си гости; маниерите ѝ според обичаите на онова време бяха изискани и величествени, както налагаха правилата на етикецията; репутацията ѝ беше безупречна. Ала въпреки всички тези достойнства, способни да внушават уважение, рядко някой се изказваше за лейди Аштън с топлота или симпатия. Защото нейните постъпки твърде явно се диктуваха от интересите — интереси на семейството ѝ или лични интереси, — ас привидна доброта трудно може да се подведе пронизателното, при това враждебно настроено общество. И тъй като зад всички любезности и комплименти лейди Аштън — същински ястреб, който кръжи високо във въздуха, но не изпуска от очи набелязаната жертва — никога не забравяше поставената цел, хората, равни по положение с нея, се отнасяха към любезностите ѝ с недоверие и подозрение, а понискостоящите изпитваха и страх. Това бе добре дошло за нея, тъй като принуждаваше всички да изпълняват на часа нейните желания и безропотно да се подчиняват на заповедите ѝ; ала то беше и в неин ущърб, понеже такива чувства са несъвместими с обичта и уважението.

Говореше се даже, че мъжът на лейди Аштън, така задължен на талантите и ловкостта на своята съпруга, се отнасял към нея по-скоро с почтително благоговение, отколкото с нежна привързаност; по мнението на мнозина в главата му често възниквала мисълта, че домашното робство, с което той платил за успехите си в кариерата, е твърде висока цена. Но всичко това са само необосновани подозрения, никой не би могъл да каже нищо с пълна сигурност, защото лейди Аштън държеше на честта на мъжа си не по-малко, отколкото на своята собствена и разбираше отлично колко много ще изгуби той в очите на обществото, ако се създаде убеждение, че е васал на своята съпруга. Затова тя при всеки удобен повод цитираше мненията му като безпогрешни, винаги се позоваваше на неговия вкус и слушаше словата му с уважението, с което почтителната жена трябва да се отнася към мъжа си, надарен с толкова несравними достойнства и заемащ толкова високо положение в обществото. Но във всичко това имаше нещо показно и фалшиво; и онези, които внимателно и може би не без злорадство следяха съпружеската двойка, не можеха да не

открият, че лейди Аштън, личност с по-твърд характер, с по-висок произход и по-неутолима жажда за слава, се отнася към мъжа си донякъде презрително; а той изпитва към нея по-скоро завист и страх, отколкото привързаност и уважение.

По отношение обаче на главната цел и стремежите си сър Уилям Аштън и съпругата му бяха в пълно съгласие и затова действаха винаги задружно; външно те винаги си оказваха дълбоко уважение, защото знаеха отлично, че без това не могат да разчитат и на уважението на околните.

Брачната им връзка бе увенчана с няколко деца, от които оцеляха само три. По онова време най-големият им син пътешествуваше из Европа; дъщерята, навършила наскоро седемнадесет години, и помалкият син, с три години по-млад от сестра си, пребиваваха с родителите си в Единбург по време на сесиите на шотландския парламент и на Тайния съвет; през останалото време семейството живееше в готическия замък Рейвънсууд, който сър Уилям разшири значително и преустрои в стила на XVII век.

Алън лорд Рейвънсууд, предишният владетел на този древен замък и принадлежащите към него обширни земи, няколко години напразно се бе опитвал да продължи борбата с противника си, залавяйки се за различни спорни въпроси, възникнали вследствие на предишните заплетени дела; но те до едно бяха решени в полза на богатия и влиятелен съперник. Смъртта най-сетне сложи край на дългите им разпри, като призова лорд Рейвънсууд пред по-висш съд. Нишката на неспокойния му живот внезапно се прекъсна вследствие на страшния, но безсилен гняв, който пламна в него при известието, че поредното съдебно дело, заведено по-скоро заради самата справедливост, отколкото заради доводите си — последното срещу могъщия му враг, — е също изгубено. Младият Рейвънсууд бе очевидец на агонията на баща си и слушаше проклятията, с които умирацията обсипваше врага си, сякаш завещаваше на своя син да отплати на злото със зло. За нещастие по-сетнешните събития засилиха у младежа жаждата за мъст — чувство, което дълги години е било един от най-големите пороци на шотландците.

През едно ноемврийско утро, когато скалите, надвиснали над морето, бяха обвити от гъста, лепкава мъгла, дверите на старата, полуразрушена кула, където лорд Рейвънсууд прекара последните

тежки години от живота си, се разтвориха, за да пропуснат тленните му останки, които щяха да се преселят в още по-мрачно и самотно жилище. Достолепието, от което дълги години бе лишен покойникът, отново го обгърна в момента, в който той щеше да потъне в забрава.

Множество знамена с гербовете и емблемите на старинния род Рейвънсууд и близките му родове се вееха над траурното шествие, което се точеше изпод ниските сводове на дверите на кулата. Най-знатните в страната, облечени в дълбок траур, яздеха в дълга кавалкада, стиснали юздите, за да удържат конете си в такта на траурния марш. Музикалните инструменти, драпирани с черен креп, издаваха протяжни, тъжни звуци и шествието бавно пристъпваше. То завършваше с многобройна група по-малко знатни родственици и слуги и в момента, когато неговото начало достигна параклиса, където щеше да почива тялото на Алън Рейвънсууд, последните редици още не бяха излезли от дверите на кулата.

В разрез с обичаите и дори законите на онова време процесията бе посрещната от свещеник на шотландската епископална църква в пълно облекло, за да отслужи опелото по нейните обреди. Такова беше желанието на покойника, изказано в последната година от живота му, и партията на торите, или на кавалерите, както се назоваваха още нейните привърженици, а към нея се числяха повечето роднини и приятели на лорд Рейвънсууд, счете за свой дълг непременно да изпълни волята му. Но презвитерианските духовници, убедени, че изпълнението на това желание ще бъде дръзко предизвикателство за могъществото на църквата им, се обърнаха към лорд-пазителя с молба да забрани предвижданата церемония. Затова, веднага щом епископалният свещеник отвори молитвеника си, съдебният пристав, придружен от няколко въоръжени лица, му заповяда да се откаже от намерението си.

Това дръзко оскърбление породило негодувание сред всички присъстващи и срещна незабавния отпор на сина на покойника Едгар, младеж на около двадесет години, когото всички в околността наричаха мастър^[4] Рейвънсууд. Едгар стисна шпагата си и като заплаши пристава с наказание при повторна намеса, нареди на свещеника да продължи. Приставът понечи да възрази, че заповедта трябва да се изпълни, но няколко десетки шпаги проблеснаха във въздуха и на него не му остана нищо друго освен да измърмори, че

срещу него, представителя на властта и закона, се прилага насилие, след което се отдръпна и мълчаливо се зае да наблюдава церемонията, но мрачното му лице ясно говореше: „Вие ще се каете за този ден, в който постъпвате така с мене.“

Гледката бе достойна за ръката на художник. Под сводовете на чертога на смъртта изплашеният свещеник, разтреперан за живота си, припряно и неохотно бърбеше текста на заупокойната молитва над бездиханните останки на потъпканата гордост и погинало богатство: „От пръст си сътворен и в пръст ще се превърнеш.“ Наоколо стояха близките на покойника; лицата им издаваха по-скоро гняв, отколкото скръб, и голите им шпаги странно контрастираха с траурното им облекло. Само на лицето на Едгар негодуванието бавно се сменяше с дълбока скръб — той гледаше застиналите черти на своя най-добър и може би единствен приятел, чийто прах скоро щеше да бъде предаден на гробницата на предците. Когато погребалният обред завърши, той, като най-близък на покойника, трябваше да отнесе в гробницата скъпите останки. Но при вида на гниещите ковчези, покрити с одрипавяло кадифе и потъмнял сребърен обков, където от днес нататък щеше да изтълява и баща му, младежът смъртно пребледня. Един от неговите родственици се приближи до него, предлагайки му помощта си, но Едгар поклати отрицателно глава. Мъжествено и без ни една сълза той изпълни последния синовен дълг. Поставиха надгробен камък, заключиха вратата на подземието и повериха на младежа масивния ключ.

Когато всички напуснаха параклиса, Едгар се спря на стъпалата и като се обърна към приятелите и роднините, изрече:

— Драги господа и скъпи приятели, вие изпълнихте днес последния си дълг към покойника по не съвсем обикновен начин. Ако не бяхте застанали мъжествено в негова защита, вашият близък, който не произхожда от някакъв незначителен шотландски род, щеше да бъде лишен от обредите, от които се ползват дори най-недостойните във всяка друга християнска страна. Погребват покойниците си със сълзи и скръб, в почтително мълчание; но нашите молитви бяха прекъснати от пристав и насилници; и скръбта ни — скръб по изгубения близък — отстъпи място на справедливо негодувание. Но на мен ми е известен лъкът, от който е пусната стрелата. Само този, чиято ръка изрови този гроб, само той с подлата си жестокост би могъл да наруши

погребалния обред. Проклет да бъда, ако не отмъстя на този човек и на семейството му за нашето разорение и за безчестието, нанесено на рода ни!

Повечето присъстващи одобриха тази реч като въодушевен израз на справедлив гняв; но по-предпазливите и благоразумните съжалиха, задето младият Рейвънсууд се изразява така рязко. Положението на Едгар бе твърде тежко, за да се възобновява отдавнашната вражда, а едно така открито изразено негодувание щеше неизбежно да я разпали отново. Събитията обаче не оправдаха тези опасения, поне не наскоро.

От погребението гостите се върнаха в кулата, където според един обичай, наскоро отменен в Шотландия, започнаха да вдигат дълги наздравици в памет на покойника и да огласят скръбния му дом със силни викове и смях. Те пируваха, унищожаваша богатото угощение, за което бяха пожертвувани оскъдните доходи на наследника на оногова, чието погребение почитаха по такъв странен начин. Ала такъв бе обичаят и той трябваше свято да се спазва. Виното се лееше по масите, в кухнята и в склада за продукти гуляеха фермерите, а простият народ се угощаваше на двора; двугодишната аренда от малкото имение на Рейвънсууд едва щеше да стигне, за да покрие разходите за погребалното пиршество. Скоро виното завладя всички освен мастър Рейвънсууд, както продължаваха да наричат младежа, макар баща му да бе лишен от принадлежащата му титла. Купата вървеше от ръка на ръка, но Едгар почти не се докосваше до нея; той изслуша хиляди проклетия към лорд-пазителя на печата и хиляди уверения в преданост към себе си и своя знатен род. Мрачен и замислен слушаше синът тези излияния и основателно ги смяташе за мимолетни като пяната във винената чаша или винените пари, които замъгляваха главите на гостите около него. Като пресушиха и последния съд с вино, гостите се сбогуваха с новия господар на кулата, обсипвайки го с пламенни уверения в дружба — уверения, които още на следващия ден ще побързат да забравят, ако разбира се, не стане нужда да се отрекат от тях заради своята безопасност.

Рейвънсууд изпрати гостите, съдържайки с мъка презрителната си усмивка. Дочакал най-сетне мига, в който старият му дом се избави от множеството шумни посетители, той се върна в залата, която сега му се стори още по-мрачна и безмълвна след небивалия шум и викове. Но

скоро тази зала се изпълни с видения, извикани от собственото му въображение — тук бяха поруганата му чест и пропиляното имущество на неговия род, крушението на собствените му надежди и тържеството на този, който разори семейството му. Пред печалното съзнание на младия Рейвънсууд се разкри широк простор за самотни, тъжни размисли.

Селяните от околността, като показват днес развалините на кулата, кацнала навръх скалата, която мери сили с морските вълни и по която кацат само чайки и корморани, твърдят, че тъкмо в онази съдбоносна нощ младият Рейвънсууд призовал с черните си мисли някакъв зъл дух, чието гибелно влияние наложило отпечатък върху бъдещата му съдба. Уви! Ни един адски дух не може да ни подтикне към такива отчаяни постъпки както собствените ни мъчителни, необуздани страсти.

[1] Цитат от Библията. — Б.пр. ↑

[2] Резиденцията на английските крале по онова време. — Б.пр. ↑

[3] Герой от „Хиляда и една нощ“. — Б.пр. ↑

[4] Шотландска благородническа титла, давана на първородния син на виконт или барон. — Б.пр. ↑

ТРЕТА ГЛАВА

*По божия повеля —
рече кралят — ще стреляш ти в мен.
Уилям Бел, „Клим от Клу“ и др.*

На сутринта след погребението съдебният пристав, чиято власт се оказа недостатъчна, за да осуети извършването на погребалните обреди над останките на лорд Рейвънсууд, побърза да доложи на лорд-пазителя съпротивата, оказана срещу него при изпълнение на служебните му задължения.

Сър Аштън го прие в библиотеката — просторно помещение, някогашната банкетна зала в замъка Рейвънсууд; гербовете на този древен род все още украсяваха цветните стъкла на прозорците и резбата на таваните, облицовани с испански кестен. Проникващите там лъчи осветяваха дългите редици рафтове, огънали се под тежестта на грамадни томове — манастирски хроники и съчинения на учени съдии, съставлящи в онези времена основната и най-важна част от библиотеката на всеки шотландски историк. Върху голямата дъбова маса и по пюпитъра бяха разхвърляни писма, молби и документи — радостта и мъката в живота на сър Уилям Аштън. Той имаше внушителна, дори благородна осанка, напълно подходяща за човек, заемащ толкова висока държавна длъжност; едва след дълъг и обстоен разговор по срочен и неотложен въпрос молителят започваше да забелязва, че лорд-пазителят избягва да изказва мнението си решително и точно. Това бе плод на присъщата му крайна предпазливост и колебливост — черти в характера, които от гордост и благоразумие той грижливо скриваше.

Лорд-пазителят изслуша с привидно спокойствие силно украсения разказ за безредиците, избухнали при погребението на лорд Рейвънсууд, и за това с какво неуважение са се отнесли към заповедите

на лорд-пазителя, издадени от името на църквата и държавата; сър Уилям видимо остана напълно равнодушен, когато приставът точно и подробно му предаде всички гневни и ругателни слова, изречени по негов адрес от младия Рейвънсууд и приятелите му; накрая със същото невъзмутимо спокойствие изслуша събраните от пристава сведения — твърде изопачени и преувеличени — за тостовете, вдигнати на погребалното угощение и прозвучалите там заплахи. Но старателно записа подробностите и имената на онези, които, ако се наложи, трябва да бъдат привлечени като свидетели по обвинението и освободи доносника убеден, че сега оцелялото имущество и дори личната свобода на младия Рейвънсууд са в негови ръце.

След като приставът си отиде, лорд-пазителят остана няколко минути в дълбок размисъл. После стана и закрачи из библиотеката с вид на човек, комуто пред стои да вземе важно решение.

— Е, младият Рейвънсууд вече ми е в ръцете! — мърмореше си той. — Да, падна ми в ръцете! Сега ще трябва или да укроти гнева си, или да се прости с живота. Не съм забравил с какво твърдо и отчаяно упорство баща му водеше борба с мен дори за най-малката подробност, как отхвърляше всички мои миролюбиви предложения, като ми натрапваше все нови и нови дела, и как се опитваше да опетни доброто ми име, когато видя, че правата ми са неоспорими. А този хлапак синът му, този Едгар, този избухлив и вироглав глупак, разби кораба си, преди да е излязъл в морето. Хм, ще се погрижа някой нов прилив да не му помогне да отплава. Ако полученото донесение предоставим на Тайния съвет в надлежния вид, думите на младия Рейвънсууд ще бъдат разбрани там единствено като подстрекателство към бунт срещу гражданските и църковните власти. Делото ще приключи с голяма глоба, а може и със заповед за затваряне в Единбургската или в Блакнеската крепост, защото някои от думичките и изразите на това дръзко момченце миришат на държавна измяна. Но аз не желая да стигам толкова далеч!... Не, няма да постъпя така. Няма да го лиша от живот, макар че е в ръцете ми. Но ако този Рейвънсууд доживее някаква промяна, какво ли няма да си позволи: ще се опита да си възвърне правата и имението, може и да ми отмъсти. Доколкото ми е известно, Агъл е обещал материална помощ на стария Рейвънсууд и ето че синът му вече изрича подстрекателски слова и събира около

себе си сподвижници. Какво удобно оръдие би станал той в ръцете на враговете ни, които така жадуват да паднем от власт!

Поразмислил над всички тези обстоятелства и убеден, че не само личните му интереси и безопасност, но и интересите и безопасността на неговата клика и привърженици налагат да се даде ход на попадналите в ръцете му улики срещу Рейвънсууд, той седна на масата и се зае да съчинява изложението до Тайния съвет, като в него описваше подробно безредиците, избухнали при погребението на лорд Рейвънсууд. Лорд-пазителят знаеше чудесно, че дори имената на участниците в това събитие, да не говорим за самия факт, ще предизвикат недоволството на колегите му и те най-вероятно ще пожелаят да накажат младия Рейвънсууд, да речем, *in terrorem*^[1].

Но въпреки това той трябваше да проявя известна деликатност — да състави доклада си с такива изрази, които, без да оставят съмнение във виновността на младия човек, да не звучат прекалено целенасочено — излязло изпод перото на сър Уилям Аштън, отдавнашния враг на бащата Рейвънсууд, това би могло да се приеме като проява на лична злоба и омраза. И както се трудеше сър Уилям в момента, подбирайки достатъчно убедителни аргументи, за да представи Едгар Рейвънсууд като подстрекател на случилите се вълнения, и същевременно уклончиви, за да не предизвикат срещу него пряко обвинение, той за миг откъсна поглед от листата и се взря в герба на фамилията, срещу чийто наследник той точеше стрелите си и разстилаше мрежите на закона. Този герб, изрязан на един капител, намиращ се под свода, представляваше глава на черен бик с девиза: „Аз чакам своя час!“, и мислите на лорд-пазителя неволно се насочиха към събитието, подтикнало рода Рейвънсууд да възприеме този чудноват девиз.

Според едно предание в тринадесети век мощен завоевател лишил Малисиус де Рейвънсууд от владенията му и известно време безнаказано се наслаждавал на плодовете на извоюваната победа. Веднъж, когато в дома се готвел празник, Малисиус, който непрестанно чакал удобния момент, се вмъкнал в замъка заедно с неколцина предани приятели. Гостите очаквали с нетърпение началото на пира, но когато стопанинът надменно заповядал да внесат блюдата, Рейвънсууд, предрешен като лакей, отвърнал страховито: „Аз чакам своя час!“, и в този миг на масата се появила бича глава — древният

символ на смъртта. По този сигнал заговорниците се нахвърлили върху завоевателя и неговите привърженици и ги избии до един. Изглежда, споменът за това събитие, предавано охотно от уста на уста, неприятно поразя чувствата и засегна съвестта на лорд-пазителя, защото, като прекрати работата по, започнатото изложение, той стана, събра листата, които бе изписал, и грижливо ги прибра в чекмеджето на бюрото, заключи го и напусна кабинета с намерение да се съсредоточи и прецени всички възможни последствия на предприеманата от него крачка, преди да са станали неизбежни.

Като минаваше през голямата готическа зала, сър Уилям Аштън дочу звуците на лютня — свиреше дъщеря му. Музиката, особено когато не виждаш изпълнителя, поражда удоволствие, примесено с почуда, и ни напомня песента на птиците, скрити сред гъстите листа. Макар държавникът да не беше свикнал да се отдава на такива прости и естествени чувства, той все пак бе човек, а и баща. Спря се и заслуша сребърното гласче на Луси Аштън, която изпълняваше с акомпанимент на лютня неизвестен за него романс, написан върху старинен народен мотив:

*Не поглеждай красотата,
стой далече от войната,
с вино черпят ли — отказвай,
слушат ли те — не приказвай.
Пеят ли — ухо не давай
и със златото внимавай.
Щом са празни длан и гръд,
чакай лек живот и смърт.*

Лорд-пазителят изслуша песента докрай и влезе в стаята на дъщеря си.

Текстът на романса, изглежда, много допадна на Луси Аштън. Тя беше необикновено хубава и нейните по детски мили черти изразяваха дълбок душевен покой, безгрижие и пълно равнодушие към светските удоволствия. Тъмнорозовите ѝ коси се разделяха по средата над мраморнобялото ѝ чело, сякаш късни слънчеви лъчи озаряваха снежен връх; прекрасното лице бе необикновено нежно,

кротко и надарено с очарователна женственост; Луси като че ли бе готова по-скоро да се скрие плахо от погледа на обожател, отколкото да търси неговото възхищение. Девойката напомняше с нещо истинска мадона; навярно това сходство се обясняваше с обстоятелството, че здравето ѝ бе много деликатно и тя бе заобиколена от хора, които я превъзхождаха с непреклонност, действеност и енергичност.

Но това състояние, характерно за Луси, съвсем не се дължеше на безразличие или безчувственост. Следвайки естествените импулси на своя вкус и склонности, тя се увеличаваше по всичко романтично. Обичаше старинните легенди, в които се разказва за пламенна преданост и вечна любов, за необикновени приключения и свръхестествени ужаси. Живееше в този приказен свят, градеше въздушни кули и пазеше в дълбока тайна ключа от скъпото на сърцето си приказно царство. Усамотила се в стаята си или в беседката — любимото място на Луси, което дори започнаха да назовават с името ѝ, — тя се отдаваше на мечти: ту се виждаше като кралица на някакъв турнир, която раздава награди на победителите, ту даряваше рицарите с вдъхновяващи погледи, ту под закрилата на великодушен лъв се скиташе с Юна^[2] из пустинна местност, ту си представяше, че е на мястото на благородната Миранда^[3] и броди из остров, където стават чудеса и всякакви магии.

Но по отношение на външния свят Луси лесно се поддаваше на влиянието на околните. Най-често ѝ беше напълно безразлично как ще постъпи и тя без съпротива се съгласяваше с решения, подсказани ѝ от приятелите, навярно поради това, че нямаше собствени решения. Не се съмнявам, че всеки от нашите читатели е срещал в познати семейства същество с подобен мек и отстъпчив нрав, което сред хора с потвърди и енергични характери послушно следва чуждата воля като цветче, понесено от буйното течение на някой поток. Такива кротки, смирени създания, които безропотно пристъпват по посочения път, обикновено са любимци на онези, пред които са принесли в жертва своите естествени наклонности.

Така беше и с Луси Аштън. Баща ѝ — проникателен, недоверчив и светски човек — изпитваше към нея толкова силна привързаност, че понякога сам се учудваше на това свое чувство. По-големият брат на Луси, човек по-амбициозен и от баща си, обичаше сестра си от все сърце. Войник, израсъл във време на нравствена разпуснатост, той

предпочиташе компанията на Луси пред удоволствията и амбицията за блестяща военна кариера и почести. По-малкият ѝ брат, във възрастта, когато умът още се занимава с незначителни неща, споделяше с Луси своите юношески радости и опасения, разказваше ѝ за ловните си успехи, за огорченията и споровете с наставници и учители. Луси търпеливо и дори съчувствено изслушваше излиянията на брат си, колкото и безинтересни да бяха. Като добра сестра тя знаеше, че тези дреболии вълнуват и занимават съзнанието на момчето, а това бе достатъчно, за да го дари с вниманието си.

От цялото семейство само майката не споделяше всеобщата любов към Луси. Според лейди Аштън недостатъчно твърдият характер на дъщеря ѝ се дължал на преобладаващата в жилите ѝ бащина плебейска кръв и тя присмехулно я наричаше Ламермурската овчарка. Макар че беше невъзможно да се отнесеш недоброжелателно към едно толкова нежно и кротко създание, пред Луси лейди Аштън предпочиташе по-големия си син, наследил голяма доза от надменността и амбициите на майка си; прекалената мекота на Луси тя бе склонна да оприличи на умствен недостатък. Слабостта на лейди Аштън към по-големия ѝ син имаше и друга причина: въпреки обичая в знатните шотландски семейства този неин син бе наречен на името на баща ѝ.

— Моят Шолто — твърдеше тя — ще опази неопетнена честта на майчиния род, ще възвиси и ще прослави името на баща си. Бедната Луси не е родена за кралски двор или за светско общество. Трябва да я омъжим за някой провинциален леърд, достатъчно богат, за да може да живее в охолство с него, без никакви усилия от нейна страна, и да не лее сълзи в мигове на безпокойство, освен когато си помисли, че мъжът ѝ може да си счупи врата по време на лов за лисици. Но нашият дом не се е възвисил чрез селските забави и развлечения и не по този начин може да укрепне и да се умножи славата му. Сър Аштън отскоро е лорд-пазител на печата: длъжни сме да приемаме така високото си положение, като че то е за нас нещо съвсем естествено; трябва да докажем, че сме достойни за оказаната чест и сме способни да я задържим и оправдаем. Пред тези, които векове стоят на държавното кормило, хората се прекланят от присъща и унаследена почит; но никой няма доброволно да ни се покланя, ако сами не го заставим да превие гръб. А дъщеря, която приляга само за овчарска идилия или

за манастир, едва ли ще успее да си спечели почит там, където тази почит се придобива със сила; и тъй като небето не е благоволило да ни дари с трети син, то би могло поне да дари на нашата Луси силен характер и да я стори достойна да заеме мястото на син. И ще бъде щастлив за мене онзи миг, в който я видя да се омъжва за човек, дарен с енергия за двама, или за някого, лишен напълно от амбиции като самата нея.

Такива бяха разсъжденията на майката, за която нравствените качества на нейните деца и бъдещото им щастие не бяха нищо в сравнение с почитите и временната слава. Но размислите ѝ за дъщерята, както често се случва с някои родители, особено когато те са прекалено надменни и нетърпеливи, бяха съвсем погрешни. Под маската на крайно равнодушие в характера на Луси се таяха семена на страсти, които можеха да поникнат за една-едничка нощ като кратуната на пророка, известна от светото писание, и да поразят околните с необикновената си сила. Ако Луси изглеждаше безразлична, това бе, защото още нищо не бе пробудило чувствата ѝ, спящи в гърдите. Животът ѝ до този миг течеше спокойно и еднообразно, а навярно щеше да бъде и щастлив, ако това спокойно течение не беше река, понесла водите си към страшна бездна!

— И тъй, Луси — обърна се към нея баща ѝ, влязъл в стаята ѝ, когато тя спря да пее, — умникът, който е съчинил този романс, те учи да презираш света, преди да си го опознала. Не е ли твърде прибързано? А може би изричаш тези думи по примера на другите девойки, които се стремят да се показват равнодушни към удоволствията в живота, докато някой прекрасен рицар не ги убеди в обратното?

Луси се изчерви и почна да се оправдава пред баща си, че е пяла романса, без да има нищо предвид; според желанието на баща си тя веднага остави лютнята и стана, за да го придружи на разходката. Големият и сенчест парк напомняше гора за лов на дивеч; той се разстиляше по склоновете на планината, която се издигаше зад замъка, а самият замък, както вече споменахме, бе построен в планински проход, изкачващ се от равнината, и изглежда, бе издигнат в тази теснина, за да пази гъстия лес, ширнал се зад него с цялото великолепие на буйната си премяна. Бащата и дъщерята, хванали се под ръка, поеха към тази романтична местност по една прелестна алея,

оградена от брястове, преплели клоните си в свод. Там между дърветата се виждаха кошути да бродят в далечината. Както се разхождаха в парка и се любуваха на природата — а сър Уилям Аштън въпреки съвсем различния характер на заниманията си умееше да цени и да разбира прекрасното, — те срещнаха горския, когото наричаха още и пазач на парка. С арбалет на рамо той отиваше към гъстата гора на лов; момчето му го следваше и водеше ловджийско куче.

— А, Норман — каза сър Уилям в отговор на поздрава на горския, — ще ни гощаваш с еленово месо, така ли?

— Познахте, ваша милост. Ако обичате, елате с нас на лов.

— Не, не — отвърна сър Уилям и погледна дъщеря си, пребледняла само при мисълта за бликащата кръв на поразената кошута, макар че ако баща ѝ би изразил желание да тръгне с Норман, тя щеше безропотно да го последва.

— Колко жалко — отбеляза горският и повдигна рамене, — че никой от господарите не нека дори да погледа как се прави лов. Надеждата ми е, че капитан Шолто скоро ще се върне, иначе съвсем бих зарязал тая работа. Е, вярно, мастър Хари би стоял в гората от зори до мрак, ама него така го стягат с проклетия латински, че топ съвсем ще пропадне, доброто момче, и от него няма да излезе мъж на място. А казват, не било така във времето на покойния лорд Рейвънсууд: тогава на лов за елени се стичало мало и голямо, пък като трябвало да се убие животното, подавали нож на самия господар, а той за награда дарявал на ловеца цяла корона. А Едгар Рейвънсууд — мастър Рейвънсууд, — за него смело може да се каже, че от времето на Тристрам^[4] не се е раждал по-добър ловец. Щом се прицели той, празно няма. Ама ние тука съвсем зарязахме лова.

Приказките на горския не се харесаха на лорд-пазителя. За него беше ясно, че слугата му почти открито го презира за неговото равнодушие към лова, защото любовта към това занимание в епохата, за която става дума, се е смятала за вродено и неотменно качество на истинския благородник. Но тъй като главният горски се смята за твърде важен човек в замъка и има право да говори, без да подбира думите си, сър Уилям само се усмихна в отговор на думите му и каза, че днес му предстои работа по-важна от лова, като веднага за поощрение измъкна кесията си и даде на горския една корона. Норман прие монетата така, както слугата сервитьор от претенциозна

странноприемница прибира двойния бакшиш, получен от някой недодялан провинциален аристократ — усмихна се и изрази с това не толкова удоволствие, колкото презрение към невежеството на щедрия господар.

— Ваша милост постъпва неправилно — рече той, — та може ли да ми се плаща, преди да съм убил животното? Ами ако след като вече съм взел парите, не сполуча да убия дивеч?

— Ти, Норман, едва ли ще ме разбереш — усмихна се на свой ред лорд-пазителят, — ако ти кажа за *conditio indebiti*.^[5]

— Не, кълна се в честта си. Трябва да е нещо от ония думи, дето ги казват в съда. Пък аз ще ви река: съди се с бедняк... Ваша милост, разбира се, знае тая поговорка. Ама аз справедливо ще постъпя и ако кремъкът не ми откаже, а барутът не ми изиграе някоя шега, ще имате чудесно печено! Маста на гърдите ще бъде най-малко два пръста дебела.

Норман понечи да си тръгне, но сър Уилям го извика и сякаш непреднамерено попита наистина ли младият Рейвънсууд е толкова храбър и толкова добър стрелец, както се говори.

— Дали е храбър? — повтори Норман. — Да, гарантирам. Бях веднъж на лов със стария господар в тайнингеймската гора. Там бяха се събрали тогава много господа. Гонехме елен и кълна се, просто се смаяхме, като го видяхме. Грамаден и много як мъжкар с десет клона на рогата, пък челото му — широко, сякаш че е бик. Хвърли се той ми ти елен към стария господар и насмалко да се простим е човека, ако не беше мастър Едгар — беше тогаз не повече от шестнайсетгодишен, бог да го поживи! Спусна се бърже той към грамадния елен и му разпра корема с ловджийския си нож.

— А и като стрелец ли е така умел?

— Виждате ли тая сребърна пара, дето съм я хванал с два пръста? Той ще я удари от осемдесет крачки, пък аз хич няма да се побоя да я държа, та да я удари! Какво по-хубаво може да се желае от окото, ръката, куршума и барута в ръцете на такъв човек?

— Да, съвсем достатъчно е. Но ние те отвличаме от работата, драги Норман. Е, хайде, на добър час!

Горският продължи пътя си и тихичко затананика народна песничка, чиито звуци бавно замряха в далечината:

*Монахът се буди в зори от камбана,
абатът си спи блажен.
От песен на рог пък се вдига йомена:
„Хайде, братлета, след мен!“
На Билхоуп по хълма еленът лудува
и в оня шортуудски гъстак,
но в двора кошутата повече струва,
кошутата с цвят на сняг.*

— Хм, навярно този Норман е служил у Рейвънсууд, щом толкова ги хвали — сподели лорд-пазителят с дъщеря си, когато вятърът отвя звуците на песента. — Ти знаеш ли нещо за него, Луси? Понеже се интересуваш от всяка дреболия в живота на селяните около този замък.

— О, татко, аз не съм толкова добър летописец, както предполагаш. Но ако не греша, Норман е служил като момче в замъка Рейвънсууд, а после е заминал за Ледингтън, откъдето ти си го наел. Ако ти трябват някои сведения за рода Рейвънсууд, старата Алис знае най-много неща за тях.

— Какво говориш, дете мое! Нима си мислиш, че те толкова много ме интересуват? Съвсем не ме засягат техните истории и достойнства.

— Не, не зная, татко, но ти току-що разпита Норман за младия Рейвънсууд.

— О, дете мое! Лъжеш се — отвърна бащата, но само след миг добави: — А коя е тази Алис? Ти май познаваш всички тукашни старици.

— Да, татко, иначе как бих могла да им помагам в нужда? Колкото до Алис, това е най-забележителната от всички тукашни жени; и знае най-добре от всички старите предания. Сляпа е, горката, но когато разговаряш с нея, имаш чувството, че е надникнала в самото ти сърце. Понякога посягам да закрия лице с ръка или да се извърна, защото ми се струва, че вижда как се изчервявам, макар от двайсет години да е сляпа. О, струва си да се отбием у нея, татко, макар и само за да се убедиш, че тази сляпа, парализирана жена наистина е надарена с такива силни сетива и такова рядко достойнство. Говори и се държи

като същинска графиня. Да вървим при Алис, татко! Оттук до къщичката ѝ е само четвърт миля.

— Но ти не отговори на въпроса ми, Луси: коя е тази жена и каква връзка има тя с предишните собственици на замъка Рейвънсууд?

— Изглежда, е била дойка при тях. Живее тук, защото двама нейни внуци служат при теб. Но ми се струва, че това не ѝ харесва твърде: клетата старица тъгува за отминалото време и за старите си господари.

— Много съм ѝ признателен: тя и челядта ѝ ядат от моя хляб и пият от моята бира, а съжالياва за семейството, което не донесе нито на себе си, нито на другите някаква полза.

— Несправедлив си към Алис, татко. Тя съвсем не е користолюбива и по-скоро ще умре от глад, отколкото да приеме от някого дори едно пени. Тя е само словоохотлива като всички стари хора, особено когато заговориш с тях за младостта им. И обича да разказва за рода Рейвънсууд, защото дълго е живяла при него. Но не се съмнявам, че тя ти е благодарна за всички твои милости и ще говори с теб по-охотно, отколкото с който и да е друг. Да вървим при нея, татко, моля те, нека да отидем!

И с волността, която може да си позволи само дъщерята, която знае, че я обичат нежно, Луси поведе лорд-пазителя в желаната посока.

[1] За назидание; за да го сплашат (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Героиня от „Кралицата на феите“, алегорична поема от английския поет Едмънд Спенсър (1552—1599). — Б.пр. ↑

[3] Героиня от „Бурята“ на Шекспир. — Б.пр. ↑

[4] Легендарен рицар, който бил несравним стрелец, ездач и майстор на боя с меч. — Б.пр. ↑

[5] Условие, при което няма задължение (лат.). — Б.пр. ↑

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

*Сред клоните очите ѝ съзряха
как дим на тънка струйка се извива,
издига се в небето лека, плаха.
По тоя знак отгатна тя щастлива —
човек живее в тая пустош дива.
Спенсър^[1]*

Луси често беше водач на баща си, който поради голямата си заетост с политически и държавни дела почти не познаваше обширните си имоти. При това той рядко напускаше Единбург, а Луси прекарваше с майка си лятото в замъка Рейвънсууд; и може би защото много обичаше природата, а може би и затова, че не познаваше друго забавление, тя от сутрин до вечер бродеше из околностите на замъка, така че нямаше пътечка или долчинка, които да не е опознала, и всеки сенчест кът от край до край.

Както вече казахме, лорд-пазителят не беше равнодушен към красотите на природата и ще бъде справедливо да добавим, че двойно им се наслаждаваше, като вървеше през гората в компанията на своята очарователна, непосредствена и много привлекателна дъщеря, нежно облегната на ръката му. Луси му предлагаше да спре очи на някой грамаден стар дъб, да се полюбува на някоя неочаквана извивка на красиво лъкатушещата сред хълми и долини пътечка, която, започнала от планинската теснина, изведнъж ги доведе на една височинка, откъдето се разкриваше великолепен изглед към разстлалите се долу равнини, а после, поемайки надолу, се губеше сред скали и горски дебри, увеличаше натам, където беше още по-усамотено.

Като спряха на едно такова хълмче с хубав изглед към околността, Луси каза на баща си, че са само на две крачки от къщичката на сляпото ѝ протеже; и наистина, като минаха по склона на

ниско възвишение, където ги отведе тясната пътечка, утъпкана от клетата Алис, видяха сгушената в дълбока и здрачна падина бедна хижа, почти толкова лишена от светлина, колкото очите на сляпата старица.

Хижата бе изградена в подножието на стръмна скала, която сякаш заплашваше да отрони от гърдта си някой къс и да смаже с него крехката постройка. Стените на тази бедна хижа бяха струпани от торф и камъни, а сламеният покрив почти се бе разпаднал. Тънката струйка синкав дим, която бликаше от покрива, обвиваше с къдрите си бялата скала и придаваше на цялата картина необикновено меки очертания. В малката, запусната градина, заобиколена от безразборно и гъсто израсли бързови храсти — те образуваха нещо като жив плет, — до кошерите, от чиито мед се прехранваше, седеше „старицата“, при която Луси водеше баща си.

Каквито и нещастия да бяха сполетели в живота бедната Алис, колкото и жалко да изглеждаше в момента жилището ѝ, достатъчен бе само един поглед, за да се разбере, че нито годините, нито нищета, нито изпитания, нито болест биха могли да сломят духа на тази забележителна жена.

Алис седеше на торфена пейчица под една висока и много стара плачеща бреза. Видът на сляпата бе едновременно величествен и тъжен — така изобразяват Юда, седнал под палмата. Старицата бе висока и годините почти не бяха поразили внушителната ѝ осанка. Скромната ѝ селска рокля бе много спретната, което не се среща често сред хората от нейното съсловие; тя бе ушита старателно и дори с вкус, което също бе необичайно. Но най-силно впечатление правеше лицето на тази жена: в израза му се таеше нещо, което караше посетителите на малката хижица да се отнасят към нейната стопанка с почит и любезност, и старата спокойно приемаше това като напълно заслужено внимание. Навремето тя е била хубавица, но хубостта ѝ по-скоро се дължеше на безстрашния ѝ, мъжествен характер, а такава хубост не чезне с годините; напротив, в чертите ѝ се бяха затвърдили силните ѝ чувства, дълбокият ѝ ум и гордият ѝ нрав — а това, както и облеклото ѝ, говореше, че Алис съзнава превъзходството си над околните. Изглеждаше почти невероятно едно лице, лишено от зрение, да изразява така силно характера на човека; по очите на Алис — с невиждащи зеници, които прозираха през полуотворените клепачи —

не накърняваха общото впечатление. Приспивната песен на пчелите явно бе унесла сляпата жена в някаква забрава, но това не беше дрямка.

Луси отвори вратичката на малката градинка и шумът привлече вниманието на старицата.

— Баща ми идва да ви навести, Алис — каза дъщерята.

— Да е добре дошъл, мис Аштън, добре дошла и вие — отвърна Алис, като се обърна към гостите и кимна.

— Чудесно утро за вашите пчелички, майко — изрече лорд-пазителят, изненадан от външността на тази жена и изпълнен с желание да се убеди дали и речта на сляпата е в тон с външността ѝ.

— Имате право, милорд. Въздухът, както го чувствавам, е потопъл, отколкото бе напоследък.

— Нима сама се занимавате с пчелите, майко? Как се справяте?

— Както кралете се справят с поданиците си: чрез доверени лица. Потръгна ми с моя министър-председател. Хей, Бейби!

При тези думи Алис поднесе до уста малка сребърна свирка, окачена на врата ѝ — по онова време често си служеха със свирки, с които викаха слугите си, — и от къщурката изскочи момиче на около петнадесет години, облечено по-чисто, отколкото можеше да се очаква, макар че, ако Алис не беше лишена от зрение, щеше да се погрижи малката ѝ прислужница да има още по-спретнат вид.

— Бейби — обърна се към нея сляпата, — поднеси на милорда и мис Аштън хляб и мед. Те ще простят неумелостта ти, ако направиш всичко чистичко и бързо.

Бейби изпълни заповедта на господарката си колкото можеше по-пъргаво: заснова насам-натам, ала докато краката ѝ се движеха в една посока, главата бе насочена в обратната — защото тя не сваляше очи от милорда, чиито подчинени го виждаха по-рядко, отколкото чуваха за него. Хлябът и медът бяха поднесени на лист живовляк и гостите от приличие вкусиха от скромната почерпка. Лорд-пазителят бе седнал на ствола на повалено от буря дърво. Той явно желаше да продължи разговора, но не знаеше с какво да започне.

— Вие навярно отдавна живеете в това имение — изрече той след малка пауза.

— Скоро се навършват шейсет години от онзи ден, в който дойдох в Рейвънсууд — отвърна Алис и въпреки че говореше учтиво и

почтително, личеше, че просто се подчинява на неизбежната необходимост да отговаря на задаваните ѝ въпроси.

— Като се съди по изговора ви, допускам, че не сте родена в този край, нали? — продължи да я разпитва лорд-пазителят.

— Родена съм в Англия, милорд.

— Но струва ми се, много сте привързана към нашата страна и я обичате като истинска родина.

— Тук, милорд — отвърна сляпата, — познах и радостите, и скърбите, които небето ми бе отредило; тук прекарах двайсет години с най-нежния и най-добър мъж; тук родих шест деца и тук съм ги погребала. Погребани са ей там, край полуразрушения параклис. Докато бяха живи, за мен нямаше друга родина освен тяхната, а след смъртта им вече не ми е нужна друга.

— Ала домът ви е в много лошо състояние — отбеляза лорд-пазителят и хвърли поглед към невзрачното ѝ жилище.

— О, татко! — възкликна Луси, решила да се възползува от думите на баща си. — Заповядай да го поправят. — Но се смути от дързостта си и кротко добави: — Разбира се, ако решиш, че е възможно.

— Не бих желала милордът да се безпокои заради мен, скъпа мис Луси — каза сляпата. — Къщурката ще издържи, докато съм жива.

— Но вие сте живяла преди в хубав дом — продължи мис Луси — и сте била богата, а сега на старини да се измъчвате в такава скромна хижа...

— На мен и това ми стига, мис Луси. Щом сърцето ми можа да издържи толкова свои и чужди горести, навярно то е закалено срещу всякакви беди, а старото ми тяло не заслужава милостта ви.

— Вие, изглежда, сте изпитала не една и две превратности в живота — каза лорд-пазителят — и опитът, надявам се, ви е научил да бъдете подготвена за всичко.

— Научи ме да ги понасям твърдо, милорд — бе отговорът.

— И вие не може да не знаете, че годините винаги носят със себе си промени — заключи държавникът.

— О, да, милорд. Зная, че дънерът, на който сега седите, е останка от високо, величествено дърво, но то рано или късно ще изгние, ако преди това не го погуби секирата на дърваря. И все пак се

надявах да не доживея мига, в който пада старото дърво, под чиято сянка бе жилището ми.

— Не мислете, че ще изгубя интерес към вас, понеже съжалявате за бившите стопани на моето имение — отвърна лорд-пазителят. — Изглежда, имате сериозни основания да ги обичате и уважавам чувствата ви. Ще наредя да поправят дома ви и надявам се, ще станем приятели, като се опознаем по-добре.

— На моите години хората престават да си създават нови приятели — каза Алис. — Но много съм ви благодарна, милорд; вие безспорно сте искрен. Обаче трябва да знаете, че от нищо нямам нужда и не мога нищо да приема от вас.

— Тогава — продължи лорд-пазителят — позволете ми поне да кажа, че с радост съм открил във вас умна и възпитана, жена, и се надявам, че ще живеете в моите владения до края на живота си. От този ден се смятайте освободена от заплащане на арендата.

— Аз също се надявам да остана тук до последния си ден, милорд — спокойно отвърна сляпата. — Но доколкото си спомням, освобождаването от аренда е било едно от условията за продажбата на имота от Рейвънсууд на вас, макар че такава незначителна подробност може да убегне от паметта ви.

— Всъщност — призна лорд-пазителят с леко смущение — имаше такова нещо... да, спомням си. Но виждам, че много сте привързана към старите си приятели, за да приемете услуга от мен, новия стопанин.

— Съвсем не, милорд. Благодарна съм ви за доброто отношение към мен, макар че не мога да приема милостта ви, и бих искала да ви докажа признателността си иначе, а не с няколкото думи, които ще трябва да ви изрека сега. — Лорд-пазителят я изгледа с почуда, но не каза нищо. — Пазете се, милорд — продължи старицата, — стоите на ръба на бездна.

— Какво говорите! — възкликна развълнуван сър Аштън и мислите му веднага се насочиха към политическото положение в страната. — Дочула сте някакви слухове? Има заговор? Готви се бунт?

— Не, милорд. Тези, които се занимават с подобни неща, не ги доверяват на стари, слепи и болни хора. Искам да ви предпазя от съвсем друга опасност. Твърде далеч сте стигнал, милорд, по

отношение на Рейвънсууд. Повярвайте, това са буйни хора, а без друго този, който е доведен до отчаяние, е винаги опасен.

— О! — възкликна пак сър Аштън. — В това не съм виновен, такова е решението на съда и ако Рейвънсууд са недоволни, задето съм спечелил делото, да се обърнат към съда.

— Но те навярно мислят другояче и като са престанали да вярват на закона, могат да извършат правосъдие със собствените си ръце.

— Какво искате да кажете с това? — продължи сър Аштън развълнуван. — Нима допускате, че младият Рейвънсууд е способен на насилие?

— Опазил ме бог, нямам предвид такова нещо! Та той е честен, прям младеж. Да, прям и честен. И бих добавила: непринуден, великодушен, благороден. Но все пак не забравяйте, че той е Рейвънсууд, ще чака своя час. Помнете участта на сър Джордж Локхарт^[2].

Лорд-пазителят неволно трепна при споменаването на тази голяма неотдавнашна трагедия. Старицата продължи:

— Чийсли, който уби Локхарт, беше роднина на лорд Рейвънсууд. Чувала съм как той открито, пред няколко свидетели заплашваше да извърши жестокото дело, което стори по-късно. Не се стърпях, макар че положението ми в дома изискваше да си мълча, и му казах: „Намислили сте страшно престъпление, за което ще отговаряте пред всевишния съдия.“ Никога не ще забравя погледа му, когато ми отвърна: „За много неща ще отговарям, ще прибавя и това към тях!“ Та ето защо ви казвам: не преследвайте човек, доведен до отчаяние! В жилите на младия Рейвънсууд тече кръвта на Чийсли, а само една капчица от тази кръв е достатъчна, за да възпламени пожар. Казвам ви: пазете се от него!

Съзнателно или случайно сляпата старица засегна слабата струна в душата на лорд-пазителя. Принудени от някои обстоятелства или поради липса на друг начин за отмъщение в онези далечни времена, а и по-скоро шотландските барони често са прибегвали до отчаяното и недостойно средство да убият врага си из засада. Сър Уилям чудесно знаеше това; той знаеше и друго: че причини злини и на младия Едгар Рейвънсууд и имаше пълно основание да очаква мъст от наследника на разорения от него род, подбудена от грубото пристрастие на съдебните органи. Но се опита да скрие от Алис вълнението си; и все пак човек

дори по-малко прозорлив от старата Алис би се досетил лесно, че думите ѝ са му повлияли силно. С променен глас сър Уилям възрази, че младият Рейвънсууд е личност честна; в противен случай съдбата на Чийсли трябва да служи за добър урок на всеки, който би намислил да тръгне по неговите стъпки. Изрекъл тези думи, той бързо стана и без да дочака отговор, си тръгна.

[1] Из „Кралицата на феите“. — Б.пр. ↑

[2] Застрелян на главната улица в Единбург през 1689 година от Джон Чинели от Далри заради крайно несправедливото си постановление спрямо Чийсли. Отмъстителят бил обесен няколко месеца по-късно, като завързали на врата му и пищова, с който стрелял срещу сър Джордж Локхарт. — По бележка на автора. ↑

ПЕТА ГЛАВА

*Какво говориш? Тя е Капулети?
Защо, защо прекрачих този праг?
Сега живот ми дава смъртен враг!
Шекспир, „Ромео и Жулиета“*

Лорд-пазителят измина смълчан и без да спира почти четвърт миля. Дъщеря му, плаха по природа, а при това добре възпитана — според обичая на онези Далечни времена — да почита и безпрекословно да се подчинява на родителската воля, не смееше да прекъсне размислите на баща си.

— Защо си така бледна Луси? — попита изведнъж сър Уилям, като се обърна към дъщеря си и наруши мълчанието.

Нормите на поведение от онова време не позволяваха на младото момиче да изказва мнението си по важни теми, ако не го запитат за това, и Луси трябваше да се преструва, че не е разбрала нищо от разговора между баща си и Алис, затова каза, че се е изплашила от дивите говеда, които пасяха в тази част на грамадния парк, където двамата минаваха сега.

Тези животни бяха потомци на свирепите обитатели на древните каледонски^[1] гори и шотландските аристократи смятаха за особена чест да държат в парковете си няколко такива добичета. Мнозина още помнят как те бродеха из родовите имения на Хамилтън, Дръмланрик и Къмбърнолд. Ако се съди по описанията в летописите и по грамадните кости, които понякога намираме при пресушаването на блата и тресавища, те са отстъпвали по ръст и сила на древните си предшественици. Мъжките животни бяха изгубили гъстата си грива и цялата порода бе станала по-дребна, козината бе придобила мръснобял, или по-точно бледожълт цвят, копитата и рогата вече бяха черни. Но времето почти не беше променило свирепия им нрав, така че

не можеха да ги отучат от дивата им омраза към човека и когато някой ги доближеше без нужната предпазливост или привлечеше вниманието им с нещо, те ставаха много опасни. Навярно по тази причина дивите стада бяха унищожени дори в споменатите имения, иначе щяха да бъдат положени усилия да се запази в шотландските гори и баронските имения това така достойно украшение. Но ако не греша, няколко от тях съществуват и сега в Чилингамския замък, Нортъмбърланд, собственост на граф Танкървил.

Луси реши, че е най-добре да обясни вълнението си — всъщност предизвикано от съвсем друга причина — с присъствието на тези животни, от които съвсем не се боеше, защото постоянно ги срещаше по време на разходките си в парка. При това в онези времена съвсем не бе проява на добър тон някоя млада дама да губи сваят по всякакъв повод. Скоро обаче се оказа, че мнимата опасност би могла да стане истинска.

Едва успяла Луси да отговори на баща си, който се готвеше да я упрекне за нейната боязливост, ето че един от биковете, възбуден от червения цвят на наметалото ѝ, а може би от пристъп на необяснима ярост, в каквата често изпадаха тези диви животни, се отдели от стадото, което пасеше кротко в другия край на зелената поляна, почти скрита за погледа от гъсто преплетените клони, и започна бавно да приближава хората, нахлули в неговите владения. От време на време той спираше и надаваше страшен рев, като ту ровеше земята с копита, ту хвърляше пръст е рогата ся, сякаш искаше с това да разпали още повече необузданата си ярост и ожесточение.

Лорд-пазителят внимателно следеше движенията на бика; предвидил близката опасност, той здраво стисна ръката на дъщеря си и ускори крачка, надявайки се да избяга или да се укрие от освирепялото животно. Но сър Уилям не би могъл да постъпи по-погрешно: животното, одързостено от отстъплението му, веднага се спусна подир тях. Заплахата от неизбежна гибел би хвърлила в тревога и по-храбър човек от сър Уилям, но родителската обич, „обичта по-силна от смъртта“, вля у него мъжество. Без да изпуска ръката на дъщеря си, той продължи да я влече напред, докато бедното момиче, съвсем изнемощяло от силната уплаха, не рухна в краката му. Лишен от друга възможност да избави дъщеря си, лорд-пазителят се спря и смело застана между нея и разяреното животно, което вече препускаше е

всичка сила, още по-освирепяло от дългото преследване; то вече бе само на няколко крачки от тях. Сър Уилям нямаше у себе си оръжие — възрастта и положението му не позволяваха да носи дори къса шпага; макар че и шпагата едва ли би могла да му помогне.

Така че бащата или дъщерята, а може би и двамата щяха неизбежно да станат жертва на яростния звяр, но в този миг отекна изстрел откъм близкия гъсталак. Точният куршум уцели бика във врата, в основата на черепа, и раната, която във всяка друга част на тялото само би удвоила яростта на освирепялото животно, предизвика мигновена смърт. Бикът, лишен от възможността да управлява крайниците си, политна като по инерция напред, покри се цял в предсмъртна черна пот и като се разтърси от последните конвулсии, рухна с чудовищен рев на три крачки от смаяния лорд-пазител.

Луси лежеше безчувствена на земята, без да съзнава чудодейното си избавление. Баща ѝ също бе в пълно вцепенение — тъй бързо и неочаквано неизбежната смърт се бе сменила с пълна безопасност. Дори мъртво животно вдъхваше страх и сър Уилям, скован го гледаше със смътна почуда, която му попречи да проумее ясно какво бе станало. Това, което стана, за него бе обвито в мъгла и той навярно би помислил, че гръм е поразил животно, ако не беше забелязал в този миг сред клоните човека с къса пушка, наричана още мускетон.

Това накара лорд-пазителят да се опомни и като погледна дъщеря си, той видя, че тя има нужда от незабавна помощ. Затова реши да извика стрелеца, когото сметна за някой от своите горски пазачи, и да му повери мис Аштън, а сам да отиде да търси хора. Ловецът приближи и сър Уилям видя пред себе си един напълно непознат човек, но беше твърде развълнуван и угрижен, за да обърне внимание на този факт. Непознатият бе доста по-млад и по-силен от него, затова лорд-пазителят без дълги обяснения помоли избавителя си да отнесе дъщеря му до близкия извор, а самият той пое обратно към хижата на Алис, за да поиска помощ.

Младежът, на чиято намеса лорд-пазителят и дъщеря му дължаха своето спасение, очевидно не би искал да остави незавършено доброто дело. Той взе Луси на ръце и я понесе сред гората по пътеките, които очевидно познаваше добре; стигна до извора, от който бликаше кристално чиста вода, и внимателно положи на земята скъпоценния товар. Някога при този извор е имало готски каптаж, но сега от него

бяха останали само развалини; сводът му бе рухнал и се бе разтрошил, купелът — също, и водата струеше направо от земята, пробивайки си път сред останките на разрушената скулптура и обраслите с мъх камъни, които преграждаха пътя ѝ.

За този извор както и за всяко друго по-забележително място в Шотландия съществува легенда, разкриваща причината, поради която то се ползува с особена почит. Разказват, че един от лордовете Рейвънсууд, като бил на лов из този край, срещнал на извора прекрасна девойка, която подобно на нимфата Егерия пленила сърцето на този феодален Нума^[2]. Те започнали да се срещат на извора и винаги по залез слънце. Очарованието на ума ѝ довършило победата, започната от красотата ѝ, а тайнствеността придавала неизразима прелест на тези романтични срещи. И тъй като девойката винаги се появявала и се изгубвала край извора, възлюбеният ѝ решил, че между нея и водата има странна връзка. Хубавицата държала да се спазват няколко условия, също много загадъчни: възлюбените се срещали само веднъж в седмицата, винаги в петък и се разделяли веднага щом камбаната на параклиса, който тогава се намирал недалеч в близката гора, а сега вече отдавна е разрушен, удари за вечерня. На изповед барон Рейвънсууд поверил на отшелника тайната на необикновената си любов и отец Закари тозчас достигнал до съвсем естествения и безспорен извод, че духовният му син е попаднал в мрежите на нечестивия и че гибел заплашва не само тленното му тяло, но и самата му душа. Той употребил всичката сила на монашеското си красноречие, за да накара барона да повярва в заплашващата го опасност и в най-страшни краски описал истинския образ на възхитителната наяда^[3], която обявил без колебание за изчадие на дявола. Възлюбеният барон го слушал с упорито недоверие и само за да се отърве от настойчивите изисквания на отшелника, се съгласил да подложи на изпитание любимата си; както предлага отец Закари, така да бъде: идния петък камбаната за вечерня ще удари половин час покъсно от обикновено. Монахът уверявал (и в потвърждение на мнението си цитирал „Malieus Maleficarum“ — Sprengerus, Rernigius^[4] и други авторитети по демонология), че с помощта на тази хитрост злият дух ще е принуден да остане на земята по-дълго от определения срок, ще приеме истинския си вид и като се представи пред уплашения барон в лика си на изчадие на ада, ще се изгуби, обвит в серни

пламъци. Реймънд Рейвънсууд приел да осъществи плана на отец Закари с известно любопитство, макар да бил убеден, че очакванията няма да се оправдаят.

В уречения час влюбените пак се срещнали на извора, но този път останали по-дълго от друг път, защото отшелникът умишлено закъснял да удари камбаната. Нищо не се променило във външността на нимфата, но веднага щом забелязала по удължилите се сенки, че е отминал часът на вечернята, тя се изтръгнала от прегръдките на Реймънд и с отчаян писък, прощавайки се завинаги с него, се гмурнала в извора. На повърхността на водата изплували окървавени мехури и нещастният барон се убедил, че настойчивото му любопитство е станало причина за смъртта на това пленително и тайнствено същество. Угризенията на съвестта и тъгата по прелестната му любима били заслужено наказание през целия му кратък по-сетнешен живот, който угаснал няколко месеца по-късно в битката при Флодън^[5]. Но преди да потегли за бойното поле, той в памет на наядата решил да запази извора — където, изглежда, още витаел нейният дух — от оскверняване и издигнал над него малката сводеста постройка, от която сега са останали само развалини. Казват, че оттогава домът Рейвънсууд започнал да запада.

Такова е поверието. Но някои, в стремежа си да се окажат поумни от народа, твърдят, че за основа на тази легенда е послужила историята за хубавата селянка, любовница на същия този Реймънд, която той убил в изблик на ревност и чиято кръв се смесила с водите на „омагьосания извор“, както го наричали в околността. Други приписват произхода на това предание на езическата митология. Но всички са единодушни, че мястото на извора е фатално за всеки Рейвънсууд и че да пият вода от него или само да го доближат, за тях е така пагубно, както за Грейъм зелената дреха, за Брус — да убие паяк, или за Сейнт Клеър — да прекоси реката Орд в понеделник^[6].

На това съдбовно място се опомни Луси Аштън от продължителния си, почти смъртоносен припадък. Очарователна и бледна също като нимфата от старинната легенда в момента на прощаването ѝ с Реймънд Луси лежеше леко привдигната, облегнала гръб на една отломка от някогашния каптаж на извора, а червеното ѝ наметало, наквасено от водата, с която неизвестният младеж се бе опитвал да свести девойката, очертаваше стройната ѝ, красива фигура.

Дошла в съзнание, Луси си спомни за това, което предизвика нейния припадък, и веднага се обезпокоява баща си. Озърна се, но не го видя край себе си.

— Къде е той? Къде е баща ми? — уплашено извика тя.

— Сър Уилям е здрав и невредим — отвърна ѝ непознат глас. — Не се бойте, скоро ще дойде тук.

— Наистина ли? — попита Луси. — Бикът бе само на две крачки. Пуснете ме, ще ида да потърся татко!

С тези думи Луси се изправи; но силите ѝ бяха така изцедени, че не успя да изпълни намерението си, Щеше да падне върху камъните и сериозно да се нарани, ако непознатият, който стоеше до нея, не беше подкрепил. Но той извърши това с някаква странна неохота, съвсем необяснима за млад човек, който е имал добрия случай да избави от опасност хубава девойка. Леката, ефирна фигурка на момичето бе сякаш твърде тежка за левента избавител; без да изпитва никакво желание поне миг по-дълго да задържи момичето в ръцете си, непознатият положи Луси върху камъка, където бе облежната преди, и като отстъпи няколко крачки, бързо повтори:

— Сър Уилям е напълно здрав и невредим. Той ей сега ще дойде тук. Не се тревожете за баща си, този път съдбата беше милостива към него. Вие сте много отпаднала, госпожице, и не бива да напускате това място, докато някой по-умел от мен не ви окаже необходимата помощ.

Луси, която вече се бе опомнила напълно, внимателно погледна непознатия. Не откри във външността му нищо, което би могло да му попречи да протегне ръка на нея, младото момиче, нуждаещо се от подкрепата му, или да се бои, че няма да приемат предложението му за помощ. Въпреки силното си възмущение Луси успя да забележи студенината и нежеланието му да ѝ подаде ръка. Ловната му куртка с тъмен цвят, наполовина скрита под широкото кафяво наметало, издаваше, че непознатият младеж е от знатен произход. Ловната му шапка, украсена с черно перо, бе прихлупена почти до веждите и прикриваше лицето, но все пак личеше, че то е мургаво, с правилни черги; изразът му беше горд, макар и малко мрачен. Някаква тайна печал или неспокойният дух на известна страст като че бяха унищожили в този млад човек естествената жизненост, така присъща на възрастта му, и беше невъзможно да го гледаш, без да изпиташ

състрадание или уважение към него; във всеки случай младежът будеше интерес и любопитство.

Всичко това — за което ни се наложи тъй дълго да разказваме — почти за миг проблесна в съзнанието на Луси. И едва-що погледът ѝ срещна черните, пламенни очи на непознатия, тя изпита смущение и страх и побърза да наведе глава. Но все пак трябваше да изрече поне една-две думи на благодарност, което Луси смяташе за свой неотменен дълг; и тя с треперещ глас започна да разказва за опасността, надвиснала над нея и баща ѝ, от която младежът с божия помощ ги бе избавил.

При този израз на благодарност от нейна страна непознатият потрепна и като я прекъсна, каза:

— Оставям ви, госпожице — и мелодичният му, плътен глас изведнъж се изпълни със стоманена суровост, — оставям ви на грижата на този, за когото днес вие може би сте била истински ангел-пазител.

Тези загадъчни и непонятни думи изумиха Луси, чието сърце преливаше от най-непристорена, най-искрена благодарност, и тя се побоя да не е оскърбила непознатия с някоя неподходяща дума, сякаш момиче с нейния характер би могло изобщо да обиди някого.

— Аз, изглежда, недостатъчно учтиво ви изразих своята признателност — рече тя. — Наистина не помня какво казах, но ви моля да останете и да почакаете, докато баща ми... докато лорд-пазителят на печата... Дайте му възможност да ви благодари и да узнае името на нашия спасител.

— За какво ви е това име? — отвърна непознатият. — Баща ви... тоест сър Уилям Аштън, ще го научи съвсем скоро, но мисля, че то едва ли ще му достави удоволствие.

— Грешите! — живо възкликна Луси. — Вие не познавате баща ми, той ще ви бъде много благодарен. Но може би, като ми казвате, че е в безопасност, ме заблуждавате; навярно е станал жертва на свирепото животно.

Ужасена от тази мисъл, Луси скочи, за да се втурне натам, където се беше разиграла страшната сцена; а в душата на непознатия като че се бореха две противоречиви желания: да я последва или веднага да се отдалечи; от чувство на човеколюбие той реши да я склони, а ако се наложи — да я принуди да остане.

— Давам ви честната си дума, госпожице — възкликна той, — че ви говоря самата истина: нищо и застрашава живота на баща ви! И напразно ще се изложите отново на опасност, ако се върнете там, където пасе онова диво стадо. Но ако искате да тръгнете натам — а в този миг, представила си, че баща ѝ е в опасност, Луси се стремеше към него, без да слуша никакви разубеждавания, — ако непременно искате да тръгнете натам, съгласете се поне да се облегнете на моята ръка, макар че може би не съм човекът, от когото трябва да очаквате закрила.

Луси прие предложението, без да вникне в последните думи.

— Ако сте мъж... ако сте джентълмен — изрече тя, — ще ми помогнете да намеря баща си. Няма да ме изоставите. Ще тръгнете с мен. Защото може би докато се бавим тук с тези обяснения, баща ми загива.

И без да слуша извиненията и уверенията на непознатия, Луси пое предложената ѝ ръка и почти помъкна момъка след себе си, като си мислеше само за това, че без подкрепата на ръката му тя няма да се удържи на крака и че неговото присъствие ѝ е необходимо. В този миг Луси видя баща си, който приближаваше към тях, придружен от момичето — прислужница на сляпата Алис и двама дървари, които бе срещнал в гората и извикал със себе си. Радостта на сър Уилям, съзрял Луси здрава и читава, заглуши почудата, която би породила у него по всяко друго време разкрилата се пред очите му неочаквана картина: дъщеря му съвсем спокойно се бе опряла на ръката на непознатия младеж.

— Луси, скъпа Луси, ти си невредима! Добре ли се чувствуваш! — бяха единствените думи, които изрече бащата, като прегърна нежно дъщеря си.

— Добре съм, татко, слава богу — отвърна Луси, — щастлива съм, че пак те виждам. Но какво ще си помисли за мене този господин — добави тя, като освободи ръката на младия мъж и побърза да се отдръпне от него, руменина заля бузите и шията на девойката при мисълта, че само преди минута така бе настоявала, така го бе молила да ѝ помогне!

— Надявам се, че този господин няма да съжالياва за своята постъпка — каза сър Уилям Аштън, — като научи, че самият лорд-пазител на печата му поднася дълбоката си благодарност за най-

голямата услуга, която някой може да окаже другиму — спасения живот на моето дете, спасяването на собствения ми живот... Уверен съм, че господинът ще ми позволи да го помоля...

— Не ме молете за нищо, милорд — прекъсна го непознатият с твърд и властен глас. — Защото аз съм мастър Рейвънсууд.

Настъпи мъртва тишина; от изумление, а навярно и по друга, още по-малко приятна причина лорд-пазителят не можа да изрече и дума. Едгар се загърна в наметалото си, гордо се поклони на Луси и като избъбри едва чуто с явно нежелание няколко учтиви думи, побърза да изчезне в гората.

— Мастър Рейвънсууд! — възкликна сър Уилям, опомнил се след кратката почуда. — Тичайте след него, кажете, че го моля да ме изслуша.

Дърварите се втурнаха подир Едгар, но скоро се върнаха и някак смутено обясниха, че младият човек отказал да ги последва.

Лорд-пазителят извика един от тях настрана и попита какво им е казал младият Рейвънсууд.

— Ами... рече, че не иска да дойде — отговори дърварят е предпазливостта на благоразумен шотландец, който не обича да предава неприятни вести.

— Каза ли още нещо? — продължи да го пита сър Уилям. — Искам да зная всичко, което е казал.

— Щом е така, милорд — отвърна дърварят и наведе очи, — той рече... Ама наистина неприятно ще ви бъде да чуете това, макар човекът да не го рече от зло сърце...

— То съвсем не те засяга, драги — прекъсна го лорд-пазителят, — аз искам от теб да чуя точно какво е казал той.

— Ами... той рече тъй: „Предайте на сър Уилям Аштън, че когато съдбата ни събере отново, той ще бъде щастлив да се раздели с мен.“

— Разбира се! — възкликна лорд-пазителят. — Сигурно е намеквал за облога, който склучихме за нашите соколи. Дреболия!

И сър Уилям се върна при дъщеря си, която вече толкова се бе оправила, че беше в състояние да се прибере пеша до в къщи. Но страшната сцена остави дълбока следа в душата на крайно впечатлителната девойка; въображението ѝ бе засегнато много по-силно, отколкото здравето. Ден и нощ, наяве и насън тя виждаше

отново разярения бик, понесъл се към нея с ужасен рев, а между нея и сигурната смърт винаги изникваше благородната фигура на Едгар Рейвънсууд. За една млада девойка може би не е безопасно да съсредоточава мислите си, при това пристрастни, върху един и същ човек, но при състоянието на Луси Аштън това бе неизбежно. Никога преди тя не бе срещала младеж с толкова романтично-привлекателна външност; но дори да беше заобиколена от стотина млади мъже, които по нищо не отстъпват на Едгар или дори го превъзхождат, дори тогава нито един от тях не би могъл да пробуди в сърцето на Луси такива силни спомени за страшната опасност и избавлението, толкова дълбоко чувство на благодарност, почуда и любопитство. Да, именно любопитство, защото странната скованост и неловкост в отношението на Рейвънсууд към нея, които бяха в поразителен контраст с естествения, непринуден израз на лицето и приятните му маниери, изумиха Луси и привлякоха вниманието ѝ към Едгар. Тя не бе чувала почти нищо за Рейвънсууд и за разприте между баща му и сър Уилям; ала дори да беше посветена във всички подробности на конфликта, нежната и добросърдечна Луси едва ли би разбрала породените от тази разпра гневни и горчиви чувства. Тя знаеше, че Рейвънсууд има знатен произход, че е беден, макар да е потомък на благороден и някога богат род, и съчувствуваше на гордия младеж, не пожелал да приеме благодарността на новите стопани на родовите му земи. Нима той би отказал и да изслуша признателността ни, да откаже на желанието ни да се сбlijим — мислеше си тя, — ако думите на татко бяха изречени по-меко, не толкова рязко, а с онзи деликатен тон, с който така добре си служат жените, когато трябва да успокоят буйните страсти на някой мъж? Страшен бе този въпрос за младото момиче, страшен както по същността си, така и с възможните си последствия.

С една реч Луси Аштън се луташе из лабиринт на мисли и мечти, твърде опасни за младите впечатлителни натури. Липсата на нови срещи, времето, промяната на мястото и новите лица биха могли да разсеят мечтите ѝ, както се е случвало неведнъж с други момичета, но тя бе сама и нищо не я отвличаше от приятните и мисли за Едгар. Лейди Аштън беше в момента в Единбург, занимаваше се там с някакви придворни интриги, а лорд-пазителят по природа затворен и необщителен човек приемаше гости само за да задоволява своята суетност или с политическа цел. По тази причина около мис Аштън

нямаше никой, който би могъл да се сравни е идеалния образ на рицар, какъвто беше според нея Рейвънсууд, никой, който би могъл да го засенчи.

Отдала се на своите мечти, Луси често посещаваше старата Алис с надеждата, че лесно ще насочи разговора със старицата към темата, на която девойката неблагоприятно отреждаше толкова място в мислите си. Но Алис не пожела да ѝ помогне в това, не оправда надеждите ѝ. Сляпата говореше за рода Рейвънсууд охотно и с голямо увлечение, но като че нарочно упорито мълчеше за младия наследник. Ако се случеше да изрече за него някоя и друга дума, казаното съвсем не беше така хвалебствено, както би желала Луси. Алис даваше да се разбере, че Едгар е суров човек, който няма склонност да забравя обидата, способен по-скоро да мъсти, отколкото да прощава. Луси слушаше с уплаха тези намеци за опасните качества на този млад човек, припомнила си колко настойчиво Алис съветваше баща ѝ да се пази от Рейвънсууд.

Но нима самият Рейвънсууд, за когото се отнасяха всички тези несправедливи подозрения, не ги опроверга, като спаси живота ѝ, живота на баща ѝ? Ако са основателни намеците на Алис, че Едгар крои мрачни замисли, той е могъл напълно да задоволи чувството си на мъст, без да извършва престъпление: щеше да бъде достатъчно само да позабави своята неоченима помощ и човекът, когото той мразеше, неизбежно би погинал от страшна смърт без всякакво усилие от негова страна. И Луси реши, че някакво скрито предубеждение, а може би и чиста мнителност, присъща на старите и бедни хора, кара Алис да се отнася неблагоприятно към младия Рейвънсууд, приписва му черти, които противоречат на великодушната постъпка и благородния му облик. Върху това убеждение градеше Луси своите надежди, като продължаваше да плете вълшебната материя на фантастичните си мечти, прозрачна и блестяща като обтегната във въздуха паяжина, обсипана е капчици роса, проблясващи на утринното слънце като мъниста.

Баща ѝ и младият Рейвънсууд също доста често си спомняха страшното събитие, но мислите им бяха по-земни. Прибрал се в къщи, лорд-пазителят побърза да извика лекар, за да се убеди, че здравето на дъщеря му не е пострадало от преживяното сътресение. Той се успокои, като разбра, че няма нищо тревожно, отиде в библиотеката и

внимателно зачете изложението, нахвърляно с думите на съдебния пристав, комуто бе възложено да осуети изпълнението на епископалните обреди при погребението на лорд Рейвънсууд. Умел казуист, свикнал да тълкува както си иска законите, сър Уилям успя без особено затруднение да смекчи описанието на безредиците, възникнали по време на погребението, които преди това се бе погрижил да представи в най-черни краски. В заключение той дори уверяваше колегите си, членове на Тайния съвет, че е необходимо да се използват миролюбиви средства по отношение на млади хора с гореща кръв и без необходимия житейски опит. Дори не се поколеба да стовари част от вината върху пристава, който с поведението си предизвикал младия човек към резки действия.

Такова беше съдържанието на изложението, което той изпрати; а частните писма до приятелите, в чиито ръце трябваше да попадне тази преписка, звучаха още по-благодушно. Сър Уилям твърдеше, че в дадения случай проявата на снизходителност би била благоразумна мярка и много би допаднала на народа; обратно, като се вземе под внимание дълбокото уважение, изпитвано в Шотландия към погребенията, проявата на суровост към младия Рейвънсууд единствено заради това, че се е възпротивил срещу нарушаването на погребалните обреди над тялото на баща му, би възбудило всеобщо недоволство. Накрая, с тон на благороден и великодушен човек, сър Уилям молеше в качеството на лична услуга към него да не се дава ход на тази преписка. Той деликатно намекваше за сложните ся отношения с младия Рейвънсууд, за дългите дела срещу баща му, довели до обедняването на този благороден род; признаваше, че ще му бъде приятно, ако се отпуснат средства, с които поне отчасти да се обезщети младия наследник за загубите, понесени от него и от семейството му вследствие победата, постигната от сър Уилям при защитата на собствените му законни и справедливи права. Предвид на всичко това той молеше приятелите си като особена услуга лично към него да се откажат от всякакво преследване, давайки да се разбере, че е необходимо младият Рейвънсууд да се чувства задължен за този щастлив изход единствено на лорд-пазителя заради неговото застъпничество. Но в писмата си до лейди Аштън сър Уилям пробивно на навиците си не спомена ни дума за безредиците, избухнали на погребението на лорд Рейвънсууд, и макар да съобщаваше, че той и

Луси са били нападнати в парка от див бик, премълча подробностите около тази страшна случка.

Приятелите и колегите на сър Уилям бяха крайно озадачени, като получиха от него писмата с такова неочаквано съдържание. Сравняваха писмата помежду си, един се усмихваше, друг учудено повдигаше вежди, трети поклащаше глава, а четвърти питаше няма ли по този въпрос още някакви писма на лорд-пазителя.

— Много странно, милорди — заяви един от тях, — нито една от тези молби не съдържа в себе си нищо по съществото на въпроса.

Но не бяха изпратени никакви писмени разяснения, макар да изглеждаше невероятно отсъствието им.

— Е — поде един белокос сановник, успял да запази с ловко лавиране високия си пост въпреки честите промени в курса на държавния кораб през последващите тридесет години, — предполагам, че сър Уилям помни старата шотландска поговорка: „Агнешката кожа се продава на пазара така, както и кожата на стария овен.“

— Ще трябва да задоволим желанието му — добави друг, — макар че да си призная, никак не очаквах такава молба от него.

— Своеволният винаги постъпва така, както му хрумне — обади се отново старият съветник.

— Няма да мине и година и лорд-пазителят ще се разкае за тази си постъпка — каза трети. — Младият Рейвънсууд ще му забърка някоя каша.

— А вие, милорди, как бихме постъпили с този обеднял младеж? — попита един от присъстващите, благороден маркиз. — Лорд-пазителят е отнел всичките му имения; не му е оставил дори кръст, пред който да се моли.

Старият лорд Търнтипет му отвърна:

— Щом си плаща, значи жали собствените си пищали.

И добави:

— Ето как постъпвахме до революцията: „Luitur cum persona qui luere поп potest cum crumena“^[7]. Чудесен е съдебният латински, милорди.

— Да, милорди, не виждам основание да се занимаваме повече с този въпрос — каза маркизът. — Нека лорд-пазителят постъпи така, както намери за нужно.

— Съгласни сме, съгласни. Лорд-пазителят сам да направи заключението по тази преписка, да. И нека определим още някого за негов помощник, например лорд Хърпълхули, той тъкмо е болен в момента. Господин секретар, впишете решението в протокола... А сега, милорди, следва да решим въпроса за глобата, която да се събере от онзи млад прахосник, леърд Бъкло. Мисля, че това е в компетенцията на лорд-ковчежника.

— О, не, милорди! — отекна гласът на лорд Търнтипет. — Срамота е да ми измъквате залька от устата. Аз отдавна съм си го набелязал и се готвех да го налапам...

— Или като се изразим с любимата ви поговорка — прекъсна го маркизът, — вие сте досущ в ролята на кучето на воденичаря, което се облизва, преди да са развързали торбата с кокалите. Та глобата още не е наложена!

— За това е нужно само да се драсне мъничко с перото — възрази лорд Търнтипет — и надявам се, пито един от благородните лордове, които присъствуват тук, не ще се осмели да каже, че не съм заслужил да разрешите и аз поне веднъж да си наквася гърлото — аз, който трийсет години вече съм съгласен с всичко, с което трябва да се съглася, и върша всичко, което се окаже нужно: отричам се, заклевам се; сиреч, цели трийсет години неуморно се трудя за полза на отечеството и в добри, и в лоши времена!

— Би било крайно несправедливо, съгласен съм, милорд — отвърна му маркизът, — крайно несправедливо от наша страна, ако съществува някаква надежда да утолим голямата ви жажда или ако ненадейно се задавите и възникне нужда да ви се промие гърлото!

Но време е да спуснем завесата и да се разделим с Тайния съвет на Шотландия от онова време.

[1] Каледония е старото название на Шотландия. — Б.пр. ↑

[2] Според римската митология Егерия е нимфа на изворите; в нея бил влюбен римският владетел Нума Помпилий. — Б.пр. ↑

[3] Нимфа на река или извор според древногръцката митология. — Б.пр. ↑

[4] „Чукът срещу вещиците“ — средновековен трактат за магьосничеството; един от авторите му е Шпренгерус (Шпренгер), живял през XVI век. Ремигиус (Реми Никола) е френски съдия от

същата епоха, осъдил на смърт много магьосници и също автор на трактат срещу магията. — Б.пр. ↑

[5] Битка между шотландците и англичаните, състояла се в 1513 година, в която шотландците претърпели тежко поражение и самият им крал Джеймс IV бил убит. — Б.пр. ↑

[6] Старинни шотландски предания за именити хора и герои — Б.пр. ↑

[7] Плаща със себе си този, който не може да плати с пари (лат.). — Б.пр. ↑

ШЕСТА ГЛАВА

*Нима за тия празни думи
се воините тълпят?
Нима десниците корави
сълзи ще усмирят?
Хенри Макензи^[1]*

Вечерта на деня, в който лорд-пазителят и дъщеря му бяха спасени от неизбежна гибел, двама непознати мъже седяха в най-усамотената стаичка на малка и невзрачна шотландска кръчмица, или по-точно казано ханче с фирма „Тодс ден“^[2], отстоящо на три-четири мили от замъка Рейвънсууд и на същото разстояние от полуразрушената кула, наречена Улфс Краг^[3].

Единият от тях беше към четиридесетгодишен, висок, слаб, с гърбав нос, черни проницателни очи и будно, но зловещо изражение. Другият — нисък и набит, румен и червенокос, изглеждаше с около петнадесет години по-млад от сътрапезника си. Той имаше открит, решителен и весел поглед, а в светлосивите очи, живи и изразителни, искреше игриво-дръзко пламъче, което издаваше храбростта на притежателя им. На масата имаше плоска бутилка вино (в онези ни виното се наливаше от бъчвата в калаени съдове такава форма) и пред всеки от двамата стоеше куюйг^[4], ли бикър. Но на тази маса нямаше веселие. Скръстили ръце и двамата посетители се гледаха смълчани, всеки вгълбен в мислите си.

Най-сетне по-младият наруши мълчанието:

— Какво се бави толкова там той? Да не би да се е провалил. Ти защо не ми позволи да тръгна с него?

— Всеки сам трябва да мъсти за нанесената му обида — отвърна по-възрастният. — Без друго рискуваме живота си, като го чакаме тук.

— И все пак си страхливец, Крейгънгелт — каза по-младият. — Не само аз и други отдавна са на това мнение.

— Но още никой не ми го е казал в лицето! — възкликна Крейгънгелт и се хвана за сабята си. — Имаш късмет, че не придавам значение на необмислените ти думи, иначе... — И млъкна в очакване да чуе какво ще каже събеседникът му.

— Какво иначе? Какво ще ми направиш? Защо не го направиш?

— Какво ме спира ли? — отвърна Крейгънгелт, който бе прибрал наполовина измъкнатата сабя. — Това, че острието на тази сабя има по-важни дела, а не да поразява разни вятърничави глупаци.

— Прав си — каза младият, — човек трябва да е съвсем без мозък, съвсем побъркан, та да разчита на твоите прекрасни обещания, че ще получи място в ирландската бригада¹. Но какво да се прави! Всички тези конфискации, особено последната глоба, която старият мошеник Търнтипет жадува да си пусне в джоба, ме лишиха от покрив и състояние. Всъщност какво общо имам аз с ирландската бригада? Аз съм шотландец, както и баща ми, както и целият ни род. А леля ми, лейди Гърнингтън... Тя все пак няма да живее вечно!

— Чудесна мисъл, Бъкло, но леля ти може да кара още дълго. А колкото до баща ти... Той имаше и земя, и пари, не е залагал именията си, не е имал работа с лихвари, плащал е дълговете си и е живял със собствени пари.

— Но кой е виновен, че не мога да живея като него? Ти и тези като тебе накрая ме разорихте и сега, разбира се, за да има от какво да живея, ще трябва да последвам жалкия ти пример: една седмица да разпространявам тайни вести от Сен Жермен^[5], друга — да нося новини за въстание на планинците^[6]; да ме хранят бабичките якобитки, като ги лъжа, че къдриците, които им продавам от някаква си там стара перука, са къдриците на Шевалие^[7]; да подкрепям приятеля си до мига на битката и изведнъж да се оттегля — защото политическият агент няма право да рискува живота си за дреболии. И всичко това само за къшея хляб и за удоволствието да се наричам капитан.

— Въобразяваш си, че говориш много красноречиво — каза Крейгънгелт, — правиш се на много остроумен за моя сметка. По-добре ли е да пукнеш от глад или да свършиш на бесилката вместо да

водиш живот, какъвто вода аз, и то само защото нашият крал не може в сегашния момент да издържа прилично пратениците си.

— Да умреш от глад е по-честно, а от бесилката все едно няма да се отървем. Но никак не разбирам какво искаш от бедния Рейвънсууд. Парите му не са повече от моите; всичката земя, която му е останала, е заложена и презаложена; доходите му не стигат дори да си плати процентите. Какво целиш, като се бъркаш в работите му?

— Не се безпокой, Бъкло, зная какво правя. Първо, той е от старинен род и баща му е направил големи услуги през 1689 година, така че ако успеем да го завербуваме, това непременно ще бъде оценено в Сен Жермен и Версай. После, трябва да ти е известно, че младия Рейвънсууд никак не си приличате: той има ум и такт, талант и смелост; в чужбина ще се покаже като човек с мозък и сърце, който знае нещо повече от езда и лов със соколи. Почти престанаха да ми се доверяват, защото вербувам хора, чийто мозък им стига едва да преценят колко да пришпорват коня и какво да правят със сокола си. А Рейвънсууд е образован, съобразителен и умен.

— Но въпреки тези достойнства той попадна в мрежите ти. Престани да се палиш, Крейгънгелт. И остави на мира сабята си! И без това нямаш никакво намерение да се биеш с мен. По-добре кажи мирно и тихо как успя да спечелиш доверието на Рейвънсууд.

— Много просто: като подклаждах жаждата, му; за мъст, Бъкло. Знаех, че ми няма доверие; но изчаках удобния момент и пуснах в ход средствата си, когато обидите и несправедливостите бяха нажежили до червено моя рицар. И ето че сега се отправи, както сам каза — а може би наистина мисли така — да се обясни със сър Уилям Аштън. Но повярвай, ако те се срещнат и адвокатът започне да се оправдава, позовавайки се на законите, Рейвънсууд ще убие стареца. Очите на Едгар така искряха, че лесно се досетих какво крои. Но дори да не убие Аштън, той така ще го изплаши, че властите като нищо ще обвинят приятеля ни в опит за покушение срещу живота на член на Тайния съвет. Така между него и правителството ще легне пропаст, в Шотландия ще му стане доста горещо, Франция ще му предложи убежище и ние тримата ще се отправим натам с френския кораб „L'Espoir“, който ни очаква недалеч от Аймът.

— Чудесно — каза Бъкло. — Сега и мен нищо не ме задържа в Шотландия; ако благодарение на Рейвънсууд ни приемат по-добре във

Франция, то дявол да го вземе, нека стане така, както си намислил! Страхувам се обаче, че собствените ни достойнства няма да ни осигурят там високи чинове. Но нека се надяваме, че преди да потегли с нас, Рейвънсууд ще пробие главата на лорд-пазителя с куршум. Веднъж в годината не е лошо да се убива по някой от тези високопоставени негодници, та да ги научим да се държат прилично.

— Напълно справедливо! — съгласи се Крейгънгелт. — Отивам да видя дали конете ни са нахранени и дали са готови за път; ако Рейвънсууд не е променил решението си, не бива да се бавим нито миг.

И той се упъти към вратата, но спря на прага и добави:

— Както и да свърши тази работа, Бъкло, ти, надявам се, си забелязал, че не казах на Рейвънсууд нито дума в подкрепа на глупостите, които могат да му хрумнат да извърши.

— Да, прав си, нито дума — отвърна Бъкло. — Друг може да не знае, но на теб твърде добре ти е известно каква опасност представлява страшната дума „съучастник“. — И тихичко си промърмори следните стихчета:

*И бяха стрелките безмълвни, но точно
показваха те на убийство часа.*

— Какво си бърбриш там? — попита Крейгънгелт се обърна неспокойно към него.

— Нищо, стихчета, които чух веднъж на сцената.

— Според мен ти, Бъкло, е трябвало да станеш артист; за тебе всичко е игра и забавление.

— Мислил съм си за това. Във всеки случай то щеше да бъде много по-безопасно, отколкото да разиграваме с теб такъв фатален заговор. Е, върви, играй и ролята: да наглеждаш конете, както подобава на един добър коняр. Хм, комедиант, артист съм бил! — повтори тихо той. — За тези думи трябваше да го намушкам с шпагата си, но заслужава ли такава чест един страхливец? И все пак театърът би ми допаднал много. Да, сигурно. Излизам, да кажем, в „Александър“^[8] и изричам:

*От гроба станах — с вас да я спасим,
вадете саби, нека полетим.
И кой не ще ме следва окрилен?
Любов зове ме, славата е с мен.*

И тъкмо Бъкло, опрял ръка на дръжката на шпагата си, задекламира гръмко високопарните слова да клетия Лий, в стаята дотича изплашеният Крейгънгелт.

— Изгубени сме! — възкликна той. — Конят на Рейвънсууд се оплел о поводата си в яхъра и съвсем е окуцял. А другият, раванлията, с който тръгна Рейвънсууд, ще бъде много уморен, пък нямаме резервен кон. С какво ще тръгне той сега?

— Да, този път не ще летим като стрела — сухо процеди Бъкло. — Но чакай! Защо не му отстъпиш твоя кон?

— Така ли? И да хванат мен! Благодаря за предложението!

— Защо не? Дори да се е случило нещо с лорд-пазителя, а то е малко вероятно според мен, тъй като Рейвънсууд не е от тези, които стрелят по невъоръжени хора, при това лорд-пазителят е възрастен човек и дори в замъка да се е завързала малка схватка, какво толкова се боиш? Нали изобщо не си замесен в това?

— Разбира се, разбира се — отвърна скованият от страх Крейгънгелт. — Но забравяш за мисията, възложена ми от Сен Жермен.

— Мнозина са на мнение, че сам си измислил това, благородни капитане. Добре, щом не желаеш да дадеш коня си на Рейвънсууд, аз, по дяволите, ще му дам моя!

— Твоя ли? — изуми се Крейгънгелт.

— Да, моя — потвърди Бъкло. — За да не ме упрекват хората, че след като съм обещал някому подкрепата си, съм се отметнал и дори не съм му помогнал да се избави от бедата.

— Ще му дадеш коня си? А даваш ли си сметка за загубата от това?

— Загуба? Ах, да! Моят сив Гилбърт ми струва двацет жълтици, но неговият раванлия също струва нещичко; другият му кон, Черният мавър, ако бъде излекуван, ще струва два пъти колкото моят. Знам как да го излекувам. Взема се тлъсто кученце сукалче, одира се, изкормва

се, натъпква се с черни и сиви охлюви, после дълго се пече, като се полива със смес от нардово масло, шафран, канела и мед; маже се е капките, които са се отцедили, после се превързва кракът на коня и...

— Чудесно! Само че преди да оздравее конят, а я още по-преди — докато печеш кученцето — ще те заловят и обесят. Не се съмнявай, че Рейвънсууд ще бъде преследван упорито. Как съжалявам, че мястото на срещата ни не е по-близо до морето!

— Тогава няма ли да е по-благоразумно аз да тръгна напред, като му оставя коня си? Но тихо, тихо... той идва. Чувам копитата на кон.

— Чуваш копита? — уплаши се Крейгънгелт. — Сигурен ли си, че идва сам? Защото ми се струва, че го преследват. Чувам тропот на няколко коня; да... много са.

— Ами! Това е слугинята, която отива за вода и тропа по стълбата с дървените си обувки. Кълна се в честта си, капитане, че трябва да се откажеш от чина и от тайните си поръчения: ти си пострахлив и от дива гъска. Ето идва мастър Рейвънсууд! И както виждаш, сам е! Но ми изглежда мрачен като ноемврийска нощ.

Точно в този миг на прага се показва Рейвънсууд с наметало, скръстил ръце на гърди и със замислено, печално изражение. Той влезе, свали наметалото, отпусна се на един стол и сякаш потъна в дълбок размисъл.

— Е, какво, какво се случи? — обади се в един глас Крейгънгелт и Бъкло.

— Нищо! — отсече мрачно Рейвънсууд.

— Нищо ли? — повтори Бъкло. — Но нали заминахте с твърдото намерение да си разчистите сметките със стария негодник за всички обиди, които е нанесъл на вас и на цялата страна! Видяхте ли го?

— Видях го.

— Видяхте го и не си разчистихте напълно сметките с него? Признавам, не очаквах това от мастър Рейвънсууд.

— Какво ме засяга това, което сте очаквали. Нямам намерение, сър, да ви давам отчет за своите постъпки.

— Спокойно, Бъкло! — намеси се Крейгънгелт, като видя, че приятелят му пламна и се готви да отвърне на дързостта. — Почакай! Навярно нещо е попречило на мастър Рейвънсууд. Но той трябва да прости тревогата и любопитството на преданите си другари, каквито сме му ти и аз.

— Другари ли, капитан Крейгънгелт! — надменно възкликна Рейвънсууд. — Не мога да си спомня да сме били в близки отношения. И не зная с какво право се назовавате мой другар. Струва ми се, цялата ни дружба се свежда до това, че се уговорихме да напуснем заедно Шотландия, веднага след като отида в замъка, който е принадлежал на прадедите ми, и се срещна с новия му притежател, защото не желая да го нарека законен собственик.

— Напълно вярно, мастър Рейвънсууд — отговори Бъкло, — но ние предполагахме, че сте намислили да извършите нещо, което няма да е безопасно за главата ви. Затова решихме с Крейги да ви изчакаме, макар така да рискуваме и собствените си кожи. Колкото до Крейги, това, изглежда, няма никакво значение; той така и така ще си увисне на бесилото; но аз не бих искал да опозорявам древния си род с безславна смърт, при това заради друг човек.

— Много съжалявам, господа, задето съм ви причинил такива грижи — каза Рейвънсууд, — но оставям на себе си правото да решавам своите дела и нямам намерение никому да давам отчет за тях. Обаче промених решението си и засега оставам в Шотландия.

— Оставете! — изуми се Крейгънгелт. — Решихте да останете, след като похабих за вас толкова сили и пари, изложих се на опасността да ме познаят, платих и за престоя на кораба!

— Сър — отвърна Рейвънсууд, — когато взех прибързано решение да напусна родината си, аз се възползувах от любезното ви предложение да ми осигурите средства за заминаване, но доколкото си спомням, не съм поемал задължението да замина непременно, дори в случай че променя решението си. Поднасям ви своите съжаления и благодарност за грижите, които сте положили за мен. Колкото до вашите разноски — прибави той и пъкна ръка в джоба си, — има начин да уредим това; не зная колко струва таксата за наемането и престоя на кораба, но ето моята кесия, вземете колкото ви трябва.

И Рейвънсууд подаде на този *soi-disant*^[9] капитан кесията си с няколко жълтици. Но Бъкло се противопостави.

— Виждам, Крейги — каза той, — че просто те сърбят ръцете да спипаш зелената кесия на човека; но кълна се в бога, ако се докоснеш до нея, ще ти отрежа пръстите с ей този нож. Щом Рейвънсууд е променил: решението си, ние нямаме повече работа тук. Само, моля за извинение, бих искал да кажа...

— Говори, щом искаш — прекъсна го капитанът, — но преди това съм длъжен да напомня на мастър Рейвънсууд всички неприятности, на които ще се изложи, като се раздели с нас, и за опасностите, които го очакват тук, а също и за трудностите, на които ще се натъкне във Версай или в Сен Жермен, ако се появи във Франция, без да си е осигурил подкрепата на хора, установили там полезни връзки.

— Като прибавим и това, че ще изгуби приятелството поне на един човек, изпълнен с чест и благородство — добави Бъкло.

— Господа — поде Рейвънсууд, — позволете ми още веднъж да отбележа, че придадохте на краткотрайното ни познанство много по-голямо значение, отколкото очаквах. Ако ми се наложи да замина, за да служа при някой чуждестранен двор, няма да се нуждая от препоръката на един интригант и авантюрист; не намирам за нужно да ценя и дружбата на някакъв необуздан нехранимайко.

Без да дочака отговор, Рейвънсууд излезе, възседна коня си и бързо си замина.

— По дяволите — изсъска Крейгънгелт. — Изгубих новобранеца!

— Да, капитане — потвърди Бъкло, — рибката ти се изплъзна заедно с кукичката и стръвта. Но аз ще го догоня, защото той ми наговори обиди, които не прощавам.

Крейгънгелт предложи на приятеля си да го придружи, но Бъкло отговори:

— Не, не бива, капитане; стой си тук до камината и чакай да се върна. Най-добре се спи в здрава кожа!

Запя си песничката:

*Старицата, която край огъня се грее,
не знае как навънка фъртуната беснее.*

И излезе.

[1] Шотландски писател и драматург (1745 — 1831). — Б.пр. ↑

[2] Лисичата дупка. — Б.пр. ↑

[3] Вълчата скала. — Б.пр. ↑

[4] Дървена чаша за пиене с различна големина и форма на бъчвичка с дъги и обръчи. Главно се използвала за вино или бренди; обикновено имала вместимост един джил (0,142 л — Б.пр.) и често се правела от скъпо дърво със сребърна инкрустация. — Б.а. ↑

[5] Замък край Париж, резиденция на Джеймс (Яков) II Стюарт след изгонването му от Англия през 1688 година. Синът му, Джеймс Едуард, също във френска емиграция, продължил да се опитва да си възвърне престола. Привържениците им се наричат якобити. — Б.пр. ↑

[6] Населението на Шотландия, предимно северната, планинската ѝ част. — Б.пр. ↑

[7] Джеймс Едуард е известен още под името Шевалие Сен Жорж. — Б.пр. ↑

[8] Става дума за пиесата на английския драматург Натаниъл Лий „Цариците съпернички или Смъртта на Александър Велики“. — Б.пр. ↑

[9] Така наречен; мним (фр). — Б.пр. ↑

СЕДМА ГЛАВА

*Сега, Били Бюик, горе главата
и пак си спомни за мен.
Но ако си мъж, за какъвто те смятам,
ла бой ме викни някой ден.
Старинна балада*

Като видя състоянието, в което се намираше отреденият за него кон, Рейвънсууд възседна отново раванлията, с който току-що пристигна, и за да не го съсипе от умора, го пусна ходом към старата кула, наречена Улфс Краг. Изведнъж дочу зад гърба си приближаването на друг конник и като се огледа, видя, че след него препуска Бъкло, забавил се за малко при излизането си от кръчмата, защото бе твърде силно изкушението му да обясни подробно на коняря как се лекува окуцял кон; все пак успя бързо да навакса изгубеното време, като препусна в галоп, и настигна Рейвънсууд на мястото, където пътят минаваше през пустош, обрасла с калуна.

— Спрете, сър! — извика Бъкло. — Аз не съм политически агент като капитан Крейгънгелт, който толкова държи на живота си, че се страхува да го рискува заради честта. Аз съм Франк Хейстън от Бъкло и всеки, който ми нанесе обида е постъпка или дума, с жест или с поглед, трябва да ми даде удовлетворение.

— Чудесно, мистър Хейстън от Бъкло — отговора му Рейвънсууд много спокойно и равнодушно, — но аз не съм се карал с вас и не желая да се карам... Нашите пътища, не само в този миг, а и изобщо са в различни посоки и не виждам причини за стълкновение помежду ни.

— Не виждате? — разпалено възкликна Бъкло. — Но аз пък виждам, дявол да го вземе, нарекохте ме интригант и авантюрист.

— Изразявайте се по-точно, мистър Бъкло; тези думи се отнасяха за вашия сътрапезник и ще се съгласите, че той ги заслужава.

— И какво от това? Той беше в моята компания и никой не бива — прав или неправ — да оскърбява приятеля ми в мое присъствие.

— В такъв случай, мистър Хейстън — възрази Рейвънсууд с предишното си хладнокръвие, — трябва по-грижливо да си подбирате приятелите; боя се, че ако се нагърбите е ролята на техен покровител, ще си навлечете много грижи. Послушайте добрия ми съвет: вървете си в къщи и хубавичко си отспете. Утре ще погледнете по-спокойно на това.

— Грешите, мастър; бъркате ме с някого. И няма да се отървете с надменния си тон и мъдрите съвети. Освен това, което казах, вие ме нарекохте и „някакъв необуздан нехранимайко“ и ако искате да свърши работата мирно, вземете си думите назад!

— Откровено казано, едва ли бих направил това, ако не промените поведението си и не покажете, че съм сгрешил по отношение на вас.

— Така ли, мастър! — кипна отново Бъкло. — Много съжалявам, но въпреки моето уважение към вас искам или веднага да се извините тук пред мен за дръзките си думи и да ги вземете назад, или определете времето и мястото на нашия дуел.

— Това не е необходимо — отвърна Рейвънсууд. — Направих всичко, което зависи от мен, за да избягна свадата, но ако настоявате чак толкова, това поле не е по-лошо от всяко друго място.

— Тогава слезте от коня и вадете шпагата! — възкликна Бъкло и пръв направи исканото. — Аз винаги съм мислил и твърдял, че сте юнак, и не бих желал да променя това си мнение.

— Аз също не бих искал да ви дам повод да го променяте — отвърна Рейвънсууд, скочи от коня и зае отбранителна поза.

Шпагите мигом се кръстосаха и дуелът започна. Бъкло бе човек опитен в тези неща и владееше оръжието с ловкост и пъргавина; той поведе битката с много жар. Но този път това изкуство не му помогна: раздразнен от студеното и презрително отношение на Рейвънсууд и главно от това, че Рейвънсууд не прие веднага призива му, той, неспособен да сдържа нетърпението си, се нахвърли върху противника непредпазливо и разпалено. Рейвънсууд владееше шпагата не по-малко изкусно, но тъй като беше доста по-издръжлив, само се бранеше и дори не пожела да се възползува от няколкото грешки на силно

разгорещения противник. Накрая Бъкло опита отчаян атакуващ удар, ала вместо да порази Рейвънсууд, се подхлъзна и падна на тревата.

— Дарявам ви живота, сър — изрече Рейвънсууд над него, — и се помъчете да го поправите.

— Боя се, че нищо свястно няма да излезе от моите усилия да го поправа — отговори Бъкло, бавно се надигна и посегна да си вземе шпагата; той беше много по-малко разстроен от изхода на битката, отколкото би могло да се очаква при буйния му нрав. — Благодаря ви за великодушието. Ето ръката ми: не храня лоши чувства към вас заради своя неуспех, нито заради вашето изкуство в боя.

Рейвънсууд го изгледа изпитателно за миг, подаде му ръка и каза:

— Вие сте благороден човек, Бъкло. Виновен съм пред вас и чистосърдечно искам прошка за необмислените си, обидни думи; признавам, те бяха несправедливи.

— Наистина ли? — зарадва се Бъкло и на лицето му веднага се изписа присъщото за него безгрижно-дръзко изражение. — Ей това най-малко съм очаквал! Защото, казват, че неохотно се отричате от думите и убежденията си.

— Никога не се отричам от думите си, когато съм ги изрекъл обмислено.

— Тогава вие сте по-благоразумен от мен: винаги първо започвам да се бия, а после се обяснявам с хората. Ако противникът бъде убит, сметките, значи, са приключени, ако ли не — мирът се сключва по-лесно след края на войната. Но какво ли му е притрябвало на този кресльо? — добави Бъкло, като посочи момчето, което идваше към тях яхнало магаре. — Жалко, че не пристигна тук мъничко по-рано. Впрочем така или иначе щяхме да довършим разпратата си; и аз наистина съм предволен от изхода.

През това време момчето, което заставяше с пръчка магарето да препуска с всичка сила, ги приближи и също като един от героите на Осиян^[1], се залови да възвестява новината отдалеч.

— Господа, господа! — викаше то. — Спасявайте се! Господарката ме изпрати да ви кажа, че в ханчето нахълтаха войници. Те хванаха капитан Крейгънгелт и търсят мистър Бъкло. Изчезвайте оттук по-скоро.

— Кълна се в честта си, че си прав, приятелю — каза Бъкло. — Ето ти един петак за предупреждението. И бих дал два пъти повече на

този, който ми каже къде да вървя.

— Това ще сторя, аз, Бъкло — отвърна Рейвънсууд, — елате с мен в Улфс Краг; в старата ми кула ще се намерят такива кътчета, където няма да могат да ви открият и хиляда войници.

— Това може да ви навлече беда, Рейвънсууд. Ако още не сте се обвързали с яacobитите, няма защо да ви въвличам в такава опасност.

— Дребна работа, няма от какво да се боя.

— Щом е така, тръгвам с вас на драго сърце; всъщност не зная къде се готвеше да ни отведе Крейгънгелт, а щом са го хванали, той ще разкаже на властите цялата истина за мен и ще скалъпи хиляда измислици за вас, само и само да отърве въжето.

Младите мъже тозчас възседнаха конете и като кривнаха от пътя, препуснаха през полето, избирайки по-глухите пътечки, които те като ловци добре познаваха. Дълго яздиха в мълчание, като използваха най-добрата възможна скорост за уморения кон на Рейвънсууд; накрая се стъмни съвсем и те пуснаха конете да вървят ходом, отчасти заради това, че трудно различаваха пътя, отчасти — защото вече се смятаха извън опасност.

— Е, изглежда, сега можем да поотпуснем поводите — каза Бъкло — и ако позволите, бих искал да ви задам един въпрос.

— Въпросът ви е добре дошъл — отвърна Рейвънсууд. — Но ви моля да не се обиждате, ако не сметна за необходимо да ви отговоря.

— Както обичате — рече доскорошният му противник. — Просто исках да попитам за какъв дявол вие, човек с толкова добро име, решихте да се свържете с такъв мошеник като Крейгънгелт и с такъв нехранимайко, за какъвто минава Бъкло.

— Много просто: бях в отчаяно положение и търсех отчаяни съюзници.

— Тогава защо изведнъж ни в клин, ни в ръкав решихте да скъсате с нас? — продължи да любопитствува Бъкло.

— Защото промених плановете си — отговори Рейвънсууд — и се отказах, поне за известно време, от това, което бях намислил да извърша. Както виждате, честно и откровено отговарям на въпросите ви. А сега вие отговорете на моя въпрос: какво ви свързва е Крейгънгелт — човек, който стои много по-ниско от вас и по произход, и по разбираня.

— Казано откровено, само това, че съм глупак и че пропилях състоянието си. Ще наследя богатата си леля, лейди Гърнингтън, но тя навярно е решила да живее цяла вечност. Единствената ми надежда е да се смени правителството. С Крейги се запознахме на комар. Той веднага разбра в какво положение се намирам — хитър е като дявол, — надрънка ми куп лъжи за пълномощията си във Версай и за връзките си в Сен Жермен и обеща да ми издействува капитански чин в Париж, а аз, глупакът му с глупак, се хванах на въдицата. Уверен съм, че вече е успял да разкаже на властите най-малко десет хубави историйки за мен. Ето до какво ме доведоха виното, жените, хазартът, боят с петли, кучетата и конете.

— Да, Бъкло — отбеляза Рейвънсууд, — откърмили сте в пазвата си доста змии, които сега ви хапят.

— Хубав и верен израз, мастър; но сега ще ви кажа без гняв, че вие също сте откърмили в пазвата си огромна змия, изяла всички други; тя навярно ще нагълта и вас не по-зле, отколкото шестте мои змии ще довършат всичко, което е останало на клетия Бъкло, макар че всичко, дето ми е останало, това съм самият аз — от глава до пети.

— За тези ваши думи не мога да ви се сърдя, защото пръв ви дадох примера — отвърна мастър Рейвънсууд, — но казано без метафори, в каква ужасна страст ме обвинявате?

— В жаждата за мъст, сър, в жаждата за мъст. А тази страст, която подхожда не по-зле на джентълмена, отколкото страстта към виното и към гуляите и така нататък, също е недостойна за християнина; при това е кръвожадна. Много по-добре е да счупиш някоя ограда, като преследваш кошута или някоя мома, отколкото да гръмнеш някой старец.

— Не сте прав! — възкликна Рейвънсууд. — Не съм имал подобно намерение, кълна се! Искях само, преди да напусна пределите на родината, да се срещна насаме с гонителя на моя род, за да му отправя в лицето обвинение за неговия произвол и беззакония. Щях да му обрисувам такава картина на несправедливостта, че душата му да се вцепени от ужас.

— Хм, да — съгласи се Бъкло. — Но старецът веднага щеше да ви хване за яката и да извика на помощ слугите и тогава, предполагам, вие на свой ред щяхте да го раздрусате тъй здраво, че да предаде богу дух. Само като ви види, ще се изплаши до смърт.

— Не забравяйте за тежестта на вината му! Не забравяйте, че жестокосърдечиято му ни донесе гибел и смърт; той разори древния ни род, уби баща ми! В старата Шотландия човекът, нанесъл, без да трепне, такива кръвни оскърбления, ще бъде смятан за недостоен не само за ръката на приятеля, но и за шпагата на своя враг.

— Признавам, Рейвънсууд, че дяволът умее да оплита другите не по-зле, отколкото е оплел и мен. Всеки път, когато се готвя да направя някоя глупост, той започва да ме убеждава, че в цял свят няма да се намери по-благородна, по-разумна и по-полезна постъпка, и забелязвам в какво съм се забъркал едва тогава, когато вече съм до кръста в блатото. И вие също бихте извършили убий... не, отмъщение, като отнемете живота на човека единствено заради уважението и паметта към покойния ви баща.

— Разсъждавате много по-разумно, отколкото, ако се съди по поведението ви, би могло да се очаква от вас. Имате право: пороците се вмъкват неусетно в душата ни, във външно съвсем привлекателни образи като онези, които според суеверните приема дяволът, когато иска да оплете някого в интригите си, и забелязваме това, когато вече е много късно.

— Но ние можем да се отърсим от тях — възрази Бъкло, — и непременно ще го сторя, веднага щом умре лейди Гърнингтън.

— Известен ли ви е изразът на един английски богослов: „Пътят към ада е постлан с добри намерения“? — отбеляза Рейвънсууд. — Или иначе казано: по-често обещаваме, отколкото изпълняваме?

— Хм, започвам от тази вечер — каза Бъкло. — Заклевам се да не пия вино повече от квартата^[2], освен ако бордото ви не се окаже прекалено хубаво.

— В Улфс Краг едва ли ви очакват много изкушения — увери го Рейвънсууд. — Боя се, че ще мога да ви предложа само покрив. Всичкото ни вино и храна бяха употребени за пиршеството след погребението на баща ми.

— Дай боже да не ви потрябват отново по такъв скръбен повод — отбеляза Бъкло. — Но защо трябваше да изпивате всичко до капчица; това, казват, носи нещастие.

— На мен всичко ми носи нещастие — каза Рейвънсууд. — А ето ни вече пред Улфс Краг. — Всичко, което е останало в замъка, е на ваше разположение.

Шумът на морето отдавна бе възвестил на пътниците, че приближават скалата, на чийто връх далечният родственик на Рейвънсууд бе свил гнездо като планински орел. Бледата луна, която дълго бе спорила с леките облачета за надмощие в небето, сега надникна иззад тях и озари кулата, която се издигаше самотно върху стръмната скала, надвиснала над Северно море. От три страни скалата беше съвсем отвесна, а от четвъртата, обърната към сушата, някога бе имало изкуствен ров за защита, с подвижен мост, но мостът се беше счупил и разпаднал, а ровът бе почти изцяло запълнен и сега конникът можеше безпрепятствено да влезе в тесния двор, от двете страни на който се редяха ниски стопански постройки и конюшни, вече полуразрушени, а отпред, откъм сушата, дворът завършваше със зъбчата стена; на отсрещната страна се издигаше самата кула — висока и тясна, със сиви каменни стени; тя изглеждаше на бледата лунна светлина като огромен призрак, загърнат в бяло. Едва ли някой би могъл да си представи по-печално и усамотено жилище. Далеч долу отекваше зловецият и тежък плисък на вълните, разбиващи се безспир о солите, и този звук, както и цялата разкрила се пред погледа картина, напомняше ужасяващ символ на неизменна и еднообразна меланхолия.

Макар съвсем наскоро да бе настъпил здрач, нищо в това самотно жилище не подсказваше присъствието на живо същество; само в един от тесните решетъчни прозорци, пробити на различна височина и на различни разстояния един от друг, трептеше светлинка.

— Това е стаята на единствения прислужник, останал в дома ни — каза Рейвънсууд. — Добре, че поне него го има. Ако го нямаше, щяхме да бъдем лишени и от огън, и от светлина. Минете зад мен: пътят е тесен и двама конници не могат да вървят един до друг.

Пътечката следваше тясната ивица земя, която свързваше скалата със сушата, а накрая на пътечката се издигаше кулата. Избраното място и стилът на постройката говореха, че шотландските барони са се грижили повече за непристъпността на домовете си, отколкото за техните удобства.

Като напредваха внимателно, пътниците благополучно влязоха в двора. Но мина още много време, преди усилията на Рейвънсууд, заудрял силно по насоката входна врата, да се увенчаят с успех; той не преставаше да вика Кейлъб да им отвори.

— Старецът сигурно е заминал някъде или е получил някакъв припадък — каза накрая притежателят на мрачното жилище. — Дори седмината спящи^[3], известни от светото писание, биха се пробудили от моето тропане и викове.

Най-после се дочу плах, треперещ глас:

— Мастър Рейвънсууд, мастър Рейвънсууд, вие ли сте?

— Аз, Кейлъб, аз; отваряй по-скоро вратата.

— Вие ли сте това или е вашият дух? По-добре да ми се явят триста дяволи, отколкото призрактът на господаря или безсмъртната му душа. Ако ще да сте десет пъти моят господар, аз няма да ви пусна, щом не сте с човешко тяло, от плът и кръв.

— Аз, аз съм на вратата, стари глупако! — отвърна Рейвънсууд.
— От плът и кръв, и жив, макар полуумрял от студ.

Светлината в горния прозорец изчезна и започнала да се снишава, проблясваше ту в една, ту в друга бойница — очевидно Кейлъб, понесъл лампата, слизаше по витата стълба, вместена в една от ъгловите кулички на стария замък. Той се движеше съвсем бавно и това породило няколко възклицания на нетърпение от страна на Рейвънсууд и доста проклетия от по-нетърпеливия и по-несдържан негов спътник. Но преди да издърпа резето, слугата отново се засуети и още веднъж попита — наистина ли това са хора, а не безплътни духове, които молят да ги пусне в замъка в този късен час.

— Ако можех да те достигна, стари глупако — извика Бъкло, — щях да ти покажа колко безплътен дух съм аз!

— Отваряй, Кейлъб! — заповяда Рейвънсууд с по-мек тон: първо, той бе свикнал да уважава верния си стар слуга, и второ, навярно съзнаваше всичката безполезност на заплахите, докато от Кейлъб го отделя здравата дъбова врата, обкована с желязо.

Най-сетне като повдигна с треперещата си ръка желязното резе, Кейлъб отвори тежката врата и изникна пред пътниците. Това бе старец с оредяла бяла коса, оголено теме над слепоочията и остри изразителни черти, които се откриха рязко на светлината на мъждукащата лампа, вдигната в дясната му ръка, а с лявата засланише пламъка от вятъра. Озърташе се плахо и почтително, а силният контраст между ярко осветеното лице и засенчените бели власи би могъл да послужи за сюжет на чудесна картина, но нашите пътници

горяха от нетърпение да се укриват от надвисналата буря и затова не се отдадоха на съзерцание на колоритната му външност.

— Вие ли сте това, мой скъпи господарю, вие ли сте? — възкликна старият слуга. — Горко ми! Да ви застава да чакате пред вратата на собствения замък; но кой би могъл да помисли, че ще се върнете толкова скоро, а и ще водите с вас непознат господин... — Тук Кейлъб млъкна и извика настрани, към някого, който бе в замъка, и явно не към тези, които чакаха на двора: — Ей, Миси, Миси, размърдай се, за бога! Наклади веднага огън! Вземи старото трикрако столче, хвърли в огъня и всичко друго, което може да гори! Боя се, че продуктите са малко — обърна се отново той към пътниците, — очаквахме да се завърнете най-рано след няколко месеца. Чак тогава щяхме да се постареем да ви приемем така, както подобава на високото ви звание и произход. Но какво да се прави...

— Какво да се прави ли, Кейлъб — прекъсна го Рейвънсууд. — Ето какво: конете ни трябва да си починат, а и самите ние също. Надявам се, че не си огорчен от обстоятелството, че се завръщам по-рано, отколкото си предполагал.

— Огорчен ли, милорд! За всички честни хора вие винаги ще си останете милорд, както вашите предци през трите години, през които са били лордове, без да молят за това благоволение на някой виг... Да съжалявам, че се е върнал лорд Рейвънсууд в един от замъците на рода си! — Тук той отново зашепна настрани, обръщайки се към невидимата си помощница, намираща се някъде зад сцената: — Миси, заколи веднага кокошката, която мъти. И без излишни приказки! Не ти приляга! Това не е най-хубавият ни замък — продължи той, обърна се към Бъкло. — Това е по-скоро крепост, в която лорд Рейвънсууд се укрива... хм, исках да река, не че се укрива, а се уединява в смутно време като сегашното, когато той не може да се оттегли във вътрешността на страната, в едно от главните си имения; та, право казано, стените на тая кула са много стари и си заслужава човек да ги разгледа по-отблизо.

— И затова реши да ни дадеш възможност по-дълго да им се полюбуваме — каза Рейвънсууд развеселен от извъртанятията, с които старецът целеше да задържи по-дълго пътниците пред затворената врата, за да може вярната му сподвижница Миси да успее да довърши приготовленията си в замъка.

— О! Съвсем не ме интересува как изглеждат отвън стените на замъка, любезни — отбеляза Бъкло. — По-добре ни покажи какво има там вътре и отведи конете в конюшните, това е важно.

— Да, сър, слушам, сър... непременно, сър... милордът и високопочитаемият му приятел...

— Конете, конете поеми, старче! — прекъсна го Бъкло. — След толкова уморителен и дълъг път те ще окуцаят, както стоят тук на студа, а конят ми е твърде добър, за да си позволя да го осакатя. Разбра ли, поеми конете!

— Ах, да, конете... Сега ще викна на конярите — засуети се Кейлъб и зарева с цяло гърло: — Ей, Джон! Уилям! Сондърс!... Не се обаждат. Или спят, или са някъде отишли — прибави той, изчакал няколко минути отговор на своя вик, от който бяха прокълнели стените на крепостта и на който той знаеше, че няма да получи отговор. — Когато господарят замине някъде, всичко в този дом се обръща наопаки. Няма как, сам ще се погрижа за добичетата.

— И добре ще направиш — каза Рейвънсууд, — иначе едва ли някой ще се погрижи за тях.

— Тихо, милорд, тихо, за бога! — прошепна Кейлъб на ухото на Рейвънсууд с умолителен тон. — Ако не държите на собствената чест, пожалете поне моята; и без това ще ми е трудно що-годе прилично да ви устроя за през нощта, колкото и да се старая.

— Нищо, нищо — успокои го Рейвънсууд. — Отведи конете в конюшните. Надявам се, че сено и овес ще се намерят.

— О, сено и овес — колкото щеш! — решително и гръмко обяви Кейлъб и веднага прибави тихичко: — След погребението останаха само няколко крини овес и някой и друг наръч сено.

— Добре — каза Рейвънсууд, като взе лампата от ръцете на слугата, който някак неохотно я отстъпи. — Сам ще светя на госта.

— Как може тъй, милорд! В никакъв случай! Ако потърпите няколко минутки, най-много четвърт час, и се полюбувате на Бас и Норт Берик на лунна светлина, докато се оправя с конете, ще ви съпровожда в замъка с всички подобаващи за ваша светлост и високоуважаемия ви гост почести. При това сребърните канделабри са прибрани, а тая лампа мигар подобава...

— Тя засега ще ни задоволи напълно — отвърна Рейвънсууд. — На теб не ти трябва светлина за конюшните: доколкото си спомням,

вятърът отнесе половината ѝ покрив.

— Точно така, милорд — потвърди верният слуга и като се сети, тутакси прибави: — Каква ленива пасмина са тия работници! Още не са дошли да оправят покрива, милорд!

— Ако имах смелостта да се надсмивам над негодите на моя дом — каза Рейвънсууд, докато придружаваше госта си нагоре, — този беден старец би ми дал доста поводи за смях. Побъркан е в стремежа си да представи жалкото си стопанство не такова, каквото е всъщност, а такова, каквото според него то трябва да бъде, и откровено казано, хитростите, които си позволява бедният ми Кейлъб, опитвайки се да постигне онова, без което според него е невъзможно да се поддържа честта на рода, и обстояните му извинения, когато въпреки голямата си находчивост той не може да компенсира липсата на необходимите предмети — всичко това неведнъж ме е забавлявало. И макар че кулата е малка, без него трудно бих намерил стая, където гори огън.

С тези думи Рейвънсууд отвори вратата.

— Е, тук поне не виждам ни огън, ни постеля — каза той.

Пред очите на двамата се разкри картина на тъжна пустота. Голямата зала със сводове от резба, напомнящи сводовете на Уестминстър хол, бе останала почти в състоянието, в което я бяха напуснали гостите след погребалното пиршество. Върху голямата дъбова маса се валяха на купища всевъзможни кани за вино и бира, калаени канчета и други вещи; подът бе осеян с изпочупени чаши, тези крехки съдове на веселието, принесени в жертва от възторжените гости. Колкото до сребърните прибори, доставени на Рейвънсууд по повод на скръбното събитие — толкова ненужни, колкото и неподходящи — от приятелите и роднините му, собствениците им си ги бяха прибрали и отнесли веднага след шумния пир. С една дума в тази зала нямаше и следа от благоденствие; напротив, всичко издаваше доскорошното разточителство и сегашната занемареност. Черното сукно, заменило по време на погребалния пир проядените от молци гоблени, бе изпокъсано и висеше на дрипи от стените, които разкриваха голите, дори неизмазани камъни. Видът на съборените, захвърлени където падне столове допълваше общата картина и показваше какво безредие е царяло сред тези стени към края на възпоминателната оргия.

— Тази зала, мистър Бъкло, бе място на разгул, а не на скръб — каза Рейвънсууд и повдигна лампата. — Е, съвсем нормално е тя да изглежда така скръбно сега, когато би трябвало да излъчва радост.

Новодошлите напуснаха това печално място и продължиха напред; отворили напразно още няколко врати, те накрая влязоха в малка приемна, чийто под бе застлан с рогозки, а в огнището за тяхно голямо удоволствие пламтеше огън — очевидно, следвайки указанията на Кейлъб, Миси бе успяла да осигури малко храна за огъня. Възрадвам, че намери в замъка уютно кътче на каквото, изглежда, почти не беше се надявал, Бъкло доближи огнището, потри ръце над огъня и в тази поза изслуша добродушно извиненията на Рейвънсууд.

— За съжаление не мога да ви предложа никакви удобства — каза Рейвънсууд. — Защото сам не разполагам с такива. Сред тези стени отдавна вече не се знае що е комфорт, а може би и никога това не е било познато; но подслон и безопасност аз мога да ви дам.

— Прекрасно — отвърна Бъкло, — повече не ми и трябва. А ако към това прибавите и хубава вечеря с глътка вино, ще бъда напълно удовлетворен.

— Боя се, че всъщност тя ще е съвсем оскъдна — каза Рейвънсууд, — и чувам как се съвещават Кейлъб и Миси. При всичките си добри качества бедният Болдърстън за нещастие е малко глух и тайните му чуват всички, особено онези, от които той най-много се стреми да скрие хитрините си. Тихо!

Стопанинът и гостът се послушаха; от съседната стая до тях достигна гласът на Кейлъб. Стариият слуга напътствуваше Миси.

— Горе главата, Миси, горе главата! — казваше й той. — С хубав сос може всичко да се поднесе.

— Но кокошката е стара, тя ще бъде жилава като подметка.

— Ще кажеш, че си сгрешила. Сгрешила си, разбра ли! Взела си не тая, която трябва — уговаряше я преданият Кейлъб, като се стремеше да говори полугласно. — Поеми вината върху себе си; само за да не пострада честта на дома.

— Но кокошката... — възрази Миси. — Тя мъти някъде под трона в залата. Страх ме е да отида в тъмното: там има призраци, пък и надали ще успея да я намеря. Тъмно е като в пропаст, а в къщи нямаме друга лампа освен оная, дето е при господарите. Но и да хвана кокошката, нали тя после трябва да се оскубе, да се изкорми, да се

опече. А как да сторя всичко това, когато те седят край единствения огън в къщи?

— Е, стига, стига — рече старият слуга, — почакай тука малко. Ще се опитам да им взема лампата.

И Кейлъб Болдърстън влезе в приемната, без да подозира, че там са чули цялата предходна интермедия.

— Е, какво старче, има ли надежда да похапнем нещо? — попита Рейвънсууд.

— Надежда за вечеря ли, милорд? — повтори Кейлъб и даде вид, че е дълбоко оскърбен от съмнението, прозвучало в тона на господаря му. — Как можете да питате такова нещо? Нима не се намираме в дома на ваша светлост? Надежда за вечеря! И таз добра! Но знам, че говеждото не ви се нрави. Затуй пък има колкото щеш тлъсти птици, за колко ще ги сложим на шиша на скарата... Опечи охранения тлъст петел, Миси! — извика тон така уверено, сякаш в дома гъмжеше от охранени петли.

— Не, няма нужда — спря го Бъкло, сметнал за дълг на учтивостта да облекчи тежките задължения на бедния слуга. — Ще се намери ли у вас малко студено месо или просто къшей хляб?

— Ей сега ще донеса чудесни овесени питки! — възкликна Кейлъб, на когото сякаш планина се смъкна от раменете. — А колкото до студеното месо, тука, слава богу, имаме предостатъчно. Наистина след погребението всичко, което бе останало от месото и сладкишите, раздадохме както винаги на бедните, ама...

— Стига, Кейлъб — прекъсна го Рейвънсууд, — време, е да приключим с това. Моят гост, младият леърд Бъкло, се укрива от преследвачите си и затова...

— Той няма да е по-взискателен от ваша милост — кимна Кейлъб с разбиране и веднага се развесели. — Много съжалявам, че господинът има неприятности, но от душа се радвам, че няма да охули нашето домакинство, щом и неговите работи не са по-добри от нашите; не искам да река с това, че нашите работи са лоши, о, съвсем не — прибави той, като веднага се отрече от признанието, което изтърва в пристъп на радост, — но може ли да се сравнява с онова, което беше, или с това, което би трябвало да бъде! Е, колкото до вечерята... Беда ли е, ако човек послъже малко. Имам овнешка плешка, поднасяха я на масата само три пъти, а както е известно на

ваши милости, колкото е по-близо до костта, толкова по-сладко е месото; после... има малко овче сирене, късче чудесно масло и... и... Но това навярно ще ви стигне.

Кейлъб въодушевено донесе скромните припаси и с подобаваща за случая тържественост ги нареди на кръглата масичка пред младите мъже, които, без да се смуцават ни най-малко от оскъдността и скромността на трапезата, веднага се заловиха лакомо да я унищожат. Кейлъб им сервираше със строга официалност, сякаш с почителното си отношение се надяваше да компенсира отсъствието на повече слуги.

Но уви! Когато имаш работа с гладен гост, и най-грижливото, най-точно спазване на церемониала не може да замени съществената част от обяда или вечерята. Като унищожил значително количество от овнешкото, добре оглозгано още на погребалното пиршество, Бъкло поиска бира.

— Не смея да ви предложа от нашата бира — отвърна Кейлъб, — сладът излезе лош, пък имаше и буря; но, сър, такваз вода има в нашия кладенец, кълна се, каквато никога не сте пили!

— Щом бирата ви е прокиснала, дайте тогава вино — каза Бъкло, като се намръщи при споменаването на голата водича, така горещо препоръчана от Кейлъб.

— Вино ли? Слава богу, вино имаме достатъчно — храбро излъга Кейлъб. — Но само преди два дни... не дай боже никому да пие по такъв повод... в тоя дом се изпи толкова вино, че щеше да стигне и лодки да заплуват в него. Може нещо и да не е достигало у нас, ама вино в дома на лорд Рейвънсууд винаги е имало в изобилие.

— Тогава престани да ни гощаваш с приказки и ни поднеси вино! — намеси се стопанинът и Кейлъб хладнокръвно изчезна някъде.

Като слезе в мазето, той обърна две бъчви, вече празни, и ги затръска с отчаяна надежда да изцеди от тях малко бордо, за да напълни калаения съд, който бе донесъл. Уви, бъчвите бяха до капка пресушени и макар пуснал в ход всичкото си умение, цялата си съобразителност, старият виночерпец не събра и половин литър прилично вино.

Кейлъб обаче беше твърде ловък стратег, за да напусне бойното поле без опит да прикрие отстъплението си. Не изгубил присъствие на духа, той захвърли на пода един празен съд, престори се, че се е

спянал на прага, викна на Миси да дойде и забърше виното, което изобщо не беше разливал, поднесе на масата другия съд и изрази надеждата, че за техни милости все пак е останало достатъчно вино. И наистина то се оказа напълно достатъчно, защото дори Бъкло, верният приятел на лозата, не намери в себе си сили да възобнови атаката си срещу винарската изба на Улфс Краг и се съгласи, макар неохотно, да изпие чаша чиста вода. Сега предстоеше да се осигури нощуването на госта и тъй като му бе определена една потайна стая, пред Кейлъб се откриха чудесни възможности да обясни съвсем правдоподобно бедната ѝ обстановка, недостатъчното постелно бельо и тъй нататък.

— Кой би помислил — затюхка се той, — че ще ни потрѣбва някога тайната стая! Тя пустее още от заговора на Гаури^[4], а там жена не бих могъл да пусна; вие, ваша милост, добре разбирате, че след това едва ли ще се запази дълго тайната на стаята.

[1] Има се предвид съчинението на шотландския поет Макферсън (1736—1796) за Осиан — легендарен келтски воин и поет-певец, живял според преданията през III век на нашата ера в Ирландия — Б.пр. ↑

[2] Мярка за обем на течности, равна на 1,14 л. — Б.пр. ↑

[3] Герои на популярно житийно сказание, според което седмина преследвани християни се укриват в една пещера, заспиват дълбок сън и се пробуждат едва след двеста години. — Б.пр. ↑

[4] Този заговор датира от 1600 година, следователно Кейлъб иска да каже, че стаята пустее много отдавна. — Б.пр. ↑

ОСМА ГЛАВА

*Докрай е огънят изтлял.
Не мами ложе, не искри
сред пищните блюда бокал.
„Тук — рече Лин — скръбта цари.“
Старинна балада*

Възможно е на Рейвънсууд в самотната кула Улфс Краг да не са били чужди онези чувства, обзели разточителния наследник на Лин, когато според една чудесна стара песен, като прахосал цялото си състояние, той останал единственият обитател на опустялото си жилище. Рейвънсууд обаче имаше предимство пред блудния син от баладата: макар в сходно положение той бе стигнал до нищетата си не от собствена, глупост. Бе наследил своите нещастия от баща си заедно с благородническата си кръв и титла, която любезните люде можеха да употребяват пред името му, а грубите да изпускат, когато сметнат за необходимо — ето цялото наследство, останало му от прадедите.

Тази печална и същевременно утешителна мисъл поуспокои бедния млад човек. Като разпръсва нощната тъма, утрото предразполага към спокойни размисли и под негово въздействие бурните страсти, които бяха обзели Рейвънсууд предния ден, се поуталожиха и стихнаха. Сега топ беше в състояние да анализира противоречивите чувства, които го вълнуваха, и твърдо реши да се бори с тях и да ги превъзмогне. В това светло, тихо утро дори пустинната равнина, която се откриваше, ако погледнеш към сушата, изглеждаше много привлекателна; от другата страна безбрежният океан, страшен и същевременно снизходителен в своето величие, бе набразден от сребърни вълнички. Такива мирни картини от природата пленяват човешкото сърце дори когато то е тревожно и го подтикват към благородни и добродетелни постъпки.

Приключил с анализа на душевното си състояние, а този път анализът бе доста безпощаден и суров, Рейвънсууд първо реши да потърси Бъкло в отреденото му убежище.

— Е, Бъкло, как се чувствувате днес? — приветствува той госта си. — Как спяхте на леглото, в което спокойно е лежал навремето изгнаникът граф Ангъс, въпреки че разгневеният крал го е преследвал упорито.

— Хм! — измънка Бъкло, като се събуди. — Не ми подхожда да се оплаквам от помещение, което е използвал един толкова велик човек; дюшекът може би е по-корав, отколкото е нужно; стените са малко влажни, плъховете по-настървени, отколкото очаквах, като се съди по хранителните запаси на Кейлъб; и ми се струва, че ако на прозорците имаше капаци, а над леглото балдахин, стаята щеше да спечели много повече.

— Тук наистина е доста мрачно — каза Рейвънсууд и се огледа. — Станете и да вървим долу. Кейлъб днес ще се постарее да ви нахрани на закуска по-добре, отколкото снощи на вечеря.

— Моля, няма нужда да е по-добре — отвърна Бъкло, като ставаше от леглото и посягаше за дрехите си сред изпълнилия стаята мрак. — Но ако наистина желаете да се поправя, нека и вашето меню остане непроменено. Само напомнянето за вчерашната напитка на Кейлъб ще унищожи у мен по-сигурно от двайсет проповеди желанието ми да започна деня с чаша вино. А вие, Рейвънсууд? Започнахте ли вече доблестната си борба с терзаещата ви змия? Както виждате, аз полагам усилия да задуша една по една змиите, които ме измъчват.

— Започнах, Бъкло, започнах, и ми се присъни прекрасен ангел, който ми дойде на помощ.

— Горко ми! — отвърна гостът. — Аз едва ли бих могъл да се надявам да ми се явят отнякъде видения. Дори когато леля ми, лейди Гърнингтън, замине при прадедите, дори тогава, струва ми се, по-скоро земното ѝ наследство, отколкото общуването с нейния дух ще ми помогне да храня добри намерения. Колкото до закуската, Рейвънсууд, кажете ми: нали еленът, от който ще ядем пастет, още препуска в гората, както се говори в една балада?

— Сега ще се осведомя — отвърна Рейвънсууд и оставил госта си, отиде да потърси Кейлъб.

Намери верния слуга в едно мрачно помещение, подобно на тъмница, където в миналото са се пазели хранителните припаси на замъка. Старецът усърдно чистеше калаена кана, за да придобие тя вида и изяществото на сребърна, и си мърмореше:

— Да, ще стане... да, ще мине за такава, само да не се поставя близо до светлината.

— Ето ти пари — каза Рейвънсууд — и купи всичко, каквото трябва. — Той подаде на стария прислужник кесията, която предишната вечер едва не попадна в хищните ръце на Крейгънгелт.

Старецът поклати посребрената си глава, претегли на дланта си оскъдното съкровище и погледна господаря си с израз на най-дълбока болка.

— Това ли е всичко, което ви остана? — попита той печално.

— Да — отвърна Рейвънсууд, като се помъчи да изглежда весел, — тази зелена кесия и златните монети в нея са оскъдни, както се казва в една стара песен; това е всичко, с което разполагаме сега. Но нищо, Кейлъб; някой ден и нашите работи ще се оправят.

— Страхувам се, че дотогава старата песен ще бъде забравена, а старият слуга ще е умрял — възрази Кейлъб. — Ала не би трябвало да изричам на ваша милост такива думи, вие и без това сте много бледен. Приберете си кесията и си я дръжте в джоба, та при сгоден случай да има какво да покажете пред приятели; и ако ваша милост позволи, ще ви дам един съвет: показвайте кесията по-често, тогаз никой няма да ви откаже да ви послужи с пари, защото, макар да имахме имот, всичко отиде, та се не видя.

— Ти знаеш, Кейлъб, че още не съм се отказал от мисълта наскоро да замина и бих желал да напусна родината с името на честен човек, да не оставям дългове, поне такива, за които съм виновен сам.

— Разбира се, трябва да оставите добър спомен за вас и така ще бъде. Но старият Кейлъб може да поеме вината върху себе си и тогаз отговорността ще падне върху него. Мога да поживея и в затвора, ако трябва, но честта на дома не ще пострада.

Рейвънсууд се опита да обясни на Кейлъб, че щом самият той не иска да прави дългове, още по-малко би допуснал верният му служител да отговаря за тях; но напразно — имаше насреща си амбициозен премиер, твърде увлечен да изобретява нови и нови средства за препитание, за да се потруди да опровергае доводите,

които оспорваха основанието, или наложителността на тези Кейлъбови средства.

— Епи Смолтраш ще ни даде на вересия бира — разсъждаваше гласно той, — тя цял живот се е ползвала от покровителството на Рейвънсууд; навярно ще успеем да вземем на вересия от нея и малко бренди; за вино не съм сигурен — сама жена е и не си доставя повече от бъчва вино наведнъж; е, пък може на шега—на мъгла, както казва народът, да изкрънкам от нея и малко винце. Дивеча ще ни доставят нашите арендатори, птиците — също, макар че майка Чърсайд казва, че отдавна двойно се е издължила срещу платата. Все някак ще се оправим, ваша милост; ще се оправим, не бойте се — дорде е жив Кейлъб, честта на дома ви няма да пострада!

И макар с неимоверни усилия той наистина успя да храни и пои господаря си и неговия гост няколко дни наред; вярно угощението не бе от най-великолепните, но Рейвънсууд и гостът му не проявиха крайна придирчивост, а мнимите провали на Кейлъб, извиненията, извъртанятия и хитростите му дори ги забавляваха, развеселяваха оскъдната им трапеза, която и без това невинаги се слагаше навреме. Младите мъже използваха всяка възможност да се разнообразят с нещо, да влеят радост в досадно-ленивия ход на своето ежедневие.

Принуден да се крие в замъка и поради това лишен от любимите си забавления — лова и веселите гуляи, — Бъкло стана мрачен и мълчалив. Когато на Рейвънсууд му омръзваше да се фехтова или да играе с него на шьфълборд^[1], Бъкло отиваше в конюшната, започваше да чисти коня си, като го търкаше ту с четка, ту с чесало, ту с мъхеста канаваца, гледаше го как яде, как след това отпуска корем върху подстилката и завиждаше на безсловесното съществуване, което така охотно понасяше еднообразния си живот.

„Глупавото добиче не си спомня нито за надбягванията, нито за лова, нито за зеленото пасище в нашето имение — мислеше си Бъкло. — Държат го вързано за яслата в тази полуразрушена бърлога и то е така доволно, сякаш се е родило тук; а аз се ползвам със свободата на затворник, комуто е позволено да броди из цялата тъмница — из всички тайни кътчета на тази клета кула, — и се чудя как да изтърпя до времето за обедата или вечерята.“

С това печално настроение Бъкло поемаше към някой от бастионите или към крепостната стена на замъка и дълго гледаше към

равнината или хвърляше камъчета и късчета вар по кормораните и чайките, имали непредпазливостта да дойдат по-наблизо до младия човек, който от скука се чудеше какво да прави.

Рейвънсууд, безспорно надарен с по-дълбок и сериозен ум от Бъкло, се отдаваше на тревожни размисли, които го хвърляха в такава печал, каквата пораждаха скуката и бездействието у неговия гост. Отпърво Луси Аштън не му направи силно впечатление, но образът ѝ остави в паметта му дълбока следа. Лека-полека жаждата за отмъщение, подтикнала го да търси среща с лорд-пазителя, започна да стихва; връщайки се мислено към случката, той реши, че се е отнесъл грубо с дъщеря му: така не се постъпва с чудно хубава девойка с високо положение. На благодарния и поглед и любезни думи бе отвърнал почти с презрение; и макар баща ѝ да бе причина Едгар да понесе много злини, съвестта му говореше, че е недостойно да ги приписва и на дъщерята. Веднага щом мислите на младия човек приеха този обрат и той в душата си призна вината си пред Луси, споменът за прекрасния ѝ лик, на който обстоятелствата на срещата им придадоха голяма изразителност, стана за него извор на утеха и сладка болка. Едгар си припомняше нежния ѝ глас, изисканите изрази, горещата обич към баща ѝ и съжaliaваше все повече и повече, задето така грубо отхвърли признателността ѝ, а въображението непрестанно рисуваше пред него чаровния ѝ образ.

Рейвънсууд бе личност с висока нравственост и чистота на помислите, затова за него бе особено опасно да се отдава на такива размисли. Решил на всяка цена да потисне у себе си жаждата за мъст, най-силния от всички пороци, той охотно допускаше и дори зовеше в паметта си мисли, които биха могли да служат като противоотрова на това зло чувство. Държа се грубо с дъщерята на врага и затова сега като за извинение той ѝ приписваше такива съвършенства, каквито тя навярно не притежаваше.

Ако някой кажеше на Рейвънсууд, че само допреди няколко дни се е клел да мъсти на потомците на този, когото основателно смяташе виновен за разорението и смъртта на баща си, той би нарекъл това долна клевета; но надникнал по-дълбоко в собствената си душа, би се видял принуден да признае такова обвинение за справедливо, въпреки че при сегашното си настроение трудно би приел, че наистина е било така.

В душата на Рейвънсууд се бореха две противоречиви чувства: желанието да отмъсти за смъртта на баща си и възхищението от дъщерята на врага. Той се стараеше с всички средства да потисне у себе си първото чувство, но на второто не се съпротивляваше, защото още не подозираше за неговото съществуване; и възвръщането му към мисълта да напусне Шотландия бе вярно доказателство, че не подозира за своето сърдечно увлечение. Въпреки намерението си да напусне страната обаче той продължаваше да живее в Улфс Краг, без да предприема нищо за своето заминаване. Бе съобщил наистина за намеренията си на някои свои роднини, които живееха в един отдалечен шотландски край, преди всичко на маркиз А..., и всеки път, когато Бъкло искаше от него решителни действия, Рейвънсууд се позоваваше на необходимостта да дочака отговор, най-вече от маркиза, преди да предприеме такава важна крачка.

Този маркиз бе богат и влиятелен човек; и макар че го подозираха в недобри чувства към правителството, установило се на власт след революцията, той все пак успя да оглави една от групировките, представена в шотландския Таен съвет. Свързана с поддръжниците на Високата църква^[2] в Англия, тази групировка бе толкова силна, че заплашваше да изтръгне властта от ръцете на привържениците на лорд-пазителя на печата. Необходимостта да се посъветва с толкова влиятелно лице служеше за убедителен аргумент на Рейвънсууд, който той изтъкваше на Бъкло, а може би и на самия себе си, оправдавайки проточилото се тяхно пребиваване в Улфс Краг; при това се пръсна слух, че предстоят промени в шотландския кабинет и дори в самата страна. Тези слухове, в които едни вярваха, а други — не, в зависимост от помислите и желанията на научилите за това, проникнаха дори в полуразрушената кула главно чрез Кейлъб, който освен другите си достойнства се отличаваше със страстен интерес към политиката и винаги се завръщаше от близкото село Улфс Хоуп^[3] с куп новини.

Макар Бъкло да не виждаше възможност да изтъкне що-годе основателни съображения против решението на Рейвънсууд да отложи заминаването им от Шотландия, той не понасяше по-търпеливо бездействието, на което го обричаше тази отсрочка; само благодарение на влиянието, което придоби над него новият му приятел, Бъкло някак

се принуждаваше да се помирява с един живот така чужд на навиците и наклонностите му.

— Всички ви смятат за рядко деен човек — неведнъж упрекуваше той Рейвънсууд, — но вие, както изглежда, се готвите да останете тук вечно, като плъх в мазе. Само че плъхът е по-разумен от вас и си избира жилище, в което поне има храна; а ние тук ден след ден слушаме от Кейлъб все по-дълги извинения и храната става все по-лоша. Боя се, че скоро ще ни постигне участта на ленивеца: ще унищожим и последния лист на дървото и няма да ни остава нищо друго освен да рухнем долу и да си строшим врата.

— Не се безпокойте — отговори му стопанинът, — провидението има грижа за нас; тези дни се очаква преврат и много сърца вече бият тревожно в очакване той да започне; а вие и аз сме кръвно заинтересовани това да се осъществи.

— Какво провидение? Какъв преврат? — недоумяваше Бъкло. — Аз мисля, че последната революция е достатъчна за вас и мен!

Рейвънсууд му подаде мълчаливо едно писмо.

— А, ето какво било! — изрече гостът. — Ето каква била работата! Защото тази сутрин ми се стори, че чувам как Кейлъб уговаря някакъв нещастник да изпие чаша вода, като му казваше, че водата на гладно сърце е много по-полезна от бирата или от брeндитo.

— Това е бил куриерът на маркиз А... — обясни Рейвънсууд. — Той също е имал удоволствието да изпита прочутото гостоприемство на Кейлъб. Накрая нагостиха клетника с кисела бира и херинги. Но прочетете писмото: ще разберете какви новини ни е донесъл той.

— Веднага ще го сторя — отвърна Бъкло, — обаче не съм кой знае колко начетен, пък и почеркът на негова светлост явно също не е от най-добрите.

Благодарение на печатарските машини на приятеля ми Балантайн^[4] читателят ще проследи за няколко минути това, което Бъкло разчете за не по-малко от половин час, и то с помощта на Рейвънсууд. Ето какво пишеше в писмото:

„ДОСТОПОЧТЕНИ БРАТОВЧЕДЕ,

Като Ви изпращаме долуизложеното, заедно с то-а Ви предаваме нашия сърдечен поздрав и желаем а Ви уверим в най-живото участие, което проявяваме към Вашето благополучие и към онези мерки, които бихте предприели за неговото заздравяване. Ако последно време, изявявайки Ви нашето разположение, сме проявили по-малко ревностност, отколкото бихме искали да проявим към Вас, бидейки Ваш люти, роднина и еднокръвен чичо, молим да отдадете това единствено на липсата на удобен случай, а не наше равнодушие към Вас. Що се отнася до Вашето решение да предприемете пътуване за чужди краища, то в настоящия момент не ни се струва желателно, тъй като враговете Ви както обикновено не пропуснат да припишат на това пътуване злонамерени цели и макар да знаем — нещо повече, твърдо вярваме, — че злите помисли са така чужди Вам, както и нам, някои лица все пак биха могли да повярват на тази клевета и да се отнесат към Вас с предубеждение, на което при всичкото ни желание и старание не можем да попречим.

Охотно бихме подкрепили нашия съвет и с други доводи, като Ви съобщим за някои обстоятелства, които могат да се окажат от полза за Вас и Вашия дом и същевременно да затвърдят решението Ви да останете в Улфс Краг поне до новата реколта. Но както казват, *verbum sapientī* — една-единствена дума ще подсказе на умния човек повече, отколкото цяла проповед на глупака. И макар че Ви написахме писмото собственоръчно и напълно се доверяваме на нашия пратеник, който ни е много задължен, все пак предвид на обстоятелството, че никога не знаеш от какво би могла да произлезе беда, ние не се решаваме да доверим на листа онова, което бихме Ви съобщили устно. С радост бихме Ви поканили в нашето имение в планинска Шотландия, където бихме могли да се позабавляваме с лов на елени и същевременно да поговорим за нещата, за които сега се решаваме само да намекнем, но в настоящия момент обстоятелствата не са благоприятни за наша среща, затова ще трябва да я отложим за деня, в който ние,

ликувайки, ще можем да споделим един пред друг всичко, за което пазим днес мълчание. А засега Ви молим да не забравяте, че винаги сме били и ще бъдем Ваш любящ роднина и искрен доброжелател, очакващ светлия ден, първите проблясъци на който вече виждаме, и от все сърце желаем и се надяваме на дело да Ви докажем своето благоразположение и съчувствие.

Ваш любящ роднина: А...

Написано в скромното ни жилище в Б... и т.н.“

А на плика адресът бе:

„ДО ДОСТОПОЧТЕНИЯ И МНОГОУВАЖАВАН НАШ РОДНИНА МАСТЪР РЕЙВЪНСУУД“

И още:

„Спешно, много спешно! Да се достави с кон, без всякакви престои!“

— Какво ще кажете за това послание, Бъкло? — попита Рейвънсууд, когато приятелят му с големи усилия успя да разчете писмото.

— Честно казано, да разбере какво иска да каже маркизът, ми е почти толкова трудно, колкото да разгадая криволиците на почерка му. Той явно се нуждае от помагала като „Гълковник на остроумните словеса“ и „Пълен писмовник“. На ваше място бих му изпратил тези книги по неговия куриер. Любезно ви съветва да продължите да си пилеете времето и парите в тази долна, тъпа, потискана страна, като дори не ви предлага убежище в своя дом. Според мен той е замислил някаква интрига и предполагайки, че може в някой момент да му потрябват, иска да ви има подръка; ако пък заговорът се провали, той

винаги ще успее да ви даде възможност сам да се оправите с положението.

— Заговор? Подозирате маркиза в държавна измяна?

— А какво друго! — продължи разпалено Бъкло. — Отдавна се говори, че маркизът храни надежди за Сен Жермен.

— Защо желае да ме въвлече в такива авантюри! — възкликна Рейвънсууд. — Та аз не съм забравил царуването на Чарлс I и Чарлс II или на Джеймс II! Не, нито като мъж, нито като шотландец, който обича отечеството си, виждам повод да вдигам меч за техните наследници.

— Така ли! — изрече Бъкло с възмущение. — Значи решили сте да оплаквате онези кучета, кръгло-главите^[5], с които честният Клейвърхаус се разправи така, както заслужаваха.

— Тези нещастници бяха отпърво оклеветени, а после и обесени — отвърна Рейвънсууд. — Бих искал да оживея до деня, когато и към вигите, и към торите ще се отнасят еднакво справедливо и когато тези техни прозвища ще се запазят само сред политиците от кафенетата, но и те ще ги употребяват единствено за обида, както да речем сега се нагрубяват една друга хлевоустите ябълкарки по пазарищата.

— Няма да доживеем този ден, Рейвънсууд; болестта е поразила много силно и телата, и душите ни.

— И все пак този ден ще дойде. Тези прозвища няма да съществуват вечно и да действуват на хората като звуци на бойна тръба. Когато общественият живот се излекува от язвите си, хората ще започнат твърде високо да ценят благата му и няма да ги жертвуват за разни политически спекулации.

— Хубави думи, но аз подкрепям от сърце ей тази стара песен:

*Щом видя житото кълнило
и всички виги на бесило,
и правото да си е право,
ей на това ще кажа „браво“.*

— Можете да пеете колкото щете силно, cantabit vacuus^[6] — отвърна Рейвънсууд, — но аз мисля, че маркизът е прекалено

благоразумен или най-малкото твърде предпазлив, за да въввлече някого в някаква интрига. В писмото си той по-скоро намеква според мен за преврат в Тайния съвет на Шотландия, отколкото за революция в британското кралство.

— О, по дяволите проклетата ви политическа игра! — възропта Бъкло. — По дяволите всички тези предварително обмислени ходове, изпълнявани от титулувани старчоци с богато украсени нощни шапчици и тоги с кожена подплата. Тези господа разместват лордковчежника или министъра с такава лекота, сякаш движат тур или пешка върху шахматна дъска. Не, това не ми допада. На мен ми дай играта с топка на трева, а още по обичам битките, войните. Топката ме теши, а шпагата ме храни. Но във вас, Рейвънсууд, все пак се е загнездил дявол: макар че се стремите да се държите разумно и предпазливо, кръвта ви здравата кипи, колкото и да обичате да пофилософствувате за политическите истини. Вие, изглежда, сте от онези благоразумни хора, които гледат на всичко със завидно спокойствие, докато не им кипне кръвта... а тогава тежко на човека, осмелил се да им напомни техните собствени благоразумни правила.

— Навярно четете в душата ми по-добре, отколкото аз самият — отвърна Рейвънсууд. — А да разсъждаваш благоразумно, не е ли това първата крачка към благоразумните постъпки? Но чуйте... Кейлъб сякаш ни вика за вечеря със звънеца.

— Колкото по-звучно пее звънецът му, толкова по-скромна ще е гощавката — отбеляза Бъкло, — Всеки би помислил, че този адски гръм и трясък, от които някой ден ще се събори кулата ви, ще превърне мършавата кокошка в тлъст петел или овнешката плешка в еленов бут!

— Ако се съди по необичайната тържественост, с която Кейлъб слага на масата това единствено, и то грижливо покрито блюдо, боя се, че действителността ще надмине и най-лошите ви очаквания.

— Свали капака, Кейлъб! За бога, свали капака! — простена Бъкло. — Стига с тези предисловия. По-скоро покажи какво се крие там. Добре; постави съда на масата и стига толкова! — добави той, подканяйки стария прислужник да побърза, защото Кейлъб, без да го удостои с отговор, дълго мести блюдото, докато накрая не го остави точно посред масата.

— И все пак какъв е обедът ни, Кейлъб? — запита на свой ред и господарят му.

— Хм, сър... аз щях отдавна да доложа на ваша милост, но негова милост леърд Бъкло е толкова нетърпелив! — отвърна Кейлъб, като продължаваше да държи блюдото с едната ръка и поддържаше капака с другата; личеше, че никак не му се иска да свали капака.

— Но какво е то, за бога... Надявам се да не е чифт блестящи шпори, според старинния обичай на южните шотландци!

— Хм, хм! — продължи да мънка Кейлъб. — Ваша милост си позволява да се шегува... Да, ще се осмеля да отбележа, че това е бил доста хубав обичай и доколкото ми е известно, той се е спазвал в много благородни и богати семейства. Колкото до днешната вечеря, понеже утре е света Магдалена, някогашна достойна наша кралица, вероятно ваши милости ще сметнат за свой дълг не да се откажат напълно от храна, но да се подкрепят с нещо по-лекичко — като например с херинга...

Изрекъл тези думи, Кейлъб свали капака и разкри пред погледите им споменатото лакомство: четири рибки.

— Това не са просто херинги — добави той по-тихо, — те са специално подбрани и посолени от икономката ни (бедната Миси) особено грижливо, специално за ваши милости.

— Стига е тези твои извинения! — каза Рейвънсууд. — Ще ядем херинги, Бъкло, щом като няма нищо друго. Изглежда, започвам да споделям мнението ви: наистина довършваме последния лист на дървото и ако не искаме да умрем от глад, трябва да си намерим ново място, без да чакаме резултата от политическите машинации на маркиза.

[1] Игра с местене на дървени кръгчета по специално очертана дъска. — Б.пр. ↑

[2] Едно от направленията в англиканската църква през XVIII век. Свещениците, негови представители, се придържали до догмата, сходни с католическите, и били тясно свързани с партията на торите. — Б.пр. ↑

[3] Вълча надежда. — Б.пр. ↑

[4] Английски издател и търговец на книги, който печатал произведенията на Уолтър Скот. — Б.пр. ↑

[5] Така били наричани привържениците на парламента в епохата около и по време на английската буржоазна революция от 1640—1660

г. заради това, че ходели късо подстригани, а не с коса до раменете като привържениците на краля, — Б.пр ↑

[6] Празният човек винаги пее (лат.). — Б.пр. ↑

ДЕВЕТА ГЛАВА

*Надуе ли ловецът весел рог
и погне жертвата си от гъстака,
кой, в чиито вени блика млада кръв,
стоял би като буца мъртва пръст,
отхвърлил радостите на света?*
„Етуолд“^[1], I действие, I сцена

След кратката вечеря, както казват, идва кратък сън; не е чудно тогава, че след скромната гощавка, която Кейлъб поради набожност и необходимост оправда с чисто религиозни съображения, сънят на обитателите на Улфс Краг не беше продължителен.

На сутринта Бъкло дотича в стаята на Рейвънсууд със силен вик, който би пробудил и мъртвец.

— Ставайте, ставайте, за бога! Ловци са излезли в равнината! Първият лов от цял месец, а вие си лежите в постелята, която има само това достойнство, че е по-мека от камъка в гробницата на вашите прадеди.

— Оставете шегите си за друго време, Бъкло — подразни се Рейвънсууд. — Не е особено приятно, едва унесъл се след безсънна нощ, прекарана в размисъл за участ по-сурова от коравото ми ложе, изведнъж да те лишат от кратката минута отдих.

— Хайде, хайде! Ставайте... Ставайте! — отвърна гостът. — Кучетата са вече пуснати. Сам оседлах конете: вашият Кейлъб щеше да започне да вика слугите и конярите, а после ще се наложи цял час да слушам извиненията му за отсъствието на хората, от които отдавна вече няма и помен. Ставайте, Рейвънсууд! На вас говоря, кучетата са пуснати! Ставайте! Ловът започна.

И Бъкло изтича навън от стаята.

— Това съвсем не ме интересува — мърмореше си Рейвънсууд и бавно се надигаше от леглото. — Чии са тези кучета, които лаят до самия замък?

— На достопочтения лорд Битълбрейнс — отговори Кейлъб, който влезе в стаята веднага след горящия от нетърпение леърд Бъкло. — Не зная с какво право вдигат този шум и вой в ловните владения на ваша милост.

— И аз не зная, Кейлъб — каза господарят на замъка. — Може би като е купил тези земи заедно с правото да ползува горската площ, лорд Битълбрейнс се смята в правото си да ползува това, за което е платил.

— Възможно е, милорд — отвърна Кейлъб, — но на един истински джентълмен не подобава да идва и да се възползува от правото си, когато ваша милост живее тука в замъка. Лорд Битълбрейнс не бива да забравя какви са били прадедите му.

— А ние... какви сме станали — забеляза Рейвънсууд, като едва съдържаше горчивата си усмивка. — Но ти, Кейлъб, ми подай наметалото, трябва да доставя удоволствие на Бъкло и да отида с него на този лов. Много егоистично би било да жертвувам удоволствието на госта заради себе си.

— Да жертвувате! — повтори старецът с такава почуда, сякаш дори самата мисъл, че господарят му ще трябва да жертвува нещо заради някого, беше кощунствена. — Да жертвувате!... Но простете, какви одежди ще благоволите да облечете днес?

— Няма значение какви. Моят гардероб, изглежда, съвсем не е богат.

— Не е богат! — повтори старият слуга. — А сиво-сребристият костюм, който благоволихте да подарите на съпровождащия ви конник Хю Хилдебранд, а ония дрехи от французко кадифе, с които бе погребан покойният ви татко, царство му небесно, и всички други дрехи на баща ви, дето ги раздадохме на бедните приятели на вашето семейство, а костюмът от берийско сукно...

— Който дадох пък на тебе, Кейлъб. Той може би е единственото нещо, което мога да получа, като изключим другия, който носех вчера. Него ми дай. И да не говорим повече за това.

— Както е угодно на ваша милост — съгласи се Кейлъб. — Да, тези дрехи са тъмни, така че съвсем подхождат за случая — нали сте в

траур; и право да си кажа, нито веднъж не съм го обличал, защото тия дрехи са твърде хубави за мене... Пък ваша милост няма други дрехи, които да смени... Добре изчеткан е костюмът и ако на лова присъствуват дами...

— Дами ли? — попита Рейвънсууд. — Кои по-точно, Кейлъб?

— Че мога ли да зная, ваша милост? От стражевата кула зърнах как профучаха тъдява, отпуснали юздите, а перата на шапките им се развяваха като на придворните от свитата на кралицата на елфите.

— Добре, Кейлъб, добре. Подай ми наметалото и донеси тук портупея ми. Какъв е този шум на двора?

— А, леърд Бъкло извежда конете — отговори Кейлъб, като надникна през прозореца. — Сякаш в замъка няма достатъчно слуги! Или сякаш аз не бих могъл да ги заменя, ако пак им скимне да офейкат някъде!

— Ах, Кейлъб, Кейлъб, ти щеше да бъдеш идеален, ако твоето „мога“ беше равностойно на „искам“.

— Надявам се, ваша милост, че това е съвсем ненужно, защото без друго въпреки негодите ни поддържахме честта на рода, доколкото можем. Само мистър Бъкло много се горещи, много е припрян! Ето вижте: извел е коня на ваша милост без везания чул... А щях да го почистя за минутка.

— Хубав е и така — каза Рейвънсууд и като се отърва от Кейлъб, пое към тясната вита стълба, която водеше към двора.

— Може би той и така е хубав — повтори Кейлъб с известно неудоволствие, — но ако ваша милост почака за миг, ще му кажа какво няма да е никак хубаво...

— Нещо си бърбиш там! — откликна нетърпеливо Рейвънсууд, но все пак се спря и почака да чуе отговора.

— Няма да е хубаво, ако доведете някого в замъка за обяд; не мога пак да измислям пост в празничен ден както тогаз, в навечерието на света Магдалена. Казано направо, ако ваша милост е намислил да обядва заедно с лорд Битълбрейнс, то бих поискал да ми се даде почивка, за да потърся нещичко за утре. А няма ли да тръгнете за обяд с другите ловци към хана? Тогаз лесно ще намерите предлог да не платите: може да кажете, че сте забравили кесията си, или че оная вещица, стопанката на хана, не си е дала платата и вие ще приспаднете от тая плата сметката, или пък...

— Или да съчиня друга някаква лъжа, нали? — довърши вместо него Рейвънсууд. — Довиждане, Кейлъб. На теб възлагам грижата за честта на общия ни дом!

И като се метна на седлото, Рейвънсууд последва Бъкло, който, видял, че приятелят му пъха крак в стремето, препусна главоломно напред, с риск да си строши врата по стръмната пътека, която слизаше от кулата към равнината.

Кейлъб Болдърстън с вълнение следваше отдалечаващите се конници.

— Дай боже нищо лошо да не им се случи! — бърбеше той и клатеше бялата си глава. — Ето ги вече в равнината. Кой би рекъл, че техните коне не са охранени и бързи!

Импулсивен и буен по природа, младият Бъкло летеше напред волен като вятър. Рейвънсууд не изоставаше от него нито крачка: той спадаше към онези съзерцателни натури, които неохотно се разделят със състоянието на покой, но веднъж простили се с него, вървят напред с огромна, неукротима сила. При това енергията му невинаги бе в съответствие с получения тласък; тя можеше да се сравни с движението на камък, който се търкаля все по-бързо и по-бързо по планински склон независимо дали го е тласнал някой великан или ръката на дете. И този път ловът — това забавление, дотолкова любимо на младите мъже от всички съсловия, че по-скоро наподобяваше вродена страст, дарена от природата и непризнаваща различия по произход на хората и образованост, отколкото придобит навик — този лов подежда на Рейвънсууд като мощен стимул и той му се отдаде необикновено пламенно.

Честите сигнали на френския рог, с които в онези далечни дни насъскваха и насочваха кучетата, пуснати по следата; глухият, проточен лай на хрътките, отекващ някъде далеч; тихите викове на егерите; едва различимите фигури на конниците, които ту изникваха от вдълбалите се в равнината долове, ту препускаха стремително из равното поле, ту с мъка си проправяха път през блатото пред тях, а главно упоението от бързата езда — всичко това възбуждаше Рейвънсууд, изместило макар за миг измъчващите го парливи спомени. Но много скоро мисълта, че въпреки предимствата, които му дава превъзходното познаване на местността, той няма да успее с отпадналия си кон да бъде равностоен на другите ловци, отново

напомни на Рейвънсууд за тежкото положение, в което се намира. Отчаян, той спря коня си, проклинайки бедността, лишила го от любимото му забавление, или по-точно единственото занимание на прадедите в свободното от бранни подвизи време, когато изведнъж към него се приближи един непознат конник, който отдавна незабелязано го беше следвал.

— Конят ви е много уморен, сър — обърна се към него непознатият с деликатност, необичайна за ловците. — Позволете да предложа на ваша милост моя кон.

— Сър — каза Рейвънсууд по-скоро учуден, отколкото зарадван от подобно предложение, — наистина не зная с какво съм заслужил такава любезност от страна на непознат.

— Не задавайте излишни въпроси — извика Бъкло, който, за да не задмине Рейвънсууд, от чието покровителство и гостоприемство се бе възползувал, през цялото време неохотно задържаше коня си. — „Вземайте това, което ви дават боговете“, както казва великият Джон Драйдън, или... чакайте... Вижте, приятелю, дайте коня си на мене: виждам, че ви е трудно да се справите с него. Аз ще го укротя и обзядя за вас. Седнете на моя бегач, Рейвънсууд: той ще полети като стрела.

И без да чака отговор, Бъкло хвърли юздите на коня си на Рейвънсууд, метна се на коня, който непознатият му отстъпи, и препусна с всичка сила.

— Ех че вироглав младеж! — възкликна Рейвънсууд. — Как можяхте, сър, да му поверите коня си?

— Този, на когото е този кон — каза непознатият, — винаги с радост ще бъде готов да послужи на ваша милост и на приятелите на ваша милост с всичко, с което разполага.

— Но кой е той? — попита Рейвънсууд с недоумение.

— Простете, ваша милост: името му ще научите от самия него. Бихте ли възседнали коня на приятеля си, а да оставите вашия на мене; ще ви потърся след лова. Чувате ли? Роговете тръбят, еленът вече е подгонен.

— Може би това е най-сигурното средство да ви върна коня — рече Рейвънсууд и като скочи на жребеца на Бъкло, препусна към мястото, където звуците на рога възвестяваха последния час на елена.

Ликуващите призови на роговете се смесваха с виковете на егерите: „Дръж, Толбът! Дръж, Тевиът! Напред, момчета, напред!“, и с

други възгласи, ехтели и преди из някогашното ловно поле, и ведно с нетърпеливия лай на хрътките, вече плътно обградили жертвата си, се сливаха във весел, нестихващ хор. Разпръсналите се из равнината конници като лъчи, устремени в една точка, прииждаха отвсякъде към мястото на заключителната сцена.

Бъкло бе изпреварил всички и пръв достигна мястото, където изнемощелият от дългото преследване елен изведнъж спря и като се обърна в противоположната посока, се хвърли към кучетата. Той, както е прието да се казва, бе „притиснат“. Навело благородната си глава, преследваното животно, цяло покрито с пяна, с разширени от бяс и страх очи, сега на свой ред всяваше ужас сред преследвачите си. Ловците, пристигащи един след друг от всички краища на ловното поле, сякаш чакаха благоприятния момент, за да нападнат елена с предимство — при подобни обстоятелства е нужно да се действа особено предпазливо. Кучетата отстъпиха, те силно лаеха от нетърпение и страх; всеки ловец като че очакваше някой друг да се заеме с опасното дело — да се нахвърли върху елена и да го довърши. Местността бе съвсем открита, така че да се приближиш незабелязано до дивото животно беше невъзможно и затова, когато Бъкло с ловкост, характерна за най-добрите ездачи от онова време, скочи от коня, стремително дотича до елена и с удар на късия си ловджийски нож в задния крак го повали, всички присъстващи радостно го приветствуваха. Кучетата се втурнаха към поваления враг и скоро го довършиха, възвестявайки победата си с гръмогласен лай; ликуващите викове на ловците и песента на смъртта, изпълнявана от роговете, заглушиха дори достигащия дотук шум на морския прибой.

После един от егерите отпъди кучетата и преклонил коляно, подаде нож на една дама на бял кон, която от боязън или може би от състрадание стоеше до този миг по-надалеч. Според тогавашния обичай лицето на конничката трябваше да е прикрито с черна копринена маска — тя се поставяше не само за да предпазва кожата ѝ от въздействието на слънчевите лъчи или лошото време, а главно в съответствие със строгите правила на етикецията, която не допускаше млада дама да участва в буйни забавления или да се появява в смесена компания с открито лице. Богатите одежди на тази дама, пъргавината и красотата на коня ѝ и най-вече любезността, с която се отнесе към нея егерът, подсказаха на Бъкло, че пред него стои главната

персона на лова. Голямо бе съжалението, да не кажем разочарованието на пламенния ни ловец, като видя, че дамата отказва да приеме подадения ѝ ловджийски нож, честта първа да разсече гърдите на животното и да се увери добро ли е месото му. Той бе готов да изрече на тази дама някакъв комплимент, но за нещастие водеше живот, който изключваше възможността за близко познанство с представителите на висшето съсловие, и затова въпреки вродената си смелост изпитваше стеснителност и смущение всеки път, когато трябваше да се обърне към знатна дама.

Накрая, както сам призна, той събра кураж и се осмели да приветствува прекрасната амазонка, като изрази надеждата, че ловът не е измамил нейните очаквания. Младата жена му отговори много скромно и учтиво, изказвайки признателност на смелия ловец, който така изкусно сложи край на гонитбата точно в момента, когато кучетата и егерите изпаднаха в смут, не знаейки какво да предприемат.

— Кълна се в ловния си нож, милейди — отвърна Бъкло, на когото думите на прелестната дама възвърнаха самочувствието, — че не е особено голямо усилието и не е толкова голяма заслугата, стига ловецът да не се бои от рогата на елена, които могат да разпорят корема му. Бил съм петстотин пъти на лов за елени и като видя, че еленът е „притиснат“, без да гледам земя ли, вода ли има под краката ми, хвърлям се към него и действам с ножа. Това за мен е навик, милейди; и ще ви доверя, че освен всичко друго трябва да се действа бързо и предпазливо; и още това, милейди: винаги да разполагате с добре наточен двуостър нож, който да реже еднакво добре надясно и наляво, както се случи по-удобно, защото раната от еленовите рога не е шега и може да загnoi.

— Боя се, сър — изрече младата жена с усмивка под маската, — че надали ще имам случай да се възползувам от вашите съвети.

— Позволявам си да отбележа, милейди, че този господин говори самата истина — намеси се един стар егер, оценил разпалените думи на Бъкло за твърде поучителни; — често съм чувал от баща си, той беше горски надзирател в Кабрах, че раните от бивните на глигана са по-безопасни от тези, причинени от рогата на елена. И както се говори в песента на стария ловец:

*Рани ли те еленов рог — търси си здрав ковчег,
но от глигана не се бой — за него има лек.*

— И още един съвет — продължи Бъкло, който Вече съвсем се беше окопитил и искаше докрай да представи как се действа в подобни случаи, — кучетата са изнервени и уморени, затова веднага трябва да им се даде главата на елена като награда за усърдието им. А после — разрешете да ви напомня — егерът, който ще одере и изкорми елена, трябва преди това да пресуши за здравето на ваша милост голяма чаша бира или отлежало вино; ако той не накваси гърлото си, месото на елена бързо ще се развали.

Излишно е да споменаваме, че егерът не пропусна да изпълни последното указание и след това от благодарност подаде на Бъкло ножа, отказан от прелестната дама, а тя от своя страна напълно одобри този знак на уважение.

— Уверена съм, сър — изрече тя и се отдръпна от кръга, образувал се около убитото животно, — че баща ми, заради когото лорд Битълбрейнс устрои този лов, с радост ще предостави всичко на един толкова опитен и ловък човек, какъвто сте вие.

С тези думи дамата се поклони любезно на всички присъстващи, сбогува се с Бъкло и потегли, придружена от няколко слуги, които бяха нейна свита. Бъкло почти не забеляза заминаването ѝ: така се радваше, задето успя да покаже изкуството си, че всичко на света — и мъжете, и жените — му беше станало напълно безразлично. Той свали наметалото си, запретна ръкави и с оголени ръце, които скоро се опръскаха до лактите с кръв и мазнина, се залови да реже, да сече, да отделя и разпределя трупа на части с точност, достойна за самия сър Тристрам; манипулациите му бяха съпроводени с разсъждения и спорове с егерите за дреболиите, гърдите, слабините и други ловни, или ако щете месарски термини, широко употребявани по онова време, а сега почти потънали в забрава.

Когато Рейвънсууд, поизостанал от приятеля си, видя, че еленът е повален, минутното увлечение от лова се смени в душата му с горчиво отчуждение, което той изпитваше не само при среща с хора от кръга си, но и с по-нискостоящите от него по произход и положение в живота. Изкачил се с коня си на малко възвишение, младият мъж

наблюдаваше веселата суетня долу в равнината; до него достигаха радостните викове на егерите, примесени с лая на кучетата, с цвиленето и тропота на конете. Тези весели звуци изпълваха с тъга аристократа земевладелец, лишен от титла и състояние. Ловът и всички радости и възбуждания, които той поражда, отколе са се смятали за изключително право на знатните и отдавна са били тяхно главно занимание в мирни дни. Съзнанието, че поради тегнещите над него обстоятелства е лишен от възможността да вземе участие в забавлението, представляващо особена привилегия на класата му, мисълта, че чужди хора свободно ловуват по изконните земи на прадедите му, отредени за собствените им развлечения, а той — техният наследник — е принуден да наблюдава всичко отдалеч, не можеше да не гнети Рейвънсууд, съзерцателен и меланхоличен по природа. Но от гордост той не допусна да се отдаде на такива настроения. При това скоро чувството му на потиснатост се смени с негодувание: Рейвънсууд видя, че лекомисленият му приятел Бъкло съвсем не смята да се раздели с отстъпления кон, и реши да не си тръгва, докато конят не бъде върнат на неговия притежател. Но точно в мига, когато Рейвънсууд се готвеше да се упъти към групата ловци, към него се приближи конник, също не взел участие в преследването на елена.

Непознатият изглеждаше човек на възраст. Носеше широко яркочервено наметало, закопчано до брадата, и ниско прихлупена шапка със спуснати наушници, навярно за да пази лицето му от вятъра. Конят му, як и кротък, много подхождаше на конника, дошъл по-скоро да се полюбува на лова, отколкото да вземе участие в него. Слугата му вървеше на известно разстояние от него и това, както и целият вид на възрастния господин подсказваше, че той е от висшето общество. Непознатият се обърна към Рейвънсууд много учтиво, но в гласа му се долавяше смущение.

— Вие, както виждам, сте смел младеж — започна той. — Но защо наблюдавате това благородно забавление с такова безразличие, сякаш носите на раменете си товара на моите години?

— Преди с жар се наслаждавах на радостите на лова — отвърна Рейвънсууд, — но сега някои неотдавнашни събития, с които съм принуден да се съобразявам, ме карат да постъпвам другояче; при това

— добави той — в началото на лова конят, с който разполагах, не беше подходящ.

— Изглежда, че един от моите слуги се е досетил да предложи коня си на вашия приятел — каза непознатият.

— Много съм благодарен на него, както и на вас, сър, за тази любезност. Приятелят ми се нарича мистър Хейстън от Бъкло; вие, надявам се, ще го намерите в най-гъстата тълпа на тези запалени ловци. Той веднага ще върне коня на вашия слуга, ще се прехвърли на моя кон и — прибави Рейвънсууд, като опъна юздите на коня си — ще прибави и своята благодарност към моята.

С тези думи Рейвънсууд обърна коня и даде да се разбере, че разговорът е приключил, след което се отправи към дома си. Но да се отърве от непознатия, не беше така лесно. Защото непознатият също обърна коня си и тръгна редом с Рейвънсууд. Тъй като изхождаше от етикецията и още повече от уважение към преклонните години на този господин, при това оказал му съвсем наскоро услуга, младежът сметна за неприлично да се отдалечи от него и трябваше да продължи към замъка в компанията на неканения спътник.

Непознатият не мълча дълго.

— Това пред нас не е ли старинният замък Улфс Краг, за който така често се говори в шотландските летописи? — попита той и посочи старата кула, която мрачно се чернееше на фона на един буреносен облак.

Преследвайки елена, ловците бяха кръжили недалеч от замъка, затова двамата конници не изминаха дори миля и се озоваха на мястото, където Рейвънсууд и Бъкло се бяха присъединили към лова.

Младият отвърна на въпроса със студено и сдържано „да“.

— Както съм чувал — продължи непознатият, без да се смути от студенината на събеседника си, — това е едно от най-старите владения на благородническата фамилия Рейвънсууд.

— Най-първото, сър, и навярно последното.

— Аз... аз... се надявам да не е последното, сър — запъвайки се и покашляйки, изрече явно смутеният господин. — Шотландия знае какво дължи на онзи старинен род и помни многобройните му блестящи подвизи. Не се съмнявам, че ако нейно величество узнае за разорението — тоест исках да кажа за упадъка на този древен и

прославен род, ще се намерят средства ad re-oedificandum antiquam domum^[2].

— Ще ви избавя от усилието да продължавате този разговор, сър — гордо го прекъсна Рейвънсууд. — Пред вас стои наследникът на този злочастен род. Аз съм Рейвънсууд. Както се вижда, сър, вие принадлежите към светските и образованите хора, затова би следвало да ви е известно, че натрапеното състрадание е почти толкова тягостно, колкото и самото нещастие.

— Моля да ме извините, сър — отвърна непознатият, — не знаех... Признавам, че не е трябвало да споменавам за това... Но аз съвсем не предполагах...

— Не бива да се извинявате, сър — каза Рейвънсууд. — При това нашите пътища тук, изглежда, се разделят; всъщност никак не се чувствам обиден.

Като изрече тези думи, Рейвънсууд свърна по тясната пътека, някога служила за път към Улфс Краг, а сега както твърди Певецът на надеждата^[3]:

*Изоставен, тревясал е старият път.
Днес по него ловци и войници вървят
до хълмистия бряг на морето.*

Но преди да бе направил и крачка, до непознатия се приближи младата дама, за която говорихме по-горе, придружавана от нейните слуги.

— Дъще моя — обърна се непознатият към дамата с маска, — това е Едгар Рейвънсууд.

Налагаше се Рейвънсууд да изрече в отговор няколко учтиви думи или поне да се осведоми за името на непознатия и дъщеря му, но грацията и плахата скромност на младото момиче така го поразиха, че той за миг изгуби способността си да говори.

През това време облакът, отдавна надвиснал над скалата с кулата, неусетно бе нараснал и обвил небето с гъста тъмна пелена; вече нищо не се виждаше в далечината, а по-близките предмети изглеждаха черни, морето стана оловносиво, обраслата с калуна равнина —

наситенокафява; няколко пъти отекнаха далечни гръмотевици, блесна светкавица — една, после друга; те изтръгваха от тъмнината възправящите се в далечината сиви кулички на Улфс Краг и озаряваха с трептящо червеникаво сияние разпенените гребени на морските вълни.

Конят на очарователната дама започна да показва признаци на уплаха и беспокойствие и Рейвънсууд реши, че той като мъж и благородник не може в такъв момент да остави младата дама на грижите на остарелия ѝ баща и раболепните слуги. Според разбиранията му вежливостта налагаше да хване коня ѝ за юздата и да ѝ помогне да се справи с уплашеното животно. Междувременно възрастният господин каза, че бурята, изглежда, се усилва и тъй като до имението на лорд Битълбрейнс, където те гостуват, е много далеч, би бил крайно благодарен на Рейвънсууд, ако му посочи някое близко място, където те да се укрият от дъжда. При това той хвърли толкова умолително-смутен поглед към Улфс Краг, че на Рейвънсууд не му оставаше нищо друго освен да предложи на възрастния господин и неговата дъщеря, изпаднали в такава беда, временно подслон в своята кула. И наистина състоянието на прекрасната конничка правеше това съвсем наложително: докато ѝ помагаше да обуздае коня, Рейвънсууд забеляза, че девойката трепери и е силно развълнувана: тя очевидно се боеше от надвисналата буря.

Не е известно дали страхът ѝ се предаде на Рейвънсууд, но и той внезапно бе обзет от непонятно вълнение.

— Кулата Улфс Краг — каза той — не може да ви предложи нищо освен покрив, но ако в този миг това е достатъчно...

И млъкна, сякаш не намери сили да довърши фразата си. Но възрастният господин, натрапил се за спътник, побърза да се възползува от неволно изтърваните думи и да приеме като покана това, което беше само блед намек за гостоприемство.

— Бурята — рече той — е достатъчен повод да оставим настрана всякакви официалности. Дъщеря ми има крехко здраве. Тя неотдавна преживя силна тревога. Ние сами измолихме вашето гостоприемство, но обстоятелствата, при които се намираме, биха могли според мен донякъде да ни оправдаят. Благополучието на дъщеря ми е по-скъпо за мен от правилата на етикецията.

Пътят за отстъпление бе отрязан и като хвана за юздата коня на младата дама, за да не би да се подплаши и да хукне при неочаквано отекнал гръм, Рейвънсууд поведе гостите към замъка. Смутът, обзел го в първите минути, не му попречи да забележи, че смъртната бледност, покрила шията, челото и онази част от лицето на спътницата му, която маската оставяше незакрита, сега се бе сменила със силна руменина и младият човек почувствува с нарастващо смущение, че по силата на някакво необяснимо сходство самият той започва да се изчервява. Под предлог че се безпокои за здравето на дъщеря си, непознатият не сваляше очи от младите и докато конете изкачваха стръмнината към замъка, внимателно следеше израза на лицето на Рейвънсууд. Скоро достигнаха стените на старата крепост и противоречиви чувства изпълниха душата на Рейвънсууд. Като въведе конниците в пустия двор, той започна да вика Кейлъб със суров, едва ли не свиреп глас, а това никак не подходеше на ролята му на любезен домакин, който приема знатни гости.

Кейлъб се появи. Такава бледост нямаше и на лицето на очарователната непозната при първите тътени на гръмотевицата! Никой никога и при никакви обстоятелства не е побледнявал така, както страдалецът слуга, като видя гостите на замъка, и си спомни, че приближава времето за обяд.

— Побъркал се е! — измърмори старецът. — Да, съвсем се е побъркал! Да доведе тук знатни хора — дама и толкова слуги с тях! В два часа след пладне!

Доближил господаря си, Кейлъб започна да се извинява, че е пуснал всичките слуги на лов.

— Не очаквах ваша милост да се върне преди мръкване — обясни той. — Страхувам се, че скоро няма да се отзоват на виковете ми тия безделници...

— Спри, Болдърстън! — сурово го прекъсна Рейвънсууд. — Шегите ти сега са неуместни. Сър — обърна се той към госта си, — този старец и прислужницата, която е по-стара и по-глупава от него, са цялата ми свита. Угощението, което бих могъл да ви предложа, е още по-оскъдно, отколкото може да се очаква, като гледате тази моя жалка свита и старото ми жилище. Но така или иначе, всичко, което имам, ще бъде на ваше разположение.

Поразен от разкрилата се пред очите му картина на разруха, или по-точно запустение, на която ниско надвисналият облак придаваше още по-мрачен колорит, а може би и обезпокоен от властния тон на Рейвънсууд, непознатият се озърташе с тревога и явно съжаляваше, че побърза да приеме поканата. Но сега той нямаше друг изход: сам се бе поставил в това неловко положение.

Що се отнася до Кейлъб, публичното и безусловно признание на стопанина за това, че е гол като тояга, напълно го зашемети; в продължение на няколко минути той си мърмореше нещо в брадата, която вече шести ден не бе опитала докосването на бръснач.

— Побъркал се е... Съвсем се е побъркал! Да, душата ми на дявола да бъде отредена — добави той, призовавал на помощ всичката си находчивост и съобразителност, — ако не успея да спася честта на рода, дори магьстър Рейвънсууд да е така безумен, както седмината мъдри първенци.

Кейлъб смело доближи гостите и въпреки гневните, нетърпеливи погледи, които му отправяше Рейвънсууд, попита важно младата дама не би ли пожелала да ѝ бъдат поднесени някакви закуски, чаша токайско, отлежал херес или...

— Престани с тази твоя неуместна палячовщина! — подвикна му Рейвънсууд. — Отведи конете в конюшната и не ни досаждай с глупавите си измислици.

— Заповедите на ваша милост винаги ще бъдат изпълнявани най-точно — отвърна Кейлъб, — но ако вашите високопочтени гости не ще благоволят да опитат нито хереса, нито токайското...

В този миг гласът на Бъкло, надвил чаткането на копитата и рева на роговете, извести за приближаването си начело на едва ли не цялата доблестна дружина ловци, които изкачваха стръмната и тясна пътека, водеща към кулата.

— Дявол да ме вземе, ако им се предам! — възкликна Кейлъб, без да пада духом дори при това ново нашествие на филистимляни. — Проклетият нехранимайко! Хем знае на какъв хал сме тука и пак помъкнал подире си цяла тълпа негодници, които си мислят, че замъкът пращи от бренди — като вода в геран. О, ако мога да се отърва от тия зяпнали будали лакеи, дето се домъкнаха при нас и си пъхат носа навсякъде, аз с господарите им лесно ще се справя.

Какво направи Кейлъб за осъществяването на смелия си замисъл, читателят ще научи от следващата глава.

[1] Пиеса от Джоана Бейли (1762—1851), шотландска поетеса и авторка на пиеси. — Б.пр. ↑

[2] За възстановяване на този старинен дом (лат.). — Б.пр. ↑

[3] Томас Камбъл, шотландски поет (1777—1844), автор на поета „Утехи на надеждата“, която Уолтър Скот цитира тук — Б.пр. ↑

ДЕСЕТА ГЛАВА

*— О, боже мой! — извика той
с хрипящ от жажда глас.
Засмяха се на тоя вик,
ала дъхът им секна в миг,
като в предсмъртен час,
Колридж, „Старият моряк“*

Хейстън от Бъкло бе от онези лекомислени хора, които биха пожертвували и приятеля си заради своето забавление. Когато се разбра, че гостите на лорд Битълбрейнс са се упътили към замъка Улфс Краг, ловците любезно предложиха да бъде отнесен там убилият елен. Бъкло реши, че тази идея е много подходяща и с наслада предвкушаваше как ще види изписания ужас на лицето на бедния Кейлъб Болдърстън, когато пред очите му изникне цялата тази тълпа, и ни най-малко не помисли за неловкото положение, в което ще постави приятеля си, неспособен да нахрани и напои толкова гърла. Но старият слуга се оказа изкусен и Ловък противник, готов на всякакви извъртания и хитрости, за да спаси честта на рода Рейвънсууд.

„Слава богу — рече си старият слуга, — вятърът вчера залости крилото на голямата порта, а с другото и сам ще се оправя някак.“

Освен това преди да предприеме мерки за защита на владенията си от външните врагове, които възвестяваха приближаването си с весели викове, Кейлъб в ролята си на грижлив стопанин реши да се избави от вътрешните врагове, за каквито смяташе всички, които обичат да ядат и пият. Затова изчака господарят му най-сетне да въведе възрастния господин и дъщеря му в кулата, а след това пристъпи към изпълнение на замисления план.

— Ловците носят тържествено главата на елена към замъка — обърна се той към свитата на непознатия — и ми се струва, че

подобава да ги посрещнете пред входа.

Ала веднага щом слугите неблагоприятно послушаха коварния му съвет и излязоха навън, честният Кейлъб, възползувал се от това, че вятърът, както съобщихме вече, е залостил едната половина на портата, побърза да затвори и другата. Страшен тътен отекна из пелия замък — от сводовете на главната кула до зъбчатите стени.

Обезопасил по този начин входа към крепостта, старият слуга се долепи до малкото, издадено прозорче в кулата, от което някога бяха оглеждали всеки, който приближава замъка, и влезе в преговори с ловците, стълпили се до затворените порти. С кратка, но изразителна реч той им обясни, че вратите на замъка никога и под никакъв предлог няма да се отворят по време на обяда и че негова милост мастър Рейвънсууд заедно с гостите си, знатни особи като самия него, току-що са седнали на масата; после им предаде, че в село Улфс Хоуп ханджийката има чудесно бренди и дори им намекна, че господарят му ще плати угощението им; наистина последното твърдение бе направено с твърде уклончиви и двусмислени изрази, защото подобно на Луи XIV Кейлъб Болдърстън, плетейки своите интриги, избягваше да си служи с преки лъжи, стремеше се да мами, като запазва част от истината.

Думите на Кейлъб изумиха едни, у други предизвикаха смях, а прогонените от замъка слуги потънаха в дълбоко униние; те молеха да ги пусне обратно, като се позоваваха на неотменното си право да прислужват на господата по време на обяда им. Ала Кейлъб не искаше да направи за тях изключение. Той настояваше на своето с твърдо и доста удобно упорство, което не се поддава на никакви уговорки и не се влияе от никакви разумни доводи.

Тогава Бъкло излезе напред и гневно заповяда незабавно да го пуснат в замъка. Кейлъб и тук остана непреклонен.

— Ако ще и самият крал да дойде пред вратите — заяви той, — ръката ми не би се мръднала да му отвори против правилата и обичаите, установени в дома Рейвънсууд, и като старши на слугите аз никога не ще престъпя своя дълг.

Бъкло изпадна в дива ярост и обсипа Кейлъб с хули и проклетия, които не се наемаме да предадем. Той заяви, че с него се отнасят най-недопустимо, и поиска незабавно да говори със самия Рейвънсууд. Но Кейлъб остана глух за всичко.

— Тоя Бъкло е същинско буре с барут — мърмореше си той, — ама проклет да бъда, ако види господаря по-рано от утре сутрин. Пък дотогаз ще се по-укроти. Само един обесник като него може да домъкне тука тая пасмина жадни за пиянство ловджии, когато знае, че в дома ни няма пиене и за самия него.

С тези думи Кейлъб напусна прозорчето и се отдалечи, предоставил на неканените гости да постъпят както намерят за добре.

Цялата тази сцена се извърши пред очите на един мълчаливо наблюдаващ я свидетел, чието присъствие Кейлъб съвсем не подозираше. Това бе главният слуга на непознатия — човек, който се ползуваше в дома на господаря си с голямо доверие и уважение, същият, който по време на лова отстъпи коня си на Бъкло. В момента, когато Кейлъб изгонваше слугите от замъка, той се намираше в конюшната и по този начин избягна участието на другите слуги, от която не би могло да го спаси дори заеманото от него по-високо положение.

Станал очевиден на хитрината на Кейлъб, той веднага се досети за истинската ѝ причина и като знаеше намеренията на господаря си относно Рейвънсууд, без всякакво усилие съобрази какво да прави. Застана на мястото на Кейлъб до прозорчето, а това Кейлъб също пи най-малко не подозираше, и обяви на тълпата, събрала се пред вратите, че господарят му заповядва на слугите си, както и на слугите на лорд Битълбрейнс, да вървят в близката кръчма и да си поръчат там желаната храна и питие, а той ще се погрижи за уреждане на сметките.

Ловците незабавно свърнаха от негостоприемните врати на Улфс Краг. Слизайки шумно и нагъсто по стръмната пътека, те ругаеха на воля Рейвънсууд за скъперничеството му и недостойното му поведение и без да се стесняват от изразите си, проклинаха замъка и всичките му обитатели.

Бъкло, надарен от природата с качества, които при други обстоятелства биха могли да го направят достоен и разумен човек, поради занемареното си възпитание се отличаваше с крайно слаба воля и такова непостоянство на съжденията, че винаги бе готов да сподели мненията и чувствата на случайните си другари. Сравни похвалите, изречени наскоро преди това по повод на неговата ловкост, с хулите, изсипали се по адрес на Рейвънсууд, припомни си скучните, мъчителни дни, които прекара в замъка, и като ги съпостави с присъщия за него весел живот, се отнесе с крайно възмущение в

мислите си към доскорошния си приятел; тъй като отказът да му отворят вратите беше за него най-голямата обида, той реши веднага да прекрати всякакви отношения с Рейвънсууд.

Пристигнал в хана на Улфс Хоуп, Бъкло неочаквано откри там свой познат, който тъкмо слизаше от коня си. Това бе не някой друг, а самият достопочтен капитан Крейгънгелт, който на часа доближи Бъкло и явно съвсем забравил колко хладно се бяха разделили, му подаде най-приятелски ръка. Бъкло никога не можеше да устои на приятелското ръкостискане и тъй като Крейгънгелт бе удостоен да се здрависа, той, старият хитрец, веднага се досети, че може да разчита на предишните другарски отношения с Бъкло.

— Радвам се да те видя в добро здраве, Бъкло! — възкликна той. — Честните хора все още съумяват да живеят в този ужасен свят.

По онова време якобитите наричаха по неизвестни причини честни хора само своите привърженици.

— Е, струва ми се, че и за някои други хорица все още има място под небето — отговори Бъкло. — Иначе как да си обясня твоето присъствие тук, капитане?

— Кой? Аз ли? Та аз съм волен като вятъра, който в деня на свети Мартин не плаща нито рента, нито данъци^[1]. Всичко беше обяснено и уредено. Онези стари тъпаци от Единбург не посмяха да ме задържат и седмица. Ха-ха! Те са предани на една известна личност повече, отколкото очакваш, и могат да ти направят услуга, когато най-малко се надяваш.

— Тъй, тъй — отвърна Бъкло; той отлично знаеше колко струва Крейгънгелт и изпитваше към него най-дълбоко презрение. — Нека минем този път без хвалби. Кажи ми честно: наистина ли си на свобода и в безопасност?

— На свобода и в безопасност като съдия виг в собствения си район и като презвитериански проповедник, когато се изправи на амвона. Чуй — пристигнах тук специално, за да ти съобщя важна новина: не е необходимо да се криеш повече.

— Значи мога да допусна, че пак се смяташ за мой приятел, Крейгънгелт, така ли?

— Приятел ли, Бъкло? Кълна се, че съм нещо повече — твой верен Ахат^[2], както обичат да се изразяват учените хора. От днес

нататък ще сме неразделни. Да, като ръка и ръкавица, като дървото и кората му, твой — на живот и смърт!

— Сега ще проверим — каза Бъкло. — Не разбирам как го правиш, но винаги си пълен с пари. Дай ми назаем две жълтици: първата ми грижа е да наквася гърлата на тези юнаци, а после...

— Две? Поискай двайсет, стари ми приятелю! И още двайсет бих ти дал отгоре!

— Охо! Не се ли шегуваш? — възкликна на свой ред Бъкло в пълно недоумение; вродената съобразителност му подсказваше, че такава прекалена щедрост най-вероятно е породена от някакви особени намерения. — Ти, Крейгънгелт, или наистина си честен човек, което да си призная много не ми се вярва, или си по-хитър, отколкото съм предполагал, което откровено казано ми е не по-малко трудно да повярвам.

— L'un n'empêche pas l'autre^[3] — отговори Крейгънгелт, — впрочем сам съди: златото е истинско.

Капитанът напълни шепата на Бъкло с жълтици, които Бъкло, без да ги брое, напъха в джоба си, като подхвърли, че при създадите се обстоятелства той така или иначе ще трябва да постъпи в армията, а за хубави пари е готов да служи и на самия дявол. После се обърна към ловците:

— Яжте и пийте, приятели, аз плащам! — извика той.

— Да живее Бъкло! — отекна дружен хор.

— И да върви по дяволите този, който първо се наслаждава до насита на лова, а после отпраща нас ловците, без да намокрим засъхналите си като кожата на барабан гърла — добави един от егерите в заключение.

— Хората от рода Рейвънсууд — подметна друг, стар ловец — някога бяха за нас достоен и почтен род, но днес те омърсиха честта си: мастър Рейвънсууд се оказа презрян скъперник.

Тези думи предизвикаха единодушно одобрение сред всички присъстващи и шумната дружина се втурна в кръчмата, където остана да пирува до късно през нощта.

Поради общителния си характер Бъкло не беше особено взискателен към избора на приятели и сега, влязъл в ролята на председателстващ пиянската компания след непривично дългия си пост, дори по-точно въздържание, се чувствуваше напълно щастлив в

кръга на сътрапезниците си, сякаш бе завързал познанство със синовете на най-знатни благородници. А Крейгънгелт имаше свои причини да налива масло в огъня, затова, разполагайки с известен запас груб хумор и изобилие от безсрамие, а също и от умение да изпее някоя по-дръзка песенчица, при това четейки без усилие в душата на възвърнатия приятел, този стар пройдоха ловко поддържаше в него необузданата му екзалтация.

През това време в Улфс Краг се наблюдаваше съвсем друга сцена. Рейвънсууд, погълнат от противоречиви мисли, не забеляза хитрината на Кейлъб и поведе гостите към голямата зала.

Неуморният Кейлъб, било поради дейната си натура, било поради факта, че бе свикнал да се труди от сутрин до късна нощ, успя, доколкото може, да заличи следите от погребалното угощение в тази зала и въдвори някакво подобие на ред. Но колкото и да се стараше бедният човечец, подреждайки жалките останки от мебелите, не бе по силите му да скрие потъмнелите голи стени, които придаваха на тази зала печален и мрачен вид. Тесните прозорци, вместени в дълбоки ниши, изсечени в дебелите, яки стени, по-скоро пречеха на светлината, отколкото я пропускаха вътре, а оловносивите облаци, забулили небето, още повече усилваха царящия в нея мрак.

Макар Рейвънсууд все още да изпитваше известна неловкост и смущение, той с цялата галантност, присъща на изискания мъж от онези далечни дни, подаде на дамата ръка и я поведе към горния край на залата, а баща ѝ се спря до вратата с явното намерение да свали шапката си и наметалото. В този миг портите на замъка се затвориха с трясък. Непознатият трепна, отиде бързо до прозореца и като видя, че двукрилата врата на замъка е затворена, а слугите му са във, хвърли уплашен поглед към Рейвънсууд.

— Няма от какво да се боите, сър — мрачно изрече Рейвънсууд, — тези стени засега са все още годни да защитят госта ми, макар вече да не могат да му окажат подобаващо гостоприемство. Но надявам се, настъпи време да узная — прибави той — кой оказва чест на разорения ми дом.

Младото момиче остана безмълвно и неподвижно; бащата — а тези думи на Рейвънсууд бяха отправени към него — имаше вид на артист, който, дръзнал да се нагърби с непосилна роля, е забравил репликите си точно в момента, когато публиката очаква той да

заговори. Опита се да прикрие неловкостта си с външни форми на учтивост според каноните за светско възпитание; направи поклон, но единият му крак се хлъзна напред, сякаш той правеше крачка към Рейвънсууд, а другият бе отдръпнат назад, като че се готвеше да избяга. После бащата развърза шнуровете на наметалото си и повдигна бобровата си шапка, но пръстите му действуваха така тромаво, сякаш наметалото бе подплатено с ръждясало желязо, а шапката тежеше колкото оловна плоча. Мракът се сгъсти, като че за да прикрие чертите на непознатия, който с такова явно нежелание откриваше лицето си. Колкото повече се бавеше той, толкова по-силно ставаше нетърпението на Рейвънсууд; младият мъж с мъка сдържаше вълнението си, породено навярно от съвсем други мисли. Едгар употреби всичките си старания, за да си наложи да мълчи, докато непознатият очевидно все още не намираще нужните думи, за да изрази онова, което смяташе за необходимо. Накрая Рейвънсууд не издържа:

— Сър Уилям Аштън явно не желае да назове името си в замъка Улфс Краг.

— Надявах се да си спестя това — изрече лорд-пазителят като някакъв дух, получил от своя заклинател правото да заговори. — Много съм ви признателен мастър Рейвънсууд, че сложихте началото на едно познанство, тъй като обстоятелствата — нещастни обстоятелства, бих си позволил да отбележа — направиха за мене тази крачка крайно затруднителна.

— Трябва ли да смятам, че дължа честта за това посещение не само на чистата случайност? — мрачно изрече Рейвънсууд.

— Не съвсем — прибави лорд-пазителят, като полагаше усилия да изглежда спокоен, макар че в душата си навярно изпитваше съвсем различно чувство. — Няма да скрия, отдавна желаех тази чест, но изглежда, ако не беше бурята, вие едва ли щяхте да се съгласите да ме приемете в дома си. Дъщеря ми и аз благодарим на случая, който ни даде възможност да изразим признателността си на храбрия младеж, комуто дължим живота си.

Макар враждата между родовете, разединяваща знатните фамилии във феодалното общество, да не се проявяваше вече в открито насилие по времето, което описваме тук, с годините тя не бе станала по-малко ожесточена. Затова нито нежното чувство към Луси, породило се в сърцето на Рейвънсууд, нито законите на

гостоприемството биха могли изцяло да надмогнат — те само посмекчиха — онези страсти, които закипяха в гърдите на младия човек, когато той видя пред себе си най-злия враг на баща си под покрива на стария дом, за чието разорение сегашният му гост бе допринесъл много. Едгар стоеше обзет от нерешителност и погледът му се отмести от бащата на дъщерята, а сър Уилям не сметна за необходимо да изчака как ще завършат тези колебания. Освободил се от наметалото и шапката, той доближи дъщеря си и развърза лентите на маската ѝ.

— Луси, обична моя! — започна той и като подаде ръка на дъщеря си, тръгна с нея към Рейвънсууд. — Свали маската от лицето си. Трябва да изкажем нашата признателност на мастър Рейвънсууд открито, без да скрием нищо.

— Ако той се съгласи да я приеме от нас — отвърна Луси и в тези оскъдни думи, изречени с нежния ѝ глас, прозвуча лек упрек и прошка за хладния прием. Тези думи на чистото и очарователно създание поразиха Рейвънсууд до дъното на душата му и той изпита дълбок срам за грубостта си. Избъбри нещо за неочакваното им посещение, за своя смут и завърши с пламенно признание колко е щастлив, че може да предложи на тази млада дама своя покрив. После ниско се поклони и извърши цял церемониал приветствия, предписвани за такива случаи. По време на церемониала бузите на Луси и Едгар се докоснаха за миг. Рейвънсууд още държеше ръката на Луси, която тя му бе протегнала в знак на доброто ѝ разположение, а лицето на момичето още руменееше от вълнението, което придаваше на сцената значение, несвойствено за строгия церемониал; внезапна мълния озари залата с ярка светлина и сякаш я изтръгна от мрака. За част от секундата всички предмети се откरोиха ярко. Крехката, трепереца снага на Луси, стройната и представителна фигура на Рейвънсууд, мургавото му лице, пламенният и същевременно колеблив израз в очите му, старинното оръжие и гербовете, окачени по стените — всичко това, осветено от яркия, червеникав отблясък, разкри с пълна яснота пред погледа на лорд-пазителя цялата картина. Мълнията угасна и веднага отекна гръм: буреносният облак навярно бе надвиснал над самия замък. Трясъкът бе така ненадеен и толкова силен, че старата кула се разтърси до основи и всички, които се намираха в нея, решиха, че тя ще се срути. Сажди, от векове лежали

недокоснати в широките комини, се посипаха в залата, облаци прах и мазилка полетяха от стените и дали поради това, че гръмотевицата наистина бе поразила кулата, или от силното сътресение ма въздуха няколко камъка се откъртиха от старите крепостни стени и рухнаха в ревящото море. Сякаш самият древен основател на замъка беше изпратил на земята тази страшна буря, осъждайки примирението на наследника на рода към най-злия му враг.

За миг всички се вцепениха от ужас и ако като се овладяха, лорд-пазителят и Рейвънсууд не се бяха спуснали към Луси, тя щеше да падне в несвяст. Така че на Едгар за втори път му се наложи да изпълнява деликатно и опасно задължение — да подкрепя очарователната и крехка девойка, чийто образ още след първата им среща властвуваше във въображението му наяве и насън. Ако духът на рода Рейвънсууд наистина е имал за задача да предпази потомъка си от съюз с прелестната гостенка, средството, до което той прибегна за тази цел, трябва да признаем, се оказа толкова несполучливо, сякаш го бе избрал някой най-обикновен смъртен. Суетейки се край Луси, за да я успокои и ѝ помогне да преодолее уплахата си, Рейвънсууд бе принуден да общува с баща ѝ и в тези общи грижи се стопи поне за момента вековната преграда, въздигната между тях от родовата им вражда. Би ли могъл Едгар да се отнесе сурово или дори студено с възрастния човек, чиято дъщеря (и то каква!) беше почти в несвяст от напълно основателната ѝ уплаха при това в неговия дом! И когато Луси най-сетне се оправи и с благодарност подаде ръце на двамата, Рейвънсууд почувствува, че сърцето му вече не храни предишната омраза към лорд-пазителя.

Замъкът на лорд Битълбрейнс отстоеше на пет мили от Улфс Краг и не можеше да става и дума Луси Аштън в такова състояние, в такова лошо време, а и без никакви слуги да измине това голямо разстояние. Едгар нямаше друг избор освен от най-елементарна учтивост да предложи на девойката и на баща ѝ да пренощуват в замъка му. Той добави, че неговият дом е твърде беден, за да посрещне гостите си както подобава, при което лицето му отново се намръщи и прие предишния си мрачен израз.

— Моля ви, не говорете за недостатъците на дома ви — побърза да го успокои лорд-пазителят в стремежа си по-скоро да избегне тази опасна тема. — Известно ни е, че се готвите да заминете за континента

и естествено не сте в състояние сега да полагате необходимите грижи за дома си. Това е съвсем нормално. И ако продължите да ни говорите за неудобства, ще бъдем принудени да търсим подслон долу в селцето.

Рейвънсууд отвори уста да отговори нещо на лорд-пазителя, но в този миг вратата се разтвори и в залата нахълта Кейлъб Болдърстън.

[1] На тази дата (11 ноември) по силата на две последователни решения на парламента — от 1690 и 1693 г. — се постановявало да се изплащат всички данъци и налози, а също и таксите за право на аренда. — Б.пр. ↑

[2] Олицетворение на верен приятел и другар по името на героя Ахат от „Енеида“ на Вергилий. — Б.пр. ↑

[3] Едното не пречи на другото (фр.). — Б.пр. ↑

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

*И месо дай им, жено, по половин кокошка.
Разни стари боклуци — тях им също
пробутай.*

*Трябва само отгоре малко да ги миросаш
и хубава глава лук — да прикрие вонята.*

„Поклонничеството на любовта“^[1]

Гръмотевицата, зашеметила всички, които се намираха в замъка, пробуди дръзкия и находчив гений на най-добрия майордом. Още не бяха стихнали последните тътени, в кулата още никой не знаеше с положителност дали тя ще устои, или ще се срути, а Кейлъб вече възклищаваше:

— Слава богу! Това е много подходящо, точно на място!

Тогава забеляза, че слугата на лорд-пазителя, дал някакви нареждания на тълпата, застанала пред входа, се упътва към замъка и веднага залости кухненската врата под носа му.

— Как е попаднал тука, дявол го взел! — замърмори Кейлъб ядосано. — Миси! — обърна се той към вярната си помощница. — Стига си треперила и правила метани пред печката. Ела тука... Или не, стой си там и викай колкото ти глас държи! И без това за нищо не те бива! Тебе думам, стара дяволице! Викай! По-силно, още по-силно! Викай така, че господата в залата да те чуят. Знаем те как крещиш по всеки повод — чува се чак до Бас. Чакай! Ще строполим на пода всички тия джунджурии!

С тези думи Кейлъб замахна и събори на пода всички калаени и глинени съдове и заглушавайки звъна, грохота и трясъка, зави с такъв нечовешки глас, че Миси, без друго изплашена до смърт от бурята, се втренчи ужасена в него, решила, че се е побъркал.

— Какво му стана? — завика тя. — Събори всичко, което бе останало от свинското, разля и млякото! От какво сега да сваря супа! Господи помилуй, съвсем пощуря тоя старец от гръмотевицата!

— Дръж си езика, дърта кучко! — подвижна й Кейлъб, ликувайки заради успешния си план. — Сега всичко ще е наред!... И обядът, и вечерята... Всичко в миг се уреди благодарение на бурята.

— Бедният, съвсем е пощурял! — прошепна Миси и гледаше към Кейлъб със съжаление и страх. — Дай боже някога да си възвърне разума.

— Слушай, стара тъпачко — продължи Кейлъб грейнал от радост, задето бе успял да се измъкне от такова, както изглеждаше, безизходно положение, — внимавай да не се набута тука оня шмекер — слугата на гостенина, и викай с всичка сила, че гърмът е треснал в комина и съсипал най-прекрасния обяд — всичко е пропаднало: и говеждото, и крехкият бекон, и печеното от козлето, и чучулигите на шиш, и заекът, и пастетът от патица, и еленовото месо, и... какво още? Няма да е лошо да позасилиш нещичко! Аз отивам горе в залата. Разхвърляй всичко още повече. И гледай да не се намъкне тука оня шмекер.

Като се разпореди така, Кейлъб побърза да се качи горе, но преди да влезе в залата, се спря и надникна там през малката прозирка на вратата, отворила се с годините за удобство на много поколения слуги. Видял в какво състояние е мис Аштън, Кейлъб с присъщото си благоразумие реши да изчака малко, отчасти за да не създаде още по-голяма суматоха, отчасти за да осигури необходимото внимание към разказа си за ужасните последици от бурята.

Веднага щом Луси се опомни и разговорът взе насока към настаняването на гостите за нощуване в замъка, Кейлъб сметна, че моментът е напълно подходящ за появата му и нахълта в залата, както споменахме в предишната глава.

— О, горко ни! Горко пи! Каква беда с дома Рейвънсууд! Защо ми трябваше да доживея този ден.

— Какво се е случило, Кейлъб? — обезпокоен попита Рейвънсууд. — Да не се е срутила някоя от кулите на замъка?

— Кула ли? Не, слава богу! Но се събориха сажди, а гръмотевицата тресна точно в комина на кухнята. Всичко изпопада — едно насам, друго натам, досущ като в земите на леърд Добротица. И

тъкмо сега ли трябваше да стане тая бъркотия, когато в замъка ни има високи гости, знатни и почтени люде — и той направи нисък поклон на лорд-пазителя и на дъщеря му. — Всичкото ядене е съсипано, няма какво да поднесем за обяд; пък и за вечеря май че нищо не остана.

— Охотно ти вярвам, Кейлъб — сухо изрече Рейвънсууд.

Болдърстън се обърна към господаря си и го погледна с израз на молба и укор.

— То не беше кой знае какъв необикновен обяд — продължи слугата и боязливо поглеждаше изпод око към Рейвънсууд, — е, все пак прибавихме едно-друго към обичайното меню на ваша милост, малък куверт, както му казват в Лувър — три блюда и десерт.

— Остави досадните си измишльотини за себе си, стари глупако! — избухна Рейвънсууд. Натрапчивостта на Кейлъб го хвърли в отчаяние, но той не знаеше как да се противопостави на слугата си, за да не възникнат някои още по-нелепи сцени.

Кейлъб долови предимството си и реши да го използва. Но забелязал, че слугата на лорд-пазителя влиза в залата и тихо казва нещо на господаря си, той улучи момента също да пошепне някоя и друга дума на ухото на Рейвънсууд.

— Мълчете, за бога, мълчете, господарю! Щом аз съм се прежалил да погубя душата си, за да спася честта на рода Рейвънсууд, това вас не бива да ви тревожи. Ако не ми попречите, ще бъда умерен в описанията, но започнете ли да ми противоречите, такъв обяд ще ви забъркам, дето и херцог не го е кусвал!

Рейвънсууд сметна за най-тактично да даде на досадния си слуга пълна свобода на действие и Кейлъб, свивайки пръсти, започна да изброява:

— Блюдата не са чак толкоз много; само за четирима души: първо меню — петел с бял бульон, младо козле на скара, бекон. Второ меню — печено зайче, раци с масло, тестено руло с телешка плънка. Трето меню: черен глухар, още по-черен сега от саждите, с които е покрит; кекс със стафиди, плодова торта и други някои сладкиши, а после — захаросани плодове и... и, хм... туй е всичко — завърши той, уловил нетърпеливия поглед на господаря си, — всичко, като прибавим ябълките и крушите.

А през това време мис Аштън лека-полека се оправяше от уплахата си и следеше с интерес събитията в залата. Рейвънсууд, който

едва сдържаше раздражението си, и Кейлъб, който обявяваше с решителен вид едно след друго ястията на измислените от него менюта, ѝ се сториха толкова смешни, че въпреки усилията си тя не можа да се сдържи и неудържимо се разсмя; бащата, разбира се, по-дискретно последва примера ѝ, а накрая и самият Рейвънсууд се присъедини към двамата, макар да съзнаваше, че се надсмива над самия себе си. За пръв път от дълги години под древните сводове на залата отново zazвуча непринуден смях — защото сцената, която ни оставя хладнокръвни при четенето, често изглежда на самите очевидци много забавна. Нашите герои ту млъкваха, ту пак избухваха в смях и сетне млъкваха отново, подир което се разсмиваха за кой ли път. Само Кейлъб мълчеше мрачно, показвайки на всички с гневно-презрителния си вид, че няма намерение да отстъпва от думите си, и с това усилваше още повече всеобщото веселие. Накрая, когато Рейвънсууд и знатните му гости почти пресипнаха от смях и изнемосяха, той се обърна към тях без всякакви церемонии:

— Тези благородни господа не се боят от бога! Закусват като крале и то се знае, пропадането на най-хубавия от всички обеда, които някога са били приготвяни от готвачките, само ги разсмива като шегите на Джордж Бюканън. А ако стомасите на ваши милости бяха тъй празни като стомаха на Кейлъб Болдърстън, надали щяхте да се смеете по толкова тъжен повод.

Реакцията на Кейлъб породила нов изблик на веселие и старият слуга сериозно се засегна не само заради оскърблението, нанесено на рода Рейвънсууд, но и за пренебрежението към красноречието, с което той представи размерите на мнимата загуба, причинена от бурята. „Такъв разкошен обяд им измислих — споделяше той по-късно с Миси, — че и най-ситият щеше да се съблазни и лиги да му потекат, а те, повярвай, само се кикотеха!“

— Но нима — каза мис Аштън, положила усилия лицето ѝ да придобие сериозен израз, — нима всички тези вкусни ястия са похабени безвъзвратно и от тях не може да се спаси нито късче?

— Да се спаси ли, милейди? Какво може да се спаси от пепелта и саждите! Благоволете да слезете в кухнята и да надникнете — прислужницата е разтреперана от страх, всички продукти са на пода: и говеждото, и петлите, и белият бульон, и сладките, рулото, беконът и какво ли не още. Можете да го видите със собствените си очи,

милейди; тоест — прибави той, като се досети, — бихте могли да го видите... Но сега готвачката вече е разтребила кухнята. Е, бульонът само не е забърсан още, ама аз го опитах и представете си, на вкус е досущ като прокиснало мляко. Трябва да се е пресякъл от гърма. Ей тоя господин — той, чини ми се, чу силния трясък от строполяването на съдовете в кухнята: всичките блюда, и среброто, и порцеланът, се разлетяха по пода.

Старшият слуга на лорд-пазителя, макар да бе на служба при такава знатна особа, поради което бе свикнал при различни обстоятелства да приема нужния израз на лицето си, се вкамени, когато чу поканата на Кейлъб да го подкрепи, и като не знаеше как да отговори, само кимна, без да каже нищо.

— Предполагам, любезни — обърна се лорд-пазителят към Кейлъб, защото се побоя да не би продължаването на тази сцена да разгневи Рейвънсууд, — че ако се бяхте посъветвали с прислужника ми Локхард, който много е пътешествувал и е свикнал с всякакви неочаквани капризи на съдбата, щяхте да намерите двамата начин да се избавите от затруднителното положение.

— Негова милост мастър Рейвънсууд знае — възрази Кейлъб, който, въпреки че не хранеше надежда да постигне преследваната цел със собствени усилия, все пак подобно на онзи високоблагороден слон би се съгласил по-скоро да умре под смазващата тежест на товара си, отколкото да прибегне до помощта на свой събрат, — че по въпросите, които засягат честта на дома ни, аз нямам нужда от съветници.

— Би било несправедливо да отричам това твое право, Кейлъб — отвърна Рейвънсууд, — но ти си майстор главно в поднасянето на извинения, а с тях е така трудно човек да се засити, както и като слуша изреждането на блюдата от обяда, който бурята е унищожила. Мистър Локхард навярно притежава способността да заменя това, което липсва, и най-вече онова, което изобщо го е нямало.

— Ваша милост винаги обича да се шегува — каза Кейлъб. — Но аз не се съмнявам, че стига да сляза до Улфс Хоуп, в най-лошия случай ще можем да нахраним най-малко четирийсет души. Е, не знам дали ваша милост ще пожелае да получи нещо от ония опърничавите. Няма да отричам — по въпроса за яйцата и маслото, които ни се полагат по право, те се държаха крайно неблагоприятно.

— Посъветвай се с Локхард, Кейлъб — нареди му Рейвънсууд. — Вървете заедно в селото и уредете каквото можете. Не бива да морим от глад гостите ни заради спасяването на честта на рода Рейвънсууд. Да, Кейлъб — ето моята кесия. Струва ми се, че тя ще бъде най-добрият ти съюзник.

— Вашата кесия! — възмути се Кейлъб. — За какво ми е тя? Нима не сме в собствените ни владения? Нима трябва някому да плащаме за онова, което ни принадлежи по право?

И Кейлъб излетя навън като стрела. Локхард го последва.

Веднага щом вратата на залата се затвори след слугите, лорд-пазителят намери за нужно да се извини за неуместния си смях, а Луси изрази надеждата, че все пак не е обидила добрия, предан стар слуга.

— Не само на Кейлъб, а и на мен ми се налага, мис Аштън, да свикна добродушно или поне с търпение да понасям насмешките, които съпътствуват на всяка крачка бедността.

— Кълна се в честта си, че сте несправедлив към себе си, мастър Рейвънсууд — възрази сър Уилям. — Струва ми се, че познавам вашите дела по-добре от вас самия, и се надявам, че ще успея да ви докажа, че съм съпричастен и че... С една реч вашето положение е по-добро, отколкото си го представяте. А засега ми позволете да ви уверя в едно: дълбоко уважавам онзи, който не унива в нещастията си и предпочита да понася лишения вместо да прави дългове или да продава своята независимост.

Дали лорд-пазителят се боеше да не оскърби чувствата на Рейвънсууд или се страхуваше да не пробуди гордостта му, но той изрече тези думи крайно предпазливо, съдържано и някак колебливо, сякаш дори като засягаше едва-едва болезнената тема, се опасяваше да не прояви натрапчивост, въпреки че Рейвънсууд сам даде повод за подобен разговор. Сър Уилям, изглежда, се бореше между желанието да изрази приятелското си разположение и опасението да не се натрапва. Затова никак не е чудно, че Рейвънсууд, който почти не познаваше света, повярва в искреността на този учтив придворен, макар че едва ли би се събрала и капка такава искреност в дузина лица от същия ранг. И въпреки това отговорът на Едгар прозвуча съвсем съдържано. Той каза, че е признателен на всеки, който изпитва към него добри чувства, и като се извини, напусна залата, за да даде необходимите нареждания за нощуването на гостите.

С помощта на старата Миси всичко бе готово много бързо, пък и изборът на стаите не бе богат. Рейвънсууд отстъпи спалнята си на мис Аштън, а Миси — заемала някога почетно място сред обитателите на замъка — облече черната атлазена роба, притежание на бабата на Рейвънсууд; тази роба бе красила придворните балове, давани от Хенриета-Мария^[2]. Прислужницата се упъти да изпълни задълженията си на камериерка. Тогава Едгар си спомни за Бъкло и узнал, че той заедно с ловците и друга случайни сътрапезници се гощава в хана, поръча на Кейлъб да го намери там, да му обясни в какво затруднение се намират и да го помоли да остане да нощува в Улфс Хоуп, тъй като потайната му стая поради липса на друго подходящо помещение в замъка ще се наложи да бъде дадена на лорд-пазителя. Рейвънсууд не смяташе за особена беда, ако самият той, загърнат в походното си наметало, прекара нощта край огнището в залата; колкото до слугите, в онези далечни времена в Шотландия всички те, от младите да старите, пък и не само слугите, а дори младежите от богати и знатни семейства не смятаха за срамно да преспят върху наръч суха слама или в някоя плевня.

Що се отнася до останалото, Локхард получи от господаря си заповед да донесе еленово месо от кръчмата, докато на Кейлъб беше предоставена пълната възможност да се погрижи за честта на дома, както намери за добре. Рейвънсууд отново му предложи кесията си, но тъй като разговорът им се водеше в присъствието на чуждия човек, прислужникът на Рейвънсууд, колкото и да го сърбяха ръцете, отказа да вземе пари от господаря си.

„Не можеше ли мълчешката да ми ги пъхне в ръцете — разсъждаваше той. — Ох, негова милост никога няма да се научи как да се държи при такива обстоятелства.“

През това време Миси според възприетия във всички шотландски села обичай поднесе на гостите от млечните продукти, нейно производство — „да залъжат глада си, докато стане готов обядът“. Бурята отмина и Рейвънсууд, спомнил си за друг старинен обичай, още непреминал в забрава, предложи на лорд-пазителя да се качат на най-високия бастион, за да се полюбуват на красивия, обширен изглед, който се откриваше оттам към околността, а и за да „поогладнеят преди обяда“.

[1] Пиеса от английските драматурзи Франсис Бомонт (1585—1616) и Джон Флечър (1579—1625). — Б.пр. ↑

[2] Английска кралица, живяла и управлявала през XVII век, съпруга на Чарлс I Стюарт. — Б.пр. ↑

ДВАНАДЕСЕТА ГЛАВА

И той отвърнал: — Je vais vous sais, sans doute^[1],

*на мен ми стига дробче от петле,
сварено във бакърено котле,
със малко меко хлебче, след това
ще хапна свинска печена глава.*

(Но не убивай жива твар за мен!)

Аз тъй съм свикнал — с малко съм блажен.

*Чосър, „Кентърбърийски разкази“,
„Разказ на Съмнър“*

Тревожни мисли вълнуваха Кейлъб, когато потегли на разузнавателната си експедиция. Наистина положението му беше с тройна трудност. Не бе посмял да разкаже на господаря си как сутринта оскърби Бъкло само заради честта на дома; не смееше да признае дори пред себе си, че твърде прибързано се отказа от кесията; освен това предвиждаше със страх неприятните последици от срещата с Бъкло, който естествено не беше забравил обидата и навярно изпил вече доста бренди, щеше да бъде още по-невъздържан и опасен.

Справедливостта налага да отбележим тук, че Кейлъб бе храбър като лъв, когато се касаеше за честта на рода Рейвънсууд, но отличавайки се и с благоразумие, той не обичаше напразно да рискува. Впрочем предстоящата среща не го занимаваше чак толкова: мислите му бяха съсредоточени главно върху това как да прикрие бедното стопанство на замъка и да докаже, че не е прекалил, заемайки се да осигури необходимата гощавка със собствени сили, без да прибегва до помощта на Локхард и без да харчи парите на господаря си. Това бе за него въпрос на чест, също както за онзи най-благороден слон, с който вече сравнихме Кейлъб и който, като видял, че му водят на помощ един

събрат, си разбил черепа в отчаян опит да изпълни дълга си и сам да се справи с непосилната задача.

Селото, в което отиваха сега, неведнъж беше избавяло стария слуга в тежки мигове, но напоследък в отношенията на Кейлъб с неговите обитатели настъпиха значителни промени.

Това бе малко селище, разстлало се покрай брега на залива, образуван при вливането на малка рекичка; склонът на възвишението, което се издигаше пред селото, го закриваше от замъка, на който то някога бе принадлежало. Малобройните жители на Улфс Хоуп (или Улфс Хейвън^[2], както още го наричаха), изкарваха прехраната си както дойде: през лятото ловяха херинга, като излизаха в морето с две-три рибарски лодки, а през зимата се занимаваха с контрабанда на джин и бренди. Те изпитваха потомствено уважение към лордовете Рейвънсууд, което обаче не попречи на повечето от тях да се възползват от негодите, сполетели господарите им, и да придобият срещу незначително заплащане правото на аренда за ползуването от тях малки имоти: къщурки, зеленчукови градини и мера за добитъка, като по този начин отхвърлиха оковите на феодалната зависимост и се избавиха от многобройните тежки и непосилни данъци, с които под различни предлози, а понякога и без всякакви предлози обеднелите шотландски земевладелци облагаха произволно още по-бедните си селяни. С една дума жителите на селото можеха да се смятат за свободни — обстоятелство, което силно дразнеше Кейлъб, защото той имаше навика да взема дан от тях, ползувайки се с неограничена власт, с каквато някога се ползували в Англия „кралските доставчици, когато, напускайки защитените с готически решетки замъци, извършвали своите набези за храна, която не заплащали, а изтръгвали със сила и власт, и като ограбвали стотици пазари и обирали всичко каквото могат да заграбят от населението — то бягало и се укривало при тяхната поява, — после натъпквали с плячка своите многобройни и дълбоки подземия“^[3].

Кейлъб, който някога бе събирал от селяните данъка като феодален сюзерен от васали, наистина в по-скромни размери, с тъга си спомняше за отминалата своя власт и не можеше да се примири, че я е изгубил, а тъй като не преставаше да се надява, че жестокият закон и изконната привилегия, която отрежда за бароните от рода Рейвънсууд първата и най-хубавата част от всички плодове на земята на пет мили

наоколо, не са завинаги премахнати, а само временно са отменени, от време на време напомняше за тях на жителите на Улфс Хоуп с някой по-незначителен данък. Отпърво те се подчиняваха на Кейлъб с по-голяма или по-малка готовност, защото, отдавна свикнали да се съобразяват с потребностите на барона и семейството му повече, отколкото със собствените си нужди, те дори в момента, в който придобиха фактическата си независимост, не можаха отведнъж да се почувствуват свободни. Напомняха човек, който дълги години е бил в окови и оказал се свободен, не може да се отърси от чувството, че те все още стягат китките му. Но също както пуснатият от тъмницата затворник, получил възможността да се движи на свобода, скоро се избавя от чувството си за ограниченост на движенията, пораждано от продължителното носене на веригите, така и човекът, придобил свобода, бързо осъзнава новото си състояние.

Лека-полека жителите на Улфс Хоуп започнаха да роптаят, да се съпротивяват и накрая категорично отказаха да дават дан на Кейлъб Болдърстън. Напразно им напомняше той, че когато единадесетият барон Рейвънсууд, наречен Шкипера заради увлечението си по морето и корабите, като желаел да съдействува на търговията в малкото им заливче, построил пристан (а това бе купчина грубо нахвърляни камъни), който да пази рибарските съдове при лошо време, и било решено, че докдето се простират владенията му, той ще се ползува от първия къс масло, получено от млякото на всяка новоотелила се крава, и първото яйце, снесено от всяка кокошка в понеделник, поради което тези яйца получили названието „понеделнишки“.

Бившите васали слушаха, почесваха се по главите, кашляха, кихаха и притиснати до стената, отговаряха в един глас: „Не знаем“ — любимият отговор на шотландеца, когато предявят към него някакво изискване, което съвестта, а понякога и сърцето му признават за справедливо, но съображенията за изгода го принуждават да отхвърли.

Кейлъб обаче връчи на арендаторите от Улфс Хоуп лист с изискването да се достави в замъка означеното на този лист количество яйца и масло като недоставени според условията на натуралния данък, при което снизходително се съгласи да приеме данъка под формата на някои други продукти или пари, ако на стопаните им е трудно да платят в натура. След това се отдалечи с упованието, че за по-нататъшното те сами ще се споразумеят.

Селяните не закъсняха да се съберат, но не за да разпределят помежду си данъка, както предполагаше Кейлъб, а за да се възпротивят категорично на този налог; единственото неизяснено нещо бе как да изкажат несъгласието си. Тогава един бъчвар, личност твърде уважавана в рибарското селище, своего рода местен сенатор, рече:

— Досега нашите кокошки кудкудякаха само за лордовете Рейвънсууд; сега нека покудкудякат и за тези, които ги хранят и поят.

Събралите се изразиха одобрението си с дружен смях.

— А ако кажете — продължи бъчварят, — ще отскоча до Дейви Дингуол, просбописеца, дето дойде в нашето село от северните краища. Обзалагам се, че ще намери за нас закона, който ни е нужен.

Селяните веднага определиха деня за големия разговор по исканията на Кейлъб и го поканиха да се яви в Улфс Хоуп. Кейлъб пристигна в селото с алчно разтворени ръце и празен стомах, разчитайки на възможността да напълни ръцете си с благодат за своя господар, а стомаха — с храна за самия себе си, доставени от данькоплатците от Улфс Хоуп. Но уви надеждите му се изпариха като дим. Едва навлязъл в селото откъм източната му страна, той видя как от западния край към него приближава фаталната фигура на Дейви Дингуол — хитър, сух и злобен селски адвокат, при това надарен от природата с юмруци като чукове; той пишеше тъжби срещу Рейвънсууд и бе един от главните агенти на сър Уилям Аштън. Размахвайки кожената си чанта, натъпкана с грамоти и разни други документи, издадени на селото, Дейви изрази надеждата, че не е накарал мистър Болдърстън да го чака; на него, Дейви, му било възложено и му били дадени пълни пълномощия да погасява и събира дълговете, да помирява спорещите страни и да компенсират загубите, с една дума да действа според необходимостта по отношение на всички общи и неудовлетворени претенции на достопочтения Едгар Рейвънсууд, наричан още мастър Рейвънсууд...

— *Високоблагородния Едгар, лорд Рейвънсууд* — наблегна Кейлъб на точното име на господаря си; съзнавайки колко слаби са шансовете му за успех в предстоящия спор, той се изпълни с още по-голяма решителност да не отстъпва ни на йота, когато се касае за честта на господарския му дом.

— Нека да е и лорд Рейвънсууд — съгласи се деловият господин, — няма да спорим за титлите, които се дават от учтивост... И така

именуемият лорд Рейвънсууд, или мастър Рейвънсууд, наследствен собственик на замъка Улфс Краг и на принадлежащите към него земи, от една страна, и Джон Уайтфиш и другите арендатори от селището Улфс Хоуп, намиращо се в гореспоменатите земи, от друга.

От горчив опит Болдърстън знаеше колко по-трудно се води борбата с този наемен поборник за чуждите права, отколкото със самите селяни — Кейлъб можеше да въздействува на спомените, привързаността и начина им на мислене със стотици косвени аргументи, за които упълномощеният от тях представител оставаше съвсем глух. Изходът от срещата напълно оправда опасенията на Кейлъб. Напрасно се опитваше той да пусне в ход цялото си красноречие и находчивост, напрасно привеждаше куп доводи, позовавайки се за древните обичаи и наследственото чувство на уважение, напрасно напомняше за помощта, оказана от лордовете Рейвънсууд на жителите на Улфс Хоуп в миналото, и намекваше за възможни услуги и в бъдеще — юристът твърдо държеше на буквата и параграфа на грамотите; това не произлизало от текста им, друго пък не било вписано в тях. А когато Кейлъб в стремежа си да опита дали няма да подействува някоя заплаха, спомена за печалните последствия за селото, ако лорд Рейвънсууд лиши селяните си от покровителството си, и дори даде да се разбере, че лорд Рейвънсууд може да прибегне до решителни мерки в отговор на накърнените си интереси, пълномощникът на селото му се присмя в лицето.

— Моите доверители — каза той — решиха сами да се погрижат за интересите на селището си, а лорд Рейвънсууд, щом е лорд, си има достатъчно грижи около своя замък. Що се отнася до заплахите за принудително изземване, тоест с употреба на сила, или *via facti*^[4], както се нарича то в законите, ще си позволя да ви напомня, мистър Болдърстън, че сега не е като едно време, а при това живеем на юг от Форт и достатъчно далеч от планинска Шотландия. Моите доверители се считат годни да се защитят сами, но ако се окаже, че грешат, ще се обърнат за помощ към правителството — добави той с ехидна усмивка — и един капрал с четирима червени мундири ще успее да ги защити от претенциите на лорд Рейвънсууд и от всякакви опити за насилствено събиране на данъци, каквито той или слугите му намислят да осъществят в това селище.

Ако Кейлъб би могъл да съсредоточи в очите си всичката омраза на аристокрацията, ако би могъл да изпепели този просбописец, който отхвърля васалната зависимост и родовите привилегии, той щеше да го унищожи с поглед, без да се замисли за последствията. Но при сегашните обстоятелства не му оставаше друго освен да се върне в замъка. До вечерта Кейлъб не се показва пред никого и никого не пускаше при себе си, дори Миси: заключил се в своята стаичка, Кейлъб шест часа чисти една калаена чиния и си свирука песента „Маги Лодър“.

Злополучният изход от тази реквизиция лиши Кейлъб от помощта на Улфс Хоуп и неговите околности, неговото Перу и Елдорадо, откъдето преди в случай на необходимост той гребеше с пълни шепи. Закле се, че кракът му няма повече да стъпи в това село, и удържа на думата си. Трудно е да се повярва, но този разрыв, както предполагаше той, се оказа своеобразно наказание за непокорните васали. В техните очи мистър Болдърстън бе важна личност, която общува с висши същества; присъствието му красеше скромните им празненства, в много случаи съветите му бяха твърде полезни и познанството с него правеше чест на Улфс Хоуп. По всеобщо мнение, откак Кейлъб се затвори в замъка, селото „стана не такова, каквото бе преди... Но спор няма, че за яйцата и маслото мистър Кейлъб никак не беше прав и мистър Дингуол доказва това напълно справедливо“.

Така стояха нещата в отношенията между враждуващите страни, когато старият прислужник се изправи пред необходимостта или да признае в присъствието на непознатия големец и (още по-лошо!) пред слугата му, че замъкът Улфс Краг не е в състояние да нахрани гостите си, което за Кейлъб беше като остър нож, или да разчита на милосърдието на жителите на Улфс Хоуп. Предстоеше му да се подложи на жестоко унижение, но нуждата бе крайна и всякакви съображения губеха сила пред нея. Такива чувства вълнуваха душата на бедния Кейлъб, когато навлезе в улицата на селото.

Първата му грижа бе да се избави от спътника си, затова веднага показва на Локхард пътя за странноприемницата на майка Смолтраш, където Бъкло и Крейгънгелт пируваха с ловците и откъдето ехтяха из цялото село гръмките им песни; прозорците струяха червеникава светлина, която разсейваше гъстеещия мрак и трептеше по бъчвите,

каците и ведрата, накамарени из двора на бъчваря от другата страна на улицата.

— Ще благоволите ли, мистър Локхард — обърна се към него Кейлъб, — да се отбиете в хана, дето гори оная светлина и дето пеят „Гощаваха ни в Абърдийн със студена супа“. Така ще изпълните поръката аз господаря си и ще купите оттам еленовото месо, а аз, веднага щом се сдобия с останалото, ще намина там да предам на леърд Бъкло, че мастър Рейвънсууд го моли да остане да пренощува в селото. То май можехме да минем и без еленовото месо — добави Кейлъб, хванал колегата си за едно от копчетата му, с цел да го позадържи, — но разбирате ли, трябва да го сторим от любезност към ловците. И още нещо, мистър Локхард: ако ви предложат вино или бренди, или бира, недейте им отказва, а вземете някоя бъчвичка, защото нашите запаси в замъка навярно са пострадали от гръмотевицата... Да си призная, много се страхувам, че ще е така.

С тези думи той освободи Локхард и с тежки стъпки и още понатежало сърце пое по улицата, която лъкатушеше между пръснатите къщици, зает с мисълта с кого да започне атаката си. Трябваше да избере човек, за когото величието на рода Рейвънсууд да има по-голяма тежест от наскоро придобитата независимост и молбата на Кейлъб да бъде приета като висока чест, да предизвика разкаяние и да погъделичка честолубието на избрания. Прехвърли в ума си всички жители на селото, но не можа да се спре на никого. „Боя се, че и нашата супа може да се окаже студена“ — помисли си Кейлъб, до ушите на когото отново достигна нестройният хор на песента, която споменахме преди малко. Пасторът... Той получи длъжността си благодарение на покойния лорд, но после те се скараха заради десетъка. Вдовицата на пивоваря... Тя месеци наред беше снабдявала замъка с бира на вересия и досега не са ѝ платили нищо. „Да не е за честта на господаря ми, за никого не бих си позволил да притеснявам клетата вдовица, грехота е“ — мислеше си той. Едва ли някой би помогнал на Кейлъб в бедата му по-добре от майстора бъчвар Джоби Гърдър, за чиито бъчви, каци и ведра стана дума по-горе, но тъкмо той беше инициаторът на бунта, така че на неговата дружеска ръка най-малко можеше да се разчита.

„Прочее, всичко зависи от умението, което ще проявиш в работата — продължаваше да разсъждава негласно Кейлъб. — Имах

неблагоразумието да нарека бъчваря «печен-недопечен» и оттогаз той лошо се отнася към дома Рейвънсууд. Но се ожени за чудо момиче, Джийн Лайтбоди, дъщеря на стария Лайтбоди, оня, дете живееше във фермата Луп-дъ-дайк, а старият Лайтбоди пък беше женен за Мариън, която служеше при лейди Рейвънсууд преди четирийсет години. Помня, неведнъж съм се занасял с майката на тая Джийн, а майката сега живеела при зет си. Тоя шмекер има бая яacobитски и джорджовашки парички. Ех, да можех да се добера до тях!... То се знае, ако успея да измоля пари на заем от тоя неблагоприятен дръвник, ще му окажа такава чест, каквато съвсем не заслужава. А и да не му върнем всичките пари, бълха ще го ухапе. Ще припечели други.“

Взел решение, Кейлъб свърна назад и бързо закрачи към къщата на бъчваря, вдигна резето без никакво колебание и след миг се озова в коридора, откъдето можеше незабелязано да огледа цялата кухня.

За разлика от неугледността, която цареше в Улфс Краг, домът на бъчваря бе много спретнат, а в огнището тореше буен огън. Младата жена на бъчваря, с хубава рокля е широки ръкави и дантелена якичка, довършваше празничния си тоалет и хубавото ѝ, добродушно лице се отразяваше в едно парче от огледало, закрепено специално за целта на кухненската полица. Майка ѝ, старата Мариън, „най-веселата жена в околността“ според категоричното мнение на местните клюкарки, седеше до пламтящия огън в цялото великолепие на най-хубавата си премяна: роба от фай, гердан от ламерови мъниста и спретнат кок, привързан с кордела. Подръпваше си от лулата с наслада и наглеждаше ястията, защото в огнището, което вече споменахме, бе сложено голямо гърне, или по-скоро котел; в котела бълбукаше говеждо с хлебни късчета, а на шишовете, усърдно въртени от двете чирачета на майстора, застанали от двете страни на огнището, се печеха два овнешки бута, охранена гъска и две диви патици — картина по-примамлива за изтерзаната душа и празния стомах на майордома от хубавицата стопанка и веселата ѝ майчица. Разкрилото се пред погледа изобилие и съблазнителната миризма така подеждуваха на Кейлъб, че той едва не падна в несвяст. Откъсна за миг очи встрани, за да надникне как изглежда гостната на дома, и видя друга, не по-малко съблазнителна картина, която го порази дълбоко: голяма кръгла маса бе сложена за десет, а може би и за дванадесет души и „застлана“, както обичаше да се изразява Кейлъб, с белоснежна покривка; големи

калаени кани и няколко сребърни купи, които навярно съдържаха някакво питие, достойно за великолепия им вид, чисти чинии, вилици и ножове, наточени, излъскани и готови да влязат в действие... Всичко това бе поставено на масата по някакъв особено тържествен случай.

„Какво се перчи тоя прост бъчвар — каза си Кейлъб, както оглеждаше със завист празничната маса. — Срам ме е да гледам как тая пасмина се тъпче до насита с такава хубава храна! Да не ме викат Кейлъб Болдърстън, ако част от тези превъзходни ястия още тази вечер не се отпрати с мен за Улфс Краг.“

Поставил си такава цел, Кейлъб смело прекрачи прага на кухнята и любезно се поклони на двете стопанки — старата и младата. Замъкът Улфс Краг беше същински кралски двор за цялата околност, а Кейлъб — негов пръв министър; отдавна е известно, че ако мъжкото население, което плаща данъци, показва известно недоволство от придворните, прекрасният пол никога не им отказва своята благосклонност, защото от кого друго, ако не от тях, нашата слаба половинка би узнала най-новите дворцови сплетни и последни моди? Затова и двете жени тозчас се спуснаха да прегръщат Кейлъб и шумно изразиха възторга си:

— О, това сте вие, мистър Болдърстън! Какво щастие е да ви видим! Седнете, седнете, моля ви се! Стопанинът ще се зарадва много! За него ще е голяма радост! Днес тъкмо имаме кръщение. Вие трябва да сте чул за това и то се знае, ще останете за обряда. Заклали сме овен, а един от калфите ни ходи на лов из блатото и ни донесе диви патици. Едно време май обичахте да си хапвате дивеч?

— Какво говорите, стопанки — размаха ръце Кейлъб, — отбих се само да ви поздравя, пък исках и да разменим една-две думи със стопанина, но щом го няма в къщи... И Кейлъб се престори, че се готви да си тръгне.

— Не, няма да ви пуснем така! — със смях възкликна по-старата стопанка и го хвана здраво за пешовете — волност, която някогашното им познанство ѝ позволяваше. — Ами ако се случи нещо лошо на детенцето, като не останете за неговото кръщение?

— Много бързам, стопанке — извини се слугата на Рейвънсууд, но без да се съпротивява кой знае колко, позволи да го настанят на масата и като видя, че стопанката слага бързо пред него прибор, добави: — Не, не мога да ям сега, в замъка вече пъхтим от преяждане,

тъпчем се от сутрин до вечер. Срамота е чак толкоз да си угаждаме, но виновни за това са английските пудинги, дявол да ги вземе тия англичани!

— О, забравете вашите английски пудинги, мистър Болдърстън! — рече майка Лайтбоди. — Опитайте от наште пудинги: ето ръжен, ето и овесен. Кой от двата обичате повече?

— И двата са хубави, стопанке, и двата са чудесни, къде похубави от тях! Но мен ми стига само да ги помириша, съвсем наскоро обядвахме. — А нещастникът не беше слагал троха в устата от сутринта! — За да не ви обидя, любезна стопанке, с ваше позволение ще си ги увия в салфетка, ще си ги взема за в къщи, ще си хапна за вечеря, обещавам. Право казано, ужасно ми омръзнаха всички тия сладкиши и прочие измишльотини, с които ни гощава Миси. Ти знаеш, Мариън, нашите селски манджици винаги са ми били по-благии, както и селските красавици — добави той, загледан в младата стопанка. — Колко хубава е станала, откак е булка! Ама и по-преди си беше първа хубавица в нашата енория, пък и по-надалеч. На хубавата кравичка и теленцето е хубаво.

Жените приеха комплиментите всяка за себе си и се усмихнаха на Кейлъб, после се усмихнаха една на друга, а през това време Кейлъб уви пудингите в салфетка, която си носеше специално за случая, като някакъв драгун, който никога не се разделя с фуражната си торба и я пълни при всеки удобен случай.

— А какво ново има към вас, в замъка? — попита младата стопанка.

— Ново ли? Да, имаме такава новина, която никога не сте очаквали! На гости ни е лорд-пазителят с дъщеря си; той просто иска да я предложи за жена на нашия милорд, ако господарят ми сам не я поиска. Гарантирам, че сър Уилям сто на сто ще й даде за зестра всичките ни по-раншни имоти.

— Ах, боже мой! — възкликнаха жените в един глас и не закъсняха да обсипят Кейлъб с въпроси: — А той дали ще я поиска за жена? Тя хубава ли е? Какъв цвят е косата й? Как е облечена — като за езда или с рокля и пелерина?

— Е-е-е! Цяла нощ ще трябва, за да отговоря на вашите въпроси, а нямам и минутка време. Но де се губи стопанинът?

— Отиде да доведе пастора — обясни мисис Гърдър, — достопочтения Питър Байд-дъ-Бент от Мосхед; бедният човек се е укривал дълго в планините и от това е хванал раматизъм.

— Тъй ли? Виг, пък и от ония, дето са се крили из планината! — възкликна Кейлъб с явно раздражение. — Помня времето, Мариън, когато ти и другите порядъчни жени прибяхахте в такива случаи до достопочтения мистър Къфкъшън и неговата требник.

— Прав сте, тъй беше, мистър Болдърстън — съгласи се мисис Лайтбоди. — Но какво да се нрави? Джийн е съпруга на мъжа си и трябва за всичко да го слуша. Тя и псалмите, които пее, и гребена си избира по негов вкус. Той е стопанинът и господарят в тая къща. Тъй е, мистър Болдърстън.

— И паричките, и с тях ла се разпорежда само той? — попита Кейлъб, на когото това мъжко пълновластие в дома не се хареса.

— Всичко, до последния петак. Но, както виждате, мистър Болдърстън, мъжът й я облича като кукла, тъй че тя не може да се оплаче от него. За едно ще изгубиш, пък за друго ще спечелиш!

— Тъй, тъй, Мариън — каза Кейлъб поотчаял се, но не и сразен. — Ти, както те помня, се държеше с твоя мъж по-иначе, ама всяка птичка свой глас си има. Е, време е да тръгвам; отбих се тука просто да река на Гърдър, че е умрял Питър Пъпчъп, бъчварят при кралските винарски изби в Лийт. И ако моят господар рече една-две думи за мъжа ти пред лорд-пазителя, това може да принесе на Гилбърт голяма полза, но щом го няма в къщи...

— Пък вие го почакайте — обади се младата жена, — винаги съм казвала на мъжа си, че му желаете доброто, но той е много докачлив — недай си боже да му кажеш дума напреко!

— Е, добре, ще го почакам още малко.

— Та, значи, казвате — подхвана младата жена на мистър Гърдър, — че мис Аштън е хубавичка? Такава би трябвала да бъде, щам се гласи да се венчава за нашия млад лорд: той е такъв хубавец и седи на коня като същински прани. Знаете ли, мистър Болдърстън, когато му се случи да мине край нашата къща, винаги поглежда към моето прозорче. Затуй аз хубавичко знам какъв е той.

— Тъй, тъй, славейче мае! Господарят ми винаги е казвал, че жената на бъчваря има най-черните очички в цялата околност, пък аз му думам: „Напълно е възможно, ваша милост, от майка си ги е взела

тя! Черни-чернушки, от собствен опит зная.“ А? Тъй ли е, Мариън! Ха-ха-ха! Хубави години бяха!

— Ах, ти, стари палавника! — възкликна Мариън. — Може ли да ги приказваш таквиз пред младата жена? Джийн, счува ми се, че детето плаче. Сигурно пак го е хванала оная лошата треска.

И като се сблъскаха в бързината, майката и бабата се втурнаха от кухнята към тъмния край на къщата, където беше малкият виновник за тържеството.

Видял, че бойното поле е чисто, Кейлъб поднесе към носа си живителна щипка тютюн — тютюнът винаги му вливаше сили, помагаше му да затвърдява взетото решение.

„Така, изглежда, ми е писано — помисли си той, — щом само Байд-дъ-Бент и Гърдър ще се тъпчат с тия вкусни патици.“

Обърна се към момчетата, застанали в двата края на огнището, и тикна на по-голямото, което трябва да беше еди на десетгодишно, два пенса с думите:

— Ето ти тая паричка, момченце; изтичай до мисис Смолтраш и я помоли да ми сипе в кесийката малко тютюнец; тя ще те почерпи с курабийка, а аз, дорде се върнеш, ще въртя патицата вместо тебе.

По-голямото момче едва-що затвори вратата след себе си и Кейлъб, като хвърли на другото суров и втрещен поглед, свали от огъня шиша с дивите патици, който се бе наел да наглежда, нахлупи шапка и тържествено се отдалечи с плячката в ръце. Вървеше, без да спира, и само край хана се позабави, за да предаде накратко на мистър Хейстън Бъкло чрез стопанката, че Бъкло няма да може да ноцува в замъка тази вечер.

Молбата на Рейвънсууд беше без друго изложена твърде кратко от неговия слуга, но от устата на селската кръчмарка тя прозвуча съвсем грубо и оскърбително; не само Бъкло, а и всеки, дори спокоен и уравновесен човек би излязъл от кожата си. Капитан Крейгънгелт при единодушното одобрение на присъстващите предложи да настигнат старата лисица (тоест Кейлъб), докато още не се е скрила в дупката си, и да ѝ приложат наказанието с одеяло¹. Но Локхард заяви на слугите на сър Уилям и на лорд Битълбрейнс с категоричен тон, че най-малкото посегателство или обида към прислужника на мастър Рейвънсууд ще се смята за тежко оскърбление към самия лорд-пазител. Убедителната му заплаха изпари желанието да се погаврят със стария служител на

Рейвънсууд и скоро Локхард пое към замъка, като взе със себе си двама слуги, натоварили се с провизиите, с които бе успял да се снабди, и накрай селото настигнаха Кейлъб.

[1] Ще ви кажа, разбира се (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Вълче пристанище. — Б.пр. ↑

[3] Бърк. Речи за икономическите реформи. Събрани съчинения, том 3, с. 250. — Б.а. ↑

[4] По явен начин (лат.). — Б.пр. ↑

ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

*Дали ще взема? Вярно е, че исках,
и още по е страшно, че откраднах;
най-страшно е, че себе си загубих.
„Ум без пари“^[1]*

Лицето на момчето, единствен свидетел на това как Кейлъб нарушава законите на собствеността и гостоприемството, би могло да послужи като прекрасен сюжет за картина. То се вледени, сякаш бе видяло, пред себе си един от призраците, за които е слушало да му разказват през дългите зимни вечери; забравило за възложените му задължения, спря да върти шиша и като връх на всички беди овнешкото прегоря като въглен. Една яка плесница го отърси от вцепенението. Пред него стоеше мисис Лайтбоди, жена с внушително телосложение, макар че, ако се съди по името ѝ, тя би трябвало да изглежда иначе; при това майсторски умееше да си служи с ръцете, в което, както казват, покойният ѝ мъж получил добра възможност да се убеди от собствен опит.

— Проклет калпазанино! Защо си оставил печеното да изгори?

— Не знам — измънка момчето.

— А къде е оня негодник Джайлс?

— Не знам — изплака клетникът.

— Къде е мистър Болдърстън? О, боже! В името на светите отци и църковния съд отговаряй; къде е шишът с дивеча?

Дотича и мисис Гърдър; двете закрещяха с цяло гърло на бедното момче — едната от едната, другата от другата му страна — и така го наплашиха, че то не можеше да изрече ни дума. Едва с пристигането на по-голямото чираче истината започна лека-полека да се очертава.

— Хм, знаеш ли — изрече мисис Лайтбоди, — кой би могъл да помисли, че Кейлъб Болдърстън е способен да изиграе такава лоша шега на старата си позната!

— Как не го е срам! — възкликна жената на мистър Гърдър. — Какво ще кажа сега на мъжа си? Той ще ми счупи главата!

— Какви ги плещиш, глупачке! — рече майката. — Бедата е наистина голяма, но не е чак толкоз страшна, както я представяш. Как така ще ти счупи главата? За да си позволи това, трябва първо да се разправя с мене, пък аз и с по-страшни съм се оправяла! Умея да си служа с ръцете, а от кряскане хич не ме е страх!

В този миг навън отекна конски тропот, който възвести пристигането на бъчваря и пастора. Слезли от конете, те минаха направо в кухнята, за да се постопят: след бурята бе много застудяло, а в гората беше влажно и кално. Младата жена знаеше истинската цена на чаровната си празнична премяна; тя се хвърли смело към врага, решила да поеме върху себе си първия удар, а мисис Лайтбоди като кохорта римски ветерани остана в ариергарда, готова в случай на необходимост да подкрепи дъщеря си. И двете правеха всичко възможно, за да отсрочат съдбовното откритие: старата заслони с тялото си огнището, а дъщерята посрещна изключително сърдечно мъжа си и пастора и съчувствено ги заразпитва, като постоянно изразяваше опасението си „да не би да са настинали“.

— Ами, настинали! — сопна ѝ се Гърдър, който не беше от мъжете, свикнали да ги командуват жените им. — Тук ще настинем, като не ни пускате до огъня.

С тези думи бъчварят премина двете отбранителни линии на противника и тъй като бе надарен с много остър поглед, когато се касаеше за собствеността му, веднага забеляза отсъствието на шиша с дивеча.

— По дяволите! — възкликна той. — Къде...

— Пфу, как не те е срам! — нахвърлиха се върху него жените. — Да богохулствуваш пред мистър Байд-дъ-Бент!

— Виновен съм — призна бъчварят, — но...

— Да изречеш на глас името на врага на човеческия род — каза мистър Байд-дъ-Бент, — това значи...

— Виновен съм — повтори бъчварят.

— Значи — продължи негово преподобие — да се подложиш на изкушения, принуждавайки го по някакъв начин да забрави онези клетници, които са предмет на неговото попечение, и да се залови с тогава, който е изрекъл името му.

— Добре, мистър Байд-дъ-Бент, така да е — каза умолително бъчварят. — Нали признах вината си, какво още трябва да сторя? Но с ваше позволение бих искал да попитам тези жени защо са сложили дивеча по чиниите, преди да сме дошли.

— Не сме се и докосвали до него, Гилбърт — каза Джийн. — Случи се нещастие...

— Какво нещастие? — извика Гилбърт и ѝ хвърли гневен поглед. — Патиците, надявам се, са цели. А?

Джийн, която изпитваше благоговееен страх от мъжа си, не посмя да му отговори, но майка ѝ веднага ѝ се притече на помощ.

— Дадох ги на един мой познат — заяви тя на зет си, като разпери лакти, готова да ги опре на хълбоците си при най-малкото възражение от негова страна. — Какво от туй?

— Дала си дивите ми патици, най-добрата украса на празничната ни трапеза! — завайка се той. — Ах ти, стара вещице! Ще ми кажеш ли как го викат той твой приятел!

— Това е достопочтеният мистър Кейлъб Болдърстън от замъка Улфс Краг — отвърна Мариън, готова веднага да се хвърли в бой.

Когато Гърдър чу, че разкошните му патици са поднесени в дар на нашия приятел Кейлъб, когото по причини вече известни на читателя той никак не обичаше, изпадна в неописуема ярост; нищо друго не би могло да разпали негодуванието му по-силно. Замахна към мисис Лайтбоди с камшика си, но тя дори не се помръдна; събрала сили, тъщата безстрашно вдигна срещу насилника, който си позволи да я обиди, железния черпак, с който допреди малко бе „фламбирала“ печеното. Без съмнение това оръжие не отстъпваше на камшика, а дланта, която го държеше, не бе по-слаба от ръката на самия Гърдър, затова той сметна за по-уместно да прехвърли гнева върху жена си, която издаваше в момента някакъв вой, много наподобяващ жални хлипания, към които пасторът, човек наистина твърде простодушен и добър, се отнесе с голямо съчувствие.

— А ти, тъпа глупачке — завика Гърдър, — си гледала спокойно как дават притежанието ми на някакъв безделник, пияница и блудник,

на тая стара развалина, на тоя лакей, на него да дадете патиците само защото е надрънкал в ухото на глупавата стара клюкарка куп щуроти! Ей сега ще те науча...

Но тук за нея се застъпи пасторът, като се опита да удържи бъчваря не само с думи, а и на дело; през това време мисис Лайтбоди защити с тяло дъщеря си, войнствено размахвайки черпака.

— Значи, нямам право да накажа собствената си жена! — възмути се бъчварят.

— Жена си, Гърдър, можеш да учиш колкото си щеш — заяви мисис Лайтбоди, — но дъщеря ми няма да докосваш дори с пръст; в това изобщо не бива да се съмняваш.

— Засрамете се, мистър Гърдър — кореше го пасторът. — Не очаквах от вас такова недостойно поведение. Как може! Да се отдадете дотолкова на греховна страст, че се нахвърляте с ярост на най-близкото и най-скъпото ви същество! И то в момент, когато се готвите да изпълните най-свещения дълг на християнина — бащиния дълг! И за какво? За някакво си празно и презряно земно благо.

— Презряно! Празно! — изкрещя Гърдър. — Такава тлъста гъска да изгубя! Такива патици — чудесни бяха!

— Да кажем, че сте прав, братко мой — изрече пасторът. — Но погледнете: та малко ли са другите прекрасни ястия в дома ви? Помня времето, когато една от онези питки, които, виждам, сте опекли в изобилие, би била най-доброто лакомство за клетниците, които са гладували в името на светата вяра в планините, блатата и землянките, където са се крили от гоненията.

— Тъкмо туй ме и вбесява — отвърна бъчварят, който искаше поне един от присъстващите да му съчувствува. — Ако беше дала дивеча на някой страдащ праведник или на някой порядъчен човек, дума нямаше да изрека. Но да ги натика в ръцете на тоя грабител и лъжец! На тоя потисник и негодник тори, дето се е перчил в конната милиция, водила бой срещу светите защитници на вярата край Ботуел бряг под командата на стария тиранин Алън Рейвънсууд, който, слава на бога, вече не е между живите! Да даде най-хубавото ястие на тоя дърт негодник!...

— Но, мистър Гилбърт, нима не виждате в това ръката на провидението? Чадата на праведниците не се налага да просят

милостиня, но отрокът на някогашния им гонител е принуден днес да поддържа съществуването си с трохите от вашата изобилна трапеза.

— При това — обади се на място мисис Гърдър — нашите патици ще послужат съвсем не за лорд Рейвънсууд, а за угощение на лорд-пазителя, май така наричат новата му служба. Той сега е в Улфс Краг.

— Сър Уилям Аштън в замъка на Рейвънсууд! — възкликна изуменият майстор на дъгите и обръчите.

— Да. Те сега са неразделни приятели с лорд Рейвънсууд, все заедно са! — добави мисис Лайтбоди.

— Кръгла глупачка! — отново се разлюти бъчварят. — Вижда се, този стар сплетник и пройдоха лесно ви е убедил, че луната е буца прясно сирене! Лорд-пазителят у Рейвънсууд! Те са толкова приятели, колкото кучето и котката, колкото вълкът и агнето!

— Пък аз ти казвам, че са дружни като мъж с жена си, а съгласието помежду им е по-голямо от това на някои съпрузи. Пък има и още една новина: Питър Пънчън, бъчварят при кралските изби в Лийт, е умрял и мястото му е свободно, тъй че...

— Няма ли да млъкнете най-сетне! — извика Гърдър на говорещите едновременно жени, защото веднага щом разговорът взе друга насока, младата се окуражи и почна да приглася на майка си, изричайки думите си бързо като нея, но с една октава по-високо, така че се получаваше нещо като песен на два гласа.

— Майсторе, те казват самата истина — рече калфата на Гърдър, влязъл в кухнята по време на свадата. — Сам току-що видях слугите на лорд-пазителя в гостилницата на майка Смолтраш. Там пият и се веселят.

— А господарят им гостува в Улфс Краг?

— Да, честна дума!

— И е приятел с Рейвънсууд?

— Възможно е, защото иначе какво ще търси в замъка.

— Питър Пънчън наистина е умрял?

— Умрял бил, тъй говорят — потвърди калфата, — представил се на бога старецът. Що канички с бренди е обърнал през живота си! Ама и неговият ред дойде! Пък колкото до шиша с патиците, конят ви още не е разседлан, майсторе. Аз мога да догоня мистър Болдърстън — едва ли е отишъл далече — и да му взема птиците.

— Така и ще направим, Уил. Но чакай малко... Ето какво ще сториш, като настигнеш мистър Болдърстън.

И като остави жените в компанията на пастора, бъчварят се отдалечи с Уил, за да му даде нужните нареждания.

— Голям умник си, няма що — присмя му се мисис Лайтбоди, когато Гърдър се върна при тях, — изпращаш бедното момче подир човек, въоръжен до зъби. След като знаеш, че мистър Болдърстън винаги носи шпага, а има и кама.

— Надявам се, че сте обмислили добре това, което смятате да извършите — каза пасторът, — защото може да възникне разпра и съм длъжен да ви предупредя: подстрекателят към разпра носи не по-малка вина от този, който участва в нея.

— Не се тревожете, мистър Байд-дъ-Бент — заяви бъчварят. — Жените и свещениците навсякъде си тикат носовете. Не можеш крачка да направиш, без да те поучат. Сам зная от кой край да ухапя кейка! Слагай масата, Джийн, и стига сме говорили за тая работа.

И наистина до края на вечерта бъчварят не спомена нито веднъж за пропадналото ястие.

А през това време калфата, получил специални нареждания от майстора, се метна на коня и препусна по следите на мародера Кейлъб.

Но последният, както лесно можете да се досетите, не се бавеше по пътя. Въпреки страстта си да бърбори, той вървеше мълчаливо, стремейки се по-скоро да достигне замъка и само събщи на мистър Локхард, че... по негова молба жената на снабдителя леко е запекла дивеча, за в случай че Миси, изплашена от бурята, още не е успяла да накладе огъня. Освен това, позовавайки се на необходимостта по-скоро да пристигнат в замъка, той час по час молеше спътниците си да побързат и постоянно усилваше крачката, така че те едва успяваха да го следват. Като достигнаха върха на възвишението, което се издигаше между замъка и селото, Кейлъб реши, че вече е извън опасност, но ненадейно чу далечен конски тропот и силни викове:

— Мистър Кейлъб! Мистър Болдърстън! Мистър Кейлъб Болдърстън! Чакайте, спрете!

От само себе си се разбира, че Кейлъб не бързаше да откликне на тези викове. Отпърво той се престори, че нищо не чува, уверяваше слугите на сър Уилям, че това е песента на вятъра; после заяви, че не си струва да се губи време заради някакъв шегобиец; накрая, когато

фигурата на конника спря и събрал всичките си душевни сили за защита на заграбеното съкровище, зае поза, изпълнена с достойнство, вдигна шиша, сякаш се готвеше да го използва или за пика, или за щит и се приготви по-скоро да умре, отколкото да върне скъпоценната си плячка.

Но какво беше учудването на стария слуга, когато пратеникът на бъчваря, като се доближи съвсем, почтително го поздрави и изрази съжаленията на стопанина си за това, че мистър Кейлъб не го е заварил в къщи и не е останал на гощавката по случай кръщенето; узнал за пристигането в замъка на знатните гости, за чието посрещане домакините не са успели да направят необходимите приготовления, мистър Гърдър се осмелява да прати за тях бъчвичка херес и бъчвичка бренди.

Чел съм някъде за един възрастен господин, когото гонила изтръгнала се от синджира мечка; съвсем изгубил сили, отчаяният старец спрял, обърнал се към кривокракия си преследвач и замахнал към него с бастуна си. При вида на тоягата дресировката си казала думата и вместо да разкъса нещастника, животното се изправило на задните си лапи и заиграло сарабанда. Дори радостното изумление, обзело този човек, който само миг преди това се смятал за обречен, а ненадейно бил спасен, не можеше да се сравнява с объркването и недоумението, обзели Кейлъб, когато разбра, че преследвачът му не само не възнамерява да му отнеме плячката, но и е готов да прибави към нея нови дарове. Обаче на часа съобрази каква е работата, когато калфата, възседнал коня си с двете бъчвички от страни на седлото, се наведе към него и прошепна:

— Ако успеете да кажете някоя и друга дума за мястото на Питър Пънчън, моят господар Джон Гърдър е готов да служи на лорд Рейвънсууд тялом и духом. Той много съжалева, че не може лично да поговори за това с мистър Болдърстън, но ако мистър Болдърстън пожелае да поиска нещо от него, господарят ми Джон Гърдър ще послужи с готовност, с каквато се огъва върбовият обръч.

Кейлъб мълчаливо изслуша пратеника и също като великите хора от Луи XIV до наши дни вместо отговор го удостои с лаконичното „Ще видим“.

— Твоят стопанин — изрече той високо, специално за ушите на мистър Локхард — постъпва любезно и достойно, като изпраща вино,

и аз не ще пропусна да доведа това до знанието на милорда. А сега, любезни приятелю, продължете до замъка и ако слугите още не са се върнали, което е много вероятно, защото използват всяка възможност да се запилят някъде, оставете тези бъчвички в стаята на вратаря, която е отдясно на главната порта. Самият вратар го няма там: помоли да му разрешим да замине някъде на гости, така че едва ли някой ще ви посрещне.

Изслушал указанията на Кейлъб, калфата препусна към замъка, където наистина не намери никого, остави двете бъчвички в празната, порутена стаичка на вратаря и потегли назад. Изпълнил по този начин поръчката на господаря си и като се сбогува на връщане повторно с Кейлъб и цялата му достойна свита, той продължи към къщи, за да вземе участие в пиршеството, посветено на обряда.

[1] Пиеса от Джон Флечър. — Б.пр. ↑

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

*На есенния вятър от тръбата
в объркан танц разпръсват се листата,
и на безброй страни се разпилява,
отворим ли хамбара, дребна плява.
Небето пръсва тъй с въздишка лека
дребнавите кроежи на човека.
Неизвестен автор*

Оставихме Кейлъб в момент на най-голяма радост от успеха, който постигна в резултат на хитростите за слава на рода Рейвънсууд. Като преброи и нареди пред себе си всички придобити от него ястия, той заяви, че такова кралско угощение не са виждали в замъка от погребението на покойния му господар. С гордо съзнание за постигнатата победа, Кейлъб „застилаше“ дъбовата маса с чиста покривка и като нареждаше блюдата с печено еленово месо и дивите птици, хвърляше от време на време тържествуващи погледи към господаря си и гостите, сякаш ги упрекваше, задето са се усъмнили в способностите му; цялата вечер Кейлъб гощава Локхард с безкрайни разкази, повече или по-малко достоверни, за някогашното величие на замъка Улфс Краг и могъществото на неговите барони.

— Без разрешението на лорд Рейвънсууд — разказваше той — васалът често пъти не можеше да смята за свое ни теле, ни агънце. А за да се ожени, също трябваше да измоли съгласието на барона. Безчет забавни истории се разказват за това старинно право. И макар че сега не е същото, каквото е било в доброто старо време, когато селяните са уважавали властта на сеньора си, все пак, мистър Локхард, както навярно сам сте забелязали, ние, слугите от дома Рейвънсууд, не жалим усилия, опирайки се на законните права на милорда, да поддържаме между сеньора и васалите му необходимите отношения,

като затвърдяваме връзката, която поради всеобщо своеволие и безпорядък, възцарили се надлъж и шир в печалното ни време, става все по-слаба и по-слаба.

— М-да — потвърди мистър Локхард. — Позволете да ви попитам, мистър Болдърстън: жителите на подвластните ви селища покорни васали ли са? Защото, трябва да призная, онези, които минаха от вас към лорд-пазителя заедно със замъка Рейвънсууд, не са особено отзивчиви хора.

— О, мистър Локхард, не забравяйте, че те са попаднали в чужди ръце: там, където старият стопанин е получавал лесно два пъти повече от определеното, новият може да не получи нищо. Нашите васали винаги са били упорити и бунтари и с тях не може лесно да се справи чужд човек. Ако вашият господар един-единствен път не се спогоди с тях, а ги разлюти, вече никаква сила не може да ги усмири.

— Самата истина — отвърна Локхард — и ми се струва, че най-доброто за всички нас е да направим сватба между младия ви лорд и нашата хубавица, младата господарка. Сър Уилям би могъл да й даде за зестра предишните ви владения. А с умението си той бързо ще надхитри някой друг и ще се сдобие с имотите му.

Кейлъб поклати глава.

— Бих искал тъй да стане — рече той. — Но има едно старинно предсказание за рода Рейвънсууд. И да не дава господ да доживее деня, когато то ще се сбъдне... Старите ми очи и без това са видели достатъчно беди и скърби.

— Глупости! Бива ли да се обръща внимание на разни суеверия? — възрази Локхард. — Ако младите се харесат, ще бъдат чудна двойка. Но право казано, в дома ни нищо не става без съгласието на лейди Аштън и естествено за тази работа, както и за всяка друга, всичко ще зависи от нея. А сега няма да е лошо да пийнем за здравето на младите ни господари. Ще наля и на мисис Миси чашка от виното, което ви изпрати мистър Гърдър.

Докато слугите се гощаваха така в кухнята, компанията, събрала се в залата, прекарваше времето си не по-малко приятно. От мига, в който Рейвънсууд реши да окаже гостоприемство на лорд-пазителя, доколкото това бе в кръга на възможностите му, той се смяташе за задължен да се държи като радушен стопанин. Мнозина автори са отбелязвали, че ако някой се задължи да изпълнява определена роля,

често така се вживява в нея, щото накрая наистина се превръща в този, когото изобразява.

След един-два часа Рейвънсууд за свое собствено недоумение се почувствува като домакин, който искрено се старее да се отнася колкото може по-добре с желаните си и почетни гости. Оставяме на нашите прозорливи читатели грижата да отсъдят доколко тази промяна в настроението на Едгар Рейвънсууд се е дължала на красотата на мис Аштън, на искрените ѝ обноски и държание и на готовността ѝ да се примири с неудобствата на положението, в което се беше озовала, и доколко заслугата за благодатната промяна у Едгар е плод на голямото умение на лорд-пазителя да говори сладко и подкупващо, да печели лесно сърцата на хората. Но Рейвънсууд не остана безразличен нито към съвършенствата на дъщерята, нито към изисканите обноски на нейния баща.

Лорд-пазителят бе изкусен държавник; той познаваше до най-тънките подробности всичко, което се отнасяше до двора и министерския съвет, бе осведомен най-точно за всички политически интриги около неотдавнашните събития от края на седемнадесети век. Сам участник във важните промени и лично познавайки много хора, той разказваше за тях много интересни неща; при това притежаваше завиден дар: без да издава чувствата и мислите си дори с една-едничка дума, той създаваше в слушателите си впечатлението, че разговаря с тях съвсем открито, поверително и чистосърдечно. Въпреки голямото си пристрастие срещу сър Уилям и сериозните причини да изпитва към него враждебни чувства, Рейвънсууд намираще разговора си с лорд-пазителя не само за приятен, но и за поучителен, а събеседникът му, отначало не посмял да назове и името си, сега напълно бе се отърсил от смущението и говореше леко и гладко, което би направило чест на всеки първокласен адвокат, надарен с красноречие.

Мис Аштън говореше малко и по-често се усмихваше; но няколкото думи, отронени от нея, бяха изпълнени с искрено доброжелателство и кротост — качества, които за горд човек като Рейвънсууд бяха по-привлекателни и от най-блестящото остроумие; при това Едгар успя да забележи още едно много важно обстоятелство: неговите гости дали от благодарност, дали по някаква друга причина му оказваха такова почтително внимание в тази пуста и занемарена зала, сякаш той ги посрещаше с цялото великолепие, присъщо на

високия му произход. Те като че ли не забелязваха бедното обслужване, а когато отсъствието на един или друг необходим предмет биеше прекалено на очи, започваха да хвалят съдовете и приборите, с които Кейлъб успяваше ловко да прикрие недостига им. Ако бащата и дъщерята понякога не успяваха да сдържат усмивката си, тези усмивки биваха проява на голямо добродушие и винаги се съпровождаха с уместно изречен комплимент, който показваше на домакина колко високо ценят гостите му неговото достойнство и колко малко обръщат внимание на заобикалящите ги неудобства.

Навярно мисълта, че личните му достойнства в очите на гостите значат повече от бедността му, се запечата така силно в съзнанието на Рейвънсууд както красноречието на лорд-пазителя и хубостта на дъщеря му.

Настана време гостите да се оттеглят за нощната почивка. Лорд-пазителят и дъщеря му поеха към определените им стаи, които се оказаха „разкрасени“ много по-сполучливо, отколкото би могло да се очаква. В тази твърде сложна задача помощ на Миси оказа една селска сплетница, дотичала до замъка да надуши какво става там; Кейлъб веднага я задържа и я накара да се залови с чистенето и подреждането, така че вместо да се прибере в дома си и да опише на своите близки тоалета и външността на мис Аштън, тя трябваше здравата да се потруди за добрия вид на Улфс Краг.

Според обичаите на онова време самият мастър Рейвънсууд, придружен от Кейлъб, изпрати госта до определените за него покои. Като влезе в стаята, Болдърстън тържествено, сякаш държеше канделабър с много восъчни свещи, положи на масата една жалка телена поставка с две димящи лоени свещи, каквито дори в онези дни можеха да се видят само в някой селски коптор. После се изгуби нанякъде, но скоро се върна с две глинени кани (след смъртта на милейди, обясни той, в замъка не е прието да се използва порцелан), в едната от които имаше херес, а в другата — бренди.

Презрял опасността да бъде уличен в лъжа, Кейлъб заяви, че този херес е престоял в избите на замъка двадесет години; и че макар никак да не подобава той да досажда на техни милости гостите с брътвежите си това бренди е забележителна напитка, сладко като мед и така силно, че може да се мери по сила с древния Самсон. То се пази в избите на замъка от времето на достопаментния пир, когато Джейми Дженкълбрей

убил стария Микълстъб на горната площадка на стълбите, бранейки честта на достойната лейди Мюърънд, която се пада в известен смисъл роднина на фамилията Рейвънсууд, обаче...

— Но за да свършим с тази дългичка история, мистър Кейлъб — прекъсна го лорд-пазителят, — може би ще бъдете така добър да ми донесете малко вода.

— Вода ли? Да пази бог, та може ли да пиете вода, ваша милост, в дома ни! То ще е срам за знаменития ни род!

— Но такава е желанието на сър Уилям Аштън, Кейлъб — каза с усмивка Едгар Рейвънсууд. — Струва ми се, че трябва да изпълниш молбата му, още повече че доколкото си спомням, тук доскоро всички пиехме вода и дори я намирахме много вкусна.

— Е, щом такава е желанието на милорда... — съгласи се Кейлъб и веднага донесе съд със споменатата природна благодат. — Милордът никъде не ще намери такваз вода, каквато черпим от кладенеца на Улфс Краг, ама все пак...

— Все пак е време да дадем на госта ни възможност да почива в бедното ни жилище — отбеляза Рейвънсууд, прекъсвайки прекалено бърбия слуга, който веднага тръгна към вратата, направи нисък поклон на лорд-пазителя и се приготви да придружи господаря си, когато той след миг напусне тази потайна стая.

Но лорд-пазителят спря Рейвънсууд.

— Бих желал да кажа няколко думи на мастър Рейвънсууд, любезни Кейлъб — рече той на прислужника, — и предполагам, че за малко той би се лишил от вашите услуги.

Кейлъб направи още по-нисък поклон от първия и излезе; Едгар се спря много смутен в очакване да види с какво ще завърши денят, ознаменуван вече с толкова неочаквани събития.

— Мастър Рейвънсууд — започна колебливо сър Уилям Аштън, — надявам се, че като истински добър християнин няма да пожелаете да завършите този ден, стаили както досега гняв в сърцето си.

Рейвънсууд поруменя.

— Нямам основания поне сега да се упреквам, че съм забравил задълженията, наложени на християнина от неговата вяра — отвърна той.

— И все пак ми се струва — възрази гостът му, — че не е съвсем така, ако си спомним всички спорове и дела, за нещастие възниквали

доста често между покойния лорд Рейвънсууд, вашия баща, и мен.

— Бих ви помолил, милорд — каза Рейвънсууд, като едва се сдържаше, — да не напомняте в дома на баща ми за тези неща.

— Във всеки друг случай бих изпълнил деликатната ви молба — отговори сър Уилям Аштън, — но сега ми се налага да се изкажа докрай. Бях наказан много, като отстъпих пред чувството за мнима деликатност, което ми попречи да настоявам за среща с вашия баща, която много пъти се опитвах да осъществя. Колко беди, сполетели както него, така и мен, щяхме да си спестим тогава!

— Така е — призна Рейвънсууд след кратко мълчание. — Чувал съм от баща ми, че сте му предлагали такава среща.

— Предлагам му, драги Рейвънсууд. Но не е било достатъчно. Трябвало е да го моля, увещавам и заклинам! Трябвало е да разруша преградата, която користни хора издигнаха помежду ни, и да се покажа в истинска светлина, да се покажа готов да пожертвувам дори по-голямата част от законните си права от уважение към неговите толкова естествени чувства. Но за свое оправдание съм длъжен да изтъкна, млади приятелю — позволете ми да ви нарека така, — че ако ние с баща ви бяхме прекарвали заедно поне толкова време, колкото сега имах щастието да прекарам във вашата компания, страната ни навярно би запазила един от най-достойните си синове, благороден потомък на древен род, а на мен нямаше да ми се наложи да враждувам с човек, който винаги е предизвиквал у мен възхищение и почит.

И сър Уилям поднесе кърпичка към просълзените си очи. Рейвънсууд също беше трогнат, но мълчаливо чакаше продължението на това смайващо признание.

— Исках да узнаете — продължи лорд-пазителят, — че макар да съм сметнал за необходимо да потвърдя законността на исканията си чрез съдебно решение, никога не съм имал намерение да настоявам за нещо, което би надхвърлило пределите на справедливостта.

— Милорд — отвърна Рейвънсууд, — излишно е да продължаваме подобен разговор. Всички владения, които законът ще отсъди или вече е отсъдил вам, са ваши или ще станат ваши. Нито баща ми, нито аз бихме приели каквото и да е по милост.

— По милост? Не, не ме разбрахте. Трудно е да разберете — не сте юрист. Правата могат да бъдат действителни пред закона и

признати за такива, но въпреки това благородният човек не във всички случаи ще счете за необходимо да се възползува от тях.

— Много съжалявам, милорд.

— Но моля ви... напомняте ми някой начеващ адвокат с чувствителността си: във вас говори сърцето вместо разума. Ние с вас трябва още много въпроси да решим. Нима ще ме упрекнете в това, че аз, човек на възраст, желая мир и оказал се в дома на човека, спасил живота на дъщеря ми и на мен, желая, и то с цялото си същество, да приключим с всички спорове по най-благороден начин.

Изричайки тези думи, лорд-пазителят държеше скованата ръка на Рейвънсууд и затова на младежа, каквито и да бяха предишните му намерения, не му оставаше нищо освен да се съгласи с госта си и да му пожелае лека нощ, като отложи по-нататъшните обяснения за следващия ден.

Рейвънсууд побърза към залата, където щеше да прекара тази нощ, и дълго се разхожда из нея, обзет от силно вълнение. Смъртният му враг беше под неговия покрив, а в сърцето му нямаше нито родова омраза, нито истинска християнска прошка. Рейвънсууд съзнаваше, че като изконен враг на сър Аштън не може да забрави нанесените на дома му оскърбления, а като християнин вече няма сили да мъсти за тях и че е готов да се съгласи на низка, безчестна сделка със съвестта си, примирил омразата към бащата с любовта към дъщерята. Той се проклинаше. Крачеше из стаята, озарена от бледата лунна светлина и от червеникавото блещукане на загасващия огън, и ту отваряше, ту затваряше решетъчните прозорци, сякаш се задъхваше без приток на чист въздух и в същото време се боеше чистият въздух да не нахлуе вътре. Лека-полека страстите се уталожиха и Рейвънсууд се отпусна в креслото, което тази нощ щеше да замени леглото му.

„Ако наистина — разсъждаваше Едгар негласно, когато първата буря утихна и той отново бе способен да мисли по-спокойно, — ако наистина този човек не иска нищо освен това, което му е отредено от закона, и ако е готов дори да се откаже доброволно от правата, които съдът му е признал, за да приключи справедливо с разприте, от какво би могъл да бъде недоволен баща ми? От какво бих могъл да бъда недоволен и самият аз? Тези, от които сме наследили родовите си владения, са паднали от мечовете на моите предци, оставили са цялата си собственост на победителите; а ние паднахме под ударите на закона,

сега безмилостен към представителите на шотландското рицарство. Защо тогава да не влезем в преговори с днешните победители, все едно че се намираме в обсадена крепост, лишени от всякаква надежда за спасение? Може би този човек съвсем не е такъв, за какъвто съм го смятал досега, а дъщеря му... Но нали реших да не мисля за нея.“

И загърнал се в наметалото си, той заспа и цяла нощ, докато светлината на деня не засия в решетъчните прозорци, сънува Луси Аштън.

ПЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

*Пий, хората, щом видим някой ближен,
че е в беда затънал безнадеждно,
не му подаваме ръка, а с крак
притискаме го към самото дъно.
Така и аз, признавам, с теб постъпих;
но виждам, че сега ще се издигнеш,
и мога, и желая да помогна.*

„Нов начин за плащане на стари дългове“^[1]

Прекарвайки нощта в необичайно твърдото легло, лорд-пазителят нито за миг не се раздели с честолюбивите си помисли и политическите планове, от които не можеш да заспиш и в най-мекото пухено легло. Той достатъчно дълго бе водил ладията си в морето на живота, лавирайки между съперническите си в него течения, и знаеше добре колко гибелни са те и колко важно е да обърнеш платното по посока на господстващия вятър, ако не искаш да претърпиш крушение по време на бурята. Присъщите му дарби и страхлив характер му придаваха онази гъвкавост, с която се отличаваха старият граф Нортхамптън — обяснявайки как е успял да се задържи на мястото си по време на всички държавни промени от Хенри VIII до Елизабет, той откровено признаваше, че е роден за тръстика, не за дъб. Затова сър Уилям Аштън винаги се придържаше към своето златно правило — внимателно следеше промените на политическия хоризонт и се стремеше да си осигурява поддръжка сред привържениците на онази партия, която според него ще постигне победа, още преди да се очертае изходът на борбата. Умението му да се приспособява към всякакви обстоятелства беше добре известно и будеше презрение у по-смелите водачи на двете партии, съществуващи в страната. Но той имаше гъвкав, практичен ум, а юридическите му познания се ценяха

високо; тези достойнства превишаваха недостатъците му в очите на лицата, които управляваха държавното кормило и те с радост се ползуваха от услугите на сър Уилям и щедро му се отплащаха, макар да не хранеха към него нито доверие, нито уважение.

Маркиз А... бе пуснал в ход цялото си влияние, за да свали тогавашния шотландски кабинет, и напоследък водеше интригата така изкусно, че успехът му навярно беше сигурен. Но маркизът все пак не се чувствуваше чак толкова силен и уверен в победата си, че да изпусне случая да привлече под знамената си нов привърженик. Осигуряването на съюзник като лорд-пазителя на печата имаше важно значение и бе възложено на един от приятелите на сър Аштън, който добре познаваше характера и начина на мислене на лорд-пазителя, да го привлече на страната на маркиза.

Пристигнал в замъка Рейвънсууд под маската на най-обикновено посещение, този приятел установи голямата уплаха на лорд-пазителя, че може да погине от ръката на младия Рейвънсууд. Думите на сляпата пророчица — старата Алис, появата на въоръжения Рейвънсууд в неговите владения почти в същия момент, в който го бяха посъветвали да се пази от този младеж, студеното презрение, с което младият Рейвънсууд отвърна на изразената благодарност за навреме оказаната помощ на бащата и дъщерята — всичко това направи на сър Уилям силно впечатление.

Веднага щом агентът на маркиза разбра какво вълнува господаря на дома, започна лека-полека да внушава на сър Аштън опасения и съмнения от друг характер, които пораждаха у него не по-малка тревога. Съчувствено попита дали са обявени окончателни решения — без право на апелация — по сложните дела на лорд-пазителя срещу Рейвънсууд. Сър Уилям отговори утвърдително, но приятелят му знаеше достатъчно добре всички обстоятелства около делата, за да се поддаде на измама. Приведе няколко неоспорими аргумента, с които доказваше, че някои от най-важните въпроси, решени в полза на Аштън против Рейвънсууд, могат съгласно „Актът за обединение на кралствата“^[2] да бъдат преразгледани в английската камара на лордовете, от която лорд-пазителят много се боеше, защото тя се славеше като безпристрастен съдник. Тази инстанция бе заменила старинния шотландски парламент където дотогава се гледаха апелативните дела.

Сър Уилям се опита да твърди, че такава мярка е незаконна, но накрая се видя принуден да се утеши с друг довод.

— Младият Рейвънсууд — каза той — едва ли ще намери в парламента достатъчно влиятелни приятели, за да настоява за преразглеждане на това важно дело.

— Не се утешавайте с измамна надежда — рече коварният му приятел, — може да се случи така, че в следващата сесия на парламента младият Рейвънсууд да има повече приятели и покровители от вас.

— Това би било твърде любопитно — презрително подхвърли сър Аштън.

— Но подобни изменения често са се случвали и преди, а и в наше време не са рядкост. Нима не познаваме хора, които сега са начело на управлението, а само допреди няколко години бяха принудени да се укриват, за да спасят живота си? Нима малко срещаме дори такива, които сега се хранят в сребърни блюда, а преди десет години са сърбали каша от дървена паница? И обратно: колко високопоставени лица загубиха властта си за това кратко време. „Несигурното положение на държавните дейци в Шотландия“ — интересното съчинение на Скот от Скотстарвет, което ми показахте в ръкопис, би могло в наше време да намери потвърждение с редица примери.

Лорд-пазителят въздъхна тежко и каза, че подобни промени в съдбата на държавните мъже не са новост за Шотландия и че в същата страна достатъчно са им се нагледали дълго преди появата на споменатото сатирично произведение.

— Още преди много години — изрече той — Фордун цитира древната поговорка: „Neque dives, neque fortis, sed nec sapiens Scotus, proedominante invidia, diu dura-bit in terra.“^[3]

— Знайте, любезни — отвърна приятелят му, — че нито дългогодишната ви служба в полза на родината, нито дълбоките ви юридически познания ще могат да ви спасят и да запазят състоянието ви, ако маркиз А... успее да получи мнозинство в английския парламент. Както ви е известно, покойният лорд Рейвънсууд е негов роднина, защото лейди Рейвънсууд е пето поколение наследница на рицаря Тилибардин, и аз не се съмнявам, че маркизът като най-близък роднина ще се застъпи за младия Рейвънсууд и ще го

покровителствува. И защо да не го покровителствува? Та Рейвънсууд е младеж умен и енергичен; той ще съумее да се защити с думи и дела. Той не е никакъв си там Мефивостей, негоден да се защити, който се превръща в тегоба за всеки, подал му ръка за помощ. А ако вашите дела срещу Рейвънсууд бъдат обжалвани в английския парламент, уверявам ви, че маркизът ще си разчисти сметките с вас.

— Това би било твърде лоша отплата за дълголетната ми служба в полза на родината и за уважението, което винаги съм хранил към високопочитаемия маркиз и семейството му.

— О, милорд — възрази агентът на маркиза, — безсмислено е да се споменават предишни заслуги и някогашна вярност! В нашето смутно време всеки, подобен на маркиза, е в правото си да очаква действителна помощ, истински доказателства за преданост.

Лорд-пазителят на печата разбра накъде бие приятелят му, но беше твърде предпазлив, за да се обвърже с положителен отговор.

— Не зная какво може да очаква маркизът от моите нищожни дарования — изрече той, — но винаги съм готов да му бъда в услуга, без разбира се, да нарушавам дълга си пред краля и отечеството.

По този начин, изрекъл на пръв поглед много нещо, сър Уилям всъщност не каза нищо, защото направената уговорка можеше да се разбира съвсем разтегливо; той веднага промени разговора и не даде възможност на събеседника си да се върне повече на тази тема. Гостът си замина, без да получи от хитрия политик обещание или задължение да съдействува на плановете на маркиза, убеден обаче, че е породил в душата на сър Уилям Аштън опасения относно много щекотливия за него въпрос и с това положил основата за бъдещите съглашения.

Когато пратеникът осведоми маркиза какви са резултатите от преговорите, двамата решиха да не оставят лорд-пазителя на мира, а постоянно да го държат в страх, особено по време на отсъствието на жена му. Те знаеха, че тази горда, отмъстителна, властна жена би успял да влее мъжество у страхливия си съпруг; знаеха, че тя е непоколебимо предана на господстващата партия, поддържа постоянна кореспонденция с водачите ѝ, че е техен верен съюзник и накрая — че никак не се бои от семейство Рейвънсууд, а напротив, смъртно ги мрази (техният по-древен произход бе трън в очите за новоизлюпения големец Аштън) и е готова да рискува интересите си, стига да може окончателно да разгроми този свой враг.

По това време лейди Аштън тъкмо отсъствуваше. Мисията, която я задържаше в Единбург, налагаше тя по-късно да се отпрати за Лондон, където се надяваше да бламира интригите на маркиза в кралския двор, защото лейди Аштън бе приятелка с прочутата Сара, херцогиня Марлборо, с която много си приличаха по характер. Необходимо беше да се постараят да въздействуват на сър Уилям преди нейното завръщане; като предварителна стъпка маркизът написа на младия Рейвънсууд писмото, което цитирахме в една от предишните глави. Писмото бе съставено много предпазливо: маркизът си запазваше правото да взема точно толкова участие в съдбата на младия си сродник, колкото би могло да се окаже необходимо за успеха на собствените му планове. Но макар маркизът като държавен мъж да не желаше да се обвързва със задължения или да обещава покровителство, трябва да изтъкнем за негова чест, че там, където не бе заплашен да изгуби нещо, той наистина се стремеше да окаже помощ на Рейвънсууд, а не само да използва името му, за да плаши с него лорд-пазителя на печата.

Пътят за Улфс Краг не бе далеч от замъка на сър Уилям и куриерът, на когото бе възложено да връчи писмото, получи заповед: като минава през селището, разположено наблизко до парка на замъка, да изгуби една от подковите и докато тамошният ковач подковава коня му, да се престори на крайно притеснен поради загубеното време и уж неволно да се изтърве, че носи на мастър Рейвънсууд послание във връзка с един жизненоважен въпрос.

Вестта за нетърпеливия куриер, както винаги с преувеличения, достигна до ушите на сър Уилям Аштън от различни източници и всеки, който я цитираше, не пропускаше да намекне, че куриерът много бързал и бил изминал разстоянието за необикновено кратко време. Без друго обезпокоеният държавник слушаше мълчаливо тези разкази, но не пропусна незабавно да нареди на Локхард да причака куриера по обратния му път, да го задържи в селото, да го напие и по всякакъв начин, с честни или нечестни средства, да узнае от него съдържанието на донесеното от него послание. Маркизът обаче беше предвидил този ход и пратеникът, избрал друг, обиколен път, избягна поставените за него мрежи.

Провалът на плана за задържането на куриера наложи сър Уилям да нареди на юриста Дингуол най-грижливо да разпита жителите на

Улфс Хоуп, ползуващи се от услугите му, наистина ли е пристигал в близкия замък човекът на маркиз А... Това не беше трудно, защото веднъж Кейлъб се бе появил в селото в пет часа сутринта да вземе на кредит две чаши бира и пушена херинга, за да гости с тях куриера, след което клетникът, вкусил от развалената риба и киселата бира, цяло денонощие прекарал на легло в хана на майка Смолтраш поради стомашно разстройство. По такъв начин слуховете за кореспонденцията между маркиза и разорения му роднина, на които сър Уилям отпърво не повярва, счел ги за измислица с цел да го уплашат, се потвърдиха, без да оставят място за никакви съмнения.

От този момент лорд-пазителят сериозно се обезпокои. С въвеждането на така наречените „Изисквания на правата“ в много случаи се допускаше в парламента апелация срещу решението на гражданските съдилища, а парламентът дотогава не бе разглеждал дела от такъв характер и сър Уилям имаше всички основания да се бои от резултата от евентуално преразглеждане на делата му срещу Рейвънсууд, ако английската камара на лордовете се съгласи да приеме жалбата на неговия противник. Парламентът би могъл да счете иска на Рейвънсууд за основателен и да разгледа делото по същество, без да се обвързва с буквата на закона, което би било крайно неизгодно за лорд-пазителя. Освен това допускайки съвсем погрешно, че английското съдопроизводство по нищо не се различава от шотландското до обединението на двете кралства, сър Уилям се боеше да не би в камарата на лордовете, където ще се гледат делата му, да преобладава старинното правило, което са спазвали от паметивека в Шотландия: „Кажми ми кой е тъжителят и аз ще ти приведа съответния закон.“ В Шотландия не бяха осведомени за справедливия, безпристрастен характер на английските съдилища и разпространението на тяхното съдопроизводство в тази страна бе едно от най-големите блага, осъществявани след обединението на двете кралства. Но лорд-пазителят, свикнал с други порядки, не можеше да предвиди това; той допускаше, че изгубилият политическо влияние ще изгуби и делото, което води.

Междувременно слуховете потвърждаваха успеха на ходовете на маркиза и лорд-пазителят на печата започна своевременно да търси начин да се опази от надвисващата буря. Тъй като бе страхлив, той предпочиташе компромисите и отстъпките пред откритата борба. И

реши, че ако успее подходящо да използва случилото се в парка, то може да му помогне да осъществи лична среща и дори помирение с младия Рейвънсууд. Във всеки случай той твърде лесно би могъл да узнае от самия Едгар Рейвънсууд какво мисли по въпроса за своите права и средствата за тяхното осъществяване, а може всичко да завърши и с помирение, тъй като едната от страните е богата, а другата — бедна. Освен това евентуално помирение с Рейвънсууд би могло да му даде възможност да установи известни отношения с маркиз А... „В края на краищата — мислеше си той — да подадеш ръка на наследника на един разорен род е добро дело и ако новото правителство прояви съчувствие към Рейвънсууд и го вземе под свое покровителство, тогава — кой знае — може би стократно ще бъде възнаграден за великодушието си.“

Така разсъждаваше сър Уилям Аштън в стремежа си, както често се случва, да придаде нюанс на благородство на користните си планове. Но той отиваше и по-далеч в това. Ако Рейвънсууд заеме важно място и бъде облечен с власт и доверие — продължаваше да размишлява той, — а женитбата му с Луси сложи край на несъгласията помежду им, по-подходящ съпруг не би могъл да се желае. Навярно ще възвърнат титлата и наследствените земи на Едгар, защото Рейвънсууд е древен род; ако отстъпи част от предишните владения на Рейвънсууд на зет си, това няма да бъде чак толкова голяма загуба, а с акта на сродяването помежду им останалите земи ще си останат докрай принадлежащи нему — на сър Уилям Аштън.

По времето когато този сложен план узряваше в главата на хитрия държавник, той реши да се възползува от настойчивите покани на лорд Битълбрейнс и да посети замъка му, отстоящ на няколко мили от Улфс Краг. Самият Битълбрейнс отсъствуваше от къщи, но съпругата му прие госта много топло и заяви, че всеки момент мъжът ѝ ще се прибере. Тя, изглежда, особено се радваше да види мис Аштън и за да забавлява гостите си, веднага се разпореди да бъде организиран лов. Сър Уилям на драго сърце се включи в преследването на елена, разчитайки, като се възползува от случая, да разгледа по-подробно замъка Улфс Краг и може би да се срещне със собственика му, ако Едгар не успее да устои на изкушението и се присъедини към лова. Освен това той заповяда на Локхард от своя страна да се потруди да се

запознае с обитателите на замъка и ние видяхме колко ловко умният слуга изпълни възложената му задача.

Случайно разразилата се буря спомогна за осъществяването на желанията на лорд-пазителя повече, отколкото би могъл да се надява и в най-смелите си мечти. Напоследък лорд-пазителят по-малко се боеше от мастър Рейвънсууд, защото според него младият човек имаше срещу него много по-страшно оръжие — възможността да възстанови правата си по законен път. Но макар сър Уилям да предполагаше с известно основание, че човек само в краен случай прибегва до отчаяни средства, той въпреки това не можеше да надвие у себе си тайния страх, когато се озова затворен сред стените на Улфс Краг, тази усамотена непристъпна крепост, като че ли специално построена за осъществяване на плановете за насилие и мъст. Студеният прием, оказан на него и дъщеря му от Рейвънсууд, и обзелото го смущение, когато трябваше да обяви на този разорен от самия него човек името си, усилиха още повече тревогата му; а когато сър Уилям чу как зад гърба му с грохот се затръшнаха вратите на замъка, в ушите му зазвучаха думите на пророчицата Алис: „Твърде далече стигнахте. Рейвънсууд са буйни хора, те ще изчакат своя час и ще ви отмъстят.“

Искрената сърдечност, с която след това Едгар изпълняваше задълженията си на гостоприемен домакин, поразея страха, породен от това възпоминание, и сър Уилям не можеше да не забележи, че промяната в поведението на Рейвънсууд е предизвикана от очарованието и хубостта на дъщеря му.

Такива мисли минаваха нестройно в главата на сър Уилям Аштън, когато се озова в потайната стая на замъка. Железният светилник, почти празното помещение, наподобяващо тъмница, а не спалня, глухият, непрекъснат тътен на вълните, разбиващи се в скалата, върху която беше изграден замъкът — всичко това го навеждаше на тъжни и тревожни мисли. Не бяха ли тъкмо неговите ловки хитрини главната причина за разорението на рода Рейвънсууд? Лорд-пазителят беше користолюбив, но не и жесток и му беше болно да гледа причиненото от него разорение, както някоя състрадателна стопанка не понася кървавата гледка, когато колят овен или птица по нейно желание. Ала когато си помисли, че трябва или да върне на Рейвънсууд голяма част от отнетите му владения, или да направи бившия си враг съюзник и член на своето семейство, лорд-пазителят

бе обзет от чувства, подобни на чувствата, които по всяка вероятност изпитва паякът, когато види как неговата паяжина, изплетена с толкова усърдие и вещина, бива унищожена с един замах на метлата. От друга страна, ако той предприеме решителната крачка, пред него неизбежно ще възникне съдбоносният въпрос — въпросът, който си задават всички добри съпрузи, блазнени от желанието да действуват самостоятелно, но които не са убедени дали ще получат одобрението на скъпата си половинка: „Какво би казала жена ми, какво ще каже лейди Аштън?“ В края на краищата сър Уилям взе решение, което често служи за убежище на слабоволевите хора: реши да следи събитията, да чака подходящия момент и да действува според обстоятелствата. Успокоил се с тази мисъл, той най-после заспа.

[1] Пиеса от английския драматург Филип Масинджър (1583—1640). — Б.пр. ↑

[2] Според този акт Шотландия влязла през 1707 г. в състава на обединеното кралство. — Б.пр. ↑

[3] Когато господствува завистта, не ще живее дълго на земята нито богатият, нито силният шотландец, ако е благоразумен. — Б.пр. ↑

ШЕСТНАДЕСЕТА ГЛАВА

Имам за вас бележка и моля да ме извините, защото се осмелявам да ви я връча. Постъпвам така, воден от приятелски чувства, и се надявам, че тази моя постъпка не е обидна за вас, защото искам да бъда справедлив и към двете страни.

„Крал и не крал“^[1]

На сутринта при срещата си с лорд-пазителя Рейвънсууд отново беше мрачен. Бе прекарал нощта в размисли, почти не беше мигнал и нежните му чувства към Луси Аштън трябваше да водят тежка борба с омразата, изпитвана тъй дълго към баща ѝ. Да стиска приятелски ръка на врага на своя род, да го приема гостолюбиво в дома си, да си разменя с него любезности и да се отнася с него като с добър познат, беше за Рейвънсууд унижение, на което гордата му душа не можеше да се подчини без съпротива.

Но успял да разчупи леда, лорд-пазителят не биваше да допуска той да замръзне отново. Защото между другото целеше да смути младежа и да го обърка със сложното юридическо обяснение на споровете между техните семейства, като предполагаше с известно основание, че Рейвънсууд трудно ще се ориентира във всички тънкости, във всички сметки и съображения, многократни секвестирания на имотите на длъжника и разните запори, постановени от съда, както и ипотeki — мерки основателни и неоснователни, — а също и искове по просрочените платежни падежи.

Спечелил с мнимата си откровеност разположението на противника, сър Уилям всъщност не събщи нищо, от което Рейвънсууд би могъл да се възползува. Той отведе Едгар до дълбоката ниша на един прозорец и като възобнови разговора, започнат предишната вечер, изрази надеждата, че младият му приятел ще изслуша търпеливо подробното и изчерпателно изложение на

нещастните обстоятелства, породили раздорите между покойния му баща и него, лорд-пазителя на печата. При тези думи лицето на Рейвънсууд пламна, но той не изрече нито дума и сър Уилям, макар не особено доволен от тази проява на враждебност от страна на домакиня си, започна да излага историята за заема в размер на двадесет хиляди марки, даден от баща му на бащата на лорд Алън Рейвънсууд. Но едва започнал да описва съдебната процедура, в хода на която този дълг се бе превърнал в *debitum fundi*, Рейвънсууд го прекъсна.

— Тук не е мястото — каза той, — където да се обсъждат тези спорни въпроси. Тук, където почина сломен от грижи баща ми, аз не мога да вникна спокойно и трезво в причините, предизвикали нещастията му. Синовният ми дълг лесно може да ме принуди да забравя дълга си на гостоприемен домакин. Когато дойде време и бъдем поставени при равни обстоятелства, ще разгледаме всички тези въпроси на по-подходящо място и в присъствието на лица, пред които и двамата ще имаме равна възможност да се изкажем и да чуем аргументите на другата страна.

— Мястото и времето са без значение за този, който търси справедливост — възрази лорд-пазителят. — Но ми се струва, че имам право да ви помоля да ми съобщите на какви по-точно основания възнамерявате да оспорвате решенията, оповестени след дълги и зрели процедури на единствено компетентния орган, в случая съда.

— Сър Уилям Аштън — отвърна Рейвънсууд разпалено, — земите, които владееете сега, са дарени на моя праотец като награда за бранните подвизи, извършени от него в защита на отечеството от нашествието на англичаните. По какъв начин тези имения ни бяха отнети? Те не бяха продадени, заложили, нито конфискувани за дългове и въпреки това ни бяха отнети по някакъв неуловим, заплетен и продължителен съдебен път. Как процентите на дълговете се превърнаха в капитал? Как бяха използвани всички уловки, всички съдебни хитрости, та състоянието ни се стопи като ледена висулка в топъл ден? Разбирате го по-добре от мене. Впрочем вие бяхте откровен и съм готов да повярвам, че съм се лъгал по отношение на вас. Очевидно много от това, което на мен, човек несведущ, ми изглежда нарушение на справедливостта и грубо насилие, за вас, изкусния и опитен юрист, то представлява нещо съвсем законно и правилно.

— Позволете ми да отбележа, драги Рейвънсууд — отвърна сър Уилям, — че също съм се лъгал по отношение на вас. Говорили са ми за вас, че сте суров и избухлив горделивец, готов при най-малък повод да хвърли шпагата си на везните на правосъдието и да прибегне до онези груби насилствени мерки, от които мъдрият начин на управление отдавна избави Шотландия. Но ако и двамата сме се лъгали един за друг, защо тогава вие, младият човек, да не изслушате мнението на един стар юрист относно спорните въпроси между нас?

— Не, милорд — решително изрече Рейвънсууд. — В камарата на английските лордове — чието благородство, забележете това, не отстъпва на високите им титли, — пред върховния съд на страната, а не тук ние ще се обясняваме с вас. Те, потомци на почетни рицарски ордени, древните перове на Англия, ще трябва да решат съгласни ли са един от най-благородните родове да бъде лишен от своите имения, получени като награда за услуги, оказвани на родината от много поколения, подобно на онзи нещастен занаятчия, изгубил залога си в деня и часа, когато изтича срокът за изплащане на дълга, направен при лихваря. Ако те застанат на страната на грабителя кредитор, ако не осъдят ненаситното лихварство, което изяжда една след друга нашите земи както колецът вълнената дреха, това ще донесе по-голяма вреда на тях самите, мои съдници, и на техните потомци отколкото на мен, Едгар Рейвънсууд. Наметалото и шпагата винаги ще си останат мое притежание и аз съм свободен да се заловя за оръжието навсякъде, където ехти зовът на бойната тръба.

При тези думи, изречени с тъга в гласа, но твърдо, Рейвънсууд вдигна очи и срещна погледа на Луси Аштън, влязла незабелязано в стаята по време на разговора; тя го гледаше възторжено и с нежно съчувствие, забравила за всичко друго на света. Благородната осанка на Едгар, мъжествените черти на лицето му, което изразяваше гордост и чувство за достойнство, мекият и прочувствен глас, тежката му участ, спокойствието, е което той, изглежда, понасяше ударите на съдбата — всичко това действуваше неотразимо на младото момиче, което вече се бе отдало на мечти за своя избавител. Погледите на младите се срещнаха — и двамата поруменяха, изпитали в този миг силно чувство, смутиха се и бързо отвърнаха очи.

Сър Уилям, който внимателно следеше изражението на лицата им, неволно си помисли: „Не бива да се страхувам нито от апелация,

нито от парламента. Разполагам със сигурно средство за помирение с този пламенен младеж, ако някога стане опасен за мен. А сега е важно да не поемам върху себе си никакви задължения. Рибата клъвна стръвта, но нека не бързаме да опъваме влакното, а да го оставим хлабаво, така че ако не си струва да изтегляме рибата на брега, ще ѝ дадем възможност да избяга.“

Разсъждавайки по този крайно егоистичен начин, основан на увлечението на Рейвънсууд към Луси, сър Уилям съвсем не мислеше нито за страданията, които ще причини на Рейвънсууд, играейки си с чувствата му, нито за това колко опасно е да се породи в сърцето на дъщеря му нещастна любов; сякаш нейното разположение към младия мъж, неуспяло да убегне от вниманието на сър Уилям Аштън, можеше да се запалва или изгасва по желание като пламъка на свещ. Но провидението отреди страшно възмездие за този познавач на човешките сърца, който цял живот изкусно си бе играл с чуждите страсти за собствена изгода.

В този миг се появи Кейлъб Болдърстън и съобщи, че закуската е сервирана, защото в онези времена обилните остатъци от трапезите, сложени предишната вечер, бяха съвсем достатъчни за закуската на следващия ден.

Кейлъб не пропусна с цялата подobaваща за случая тържественост да поднесе на лорд-пазителя вино, налято в голяма калаена чаша, украсена с изображението на листа от магданоз и детелина. Не пропусна и да се извини, обяснявайки, че голямата сребърна купа, служеща за тази цел, е пратена в Единбург на един майстор, за да я позлати.

— Да, тя навярно е в Единбург — потвърди Рейвънсууд, — но къде по-точно и какво правят сега с нея, това, страхувам се, нито ти, Кейлъб, нито аз мога да кажа със сигурност.

— Милорд — изрече Кейлъб недоволно, — пред портите на кулата от сутринта стои човек, който желае да говори с вас. Това ми е известно с пълна сигурност, но не мога да бъда сигурен дали ваша милост ще го приеме, или не.

— Желаете да се види с мен, така ли, Кейлъб?

— Само с вас иска да се види, с никой друг. Но вие може би ще благоволите да го погледнете през наблюдателния отвор, преди да се

разпоредите да бъде пуснат. Не бива да се пуца в замъка всеки, който мине тъдява.

— Хм! А не прилича ли той на съдебния пристав, който дойде да ме арестува за дългове?

— Пристав?... Да ви арестува за дългове? В нашия собствен замък? Ваша милост, изглежда, се надсмива днес над стария Кейлъб! Не бих желал да набедявам никого пред ваша милост — добави той на ухото на господаря си, като излизаше след него, — ала на ваше място щях два пъти да го огледам, преди да пусна в замъка тоя юнак.

Неочакваният гост обаче се оказа не съдебният пристав, а капитан Крейгънгелт; носът му бе червен от изпитото бренди, върху черната му перука стърчеше шапка, украсена със сърмен ширит, нахлупена накриво, на бедрото му висеше шпага, от кобурите на кръста му стърчаха пищови, а ловният му костюм бе украсен е износена дантелена яка — смелият капитан имаше вид на разбойник, който причаква жертвите си по пътищата и сякаш ей сега щеше да извика: „Кесията или живота“.

Рейвънсууд веднага го позна и заповяда да отворят вратите.

— Струва ми се, капитан Крейгънгелт — каза той, — че ние с вас нямаме да решаваме особено важни дела и е съвсем удобно да поговорим тук за тях: в замъка сега има гости, а обстоятелствата, при които неотдавна се разделихме, несъмнено ме освобождават от задължението да ви представя на приятелите си.

Въпреки безкрайната си наглост Крейгънгелт се посмути от толкова неласкавото отношение на Рейвънсууд.

— Дойдох тук не за да натрапвам присъствието си на мастър Рейвънсууд — заяви той, — а да изпълня почетната заръка на мой приятел; ако не бе така, на мастър Рейвънсууд нямаше да му се наложи да приеме неканен гост.

— Тогава, капитан Крейгънгелт, да оставим извиненията и да преминем към същността. Кой е този щастливец, който ви праща тук със своята заръка?

— Моят приятел, мистър Хейстън от Бъкло — обяви Крейгънгелт с подчертана важност и самоувереност, присъща на слугите, чиито господари се славят като храбреци. — Вие, както смята той, не сте му оказали уважението, на което има право да разчита, затова иска от вас удовлетворение. Ето точната дължина на неговата

шпага. — И Крейгънгелт измъкна от джоба си късче хартия. — Той ви предлага да определите което щете място на миля от замъка ви и като вземете с вас шпага със същата дължина, да отидете там с някой ваш приятел. Аз ще присъствувам с мистър Бъкло в качеството си на негово доверено лице и секундант.

— Удовлетворение! Шпага със същата дължина! — възкликна Рейвънсууд, който, както е известно на читателя, нямаше никаква представа каква обида е нанесъл на Бъкло. — Кълна се в честта си, капитан Крейгънгелт, че вие или сте измислили цялата тази крайно несклопосна лъжа, или сте прекалили тази сутрин с питието. На какво основание Бъкло ще ми изпраца своята покана за дуел?

— Ето как стои работата, сър. Възложено ми е да ви напомня за вашата постъпка. Дългът на моето приятелство не ми позволява да нарека постъпката ви иначе освен като нарушение на законите на гостоприемството: вие, без да обясните причините, сте отказали да допуснете мистър Бъкло в дома си.

— Не може да бъде! Бъкло не е толкова глупав, та да сметне молбата ми, породена от крайна необходимост, за оскърбление. Нима той, като знае мнението ми за вас, капитане, ви изпраца при мен с такава заръка — един нестабилен и недостоен човек! Защото нито един честен човек не ще се съгласи да ви възложи задълженията на негов секундант!

— О, аз ли съм нестабилен и... недостоен! — извика Крейгънгелт и се хвана за шпагата. — Ако приятелят ми нямаше правото пръв да поиска удовлетворение от вас, щях да ви обясня какъв съм...

— От обясненията ви, капитан Крейгънгелт, аз нищо не разбрах. Ще ви помоля да се удовлетворите с това и да ме избавите от вашето присъствие.

— По дяволите! — изкрещя нахалният скандалджия. — Това ли е единството, което можете да ми кажете в отговор на честната покана за дуел?

— Предайте на леърд Бъкло, ако той наистина ви е изпратил — отговори му Рейвънсууд, — че веднага щом ми съобщи причините за своята обида чрез лице, достойно да бъде посредник между нас двамата, ще му дам обяснението, което иска, или удовлетворение.

— В такъв случай, сър, наредете поне да ми бъдат предадени вещите, които мистър Бъкло е оставил в дома ви.

— Всичко, което Бъкло е оставил тук, ще му изпратя по слугата си. А на вас няма да дам нищо без писмен документ.

— Чудесно, сър! — изсъска Крейгънгелт с нескрита злоба, която вече не можеше да сдържа, макар че сетне го обземаше страх от последиците. — Вие ми нанесохте жестока обида, нечувано оскърбление. Но толкова по-зле за вас... Хубав замък! — продължи той, обгърнал Улфс Краг с гневен поглед. — Това е *coure-gorge*^[2], където подмамват пътниците, за да ги ограбят!

— Мръсен негодник! — извика Рейвънсууд, хвана за юздата коня на Крейгънгелт и замахна към него с бастуна си. — Ако посмееш да кажеш още една дума... Махай се оттук веднага, че ще ти строша главата!

Видял над себе си бастуна, Крейгънгелт така бързо обърна коня, че едва не се стовари с него на земята, а изчаткалите по камъните копита изпуснаха околоръст рояк искри. Но той успя да се удържи на седлото и прелетял през портата, с все сила се понесе към селото.

Като завърши по този начин разговора, Рейвънсууд се обърна, за да се прибере в замъка, и съгледа лорд-пазителя, който бе пожелал да слезе долу и известно време бе наблюдавал макар от подходящо за случая разстояние сцената, която се разигра на двора.

— Срещал съм някъде този господин — каза лорд-пазителят, — и то съвсем наскоро. Казва се Крейг... Крейг... и още нещо има на края на името му.

— Крейгънгелт — помогна му Рейвънсууд. — Поне засега такава му е името.

— Крейг-ин-гилт, виновният врат, така би трябвало да го наричат! — намеси се и Кейлъб в стремежа си да направи каламбур с думата „крейг“, която на шотландски означава „шия, врат“, и думата „гилт“ — вина. — На челото му е написано, че някога ще свърши на бесилото. Обзалагам се, че отдавна плаче за въжетото.

— Вие сте добър тълкувател на физиономии, любезни мистър Кейлъб — усмихна се лорд-пазителят. — Уверявам ви, че този господин е бил вече твърде близо до такава участ; доколкото си спомням, по време на последното ми пребиваване в Единбург преди

две седмици, присъствувах на разпита на мистър Крейгънгелт, или както и другояче да му е името, в Тайния съвет.

— По какво дело? — попита Рейвънсууд с известно любопитство.

Този въпрос беше много подходящ за случая: лорд-пазителят отдавна искаше да разкаже на Рейвънсууд една история и само чакаше удобния момент. Затова той мигом хвана Едгар под ръка и упътил се с него към залата, рече:

— Колкото и да ви изглежда странно, отговорът на този въпрос е предназначен само за вашите уши.

Като се върнаха в залата, сър Уилям отведе Рейвънсууд до една от прозоречните ниши, където по напълно понятни причини мис Аштън не би дръзнала да ги последва.

[1] Пиеса от Бомонт и Флечър. — Б.пр. ↑

[2] Свърталище на разбойници (фр.). — Б.пр. ↑

СЕДЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

*Такъв баща,
той дъщеря си в сделка ще заложу,
ще потуши със нея гнила свата,
в морето ще я хвърли, като Йона,
гнева му да смири.*
Неизвестен автор

Лорд-пазителят започна разказа си с вида на човек, който никак не се вълнува от темата, но много внимателно следеше какво впечатление оказват думите му върху Рейвънсууд.

— Вие, разбира се, сте наясно, млади приятелю — каза той, — че недоверието е присъщ недъг на смутното ни време и под негово въздействие дори най-доброжелателните, най-трезвомислещите хора понякога се поддават на измама от страна на ловки мошеници. Ако преди няколко дни се бях отнесъл с внимание към клеветата на един такъв негодник, ако наистина бях хитър политик, за какъвто са ме представяли пред вас, тогава, драги Рейвънсууд, нямаше да се намирате сега в замъка си и нямаше да имате възможност да се домогвате до преразглеждане на съдебните решения и да браните вашите мнимо потъпкани права: щяхте да бъдете заточен в единбургската тъмница или в някой друг затвор, или спасявайки се от тази участ, щяхте да забегнете в чужди краища, а тук да бъдете обявен за лице, което се укрива от правосъдието.

— Надявам се, милорд — отвърна Рейвънсууд, — че няма да си позволите да се шегувате с тези неща, макар да не ми се вярва, че сега говорите съвсем сериозно.

— Индивидът с чиста съвест винаги е доверчив, а понякога дори самонадеян. Впрочем това е напълно извинително.

— Не разбирам по какъв начин съзнанието за собствената правота може да доведе до самонадеяност.

— Тогава нека наречем това непредпазливост: такъв човек е убеден, че невинността му е ясна за всички, а тя е известна само на самия него. Неведнъж ми се е случвало да срещам хитреци, които успяват да се защитят по-добре от честните. Мошениците нямат съзнание за собствената правота, те използват всяка вратичка, за да убедят съдиите в своята невинност, и често успяват, особено ако се вслушат в съветите на ловък адвокат. Припомням си онова нашумяло дело на сър Кули Кондидъл от Кондидъл, когото обвиняваха в злоупотреба с повереното му под опека имущество, и макар че всички бяха убедени във вината му, той беше оправдан, а по-късно сам съдеше хора далеч по-достойни от него...

— Позволете ми — прекъсна го Рейвънсууд — да ви помоля да се върнете към темата на нашия разговор. Казахте, че ме били подозирали в нещо.

— Подозират? Да, точно така, и мога да ви представя доказателства, стига да са на разположение в момента. Ей, Локхард! — Извиканият дотича. — Донеси ми ковчето с катинарите; онова, което ти наредих да пазиш най-грижливо.

— Слушам, милорд — отвърна Локхард и бързо излезе.

— Доколкото си спомням, тези книжа трябва да са тук — изрече сякаш на себе си лорд-пазителят. — Но да, разбира се! Като тръгнах за насам, си спомням, че се готвех да ги взема. Във всеки случай ако не съм ги взел, те са останали в къщи и да речем, че ме удостоите...

В този момент Локхард се върна и подаде на сър Аштън ковчеже, облечено в кожа. Лорд-пазителят веднага извади оттам няколко изписани листа, съдържащи изложението до Тайния съвет за „бунта“ по време на погребението на покойния лорд Алън Рейвънсууд, както и писмата, свидетелстващи за дейното участие на сър Уилям за прекратяване на преписката срещу младия Рейвънсууд. Сър Уилям грижливо бе подбрал документите, стремейки се да възбуди любопитството на младия човек, без да го задоволява напълно, както и да докаже, че той, сър Уилям Аштън, е играл в споменатото събитие ролята на застъпник, ролята на помирител между Рейвънсууд и ревностните пазители на закона. След като предостави на своя домакин възможност да се запознае с тази толкова интересна за него

тема, лорд-пазителят се отдалечи към наредената за закуска маса и поведе разговор с дъщеря си и със стария Кейлъб, чието сърце, спечелено от любезното отношение на госта, лека-полека започна да омеква към този похитител на родовите имена на Рейвънсууд.

Едгар прочете внимателно документите, прокара ръка по челото си и дълбоко се замисли; после ги прегледа набързо още веднъж, сякаш се надяваше да открие в тях някаква тайна цел или следи на фалшификация, убягнали му при първото четене. Но този път очевидно се убеди напълно в правилността на първото си впечатление, защото бързо стана от каменната пейка, на която бе седял, приближи се до лорд-пазителя и силно му стисна ръката, извинявайки се, защото е бил несправедлив към него, когато сър Уилям, както се оказва, му е желал доброто, бранил е свободата и честта му.

Държавникът изслуша тези изявления на благодарност отпърво с добре престорено учудване, а после с вид на искрена сърдечност. Тази трогателна сцена извика сълзи в сините очи на Луси Аштън. Тя не очакваше, че Рейвънсууд — доскоро толкова високомерен и студен, като при това винаги бе смятала, че баща ѝ го е уязвил — ще иска от сър Уилям прошка; беше ѝ приятно да види тази промяна и същевременно тя я ласкаеше.

— Изтрий сълзите си, Луси — каза бащата, — защо са тези сълзи? Затова ли, че баща ти, макар юрист, се е оказал честен и справедлив? И вие, млади приятелю — защо ми благодарите? — добави той, обръщайки се към Рейвънсууд. — Та вие нямаше ли да постъпите така на мое място? „*Suum cuique tribuito*“, се казва в римското право, а аз доста съм седял над Юстиниановия кодекс. И друго: нима като спасихте живота на дъщеря ми и собствения ми живот, не ми се отплатихте стократно?

— Какво говорите! — отвърна Рейвънсууд измъчван от съзнанието за вината си. — Аз извърших това съвсем инстинктивно. А вие сте застанали в моя защита, знаейки колко лоши помисли имам към вас и колко лесно мога да стана ваш враг. Постъпили сте великодушно, разумно и мъжествено!

— Е, всеки от нас е постъпил според природата си — добави лорд-пазителят, — вие като смел воин, аз като честен съдия и член на Тайния съвет. И все пак едва ли бихме могли да си разменим ролите. От мен, в това съм сигурен, би излязъл твърде лош тореадор, а вие,

мой млади приятелю, въпреки безспорната правота на каузата си навярно бихте се защитили пред Тайния съвет по-лошо, отколкото бих го направил аз.

— Добри ми приятелю! — възкликна Рейвънсууд и като изрече този кратък израз, с който лорд-пазителят тъй често се обръщаше към него, но който той сега употреби за пръв път, доблестният младеж повери на родовия си враг гордото си и честно сърце. Рейвънсууд бе необщителен, упорит и избухлив, но за годините си беше надарен с необикновено трезв и проникателен ум. И затова каквото и да беше досегашното му предубеждение срещу лорд-пазителя, то не можеше да не отстъпи пред чувството на обич и благодарност. Голямото очарование на Луси Аштън и мнимите услуги, оказани му от сър Аштън, заличиха в паметта му ненарушимата клетва за мъст, дадена от него над праха на баща му. Но клетвата му беше чута и вписана в книгата на съдбата.

Кейлъб бе свидетел на тази сцена и не можеше да си я обясни иначе освен е това, че между двете семейства се извършва уговаряне за брачния съюз и че сър Аштън дава като зестра на дъщеря си родовото име Рейвънсууд. Колкото до Луси, когато Рейвънсууд се обърна към нея с пламенни слова, като я молеше да му прости високомерието и студенината, тя само се усмихна през сълзи и подаде му ръка, изрече с пресекващ глас, че е безкрайно щастлива да види как се помиряват баща ѝ и човекът, спасил живота ѝ. Дори баща ѝ, този опитен държавник, бе трогнат от искреното и великодушно себеотрицание, е което пламенният младеж се бе отказал от родовата си вражда и без колебание му бе поискал прошка. Очите му блестяха, като гледаше как младите са изпълнени с любов един към друг и колко много си подхождат. И неволно си помисли колко далече би могъл да стигне този горд и благороден младеж, докато *самият той*, сър Аштън, с недостатъчно благороден произход и твърде предпазлив, неведнъж, както казва Спенсър, е бил „изместван“ и оставян назад. А дъщеря му, любимото му дете, другар в свободното му време, навярно щеше да бъде щастлива, ако се омъжи за този властен и силен мъж; нежната и крехка Луси имаше нужда от подкрепата на твърдата ръка и мъжественото сърце на Рейвънсууд. И само след няколко минути сър Уилям Аштън вече смяташе този брак не само за възможен, но и желателен, обаче не бе изминал още час и той бе осенен от

прозрението, че Едгар е беден, а лейди Аштън никога не ще се съгласи да даде дъщеря си на Рейвънсууд. И все пак добрите чувства, на които въпреки природата си неволно се поддаде лорд-пазителят, младите изтълкуваха като одобрение на взаимните им симпатии и решиха, че съюзът им ще бъде посрещнат с радост. Лорд-пазителят безспорно е съзнавал допуснатата тогава от него грешка, защото години по-късно, след трагичната развързка на нещастната любов, предупреждавал всички за опасността да подчинят разума на чувствата си и твърдял, че най-голямото нещастие в живота си дължи на минутата, в която е позволил на чувството да надделее над егоистичните му интереси. И трябва да признаем, че ако е било наистина така, лорд-пазителят е понесъл страшно наказание за моментната си слабост.

Като помълча, лорд-пазителят възобнови прекъснатия разговор:

— Вие така се изумихте, открили в мен честен човек, че забравихте за Крейгънгелт, добри приятелю. А тъкмо той спомена името ви в Тайния съвет.

— Негодник! — възкликна Рейвънсууд. — Познанството ми с него бе съвсем кратко; но очевидно съвсем не е било необходимо да общувам с него. Постъпих глупаво. И какво каза той за мен?

— Достатъчно относно вашата благонадеждност, за да посее съмнения у някои наши мъдреци, готови при най-малко колебание или клевета да обвинят заподозрения в държавна измяна. Крейгънгелт изтърси някаква глупост за намерението ви да постъпите на служба при френския крал или при претендента за престола, не помня точно, но един от най-добрите ви приятели, маркиз А..., и още едно лице, което мнозина смятат за ваш заклет враг, не пожелаха да повярват на думите му.

— Много съм признателен на достойния си приятел — каза Рейвънсууд и стисна ръката му, — но още повече съм благодарен на достойния си враг.

— *Inimicus amicissimus* — изрече лорд-пазителят, отвърщайки на крепкото му ръкостискане. — Този тип Крейгънгелт спомена също и името Хейстън Бъкло. Жалко, ако клетият младеж е попаднал под такава лошо влияние.

— Той е вече достатъчно възрастен и не са му нужни никакви наставници — отбеляза Рейвънсууд.

— Да, годините му са достатъчно, но разумът не му достига, щом е избрал такъв мошеник за свой *fidus Achatu*s. Крейгънгелт донесе за него и тази история щеше да има много лоши последици, ако не знаехме с кого имаме работа и бяхме се доверили на негодника.

— Мистър Хейстън Бъкло е честен човек — каза Рейвънсууд. — Не е способен, мисля, на низка или подла постъпка.

— Съгласете се обаче, че е способен на постъпки крайно неблагоприятни. Скоро смъртта на неговата близка ще му дари в наследство много хубаво имение, възможно е дори той вече да го е придобил. Възрастната лейди Гърнингтън, тази чудесна жена — разбира се, ако не смятаме присъщата ѝ заядливост, заради която е скарана с кого ли не, — навярно вече се е преселила на онзи свят. Лейди Гърнингтън е много богата; всичките ѝ роднини и съсобственици отдавна са починали, увеличавайки с това дела ѝ от наследството. Зная владенията ѝ — те граничат с моите; имението е прекрасно.

— Много се радвам за Бъкло. И щях да бъда още по-радостен, ако с промяната в съдбата си той промени и своите навици и познанства. За нещастие появата на Крейгънгелт тук в качеството на негов приятел не внася нищо добро.

— Несъмнено! Крейгънгелт е от онези, които носят на другите нещастие — съгласи се лорд-пазителят. — С такъв приятел лесно можеш да се озовеш в затвора и дори на бесилката. Но мистър Кейлъб, струва ми се, отдавна чака да се заемем със закуската — нека не го отегчаваме.

ОСЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

*Сър, стой си у дома, старика слушай:
на огън чуждоземски не се грей.
По топли синият домашен пушек
и прост е хлябът ни, но здравословен,
а лакомствата чужди са отровни.
„Френската куртизанка“^[1]*

След закуската сър Уилям и Луси се приготвиха за път; Рейвънсууд се възползува от това и отиде да даде необходимите нареждания, защото той също възнамеряваше да напусне замъка за ден-два. Налагаше се да уведоми Кейлъб, когато, както предполагаше, намери в окадената му, порутена стаичка. Зарадвал се, че гостите си заминават, верният слуга като добър стопанин започна да пресмята за колко дни с разумни икономии ще стигнат продуктите, които им остават.

„Господарят, слава богу, не е лакомник — мислеше си той, — а мистър Бъкло не е тук. Той, разбира се, би изял и цял вол наведнъж, стига да има кой да го сложи отпреде му. Лютивата салатата, заедно с парче овесен пудинг, ще стигне на господаря за закуска, също и за мене. А за обяд... еленовото месо май остана съвсем малко. Е, нищо, ще го позатоплим на шиша. И отлично ще се изпече.“

Възторжените му сметки бяха прекъснати от Рейвънсууд, решил накрая да съобщи на Кейлъб за намерението си да придружи сър Уилям до замъка Рейвънсууд и да му гостува там един-два дни.

— Боже опази! — възкликна старецът и лицето му стана бяло като покривката, която сгъваше.

— Какво те плаши, Кейлъб? Защо да не гостувам на лорд-пазителя?

— О, сър! — възкликна Кейлъб. — Аз съм ваш слуга и не е моя работа да ви се бъркам, но съм стар слуга — служил съм не само на баща ви, а и на дядо ви; помня и лорд Рандъл — вашия прадедо, — тогаз бях още съвсем мъничък.

— И какво от това, Кейлъб? Какво отношение има това към обичайната за всички съседни размяна на гостувания?

— О, мистър Едгар... тоест, милорд; простете, че се обърнах тъй към вас! Нима сърцето ви не ви подсказва, че на сина на вашия баща не подобава да дружи с такъв съсед? Помислете за честта на вашия род! Разбира се, ако сте се споразумели вече с него и той е склонен да ви върне земите, даже с тая прибавка, че му окажете честта да се ожени за дъщеря му, тогаз аз няма да ви раздумвам: мис Ашгън е чудесно, добро момиче. Но не губете вашата независимост! Познавам тия хора! Не им отстъпвайте, тогаз те повече ще ви ценят!

— Много далеч отиваш, Кейлъб, в твоите планове — усмихна се снизходително господарят му, опитвайки се да прикрие смущението си. — Искаш да се сродя със семейство, на което ми забраняваш да гостувам. Как така? Но какво ти е? Блед си като смъртник!

— О, сър! — възкликна Кейлъб. — Ако ви разкрия причината за моя страх, сигурно ще ми се присмеете! Но Томас Стихотвореца, а той за нищо никога не е лъгал, е казал нещо слово за рода ви и ако заминете за Рейвънсууд, то ще се сбъдне. О, защо ли трябваше да доживея до тоя страшен ден!

— Какво предсказание, Кейлъб? — попита Рейвънсууд в старанието си да успокои верния слуга.

— Никога на никой смъртен не съм се осмелявал да предам тия слова, изречени ми от стария патер, изповедник на дядо ви — тогаз Рейвънсууд бяха още католици. Неведнъж съм си повтарял на ума мрачното пророчество, но никога не съм очаквал, че му е съдено да се сбъдне!...

— Стига си се вайкал, Кейлъб — нетърпеливо го прекъсна Рейвънсууд. — Кажи ми думите, които ти навяват такива страшни мисли в главата.

Бледен от страх, старецът с треперещ глас изрече, като се запъваше, следните редове:

*Щом към „Рейвънсууд“ препусне стопанинът по
мрачина,
девойка мъртва ще обикне и ще му стане тя жена,
на келпи в пясъка коварен ще върже коня си тогаз
и името му вече няма да промълви човешки глас.*

— Познавам келпи — каза Рейвънсууд. — Така, изглежда, някога са наричали потъващите пясъци между нашата кула и Улфс Хоуп, нали? На кой безумец ще му хрумне да тръгне натам с коня си?

— Не предизвиквайте съдбата, сър! Недай си боже да проумеем тайния смисъл на пророчеството! Останете си по-добре в къщи! Нека гостите ви сами си тръгнат за Рейвънсууд. Направихме за тях премного. Повече от туй би значило не да възвисим, а да накърним честта на рода.

— Чуй, Кейлъб! Благодаря ти за съвета, но аз не отивам да си търся невеста в замъка Рейвънсууд — нито мъртва, нито жива; и затова да се надяваме, ще си избира за коня място по-сигурно от келпи. Още повече че никога не съм обичал тези потъващи пясъци, особено след като там загина патрулът английски драгуни. Помня, това беше преди десетина години. Наблюдавахме ги с баща ми от кулата и видяхме как отчаяно се мъчеха да се спасят от прииждащия прилив, но той ги погълна, преди да им се притекат на помощ.

— Тъй им се пада на проклетите англичани! — заяви Кейлъб. — Няма какво да се мотаят из нашите брегове и да пречат на честните хора да си докарат тука някоя и друга бъчвичка бренди! За мръсните им дела и сам с радост щях да гръмна по тях със старата ни кулеврина или с доброто ни топче, дето стои на южната кула, ама ме беше страх да се не пръснат.

Кейлъб продължи да ругае и проклина английските войници и митничари, което даде възможност на Рейвънсууд да се отскубне без усилие от него и да се върне в залата. Всичко бе готово за заминаването. Един от слугите на лорд-пазителя оседла коня на Рейвънсууд и гостите, придружавани от домакина, се стегнаха за път.

След дълги усилия Кейлъб най-сетне успя да разтвори двете крила на външната врата; после застана по средата на отвора, заел почтителна и важна поза: слабият, изнемощял старец беше решил да

замени отсъстващите вратари, стражи и ливрейни лакеи — всички, които бяха служили навремето в този знатен земевладелски дом.

Лорд-пазителят любезно отговори на дълбокия поклон на Кейлъб и като се наведе, му сложи в ръката традиционното възнаграждение, защото според съществуващия тогава обичай, когато напуска дома на домакиня си, гостът трябва да дари слугите. Луси отпрати на Кейлъб чудесна усмивка, мило се сбогува с него и му даде лептата си с такава пленителна грациозност и такива нежни думи, които щяха напълно да спечелят сърцето на предания старец, ако не беше предсказанието на Томас Стихотвореца и успешното дело на баща ѝ срещу Рейвънсууд. Кейлъб Болдърстън би могъл да изрече думите на херцога^[2] от пиесата „Както ви харесва“:

*Ти с подвига си по ме би зарадвал,
ако не беше негова издънка.*

Рейвънсууд потегли редом с Луси, която се боеше от трудното спускане; хванал коня ѝ за юздата, той го поведе по каменистата пътека, която слизаше към долината, но ненадейно някой от слугите, завършващи кортежа, възвести, че Кейлъб вика подир тях — навярно иска да съобщи нещо на господаря си. Ако Едгар пренебрегнаше тези призови, поведението му щеше да изглежда странно, затова той неохотно отстъпи на Локхард приятното задължение да помага на Луси и проклинайки в душата си досадната грижливост на своя Кейлъб, свърна назад. Като достигна вратите на замъка, той раздражено попита стареца какво иска от него.

— Тихо, сър, тихо! — прошепна Кейлъб. — Позволете да ви река само една дума: не можех да го сторя пред другите. Ето ви три жълтици — продължи той, предавайки на господаря си току-що получения дар от лорд-пазителя. — Вземете ги, ще ви послужат. Почакайте! И тихо, за бога, тихо! — помоли той, защото Рейвънсууд започна високо да отказва подаянието. — Вземете ги и не забравяйте да ги замените още в първото селище, през което минете. Те са съвсем новички и много силно блестят.

— Ти, Кейлъб, забравяш — отвърна Рейвънсууд, като се мъчеше да му натика монетите обратно и да освободи юздите от ръката му, —

забравяш, че в кесията си имам още няколко жълтици. А твоите остави за себе си, стари приятелю, и сбогом! Уверявам те, че имам достатъчно пари. Нали благодарение на твоето старание ние нищо или почти нищо не похарчихме.

— Е, тогаз скътайте тия парички за някои други нужди. И с тия жълтици пак надали ще се оправите добре. Защото несъмнено ще трябва да дарявате слугите, тъй го изисква честта на рода ви. Пък ще трябва да имате и нещичко в излишък, ако се случи някой да рече: „Е, Рейвънсууд, обзалагам се с вас на една жълтица...“ Тогаз ще си развържете кесията и ще му кажете: „На драго сърце!“ А после ще се постараете да отклоните условията на облога и по-скоро да си приберете кесията...

— Ставаш непоносим, Кейлъб. Задържаш ме!

— И все пак ще отидете? — попита Кейлъб, изпусна наметалото на Рейвънсууд, което беше хванал, и бързо смени нравоучителния си тон с патетичен. — Значи, ще отидете... след всичко, което научихте за предсказанието, за мъртвата невеста и за потъващите пясъци на келпи? Е, какво да се прави, своята воля е най-страшната неволя. Но заклевам ви във всичко свято, сър: ако се случи да се разхождате или да бъдете на лов в парка, не пийте вода от извора на Нимфата... Препусна! Лети стремглаво подир своята изгора! Пропадна родът Рейвънсууд! Погина! Смъкнаха главата от раменете му! Отрязаха я като луковица!

Старият слуга дълго гледа след отдалечаващия се Рейвънсууд, като не спираше да бърше преливащите от очите му сълзи, за да може докрай да се налюбува на стройната му фигура, открояваща се сред другите конници.

— Препуска редом с нея — мърмореше си той, — да, редом с нея! Право е казал светецът: „По туй ви е и ще узнаете, че жената владее над мъжа.“ Да не беше се появила тая хубавица, щяхме да избегнем гибелта!

И чак когато конниците, а ведно с тях и предметът на страховете и опасенията му, като се смаляваха все повече, съвсем изчезнаха пред погледа му, старият слуга със сърце, изпълнено със скръбни предчувствия, се върна в кулата към обичайните си задължения.

А конниците продължаваха своя път в прекрасно настроение. Когато вземеше някакво решение, Рейвънсууд никога не се усъмняваше в правилността му и не го променяше. Той се бе отдал

всецяло на насладата да съзерцава и слуша мис Аштън и бе грижлив, внимателен, почти весел, доколкото бе възможно, като имаме предвид характера му и нещастията, сполетели неговото семейство.

Лорд-пазителят бе смаян от наблюдателността на младия човек и от необикновената за възрастта му широта на познанията. Благодарение на високия си пост и познания за света сър Уилям можеше отлично да прецени тези качества, но особено ценеше у него това, с което не можеше да се похвали сам — твърдия, решителен характер на мастър Рейвънсууд, защото младежът, изглежда, не познаваше ни страх, ни съмнение. В душата си сър Уилям се радваше на помирението с толкова опасния си враг и със смесено чувство на удоволствие и тревога размишляваше колко много би постигнал този младеж, ако разполагаше с благоволенieto на двора.

„Какво повече би могла да иска тя? — мислеше той с опасението, че лейди Аштън както обикновено ще се възпротиви на намеренията му. — Какъв по-добър съпруг може да желае една жена за дъщеря си? Като омъжим Луси за Рейвънсууд, ще избегнем крайно опасно съдебно дело, ще се сродим с мъж благороден, храбър, надарен с необикновени способности и при това с добри връзки, защото Рейвънсууд е човек, който несъмнено, щом му се усмихне щастieto, ще достигне високо положение. Той притежава в излишък всичко, което не ни достига — родов произход и смелостта на воин. Няма съмнение, никоя благоразумна жена не би се замислила дори за миг, но уви! — И тук му се наложи да признае, че лейди Аштън не винаги е благоразумна в онзи смисъл, в който той разбира тази дума. — Трябва да си обезумяла, за да предпочетеш някакъв недодялан селяндур от местните леърдове пред този благороден младеж и да пренебрегнеш възможността да запазиш за себе си замъка Рейвънсууд при изгодни условия.“

Така размишляваше старият политик по пътя към дома на Битълбрейнс, където нашите пътници щяха да обядват и после, след кратък отдых да продължат за замъка Рейвънсууд.

Семейство Битълбрейнс ги посрещна много приветливо, но особено любезно внимание високопоставените домакини оказаха на Рейвънсууд. Лорд Битълбрейнс бе получил титлата на пер за много свои таланти: умееше да придава благопристоен вид на своите постъпки, умееше да се представя за мъдрец, красноречиво изричайки

банални истини, винаги знаеше откъде духа вятърът и притежаваше голяма дарба да оказва услуги на онези, които ги заплащат най-добре. Новоизлюпеният пер и съпругата му се чувствуваха малко неловко във високия кръг, сред който неотдавна се бяха озовали, и всякак се стараеха да спечелят благоразположението на хората, които се числяха към него по рождение. Както често се случва, необикновеното внимание, оказано от семейство Битълбрейнс на Рейвънсууд, още повече го издигна в очите на лорд-пазителя, защото, макар да изпитваше напълно основателно презрение към талантите на пера домакин, сър Аштън все пак високо ценеше тънкия му усет за всичко, което обещава лична изгода.

„Да можеше лейди Аштън да види това — помисли си сър Уилям. — Защото никой не знае по-добре от Битълбрейнс на кого първо да се кланяш, а той се подмилква на Рейвънсууд като гладен пес пред някоя месарница. И милейди веднага доведе невзрачните си дъщерички да забавляват госта с пискливото си пеене и дрънкане на вирджинелите^[3], сякаш му предлага: избирай, която щеш! А те в сравнение с Луси са като кукумявки редом с лебедче. Безспорно ще им се наложи да търсят друг пазар.“

След като обядваха, нашите пътници, на които предстоеше още дълъг път, възседнаха конете, но преди да тръгнат, лорд-пазителят, Рейвънсууд и придружаващите ги слуги, всеки в съответствие със сана и званието си пресушиха по една чаша за „добър път“.

Вече притъмняваше, когато кавалкадата навлезе в дългата, права алея, която водеше към замъка Рейвънсууд. Вечерният вятър шумолеше в клоните на старите брястове, израсли около дома, и те сякаш горестно въздишаха пред наследника на изконните си господари, завърнал се под сянката им в компанията, едва ли не в свитата на новия им господар. Печални мисли овладяха Рейвънсууд. Той стана мълчалив и се поотдалечи от Луси, от която досега не се отлъчваше ни крачка. Спомни си деня, когато в също такъв вечерен час заминаваше отгук с баща си, завинаги прощавайки се с родовото имение, дало му името и титлата. Тогава в грамадния стар замък — Едгар постоянно се обръщаше, за да хвърли към него последен поглед — беше тъмно като в гробница; сега обаче той цял блестеше от много светлини. Равна, спокойна светлина струеше от едни прозорци във вечерния сумрак; други светлини просветваха за миг ту в един

прозорец, ту в следващия — очевидно в дома цареше суетня: извършваха се трескави приготовления за посрещането на господаря, когото слугите, уведомени от куриера, очакваха да пристигне всеки момент. Контрастът беше поразителен и в сърцето на Рейвънсууд отново се пробуди отдавнашната неприязън към похитителя на имуществото на прадедите му; той слезе от коня, влезе в залата, която сега не беше вече негова, и като се видя заобиколен от многобройната прислуга на новия собственик, челото му отново се помрачи — сурово и замислено.

Сър Уилям се готвеше да приеме Рейвънсууд с най-пламенна сърдечност, която след състоялия се помежду им разговор му изглеждаше съвсем уместна, но забелязал промяната, настъпила у госта, отложи намерението си и се задоволи с дълбок поклон, с което сякаш даваше да се разбере, че напълно споделя тъжните чувства на госта си.

Двама лакеи с големи двойни сребърни светилници в ръце съпроводиха пристигналите до просторния салон, който навярно служеше за гостна и чиято великолепна обстановка напомни осезателно на Рейвънсууд колко по-богати са новите владетели на замъка от предишните му собственици. Полуизгнилите и тук-там висящи на парцали гоблени, които покриваха стените при баща му, бяха заменени с дъбова ламперия, украсена по корниза и по краищата с гирлянди и птици, гравирани така изкусно, че сякаш бяха готови да запоят и да запърхат с криле. Старинните фамилни портрети на славните воители от рода Рейвънсууд, рицарските доспехи и древното оръжие бяха отстъпили място на изображението на крал Уилям и кралица Мери, а също и на сър Томас Хоуп и лорд Стеър, двама от най-прочутите шотландски юристи. Тук бяха окачени и портретите на родителите на сър Аштън: майката — навъсена, суха и наперена старица с черна гугла и бяла шапчица под гуглата със здраво пристегнати ленти, с молитвеник в ръце, а бащата — старец с черна копринена женевска шапчица, сякаш лепната на бръснатата му глава; тясното му, свадливо лице завършваше с остра червеникава брадичка, която като че налагаше последен щрих на тази истински пуританска физиономия, изразяваща в еднаква степен лицемерие, скъперничество и лукавство. „И заради плашила като тези — помисли Рейвънсууд — са свалили оттук ликовете на прадедите ми от стените, издигнати от

собствените им ръце!“ Погледна още веднъж портретите и образът на Луси Аштън, която не ги беше съпроводила до залата, изгуби властта си над него. Няколко холандски дреболийки, както тогава наричаха произведенията на Ван Остад и Тениърс, и една хубава картина от италианската школа допълваха обстановката. Но особено привличаше вниманието чудесният портрет на самия лорд-пазител на печата в цял ръст, в официално облекло и с всички регалии; до него бе изрисувана съпругата му, цяла в коприна и хермелин — надменна хубавица с гордо изражение, което издаваше високомерието на рода ѝ Дъглас. Художникът явно се беше постарал, но дали защото е останал верен на действителността, или се е ръководил от потайно чувство за хумор, той не бе успял да придаде на образа на сър Аштън онзи вид на повелител и господар, който вдъхваше на всички почит и страх, много подходящ за един такъв домовладика. Въпреки златните копчета и жезъла от пръв поглед личеше, че лорд-пазителят е мъж под чехъл.

Стаята бе застлана с килими, в двете камини гореше буен огън, а многото свещи, които се отразяваха в блестящата повърхност на десетте сребърни канделабъра, озаряваха всичко тъй ярко, като да беше ден.

— Не бихте ли желали да похапнем нещо, мастър Рейвънсууд? — попита сър Уилям Аштън в желанието си да наруши тягостното мълчание.

Рейвънсууд не отговори — той така се бе задълбочил в изучаване на новата обстановка на салона, че дори не чу отправления му въпрос. Едва когато лорд-пазителят повтори поканата си и прибави, че масата вече е сложена, Рейвънсууд се отърси от своята замисленост, разбрал, че ако се поддаде на обстоятелствата, ще изпадне в жалка, а може би и смешна роля; тогава направи усилие и като надяна маска на равнодушие, заговори на сър Уилям:

— Надявам се, не ви учудва, сър, вниманието, с което разглеждам промените, извършени от вас за украсата на тази зала. Докато беше жив баща ми, особено след като нашите злощастия го принудиха да се изолира от света, тя стоеше празна. Играех тук в лошо време. Ей в този ъгъл стояха дърводелските инструменти, които Кейлъб бе доставил за мен — старецът ме учеше на дърводелство; а там, където е сега големият красив свещник, си държах въдиците, ловните копия, лъка и стрелите.

— Моето синче има същите интереси — каза лорд-пазителят, опитвайки се да промени разговора, — щастлив е само когато е на полето и в горите. Но къде ли е той сега? Хей, Локхард! Изпрати Уилям Шоу за мастър Хенри. Сигурно се навърта край сестра си. Няма да повярвате, Рейвънсууд, но тази палавница се разпорежда с целия ни дом.

Ала дори този ловко подхвърлен намек не му помогна да отвлече Рейвънсууд от тъжните му мисли.

— Като си отивахме оттук — продължи той, — оставихме в тази стая няколко семейни портрета и сбирка оръжия. Мога ли да зная какво е станало с тях?

— Вижте — отвърна лорд-пазителят леко смутен, — тази стая е благоустроявана и украсявана в мое отсъствие. А известно е, че *sedant arma togae*^[4], както обичат да казват юристите. Боя се, че този път това правило е било приложено в замъка твърде буквално. Смятам, че вещите ви са непокътнати. Разбира се, аз се разпоредих за тях. Позволете ми да се надявам, че веднага щом бъдат намерени и приведени в ред, ще ми окажете честта да ги получите от моите ръце в знак на изкупление за тяхното случайно и неволно отстраняване.

Рейвънсууд сдържано се поклони и скръстил ръце продължи да оглежда залата. В този миг при тях дотича Хенри, разглезено петнадесетгодишно момче, и се втурна към баща си.

— Татко! — извика той. — Защо Луси днес е толкова намусена и нервна? Поканих я да иде в конюшната да види новото ми пони, което Боб Уилсън ми доведе от нос Галоуей, а тя не иска.

— Съвсем напразно си обезпокоил сестра си с тази молба.

— А, така ли! И ти си като нея! Но чакай, ще си дойде мама, тя и двама ви ще научи!

— Млъкни! Не искам да слушам грубости от теб, дръзко момче! Къде е учителят ти?

— Замина за Дънбар, на сватба. Там здравата ще се натъпче с овчи карантии! И Хенри запя старата шотландска песен:

*Готвят вкусно в Дънбар, знам,
трам-та-там;
вкусно, че и не дотам,*

трам-та-там.

— Много съм признателен на мистър Кордъри за грижите към сина ми — каза лорд-пазителят. — А кой те наглеждаше, докато ме нямаше в къщи?

— Норман, Боб Уилсън... и аз сам.

— Ловецът и конярят — чудесни наставници за един бъдещ адвокат! Страхувам се, че от всички закони ще знаеш само тези, които забраняват лова на благородния елен, съомгата и...

— Ха, тъкмо става дума за лова — прекъсна съвсем безцеремонно баща си младият нехранимайко. — Норман уби в твое отсъствие един елен. Показах на Луси рогата, но тя ми каза, че имат само осем клона, а този, дето сте го гонили в имението на лорд Битълбрейнс, бил с цели десет. Вярно ли е, татко?

— Може и двайсет да са били. Аз не разбирам от това. Но ако попиташ нашия гост, той ще ти разкаже всичко. Иди при него, Хенри. Това е мастър Рейвънсууд.

Докато бащата и синът, застанали до камината, водеха този разговор, Рейвънсууд се бе отдалечил в другия край на салона и обърнат с гръб към тях, внимателно разглеждаше една от картоните, окачени на стената. Хенри изтича до него и с нахалството на разглезено дете го дръпна за полите на дрехата.

— Чуйте, сър! — извика той. — Разкажете ми, моля...

Рейвънсууд се обърна, но щом Хенри го видя, веднага се смути, отстъпи бързо назад и лицето му изведнъж изгуби присъщото си дръзко изражение, замълча почуден и уплашен, вперил очи в госта.

— Ела тук — каза Рейвънсууд на момчето. — Ще ти разкажа всичко, което помня за този лов.

— Защо стоиш така далеч от госта, Хенри — рече сър Уилям; — ти никога не си бил от срамежливите.

Но не помогнаха нито покани, нито увещания. Напротив, като разгледа хубавичко Рейвънсууд, момчето рязко се обърна и после предпазливо, сякаш вървеше по стъкла, се върна при баща си и се притисна плахо в него. Рейвънсууд нямаше никакво желание да слуша какво ще си говорят бащата и разглезеният син, затова реши, че ще е най-добре да се задълбочи отново в картините.

— Защо не искаш да поговориш с Рейвънсууд, глупаче мое? — попита лорд-пазителят.

— Страх ме е от него — измънка Хенри.

— Страх те е? — учуди се бащата и прегърна сина си през раменете. — Какво те плаши в него?

— Прилича на портрета на сър Малис Рейвънсууд — прошепна момчето.

— На кой портрет, нещастнико? Мислех, че си само вятърничав, а сега започвам да се плаша, че израстваш като истински глупак.

— Казвам ти, че той прилича много на сър Малис Рейвънсууд. Сякаш е слязъл от картината, окачена в стаята на стария барон, където слугините перат бельото. Само че сър Малис е с ризница, а твоят гост е с палто; няма брада и бакенбарди като на портрета и на врата си има нещо друго, а не лента през рамото си и...

— Какво толкова чудно има, че този господин прилича на един от своите прадеди?

— Ами ако е дошъл тук да ни изгони от замъка? Може да води със себе си още двайсет предрешени рицари... Ей сега ще викне страшно: „Аз чакам своя час!“, и ще те убие, както тогава сър Малис е убил господаря на замъка, чиято кръв още личи по тухлите на камината.

— Не дрънкай глупости! — избухна лорд-пазителят, подравнен от сравнението на сина си. — Мастър Рейвънсууд — обърна се той към младия си гост, — ето че идва Локхард да доложи, че вечерята е сервирана.

В същия миг от срещуположната врата изникна Луси, вече успяла да смени тоалета си. Нежната хубост на моминския ѝ лик, ограден от златни кичури, тънката снага, досега прикрита от грубия ловен костюм, а сега облечена със светлосиня копринена одежда, изяществото на маниерите и пленителната ѝ усмивка — всичко това за някаква частица от секундата с невероятна бързина направи поразително впечатление на Рейвънсууд, прогони мрачните, неблагоприятни мисли, които отново го бяха завладели. В милите черти на Луси той не намери ни най-малко сходство с червенобрадия пуритан с черна шапчица, нито с наперената, повяхнала съпруга, нито с лукавия лорд-пазител, нито с високомерната лейди Аштън. Той съзерцаваше прехласнат Луси и тя бе за него ангел, слязъл от небето,

напълно чужд на тези хора, удостоени със забележителната чест да живеят заедно с това неземно същество. Такава е властта на красотата, когато покори сърцето на някой пламенен, възторжен млад човек.

[1] Авторът е Уолтър Скот. — Б.пр. ↑

[2] Или княз Фредерик според превода на Валери Петров, който цитираме тук. — Б.пр. ↑

[3] От вирджинела — малък клавирен инструмент, английска разновидност на клавесина. — Б.пр. ↑

[4] Оръжието отстъпва пред тогата (лат.). — Б.пр. ↑

ДЕВЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

*Сега постъпвам зле
и чуло жалба на родител, знам,
небето ще изсипе сто бедни
върху главата непокорна.
Но казва разумът, родител, който
в юздечка къса стяга любовта
на своето дете и я възпира,
а тя е вдъхната от висши сили,
остава пренебрегнат.
„Глиганът си изгуби бисера“^[1]*

Ако трапезата в Улфс Краг издаваше зле прикрита бедност, гощавката в замъка Рейвънсууд поразяваше с разкоша и изобилието си. Такъв контраст безспорно ласкаеше самолюбието на лорд-пазителя, по той беше твърде прикрит човек, за да покаже чувствата си. Напротив, сър Аштън като че ли с удоволствие си спомняше за „ергенския обяд“ — така го нарече той, — с който го гости Болдърстън, и по-скоро с презрение, отколкото с гордост се отнасяше към собствената си трапеза, отрупана с най-различни ястия.

— Живеем в разкош — каза той, — защото така е прието, но в скромния дом на баща ми бях свикнал с най-обикновена храна и много бих се радвал, ако жена ми и децата ми позволят да се върна към овесената каша и овнешката плешка.

Тук лорд-пазителят попрекали и Рейвънсууд почувствува това.

— Разликата в званието — сухо отбеляза той, — или по-точно казано в средствата определя стила на домакинството.

Тези думи бяха достатъчни и сър Уилям веднага заговори за други неща, които по наше мнение не заслужават вниманието на читателя.

Вечерта премина в непринуден, съвсем дружелюбен разговор и Хенри съвсем забрави предишните си страхове. Той дори предложи на потомъка и двойник на страшния сър Малис Рейвънсууд, наречен Отмъстителя, да отидат заедно на лов за елени. Уговориха се за следващата сутрин. Нетърпеливите ловци излязоха в зори на ловното поле и се върнаха с убитата плячка. После седнаха на обяд и стопаните започнаха да уговарят Рейвънсууд да остане още един ден. Едгар се съгласи, но си даде дума да не се задържа по-дълго в дома им. При това си спомни, че още не бе видял добрата Алис, старата предана прислужница в дома Рейвънсууд, и изпита желание да зарадва вярната старица, като навести бедната ѝ хижа. Реши да посвети на Алис следващото утро, а Луси предложи да го заведе до къщичката ѝ. И макар към тях да се присъедини и Хенри, поради което разходката им изгуби характера на tete-a-tete^[2], те всъщност през цялото време оставаха сами: заето с твърде важните си интереси, момчето никак не го беше грижа за сестра му и спътника ѝ. Вниманието му привличаше ту някой гарван, кацнал на близък клон, ту заек, прекосил пред тях пътеката — Хенри веднага хукваше с хрътката след него, — ту изоставаше да поговори с някой горски, ту избързваше напред, за да огледа дупка на борсук.

А разговорът между Едгар и Луси ставаше все по-оживен и доверителен. Луси неволно призна, че разбира колко му е тежко, като гледа родните места така променени при новия им собственик. Състраданието в думите и звучеше така искрено, че за миг Рейвънсууд се почувствува възнаграден за всички нещастия, изпратени му от съдбата. Той говореше на Луси пламенни слова, а Луси слушаше смутена и възраждана. Тя може би постъпи неблагоприятно, като прие сърдечните му думи, но би било несправедливо да я осъдим строго, защото баща ѝ явно поощряваше Рейвънсууд в тази насока. Все пак девойката побърза да промени разговора и успя без всякакви усилия; Рейвънсууд без друго беше казал вече повече, отколкото би искал, и изпита угризения, като осъзна, че едва не се е обяснил в любов на дъщерята на сър Уилям Аштън.

Скоро приближиха къщурката на старата Алис; тя бе наскоро преустроена и сега изглеждаше по-малко живописна, но навярно много по-удобна. Сляпата както обикновено седеше под плачещата бреза и с

тихата радост, присъща на болните и старите, се грееше на есенното слънце. Дочула стъпки, тя извърна глава.

— Познавам стъпките ви, мис Аштън — каза тя. — Но кой е още с вас? Това не е милордът, баща ви.

— Как отгатнахте, Алис? — учуди се Луси. — Как може така точно да познавате хората по стъпките им? Защото земята тук е такава, че стъпките почти не издават шум.

— Слепотата, дете мое, е изострила слуха ми и аз съдя за всичко по едва чутите звуци, които преди изобщо не долавях, както вие сега. Необходимостта е строг, но добър учител и когато изгубиш зрението си, трябва да свикнеш другояче да се ориентираш в света.

— Дочула сте мъжки стъпки, това разбирам; но как отгатнахте, че не съм с баща си?

— Възрастните хора, драга мис Аштън, стъпват плахо, предпазливо: кракът бавно се отделя от земята и не веднага се долепя пак; а сега дочух бързи стъпки на млад мъж. Ако можеше да се допусне такава странна мисъл, бих казала, че това са стъпките на Рейвънсууд.

— Колко тънък слух! — възкликна Рейвънсууд. — Невероятно! Ако не бях свидетел, не бих повярвал за нищо на света. Познахте, Алис; наистина съм аз: Рейвънсууд, синът на покойния ви господар.

— Вие? — почудена извика старата. — Вие сте Рейвънсууд! Тук? И заедно с Луси Аштън, дъщерята на врага ви!... Не вярвам. Позволете да докосна лицето ви, та с пръстите си да се уверя, че ушите не са ме излъгали.

Рейвънсууд приседна до нея на торфената пейка и тя с трепереща ръка започна да опипва лицето му.

— Да, истина е! — рече тя. — Това е лицето и гласът на Рейвънсууд: резки, горди черти, смел, повелителен глас. Какво търсите тук, мастър Рейвънсууд? Как сте се озовали във владенията на сър Аштън и дори в компанията на дъщеря му?

При тези думи лицето на старата прислужница пламна от възмущение. Така навярно в стари времена е пламтял от срам верният васал, когато види как младият му сюзерен се готви да погази рицарската чест на доблестните си предци.

— Мастър Рейвънсууд гостува на баща ми — намеси се Луси в желанието си да сложи край на неприятната сцена; наставническият

тон на Алис не ѝ хареса.

— Виж ти! — изрече сляпата и в гласа ѝ се четеше крайно изумление.

— Искрах да доставя удоволствие на нашия гост, като го доведе при вас.

— И право да си кажа, Алис — добави Рейвънсууд, — очаквах по-добро посрещане.

— Странно! — избъбри старицата, без да даде ухо на обясненията. — Небето извършва праведния си съд, а неведоми са пътищата господни! Изслушайте ме, сър: вашите прадеди бяха безпощадни към враговете си, но враждуваха честно с тях; те никога не използваша гостоприемството на противника, за да го погубят по-сигурно. Какво общо имате с Луси Аштън? Защо стъпките ви следват общ път с нейните? Защо звуците на гласа ви се сливат с речта на дъщерята на сър Уилям Аштън? Млади човече, този, който се готви да мъсти на врага си по такъв безчестен начин...

— Млъкнете! — гневно я прекъсна Рейвънсууд. — Млъкнете! Самият дявол ви подсказва тези думи! Знайте, че мис Аштън няма на света по-предан приятел от Едгар Рейвънсууд, и съм готов да сторя всичко, за да я браня от опасности и от обиди.

— Виж ти какво било! — изрече старицата с променен глас, изпълнен с дълбока тъга. — Да ви пази бог и двамата!

— Амин! — възкликна Луси, неуспяла да долови намека в думите на сляпата. — И да възвърне разума ви, Алис, както и добрия ви нрав. Ако вместо да се радвате, когато ви посещават приятели, вие разговаряте с тях странно и тайнствено, те също ще повярват на слуховете, които се ширят за вас.

— Какви слухове? — попита Рейвънсууд; сега и на него започна да му се струва, че старицата говори несвързани неща.

— Ами такива... — прошепна на ухото му Хенри Аштън, току-що дошъл при тях. — Казват, че била магьосница, която е трябвало да бъде изгорена заедно с другите стари вещици в Хадингтън.

— Какво му шепнеш! — извика Алис и пламна цялата от гняв, вперила в момчето невидящите си очи. — Аз вещица? И трябвало да ме изгорят заедно с онези клетки, безпомощни жени, които умряха като мъченици в Хадингтън?

— Виждате ли? — отново прошепна Хенри на Рейвънсууд. — Изрекох думите си по-тихо от гласа на червеношийката, а тя пак чула!

— Ако на тази кладя бяха покачили заедно с мен и този, който се занимава с лихварство, който тормози и гнети бедните, който заличава вековните межди и отнема дела ни от земята, който разорява древните шотландски родове, тогава бих казала: разпалете по-буйно кладата, за бога!

— Ужасно! — изпъшка Луси. — Не съм виждала досега клетата самотница така възбудена; но не бива да си позволявам да я коря, бедната! Да си вървим, Хенри! По-добре да си вървим. Доколкото разбирам, тя иска да остане насаме с мастър Рейвънсууд. Ще ви чакаме при извора на Нимфата — добави тя, като отправи поглед към Рейвънсууд.

— Хей, Алис — извика Хенри, тръгнал след сестра си, — ако познаваш онази проклета вещица-зайкиня, дето заради нея елените ни раждат мъртви малките си преди срока, кажи й: не успее ли Норман да намери сребърен куршум за нея, аз ще пожертвувам сребърните си копчета от куртката.

Алис не му отговори и едва след като се убеди, че братът и сестрата са се отдалечили достатъчно и няма да я чуят, се обърна към Рейвънсууд:

— Вие... също ли ми се сърдите за обичта ми към вас? Нека чуждите хора се гневят от думите ми, но вие...

— Не ви се сърдя, Алис... Само се учудвам, че вие, светлия ум на която тъй често са ми хвалили, сте във властта на толкова обидни, при това неоснователни подозрения.

— Обидни... може би; истината често е обидна, но подозренията ми са съвсем основателни.

— Аз пък повтарям: подозренията ви са напълно неоснователни.

— Тогава светът много се е променил: потомците на рода Рейвънсууд са изгубили гордия си нрав, а старата Алис не само е ослепяла, но и оглупяла. Защото никога не е било някой Рейвънсууд да влиза в дома на своя враг без таен умисъл да му отмъсти! Едгар Рейвънсууд, тук ви води или съдбоносна омраза, или още по-съдбоносна любов.

— Нито едното, нито другото, Алис, давам ви дума... тоест уверявам ви.

Алис не можа да види как пламнаха бузите на Рейвѝнсууд, но слухът ѝ долови, че гласът му трепна и че той недоизрече клетвата, с която очевидно бе възнамерявал да подкрепи твърдението си.

— Значи, права съм! — въздъхна сляпата. — Ето защо ще ви чака тя при извора на Нимфата! Това място често са наричали съдбовно за рода Рейвѝнсууд и то наистина неведнъж се е оказвало гибелно за тях, но никога досега не ги е заплашвало с такива нещастия както сега.

— От думите ви, Алис, човек може да полудее! Вие сте побезразсъдна и по-суеверна от стария Болдърстѝн. Навярно сте много лоша християнка, щом можете да допуснете, че в нашето просветено време ще водя кървава война с Аштѝн, както е било отколе! Или си мислите, че съм някакъв глупав хлапак, комуто стига да се поразходи с някоя девойка и веднага ще се влюби до уши в нея!

— Това, което си мисля, е известно единствено на мен — отвърна Алис. — Очите ми не различават околните предмети, но моят вътрешен взор ми разкрива бъдните събития. Нима искате да заемете последното място на масата, принадлежала някога на вашия баща? Нима искате да станете роднина и съюзник на сполучилия му съперник? Нима ще се съгласите да живеете от милостите на сър Аштѝн, да участвувате в долните му кроежи, да помагате в низките му хитрини?... Та кой по-добре от вас познава неговите навици — за да се задоволите след това с оглозганото кокалче, подхвърлено ви от остатъците на богатата му плячка? Нима сте способен да говорите с неговите думи, да мислите с неговите мисли, да давате гласа си за угодния му кандидат и да наричате „скъпи татко“ и „прелюбезни покровителю“ човека, който е убил баща ви? Мастър Рейвѝнсууд, аз съм най-старата от цялата прислуга в дома ви и ви се заклевам, че щеше да ми бъде по-добре, ако ви видех в гроба!

Страшна буря се надигна в сърцето на Рейвѝнсууд. Алис засегна струната, която напоследък беше съумял да заглуши. И Рейвѝнсууд закри нервно из градинката, но накрая се овладя и се спря пред старицата.

— Жено! — извика той. — Помисли какво говориш! Накрая на дните си ти ме подстрекаваш към кърваво дело за мъст!

— Опазил ме бог! — тържествено изрече Алис. — Напротив, сър! И ви моля да напуснете родните предели, където вашата любов и

вашата омраза ще донесат само нещастие или позор както на вас, така и на други хора. О, ако слабата ми длан можеше да ви защити от семейство Аштън, а тях — от вас, и да опази всички вас от вашите съдбовни страсти! Защото не можете, не бива да имате нищо общо с това семейство. Бягайте оттук! И ако наказанието на небето е съдено да се стовари върху дома на злодея, нека не вашата ръка изпълни божията присъда!

— Ще помисля над думите ви, Алис — отвърна Рейвънсууд с малко по-спокоен глас. — Вярвам, че искрено ми желаете доброто, но въпреки това злоупотребявате с правата си на най-отдавнашна служителка в дома ни. Сбогом! Ако съдбата ми се усмихне някой ден, няма да забравя за вас.

Изрекъл това, Едгар извади една жълтица с намерението да я подари на Алис, но тя не пожела да приеме неговия дар и монетата падна на земята.

— Не я взимайте! Почакайте! — възкликна Алис, като чу, че Рейвънсууд се навежда за монетата. — Това е символът на вашата любов. Признавам, че Луси е съкровище; но за да я наречете своя, ще трябва да се унизите доземи. А на мене... на мене пари не ми трябват; сребролюбието ми е така чуждо, както и другите мирски страсти. За мен на тоя свят може да има само една радост — известието, че Едгар Рейвънсууд се намира на стотици мили от замъка на своите предци и никога не ще се върне тук.

— Алис — каза Рейвънсууд, започнал да разбира, че сляпата има по-дълбоки причини така горещо да настоява той да замине, отколкото оскъдните наблюдения, които бе успяла да направи по време на случайното му посещение, — Алис, чуйте: майка ми често е хвалела възторжено благоразумието ви, вашата проникателност и преданост; вие не сте толкова глупава, че да се боите от призраци и суеверни приказчици като стария Болдърстън. Ако наистина знаете, че ме грози опасност, кажете ми го откровено. Уверявам ви, че нямам към мис Аштън намеренията, които ми приписвате. Имам тук работа със сър Аштън и като я привършим, веднага ще замина от Шотландия. Повярвайте, нямам никакво желание да се връщам в местата, където всичко буди у мен печални спомени. Алис наведе глава и дълбоко се замисли.

— Ще ви кажа цялата истина — изрече тя накрая, вдигнала към него незрящите си очи. — Ще ви назова причината на моите опасения, макар да не зная добре ли постъпвам, като ви доверявам чужда тайна. Луси Аштън ви обича, лорд Рейвънсууд.

— Не може да бъде! — възкликна Едгар.

— Хиляда обстоятелства ме убедиха в това — продължи сляпата. — Откак спасихте живота ѝ, тя мисли само за вас. При богатия ми опит в живота не беше трудно да се досетя за любовта ѝ към вас. Сега вече знаете... Ако сте честен човек и достоен син на вашия баща, трябва да престанете да се срещате с нея. Лека-полека любовта ѝ ще угасне, както угасва свещ, когато няма с какво да се захранва пламъкът ѝ. По останете ли тук, нейната или вашата гибел, а може би и гибелта на двама ви е неизбежна. Не ми се искаше да ви разкривам тази тайна, но рано или късно... чувствата ѝ щяха да ви станат ясни. Така че по-добре да го узнаете от мен. Заминете, мастър Рейвънсууд! Казах ви всичко. Ако останете под покрива на сър Уилям Аштън, без твърдо намерение да се ожените за дъщеря му, вие сте безчестник; ако ли пък имате намерение да се сродявате с него, тогава сте глупак, заслепен от страст, глупак, който сам върви с бързи крачки към собствената си гибел.

Сляпата, се изправи, взе патерицата, заситни към хижата си и като я достигна, влезе и затвори след себе си вратата, а Рейвънсууд остана сам със своите мисли.

[1] Авторът е Уолтър Скот. — Б.пр. ↑

[2] Среща на четири очи; насаме (фр.). — Б.пр. ↑

ДВАДЕСЕТА ГЛАВА

*По-дивна в сион дом уединен
... от гръцките наяди
речни — от Дамата край езерото,
на оня бряг от старите романси.
Уърдзуърт*

Смут обзе душата на Едгар. Той изведнъж се видя между два огъня: оказа се в безизходното положение, от което толкова се страхуваше. Компанията на Луси му доставяше неизразима наслада, но въпреки това бракът с дъщерята на врага на баща му както преди му изглеждаше невъзможен. Дори прощавайки на сър Аштън неволите, причинени на рода Рейвънсууд, и трезво оценявайки приятелското разположение на лорд-пазителя, Едгар не можеше да се застави да помисли за съюз между домовете им.

Той чувствуваше и друго — че Алис му е казала самата истина: налага се или веднага да напусне замъка, или да поиска ръката на Луси Аштън. А ако богатият ѝ и влиятелен баща му откаже? Да поиска ръката на мис Аштън и да получи отказ — какво унижение! „Желая ѝ най-пълно щастие — мислеше той, — заради нея аз прощавам на сър Уилям Аштън оскърбленията, причинени на моето семейство; но никога, никога повече очите ми няма да я видят!“ И взе това решение с болка в сърцето.

Тогава вдигна поглед и изведнъж видя, че е излязъл на онова място, където пътят се разклонява: единият водеше към извора на Нимфата, където, както знаеше, го чака Луси, а другият, без да минава край извора, отвеждаше направо в замъка Рейвънсууд. Преди да стъпи на отклонението, което водеше към замъка, Едгар се позабави, мъчейки се да измисли такъв предлог за заминаването си, който да не изглежда странен. „Неочаквани вести от Единбург — шепнеше си той,

— все едно, че... Но главното е по-скоро да се махна оттук.“ В този миг обаче към него изтича Хенри Аштън.

— Мастър Рейвънсууд — завика той, — ще трябва да съпроводите Луси до замъка. Няма да мога да я придружа, чака ме Норман. Той тръгва на оглед и искам да отида с него. За нищо на света не бих останал тук. А Луси се страхува да се прибере сама, макар че няма от какво да се бои: всички бикове отдавна са избити. Вървете веднага при нея.

Когато на двете блюда на везните има еднакъв по тегло товар, достатъчно е само едно перце, за да наклони едното блюдо. „Та мога ли — каза си Рейвънсууд — да оставя младото момиче само в гората! И каква опасност ме грози, ако след толкова срещи се видя с нея за последен път. При това би било неучтиво да не и съобщя за намерението си да напусна замъка.“

Като се убеди по този начин не само в благоразумието, но и в пълната необходимост да се види още веднъж с Луси, Едгар свърна по пътеката, която водеше към съдбоносния извор, а Хенри, уверил се, че Рейвънсууд отива при сестра му, се завтече в друга посока, за да намери горския и заедно с него да се наслади на любимото си занимание. Отведнъж отхвърлил всичките си съмнения, Рейвънсууд забърза към извора и като го достигна, видя, че Луси седи самотна край развалините.

Тя седеше на един от камъните, отронили се от старата чешма, замислено загледана в кристалната вода, която искряща и бълбукаща струеше изобилно, пробивайки си път към светлината изпод сянката на мрачния свод, издигнат някога над извора от благоговейна или разкаяна ръка. Всеки податлив на суеверие човек, зърнал Луси Аштън с карираната ѝ наметка, с дългите коси, избуяли под лентите и разпилели се по раменете, навярно би решил, че това е убитата нимфа на извора. Но Рейвънсууд видя пред себе си само една прелестна девойка, която сега — а и не можеше да бъде иначе, след като бе разбрал, че тя го обича — му изглеждаше още по- пленителна. Решението да напусне замъка се стопи като восък на слънце, той бързо излезе от гората и се приближи до Луси. Тя го видя, усмихна се, но не стана от камъка.

— Вироглавият ми брат ме остави тук сама — оплака се тя, — но мисля, че няма да се бави дълго: както бързо се пали, така бързо и

угасва!

Рейвънсууд не бе способен да ѝ противоречи и премълча известието, че Хенри е отишъл на далечна разходка, като съвсем не възнамерява да се върне скоро. Едгар приседна до Луси на тревата; няколко мига и двамата мълчаха.

— Обичам това място — наруши мълчанието Луси, — бълбука нето на водата, шепота на листата, гъската трева, цветята, израсли сред развалините — то ми напомня сцена от рицарски роман. При това за този извор се говори в едно старинно предание, което много ми харесва.

— Мястото се смята за съдбоносно за моя род — отвърна Едгар — и аз не мога да не се съглася с това: тук за пръв път видях мис Аштън и тук ще трябва завинаги да се разделя с нея.

Ярката руменина, която обагри страните на Луси при първите думи на Рейвънсууд, се смени с мъртвешка бледност.

— Да се разделите! — възкликна тя. — Какво се е случило, защо така внезапно ни напускате?... Аз зная, Алис мрази... не, искам да кажа, не обича баща ми... Днес тя беше много странна и говореше някак тайнствено. Но съм убедена, че татко искрено ви е благодарен за всичко, което направихте за нас. Позволете ми да се надявам, че няма да се лишим от вашето приятелство, което постигнахме с толкова усилия.

— О, не, мис Аштън! Където и да ме изпрати съдбата, каквото и да стане с мен, аз ще остана ваш приятел, ваш искрен приятел. Но над мен тегне зла участ и съм длъжен да замина отгук, ако не искам да погубя заедно със себе си и други.

— Не заминавайте! — възкликна Луси и с присъщата си простота и сърдечност докосна полите на дрехата му, сякаш се опитваше да го задържи. — Не ни напускайте! Баща ми е влиятелен човек, той има силни приятели. Дайте му възможност на дело да ви докаже благодарността си. Зная, че вече действа за вас в Тайния съвет.

— Възможно е — отвърна гордо Рейвънсууд, — но не чрез старанията на вашия баща, мис Аштън, а само със собствени усилия искам да бъда задължен за успеха си на избраното от мен поприще. А там са ми необходими само наметало и шпага, храбро сърце и сигурна ръка.

Луси закри лице с длани и пряко воля горчиво зарида.

— Простете ми — изрече Рейвънсууд и взе ръката ѝ, която тя след кратко колебание остави в неговата, като продължаваше да закрива с другата лицето си, — простете, аз съм твърде груб, твърде недодялан за такова кротко и нежно същество като вас. Забравете мрачното видение, изникнало на пътя ви, и ми позволете да се оттегля по своя път, защото аз... след раздялата с вас не мога да очаквам по-голямо нещастие в живота си.

Луси все още плачеше, но сълзите ѝ не бяха вече толкова горестни. Колкото повече причини изтъкваше Рейвънсууд, доказвайки необходимостта веднага да замине, толкова по-ясно ставаше, че всъщност с радост би останал тук. Накрая вместо да се раздели с Луси, той и се закле във вечна любов и чу ответното признание. Всичко стана така внезапно, любовните слова прозвучаха така неочаквано, че преди Рейвънсууд да е успял да се опомни, целувката и нежната прегръдка доказаха искреността на чувствата им.

— Сега — изрече Рейвънсууд след кратко колебание — съм длъжен да говоря със сър Уилям Аштън. Той трябва да знае, че се обичаме. Не бива никой да помисли или каже, че намирайки се под неговия покрив, тайно съм похитил сърцето на дъщеря му.

— Да говорите с баща ми! — нерешително повтори Луси. — О, не, не правете това! — добави меко тя. — Почакайте да се реши съдбата ви, да заздравите положението си и да се изяснят вашите намерения. Аз зная, баща ми е благоразположен към вас и съм уверена, че ще даде съгласието си за нашия брак, но майка ми...

Луси млъкна: беше ѝ съвестно да признае, че сър Аштън не ще посмее да даде отговор, без да е взел съгласието на съпругата си.

— Вашата майка ли, моя Луси! — учуди се Рейвънсууд. — Лейди Аштън произхожда от рода Дъглас, а те дори по времето на най-големия си разцвет на драго сърце биха се сродили с моето семейство. Какво може да има майка ви против мен?

— Не искам да кажа, че ще е против... — отвърна Луси. — Но тя се отнася много ревностно към своите права. Ще каже, че на нея като майка ѝ принадлежи първата дума.

— Дори да е така — възрази Рейвънсууд — и макар разстоянието до Лондон да не е малко, може, като изпратим там писмо, след две

седмици да получим отговор. Няма да искам от лорд-пазителя незабавен отговор.

— Но може би е по-добре да се почака... да се почака няколко седмици, докато се върне лейди Аштън. Когато бъдете представен на майка ми и тя ви опознае по-отблизо, не се съмнявам, че ще одобри моя избор. Та вие изобщо не се познавате, а като имаме предвид и древната вражда между семействата ни...

Рейвънсууд изгледа Луси втренчено, сякаш искаше да вникне в душата ѝ.

— Луси — каза той, — аз наруших заради вас страшната си клетва, отказах се от плановите си за отмъщение, които носих дълго в сърцето си. Направих тази жертва заради вашата красота, преди да ви познавам. В нощта след погребението на баща ми отрязвах кичур от косата си и като го хвърлих в огъня, дадох клетва да мъстя на враговете си и да ги преследвам, докато омразата ми не ги изпепели като огън и не разпилее праха им по вятъра.

— Ужасен грях е да се дава такава клетва! — прошепна Луси и побледня.

— Да, грях е — отговори Рейвънсууд, — но би било още по-ужасен грях да се изпълни тази клетва. Заради вас се отказах от намерението си да отмъстя, макар отпърво сам да не съзнавах коя е причината да се отрека от клетвата, и като ви видях отново, разбрах каква голяма власт имате над мен.

— Защо си спомняте за това сега? Защо говорите за вашата омраза, когато току-що ми разкрихте любовта си и ме накарахте да повярвам в искреността на чувствата ви?

— За да знаете цената, която плащам за своята любов, и че имам право да разчитам на верността ви. Не твърдя, че съм принесъл в жертва пред вас честта на рода ни — последното, което ни е останало от всичко; не твърдя това и не го мисля, но не бива да се заблуждавам: хората ще ме клеймят и за едното, и за другото.

— Такава ли е вашата любов! О, колко жестоко постъпихте с мен! Но още не е късно; ако обвързването с мен уронва вашата чест, освобождавам ви от дадената дума. Ще смятаме, че нищо не сме си казали и обещали. Забравете ме. И аз ще се погрижа да ви забравя.

— Несправедлива сте към мен, Луси! Кълна се във всичките светци на небето, че сте несправедлива. Ако споменах пред вас на

каква цена съм извоювал любовта ви, то беше само за да ви докажа колко скъпа ми е тя и да скрепя нашите клетви с още по-здрава връзка. Защото трябва да знаете от какво съм се отрекъл заради правото да ви наричам моя и как ще страдам, ако ме напуснете!

— А защо трябва да ви напускам? Какво ви дава право да ме подозирате в коварство? Молбата ми да отложим обяснението с баща ми, така ли? Давам ви каквито щете клетви, Едгар. Те не са нужни, но ако могат да разсеят подозренията ви, готова съм да ви ги дам.

Рейвънсууд се кая, моли за прошка и дори падна на колене, за да изкупи своята вина. И Луси, толкова добра, колкото и простодушна, му прости обидните съмнения. Пламенният спор завърши с това, че влюбените си размениха залог за вярност — обичай, запазен и до днес сред народа: пречупиха жълтицата, от която се отказа Алис, и всеки взе по половина.

— Кълна се никога да не се разделя с този залог на любовта — каза Луси и като превърза с лента своята половина, я окачи на врата си и я прикри с носната си кърпа. — А ако вие, Едгар Рейвънсууд, поискате обратно своя дар, ще го получите. Но дотогава ще го нося на гърдите си и сърцето ми не ще принадлежи на никой друг.

Рейвънсууд също изрече тържествени уверения, скътал втората половина до сърцето си. Тогава те забелязаха, че докато са разговаряли, неусетно е изтекло доста време, а дългото им отсъствие би могло да породи недоволство и дори тревога в замъка. Станаха и тъкмо се готвеха да напуснат извора, този безмълвен свидетел на взаимните им клетви, когато изведнъж във въздуха изсвири стрела и се заби в един гарван, кацнал на сухия клон на близкия стар дъб. Птицата прелетя няколко ярда и падна в краката на Луси, като опръска с кръв роклята ѝ.

Луси изпищя, Рейвънсууд, смаян и разгневен, се огледа, за да открие стрелеца, който така неочаквано и неуместно им бе показал изкуството си. Не се наложи дълго да го чакат, той сам веднага се яви пред тях Това бе Хенри Аштън, дотичал от гората с арбалет в ръка.

— Знаех, че ще ви изплаша — разсмя се момчето, — вие така се бяхте увлекли в разговор, че нищичко не чувахте. Жалко, че птицата не ви се плъосна на главите! За какво ти говореше тъй дълго Рейвънсууд, а Луси?

— Говорех на сестра ви, че сте истински ленивец: карате ни да ви чакаме тъй дълго — отвърна вместо Луси Рейвънсууд, за да й даде време да превъзмogne смущението си.

— А защо ви е трябвало да ме чакате? Нали ви казах, че се готвя да ходя с Норман на обиколка из хейбърийския гъсталак, и ви помолих да изпратите сестра ми до замъка. Цял час сме бродили с него из гората, не пропуснахме нито една еленова следа, нито други белези, оставени от дивеча, а вие като ленив гмурец стоите на прохлада при извора с Луси.

— И така да е, мастър Хенри — прекъсна го Рейвънсууд. — Но как ще оправдаете пред мен убийството на този гарван? Известно ли ви е, че тези птици се намират под особеното покровителство на лордовете Рейвънсууд² и да убиеш някоя от тях в присъствие на човек от рода Рейвънсууд, значи да им нанесеш обида, която се наказва строго?

— И Норман казва същото. Изпращаше ме насам и когато бяхме вече на един изстрел от вас, аз забелязах птицата и казах, че не съм виждал друг път гарван да стои толкова близо до човек. А Норман ми отвърна, че това не е на добро, защото гарванът като изключим питомните птици — е най-плашлив от всички. Тогава се приближих на шейсетима ярда, прицелих се, опънах тетивата и — фют, уцелих го! Какво, не ви ли харесва този точен изстрел? При това аз почти ме съм стрелял с арбалет — най-много десет пъти, не повече.

— Прекрасен изстрел — потвърди Рейвънсууд. — От вас ще излезе отличен стрелец, ако продължите да се упражнявате.

— Така казва и Норман. Да, не съм виновен, че рядко стрелям с лък. Ако зависеше от мене, нямаше да го изпускам от ръцете си. Само че баща ми и моят Наставник и учител няма да са доволни, а и мис Луси също; цупи се, макар че може цял ден да кисне до този извор и да любезничи с някой красив млад господин. Повярвайте: двайсетина пъти съм я заварвал в такова занимание.

При тези думи момчето хвърли поглед към сестра си и забеляза, че злословието му наистина я е засегнало, макар да не разбираше защо и колко болезнено ще я рани с това.

— Е, добре, Луси, не се опечалявай толкова! Ако съм казал нещо излишно, вземам си думите обратно. Какво го интересуват мастър Рейвънсууд твоите обожатели, ако ще дори да са стотина?

Отпърво на Рейвънсууд никак не се харесаха тези приказки на брата, но като благоразумен човек той ги прие за празно дрънкане на разглезено момче, което иска да уязви сестра си и търси най-чувствителното място. Обикновено Едгар трудно се поддаваше на нови впечатления, неохотно се разделяше и със старите. Лошите шеги на Хенри посяха в душата му съмнение. Ами ако годежът му донесе само едно унижение? Ами ако, както са постъпвали с победените врагове по време на триумфалните шествия в Рим, отпърво те изложат на показ, а после те завържат за колесницата на победителя, който няма други помисли освен да задоволи безкрайното си честолюбие за сметка на победения? Безспорно Едгар нямаше никакво основание за подобни мисли и не може дори да се каже, че той поне за миг се бе отнесъл към тях сериозно. Та нима можеше той, срещнал погледа на лазурно чистите очи на Луси, да изпитва и най-малкото съмнение в искреността на чувствата ѝ? Но гордостта и бедността бяха направили сърцето на този човек недоверчиво, докато при по-щастливи обстоятелства щеше да му бъде непознато такова жалко чувство.

Когато достигнаха замъка, видяха, че самият сър Уилям Аштън, обезпокоен от прекалено дългото им отсъствие, бе излязъл да ги чака.

— Ако дъщеря ми — каза той — бе в компанията на друг човек, недоказал така блестящо готовността си да я брани от опасност, щях много да се обезпокоя. И навярно щях отдавна да пратя някой от слугите да я търси. Но щом я придружава мастър Рейвънсууд, съм сигурен, че не я заплашва нищо.

Луси понечи да започне да се оправдава, но тъй като се чувствуваше виновна, се запъна и млъкна. Рейвънсууд, в стремежа си да ѝ помогне, искаше да изтъкне някоя важна причина за закъснението, но и той се обърка като някой, който, опитвайки се да измъкне другаря си от някое тресавище, сам затъва в него. Трудно можем да допуснем, че смущението на нашите влюбени е убягнало от зорките очи на опитния юрист, който постоянно — било по навик, било по силата на професионалните си задължения — анализираше потайните кътчета на човешката душа. Но сега той предпочете нищо да не забелязва. Искаше, като обвърже Рейвънсууд, сам да остане съвсем свободен. И не помисли нито за минута, че дъщеря му може да обърка всичките му планове, като се влюби в младежа, на когото според замисъла на лорд-пазителя тя трябваше да завърти главата. „Впрочем — разсъждаваше

той, — ако Луси се увлече по Рейвънсууд, а лейди Аштън категорично се противопостави на този брак, може да се отиде с Луси до Единбург или дори до Лондон, да ѝ се подари наметка от брюкселска дантела и да ѝ се намерят пет-шест галантни ухажори. Сладките им думи бързо ще изличат от паметта ѝ образа на този, когото ще трябва да забрави.“ Такива бяха мерките, които лорд-пазителят се готвеше да предприеме в случай на неуспех и тъй като беше почти напълно сигурен в благоприятния изход на начинанието си, по-скоро поощряваше, отколкото осъждаше краткотрайната според него слабост на дъщеря си към Рейвънсууд. При това докато младите се разхождаха из парка, той бе получил писмо, с чието съдържание бързаше да запознае сега Рейвънсууд.

Сутринта на същия този ден бързоходец достави на лорд-пазителя писмо от споменатия преди известно време приятел — същия, който без да жали сили, тайно сплотяваше група патриоти под върховенството на най-страшния противник на сър Уилям, дейния и честолюбив маркиз А... Този твърде полезен приятел до голяма степен бе успял в преговорите със сър Аштън: не получи от хитрия политик благосклонен отговор, но поне бе изслушан с внимание от него. Когато съобщи за това на маркиза, онзи му отговори със старата френска поговорка: „Château qui parle et femme qui écoute, l'tin et l'autre va se rendre.“^[1] Държавен деец, който изслушва в мълчание предложение за смяна на правителството, според маркиза малко се отличава от замъка, който влиза в преговори с неприятеля, или хубавица, която изслушва мълчаливо любовните слова. И маркизът реши да ускори превземането на крепостта, наричаща се „лорд-пазител на печата“.

Затова към посланието от приятеля и съюзника на маркиз А... бе приложено и писмо от самия маркиз, в което той откровено предлагаше неофициално да гостува на лорд-пазителя в замъка Рейвънсууд. Приятелите тъкмо били поели на юг из страната и можели да се отправят към замъка отвсякъде; хановете и кръчмите били ужасни; с единия от пътниците сър Аштън бил отдавнашен приятел, а с другия, маркиза, макар и не чак толкова близък, бил достатъчно познат, за да не буди посещението му подозрения и да не даде храна за разни упреци от страна на тези, които биха желали да окачествят визитата като политическа интрига. Сър Аштън веднага отговори със съгласие, но в душата си реши да не предприема нито една крачка по-

далеч от изискванията на разума, под което разбираше личните си интереси.

Две обстоятелства бяха твърде щастливи за него: присъствието на Рейвънсууд и отсъствието на съпругата. Като използва престоя на Рейвънсууд в дома си, лорд-пазителят се надяваше да осуети всяка възможност за опасни враждебни действия от страна на младия мъж, които той би могъл да предприеме срещу него под покровителството на маркиза. От друга страна, сега, когато сър Аштън възнамеряваше да използва тактиката на протакане и бавене, Луси като стопанка на дома подхождаше за него много повече, отколкото гордата й, своенравна майка, която несъмнено щеше да се постарее да осуети политическите му планове. Зае се да уговаря Рейвънсууд да остане до пристигането на родственика му и успя без особени усилия, защото след обяснението край извора на Нимфата младежът вече не изпитваше желание веднага да напусне замъка. А Луси и Локхард получиха наставления да извършат — всеки в кръга на задълженията си — необходимите приготовления за посрещане на гостите с такъв блясък и разкош, каквито в онези времена бяха съвсем необичайни за Шотландия.

[1] Крепост, която влиза в преговори, и жена, която изслушва любовно обяснение, са твърде склонни да се предадат (фр.). — Б.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

МАРАЛ. — *Сър, почетният гост дойде. Току-що пристигна.*

ОУВЪРРИНЧ. — *Веднага го въведи и направи каквото ще ти кажа... Готова ли е музиката, както заповядах; да го приветствува?*

„Нов начин за изплащане на стари дългове“^[1]

Въпреки своето благоразумие, обширните си юридически познания и богатия житейски опит сър Уилям притежаваше някои черти на характера, които бяха по-скоро присъщи на страхливия и хитър парвеню, проправил си път в живота, отколкото на видна личност, какъвто бе сега; тези черти издаваха вродена дребнавост на ума, макар добре школуван, и плебейска същност на душата, прикривана най-грижливо. Той обичаше да се огражда с разкош, но не защото по силата на навика разкошът се бе превърнал за него в необходимост, а по-скоро затова, че за него разкошът бе все още новост. Той постоянно контролираше всички подробности около домакинството и Луси скоро забеляза как руменина на срам залива бузите на Рейвънсууд винаги, когато баща ѝ се залови в негово присъствие да обсъжда с Локхард или дори с икономката си такива дреболии, на които не е прието да се обръща внимание в знатните домове, защото се приема, че те се разбират от само себе си.

— Охотно извинявам вълненията на сър Уилям — каза една вечер Рейвънсууд, когато лорд-пазителят напусна стаята. — Посещението на маркиза е голяма чест и трябва да се цени. Но съм длъжен да призная, че тези дреболии за склада с продуктите, за месото, едва ли не за курника — са просто нетърпими. Предпочитам бедността на Улфс Краг пред богатството на замъка Рейвънсууд.

— Обаче — възрази Луси — благодарение на тези дреболии баща ми придоби владенията си.

— ... които моите предци изгубиха, защото не са обръщали внимание именно на тях — довърши вместо нея Рейвънсууд. — И така да е! Носачът винаги ще си остане носач, дори ако му сложат на раменете товар злато.

Луси въздъхна. Тя добре разбираше, че нейният любим презира маниерите и навиците на баща ѝ — нейния най-добър приятел и покровител, чиято нежна любов толкова пъти я беше утешавала, за разлика от неласкавото, пренебрежително отношение на майка ѝ към нея.

Скоро младите се убедиха, че има и други неща, за които никога не ще се разберат. В смутното време, за което става дума, религията, този най-щедър източник на тиха благодат в света, бе така зле и превратно разбирана, че нейните обреди и догмати бяха предмет на безкрайни спорове и разпри. Лорд-пазителят, който се числеше към партията на вигите, естествено бе презвитерианец по религиозни убеждения и от време на време намираще за нужно да проявява по-голяма заинтересованост към делата на своята църква, отколкото навярно чувствуваше в действителност. Децата му, разбира се, бяха откърмени със същата вяра. Както е известно, Рейвънсууд спадаше към Високата, или епископална църква. Той не пропускаше случай да изтъкне пред Луси фанатизма на религиозните ѝ съмишленици, а тя, макар да не говореше пряко за това, даваше да се разбере, че мрази свободомислието, което беше свикнала да смята за най-съществена черта на англиканската църква.

Младите се опознаваха все повече и любовта им не само не намаляваше, а ставаше по-силна, но в чувствата им се примесваше и малко горчивина. Въпреки любовта си към Рейвънсууд Луси изпитваше от него страх. Той беше с по-възвишена душа, по-горд от всички, които досега ѝ се бе случвало да среща; доста свободните си идеи защитаваше изключително разпалено. Едгар открито презираше много от принципите, в името на които Луси бе възпитана. От своя страна Рейвънсууд съзнаваше, че Луси има крайно мек, отстъпчив характер и че тя лесно се поддава — поне той така предполагаше — на въздействието на близките си. Едгар чувствуваше, че му подхожда жена с по-твърд характер, способна да върви с него ръка за ръка срещу бурите така смело, както при попътен вятър. Но все пак Луси беше много предана, много прелестна и много нежна и добра; затова колкото

и да му се искаше да вижда в нея повече твърдост и решителност, колкото и да беше недоволен понякога от нея, съзирайки прекаления ѝ страх, че след време могат да открият любовта им, той чувствуваше, че тази мекушавост, която понякога граничеше със слабост, я прави още по-скъпа за него — осланяше се на неговото покровителство и му бе поверила съдбата си в радости и скърби. С една дума чувствата му към Луси в такива мигове напълно отговаряха на изразеното с прекрасните слова на нашата безсмъртна Джоана Бейли:

*О, крехко цвете,
със коренчета тънки заловено
за твърдата скала! На мен опри се!
Обрулен съм от вихри, ала ти
обичай ме и аз ще те обичам
със вярно постоянство; нищо, че
съм недостоен за такава нежност.*

По този начин именно разликата в техните характери сякаш беше средство за заздравяване на любовта им. Ако се бяха опознали преди мига, в който обзети от порива на страстта, те се обвързаха с клетва за нерушима вярност, Луси, боейки се от Рейвънсууд, навярно нямаше да го обикне никога, а той, като приеме мекушавостта и податливостта ѝ за недостатъци, би сметнал, че тя е недостойна за вниманието му. Но те се заклеха да се обичат и сега Луси се боеше само от едно — гордият ѝ възлюбен да не се разкае, задето е дал такъв обет, а Рейвънсууд — в негово отсъствие или при възникнали препятствия покорната Луси, поддала се на уговорки и настоявания от страна на близките си, да не се отрече от думата, която бе му дала.

— Вашите опасения са напразни — каза тя веднъж, когато той, изтървал се, изказа своите съмнения. — Огледалото, което отразява на повърхността си един след друг предметите, е направено от твърд материал: стъкло или стомана; мекият восък завинаги запазва отпечатъка на докосналата се до него ръка.

— Това е поетизиране, Луси — отвърна Рейвънсууд, — а в поезията има голяма доза измислица, понякога и несъществуващи неща.

— Тогава ми позволете да се изразя с чиста проза — възрази Луси, — че макар никога да не се омъжа без съгласието на родителите си, никаква сила, никакви увещания няма да ме принудят да дам ръката си на друг, стига вие сам да не се откажете от правата си над мен.

Влюбените имаха много време за такива разговори. Хенри рядко им досаждаше със своето присъствие. Ако не беше зает с уроците си, ако не слушаше учителя си с най-голямо нежелание, той се наслаждаваше на компанията на горските или конярите, попивайки с удоволствие техните наставления. Колкото до лорд-пазителя, той прекарваше сутрините в кабинета си, като преглеждаше кореспонденцията си и обмисляше с тревога различни съобщения, постъпили от цялата страна, относно очакваните промени в политиката на Шотландия, претегляше силите на партиите, които се готвеха да вземат участие в борбата за завземане на властта. През останалата част от деня той даваше, отменяше и отново даваше нареждания във връзка с необходимите приготовления за посрещането на маркиз А..., чието пристигане бе отлагано два пъти по някакви особено важни причини.

Погълнат от тези най-различни политически и домашни задължения, сър Уилям сякаш не забелязваше, че дъщеря му и Рейвънсууд са станали неразделни. Затова пък съседите, както всички други съседи по света, осъждаха непредпазливия баща, който допуска прекалена близост между двамата млади. Лекомислието на сър Уилям Аштън можеше да се оправдае само с това, че ги бе отредил един за друг. А всъщност той само се стремеше да печели време, докато се изясни докъде се простира интересът на маркиза към делата на младия му роднина и какво всъщност би могъл да стори за Едгар. До изясняването на тези два въпроса лорд-пазителят твърдо реши с всички средства да си запази свободата на действие. Но също като повечето коварни люде горчиво се лъжеше в сметките си.

Сред хората, които най-сурово порицаваха сър Уилям Аштън, задето допуска Рейвънсууд да живее толкова дълго в дома му и да се върти постоянно около мис Луси, бяха новият леърд Гърнингтън и верният му оръженосец и компаньон в гуляите, вече известни на нашия читател като Хейстън от Бъкло и приятелят му капитан Крейгънгелт. Бъкло най-сетне наследи грамадното имение на прекалено дълголетната си леля и значителен капитал в добавка; той

веднага откупи родовото си имение (по името на което продължи да се нарича Бъкло), макар че капитан Крейгънгелт му предлагаше един много изгоден начин за влагане на парите — в проекта на някой си Лоу, много нашумял в момента — и го съветваше веднага да замине с тази цел за Париж. Но Бъкло бе извлякъл от нещастията си полезен урок и въпреки големите усилия на Крейгънгелт оставаше глух за предложенията му, без да има никакво намерение да рискува отскоро придобитата си независимост. Този, комуто се е налагало да утолява глада си с овесени питки, а жаждата си с кисело вино, заяви той, който е бил принуден да спи в потайната стая на замъка Улфс Краг, знае за цял живот да цени изобилната трапеза и мекото легло и навярно ще се постарее занапред да няма нужда от чуждо гостоприемство.

И така на първо време надеждите на Крейгънгелт да се облажи по нечестен начин от богатството на Бъкло претърпяха провал. Все пак той извлече доста изгоди от щастливата съдба на приятеля си. Бъкло, който никога не бе се отличавал с особена грижливост в избора на приятели, се привърза към Крейгънгелт; при това капитанът го развличаше — с него той можеше да се посмее на забавна шега, а в някои случаи и над самия Крейгънгелт. Капитанът беше готов, както казват шотландците „да се примири с унижението заради личната изгода“, да бъде другар на Бъкло във всякакви игри и в лова, а ако на младия наследник хрумнеше благодатната мисъл да си пийнат някоя бутилчица (което не беше рядко), капитанът с удоволствие му правеше компания, избавяйки го от тягостната участ да пие в самота. Поради тези си достойнства Крейгънгелт твърде често, почти постоянно пребиваваше в Гърнингтън.

Не можеше да се очаква нищо хубаво от тяхното сближение. Вярно е, че Бъкло добре познаваше характера на приятеля си и се отнасяше към този характер с голямо презрение, което до известна степен би отслабило лошите последици от тази дружба. Но при стеклите се обстоятелства общуването с един толкова лош човек разклати онези добри принципи, които бяха заложени у Бъкло по рождение.

Крейгънгелт не забрави с какво презрение Рейвънсууд смъкна маската му на храбър и честен човек, той мечтаеше да му отмъсти за обидата, без при това да се излага на опасност; този страхлив, но хитър и коварен негодник се старееше да разпалва у Бъкло неприязън към

доскорошния му приятел. Не пропускаше случай да напомни на Бъкло как Рейвънсууд отказа да приеме поканата му за дуел и всякак се опитваше да убеди покровителя си в това, че е засегната честта му и че е необходимо да се иска удовлетворение от Рейвънсууд, докато накрая Бъкло най-решително му заповяда да мълчи.

— Съгласен съм — му каза той, — че Рейвънсууд не постъпи с мен като джентълмен. Той нямаше право да се задоволява със словесен отговор в момент, когато му искам удовлетворение. Но той веднъж ми пощади живота и сега сме квит. Ако ме засегне още веднъж, ще открива нова сметка в отношенията ни и тогава негова милост ще трябва да се пази!

— И още как! — подкрепи го Крейгънгелт. — Залагам две кварта вино, Бъкло, че ако се поупражняваш, ще го повалиш още преди третата атака.

— Ти или нищо не разбираш от тази работа, Крейгънгелт, или никога не си виждал как той си служи с шпагата.

— Аз ли нищо не разбирам? Ти ми се присмиваш, Бъкло! Признавам, че не съм виждал как си служи с шпагата прехваленият ти Рейвънсууд, но аз, тъкмо става дума, ще ти кажа, че съм учил в училището на мосю Сагун, първия *maitre d'armes* в Париж; и при сеньор Поко във Флоренция, и при майнхер Дурхьосен във Виена! И съм виждал как те владеят шпагата!

— Не съм убеден, че наистина си учил там. Учил ли си изобщо? Но дори да си учил, какво от това?

— Това, че проклет да съм, Бъкло, ако някога съм виждал французин, италианец или холандец да бъде и наполовина толкова добър с шпагата, колкото си ти!

— Пак лъжеш, Крейги; но аз наистина мога да се похваля с уменията да си служа както трябва с рапира, шпага, сабя или меч. А какво друго може да се желае от един джентълмен?

— Тогава деветдесет и девет от сто шотландци не знаят и половината от това, което знаеш ти. Научили няколко хватки, те смятат, че владеят до съвършенство благородното изкуство на фехтовката. Веднъж в Руан през хиляда шестстотин деветдесет и пета година отивах на опера заедно с шевалие Дьо Шапон и там попаднахме на трима умници англичани...

— Дълга ли е историята, която смяташ да ми разкажеш? — безцеремонно го прекъсна Бъкло.

— Както ти пожелаеш, така ще я разкажа — раболепно отговори храненикът на Бъкло. — Ние двамата бързо се разправихме с тях.

— Тогава разказвай по-накратко. А каква е тази история — весела или сериозна?

— Дяволски сериозна; уверявам те, в това се убедиха и онези англичани; защото ние с Шапон...

— Щом е така, хич не я разказвай! По-добре ми налей пълна чаша бордо от запасите на моята пра-леля, мир на праха ѝ, и както казват добрите шотландци: „Skioch doch na skiaill“.

— Точно туй твърдеше и старият сър Евън Дху, когато воювахме заедно с него през хиляда шестстотин осемдесет и девета година: „Крейгънгелт — казваше ми той, — вие сте храбър войник, но имате един недостатък...“

— Е, ако те е познавал по-добре, щеше да знае, че твоите недостатъци са най-малко двайсет. Но по дяволите всички твои истории. Вдигай тоста си, човече!

Крейгънгелт стана, отиде на пръсти до вратата, надникна и като се убеди, че няма жива душа наоколо, грижливо я затвори; после се върна до масата, нахлупи накриво износената си шапка, украсена със златен ширит, и като взе в една ръка чашата, а другата долепи до ефеса на кортика си, провъзгласи:

— За здравето на нашия крал, който е от другата страна на морето!

— Чуй, капитан Крейгънгелт! — възкликна Бъкло. — Нямам намерение да ти излагам възгледите си по този повод; твърде високо ценя паметта на достойната ми пралеля лейди Гърнингтън, за да пожертвувам земите и доходите ѝ за заговор срещу законните власти. Когато крал Джеймс пристигне в Единбург начело на трийсетхилядна войска, тогава ще ти съобщя какво мисля за правата му върху престола. Но не съм чак такъв глупак, та да си пъхам сам главата в торбата и да рискувам състоянието си. Така че, ако изпитваш удоволствие да се попишаш за оръжието и да вдигаш чаша, изричайки бунтарски тостове, потърси си друго място и друг приятел.

— Е, е — подхвана примирително Крейгънгелт, — тогава ти ще кажеш тоста и какъвто и да е той няма да ми попречи да изпия и

бездънна бъчва с тебе, обещавам!

— Тостът ми ще го заслужи, любезни — заяви Бъкло. — За здравето на мис Луси Аштън! Какво ще кажеш, а?

— Съгласен съм! — възкликна капитанът и вдигна чаша. — Най-хубавото момиче в цял Лотиан. И много жалко, че този стар, хитър, окаян виг, баща ѝ, я тика в ръцете на един нищо и никакъв честолюбец и бедняк, мастър Рейвънсууд.

— Хм, още не се знае — отбеляза Бъкло с такъв тон, че въпреки привидното му равнодушие Крейгънгелт му хвърли поглед, изпълнен с любопитство: капитанът очевидно се надяваше да спечели доверието на покровителя си и научил тайната му, по този начин да му стане необходим — струваше ли си да се задоволява с ролята на храненик, когото едва понасят, щом с хитрост и умение можеш да си спечелиш правото на постоянна благосклонност от страна на своя покровител.

— Пък мене ми се чинеше, че работата вече е опечена — изрече той след кратка пауза. — Те са все заедно и в цялата околност от Ламерло до Трапрейн се говори само за тяхната сватба.

— Нека си дрънкат. По-добре знам от тях. И тъй, за здравето на мис Луси Аштън!

— И на коляно бих пил наздравица за нея, ако зная, че ще ѝ стигне кураж да натрие носа на този проклет син на испански гранд!

— Да му натрие носа? — повтори строго Бъкло. — Моля те, Крейгънгелт, да не употребяваш повече такива изрази, когато говориш за мис Аштън.

— Как! Нима съм казал такова нещо? „Да го зареже“, скъпи мой, кълна се, „да го зареже“ исках да кажа — заувърта Крейгънгелт. — Надявам се, че тя ще го изхвърли като ненужна карта в пикета и ще го замени с поп купа. Ти знаеш кой е той. И все пак...

— Какво „все пак“?

— Ами все пак знам със сигурност, че те се разхождат по цели часове сами из полята и горите.

— Това са странните приумици на нейния баща: май напоследък съвсем е изкуфял. Е, нищо; Луси лесно ще забрави тези глупости, които успяха да ѝ натъпчат в главата. А сега налей още вино, капитане, защото ей сега ще те зарадвам: ще споделя с теб една тайна, ще те посветя в заговор. За приятеля ти се плетат мрежи — само че най-обикновени.

— За сватба ли става дума? — възкликна Крейгънгелт и на лицето му се изписа крайно огорчение: боеше се, че тази женитба ще направи положението му в Гърнингтън крайно нестабилно и на благоденствието му ще дойде краят, за разлика от днешните щастливи дни, в които приятелят му още е ерген.

— Да, приятелю, за сватба! Но защо при тези мои думи ти, доблестният воин, изведнъж помръкна? Къде изчезна руменината от бузките ти? За теб на тази маса винаги ще има място, а на масата чиния, до нея — чаша, и те ще бъдат препълнени дори когато срещу тебе се опълчат всички фусти в Лотиан... Е-е, какво оклюма?... Друг може, но аз никога не ще се оставя да ме водят за носа!

— Всички така приказват — въздъхна Крейгънгелт, — скъпите ми приятели — също; ама дявол го взел, не знам защо жените изстиват към мен още преди края на медения месец.

— Но устискаш ли разположението им до края на медения месец, може после да изкараш и пенсия като съпруг.

— Не съм успявал — унило отговори смелият капитан. — Какви големи приятели бяхме с леърд Касъл-Къди — направо неразделни бяхме: яздех конете му, взимах на заем пари за него и от него, обучавах соколите му, съветвах го как по-изгодно да сключва облозите си, а когато той намисли да се жени, сватосах го за Кейти Глег, в която вярвах толкова, доколкото изобщо някой мъж би могъл да вярва в някоя жена. И какво стана? Не минаха и две седмици от сватбата и тя направо ме изрита от къщата си.

— Така ли! — разсмя се Бъкло. — Бъди спокоен, аз никак не приличам на Касъл-Къди, а Луси — на твоята Кейти Глег. Впрочем харесва ли ти това или не, аз няма да се откажа от намерението си. Сега ме интересува друго: искаш ли да ми помогнеш в тази работа?

— Да ти помогна! — възкликна Крейгънгелт. — За тебе, дай-добрия от всички, най-скъпия ми приятел, съм готов бос да обиколя земята! Кажи ми само: какво, къде, кога и как да се направи исканото и готово — за мене няма нищо невъзможно, щом ти си го поискал!

— Тогава пригответи се да изминеш двеста мили заради мене; не пеша, разбира се, а с кон.

— И хиляда ще измина! Това е дребна работа! Нищо не ми коства! Ей сега ще заповядам да оседлаят коня.

— Почакай, Крейгънгелт. Първо ме изслушай къде и защо ще трябва да отидеш. Аз май съм ти казал, че имам в Нортъмбърланд една роднина на име лейди Бленкънсоп. По времето когато бях бедняк, имах нещастieto да бъда лишен от старото приятелство с нея, изгубих нейното разположение. Но откак щастieto и сполуката отново са на моя страна, тази най-скъпа за мен лейди любезно обърна към мене своя лик.

— Дявол да ги вземе всички тези лицемерни блудници! — възкликна капитанът с трагичен тон. — Но за разлика от тях Джон Крейгънгелт е истински приятел, в щастие и в беда, в бедност и в охолство; и ти добре го знаеш, Бъкло!

— Не съм забравил нищо, Крейгънгелт. Бих ли могъл! Прекрасно помня, че когато бях изпаднал в крайна, нужда, ти се опитваше измамно да ме завербуваш да служа на френския крал или на претендента за нашия престол; освен това като си разузнал — и то, разбира се, ти е било известно, — че моята пралеля Гърнингтън вече мирише на тамян, веднага щедро ми зае няколко жълтици. Е, не се мръщи така, Крейгънгелт; не се съмнявам, че макар по своему ти ме обичаш, а аз сам съм си виновен, задето сега няма с кого другиго да се посъветвам. Но да се върнем на лейди Бленкънсоп; сигурно знаеш, че тя е близка приятелка с херцогиня Сара.

— Виж ти! Дружи със Сал Дженингс! Бива си я твоята роднина!...

— Млъкни и си запази за друг път твоите торийски глупости! — прекъсна излиянията му Бъкло. — Същата тази моя роднина се запознала у херцогиня Марлборо с лейди Аштън, съпругата на лорд-пазителя, или по-точно казано с лейди-пазителката на лорд-пазителя. На връщане от Лондон лейди Аштън удостоила с посещение лейди Бленкънсоп и в момента гостува в замъка и на брега на Уансбек. И тъй като тези високопоставени дами не са свикнали да се съобразяват с мнението на мъжете си по семейните въпроси, хрумнало им, без да уведомяват сър Уилям Аштън, да обсъдят един евентуален брак между Луси Аштън и моя милост. Лейди Аштън била самозван представител на дъщеря си и мъжа си, а лелка Бленкънсол, също самозвана, представлявала мен. Какво бе учудването ми, Крейгънгелт, когато най-неочаквано ми съобщиха, че брачният договор, който засяга донякъде и мен, почти е сключен, без да съм дал съгласие за него!

— Хитро! Макар че не е съвсем по правилата на играта — отбеляза верният приятел. — И какво отговори ти?

— В първия миг реших да пратя по дяволите и договора, и дъртите сватовници, забъркали тази история! Но после се разсмях и като поразмислих, дойдох до заключението, че ми се предлага изгодна и напълно подходяща партия.

— Доколкото си спомням, ти май само веднъж си виждал невестата си... при това е маска. Сам си ми го казвал.

— Какво от това? Тя тогава много ми хареса. Няма да забравя как се отнесе Рейвънсууд с мене... изгони ме от замъка и ме изпрати да се храня с лакеите, защото той, разбираш ли, бе приел в бедняшката си дупка лорд-пазителя на печата и дъщеря му. Проклет да съм, ако не му върна за тази обида. По-хубава шега ще му скроя.

— Така и трябва! Юнак си ти, Бъкло — светна Крейгънгелт, като видя, че работата взема приятна за него насока. — Ако му грабнеш тази хубавица, той ще пукне от яд!

— Едва ли — усмихна се ехидно Бъкло. — Сърцето му е подчинено на разума и е закалено с философия — наука, от която ние с тебе, Крейгънгелт, слава богу, нищо не разбираме. Но аз ще ударя гордостта му, а повече не ми и трябва.

— Чакай! — възкликна капитанът. — Сега разбираш защо той така обидно те отпрати от полусъборената си кула. Мислиш, че се е срамувал от твоята компания? Нищо подобно! Страхувал се е от съперничество с тебе.

— Така ли мислиш, Крейги? Не, дявол да го вземе! Много по-хубав е от мен!

— Кой... той ли? — възмути се храненикът. — Та той е черен като котлена верига в комин. Ръстът му, признавам, е добър; според мен обаче е по-добре мъжът да е със среден ръст, но по-едър и по-светъл в лицето.

— Голям проклетник си ти, Крейгънгелт — отвърна му Бъкло, — ама и мене си ме бива: слушам ли те, слушам! Ако бях с гърбица, ти и тогава щеше да твърдиш, че гърбицата е най-доброто украшение на човека. Е, колкото до Рейвънсууд... Той тогава не си разчисти сметките с мен, сега аз няма да се разправам с него, но ако ми се удаде да му отнема Луси Аштън, ще му я отнема!

— Да му я вземеш? Няма съмнение, ще му я вземеш ти, царю на козовете! Вадиш му квинта козове, играеш му все пики до края, правиш го капо и край! Всичките ръце са твои.

— Спри картаджийското си красноречие, любезни Крейги — прекъсна го приятелят му. — Нещата са стигнали дотам, че аз във всеки случай приех предложението на роднината си, уговорихме зестрата, наследствения дял за вдовицата, ако умра, и другите неща. Всичко ще бъде окончателно решено, като се завърне в дома си лейди Аштън. Известно е, че тя напълно се разпорежда и с дъщеря си, и със сина си. А засега високопочитаемите дами молят да им изпратя доверено лице с необходимите документи.

— Кълна се в това вино, че заради теб съм готов да отида накрай света! До самите стени на Йерихон! До престола на самия презвитер Йоан!

— Вярвам ти, Крейги, че няма да откажеш да ми помогнеш в моите дела, особено когато ще разчиташ да уредиш покрай това и своите. Естествено пакета бих могъл да пратя и по друг човек, но в тази работа имам нещо по-специално за теб. Постарай се в разговора с лейди Аштън уж неволно да споменеш, че Рейвънсууд е гост на лордпазителя и постоянно е с Луси. Можеш да й кажеш и това, че всички наоколо шушукат за предстоящото посещение на маркиз А..., когото очакват, за да обявят годеща на дъщеря ѝ с Рейвънсууд. Много важно е да знаеш как ще се отнесе към техните кроежи лейди Аштън. Защото, дявол да го вземе, не искам да се залавям с тази работа, ако Рейвънсууд ме изпревари: той и без това има повече шансове.

— Какво говориш, та мис Аштън не е глупачка... Убеден съм, че е много умна, и хайде да прием още по едно за нейно здраве! Да имах време, щях да пресуша цяла купа, превил коляно, а намери ли се негодник, който да откаже да подкрепи тоста ми, ще го изкормя като кокошка!

— Не споменавай за изкормване, Крейгънгелт, нали отиваш в обществото на знатни дами — посъветва го Бъкло. — Изобщо трябва да подбиращ думите си и да не споменаваш дявола всяка минута. Все пак щети подготвя, като им пиша, че си човек грубоват и недоद्याн.

— Да, да — закима Крейгънгелт, — прост, грубоват, но честен и искрен воин.

— Позволи ми да се съмнявам в честността и воинските ти качества, приятелю! Но какъвто и да си, в момента си ми нужен: трябва да пришпорим действията на лейди Аштън.

— Бъди спокоен! — възкликна капитанът. — Така ще я пришпоря, че ще хукне насам с все сила, като крава с навирена опашка, подгонена от щръклици!

— И друго, Крейги — продължи Бъкло. — Ботушите ти и костюмът са подходящи за всяка кръчма, но в приемната на видни дами не бива да се влиза с такова облекло. Моля те, погрижи се да смениш дрехите си с по-прилични, ето ти пари за случая.

— Ама ти, Бъкло... направо ме обиждаш с тия думи, кълна се в честта си. Впрочем — добави Крейгънгелт, като пускаше парите в джоба си, — щом така си решил... добре... подчинявам се.

— Тогава мятай се на коня и тръгвай на път веднага щом са ти готови дрехите. Можеш да вземеш врания жребец с рязаните уши, подарявам ти го, чуваш ли?

— Пия за успешното изпълнение на моята мисия! — изрече доволен пратеникът и наведнъж изля в гърлото си чашата.

— Благодаря ти, Крейги. Сипи и на мен. Няма от какво да се боиш. Освен ако бащата и дъщерята намислят да се заинатят. Но казват, че лейди Аштън ги върти на пръста си. Да, внимавай да не я засегнеш с някоя не намясто изречена възхвала на якобитите.

— Разбирам, нали е привърженичка на вигите и приятелка на Сал Марлборо! Е, не съм чак толкова фанатик и когато трябва, мога да служа под всяко знаме. Воювах в армията на Джон Чърчил не по-зле, отколкото във войската на нашия Дънди или на херцог Берик.

— Да, тук вече наистина ти вярвам, Крейги — рече стопанинът. — Нали няма да откажеш да слезеш в избата и да донесеш бутилка бургундско от хиляда шестстотин седемдесет и осма година? Намира се в четвъртата клетка, като завиеш вдясно. И ако ти се пийва повече, донеси тук пет-шест парчета. Ще си направим хубаво гуляйче тази нощ!

[1] Пиеца от Ф. Масинджър. — Б.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА

*Видяха веселяци във зелено,
коне и екипаж.*

„Херцог срещу херцог“^[1]

Веднага щом си осигури новите дрехи, Крейгънгелт потегли да изпълни възложената му задача. Той усърдно препускаше, бързо завърши пътешествието си и ловко уреди делата на своя покровител, като напълно оправда доверието му. Бидейки пълномощник на мистър Хейстън Бъкло, пратеникът бе приет много любезно от двете дами, защото предварително добре разположени към непознатия, те, както често се случва, намираха поне на първо време достойнства в недостатъците му и съвършенство в пороците. Макар лейди Аштън и лейди Бленкънсоп да бяха свикнали само с добро общество, те непременно искаха да открият в лицето на приятеля на мистър Хейстън един любезен, добре възпитан господин и напълно успяха в това. Крейгънгелт наистина беше безупречно облечен, което, разбира се, имаше голямо значение. При това благородните дами отдаваха нахалния му тон на честно воинско простодушие, самохвалството му — на смелост, а дързостта му — на проява на остроумие. Но за да не ни обвини читателят, че нарушаваме правдоподобността, както и за да оправдаем двете високопочитаеми дами, смятаме за свой дълг да добавим, че тяхната трезва преценка бе по това време малко притъпена, а благосклонността, напротив, изострена, тъй като по щастлива случайност Крейгънгелт се яви точно в момента, когато им липсваше трети човек за партия тредрил, в която игра, както и във всички останали, нашият храбър капитан било с умение, било със сполука, минаваше за ненадминат.

Убедил се в благосклонността на домакинята и високопоставената ѝ гостенка, Крейгънгелт се залови да използва

това за доброто на покровителя си. Задачата не беше трудна, защото лейди Аштън се отнасяше крайно доброжелателно към този брак, предложен от лейди Бленкънсоп отчасти от добри чувства към нейния роднина, отчасти от любов към сватосването. Според лейди Аштън кандидатът напълно подходеше за „ламермурската ѝ овчарка“, още повече че той, както се твърдеше, вече се бил отърсил от своите блудства. Този брак осигуряваше на Луси прекрасно състояние и достоен провинциален благородник за съпруг. Лейди Аштън смяташе, че в този случай съдбините на дъщеря ѝ ще бъдат осигурени по най-приличен начин. При това наследил имението Гърнингтън, Бъкло придоби и значително политическо влияние в съседното графство, където бяха родовите земи на семейство Дъглас, и лейди Аштън отдавна таеше мечтата първородният ѝ син Шолто да бъде избран за член на английския парламент от това графство; амбициозната майка веднага съобрази, че сродяването с Бъкло ще помогне да се осъществи заветната ѝ мечта.

Крейгънгелт съвсем не страдаше от липса на проникателност и в миг разбра накъде клонят желанията на лейди Аштън, след което незабавно предприе атака в нужната посока.

— Бъкло, то се знае, и сам би могъл да издигне кандидатурата си за парламента — забеляза той уж мимоходом, — успехът му е сигурен... Не се съмнявам, че ще успее. Сред избирателите си той има двама първи братовчеди, шестима по-далечни близки, собственият му управител и камериерът му — те ще гласуват така, както им заръча. Пък и другите — кой от симпатия, кой от страх, ще дадат гласовете си за Гърнингтън. Само че Бъкло толкова е заинтересуван да се тика в първите редове, колкото на мене да играя на черен петър. Жалко, че няма кой да му помогне с добър съвет, да му подсказва как най-добре да употреби влиянието си.

Лейди Аштън внимателно и благосклонно изслуша думите на капитана и тайно реши да поеме грижата за обезпечаване на политическото влияние на бъдещия зет, като насочи работата в полза на първородния си син Шолто, а също и на други заинтересовани лица.

Убедил се, че нейна светлост достатъчно се е распалила, капитанът реши, както се изрази Бъкло, да я пришпори. Съобщи ѝ как стоят нещата в замъка Рейвънсууд и като спомена за продължителното пребиваване там на наследника със същото име, ѝ предаде всички

слухове, които съседите разпространяваха по този повод — въпреки че той, Крейгънгелт, съвсем не им придавал особено значение, за което свидетелствуваше спокойният му тон. Силно поруменелите бузи на лейди Аштън, треперещият глас и гневно блесналите очи веднага подсказаха на Крейгънгелт, че неговата събеседница е сериозно обезпокоена и ударът му е попаднал в целта. От известно време съпругът ѝ пишеше по-рядко и не толкова подробно, както би желала тя. Лейди Аштън бе в пълна неизвестност относно всички по-съществени събития, случили се напоследък: нищо не ѝ бяха съобщили пито за гостуването на лорд-пазителя в кулата Улфс Краг, нито за присъствието на Рейвънсууд в тяхното имение — гостуване, обградено с внимание и сърдечност. Сега тя научи за всичко това случайно, от непознат. Според представите ѝ такава потайност бе равносилна на измяна, едва ли не на бунт срещу властта ѝ на съпруга и в душата см лейди Аштън се закле да се разправи с лорд-пазителя като с непокорен васал, замислил бунт против своя сюзерен. Негодуванието и се подклаждаше още по-силно от факта, че трябваше да крие чувствата си пред лейди Бленкънсоп и капитана — тоест от роднината и от най-близкия приятел на Бъкло, сродяването с когото сега бе за нея тройно пожелано, защото, както бе разгневена, и се струваше, че мъжът ѝ от политически съображения или от страх може да предпочете Рейвънсууд пред нейното протеже.

Капитанът беше достатъчно опитен стратег: той веднага установи, че фитилът на бомбата вече гори и затова никак не се учуди, когато още същия ден лейди Аштън обяви решението си да прекрати престоя у лейди Бленкънсоп: с пукването на зората тя ще отпътува за Шотландия колкото може по-бързо при тогавашното състояние на пътищата и бавните превозни средства.

Клетият лорд-пазител! Той съвсем не подозираше каква страшна буря лети към него по пътищата на Шотландия със старовремска карета, запретната с шест коня! Изцяло погълнат от предстоящото посещение на маркиз А..., той също като дон Гайферос бе „забравил за хубавата си жена“. Най-сетне донесоха дългоочакваната вест, че високопочитаемият благородник пристига — в един часа следобед същия ден — да удостои с посещението си неговия замък. Това бе време малко късно за обяд. В замъка настана невъобразима суматоха. Сър Уилям мина по всички стаи, слезе в мазето, където се посъветва с

виночерпеца, и дори дръзна да надникне в кухнята, рискувайки да влезе в *denude* с готвача, който, бидейки много важна личност, не търпеше дори заповедите на лейди Аштън. Убедил се накрая, че приготовленията за приемане на високия гост са в пълен ход, сър Уилям заедно с Рейвънсууд и Луси се изкачиха на терасата на замъка, откъдето се откриваше изглед към околността, за да не пропусне дори първите признаци, възвестяващи приближаването на маркиза. Терасата, разположена до една солидна защитна стена с бойници, опасваше фасадата на височината на втория етаж; посетителите можеха да се озоват на двора само през входната врата, чийто покрив бе свързан с терасата чрез широка, полегата стълба. Това съоръжение придаваше на замъка по-скоро вид на богата вила, отколкото на добре защитена крепост — очевидно бе строен по време, когато лордовете Рейвънсууд, макар да не са пренебрегвали възможността от нападение, са били вече твърдо убедени в мощта и пълната си безопасност.

Терасата предлагаше чудесен изглед към околността и — което беше особено важно при сегашните обстоятелства — към два пътя, единият от които идваше от изток, а другият от запад. Спускайки се от две страни по едно планинско било, което се издигаше в далечината, тези пътища постепенно се доближаваха и малко пред вратите на замъка се съединяваха. Погледите на тримата бяха устремени на запад, откъдето щяха да се появяват признаците за пристигането на маркиза: лорд-пазителят гледаше към пътя с чувство на вълнение и безпокойство, дъщерята не откъсваше очи от пътя поради обичта към баща си, а Рейвънсууд — от любов към дъщерята, въпреки че поведението на сър Аштън пораждаше в душата му потисната досада.

Не чакаха дълго. Отпърво начело на кортежа се появиха двама бързоходци, облечени в бяло, с черни жокейски шапки и дълги жезли в ръка. Те препускаха пред каретата и съпровождащите конници, умело спазвайки определеното от етикецията разстояние. Бързите копита, плавно полюшващите се тела и също тъй плавно повдигащите се гърди на тези прекрасни, бързи коне сякаш отправяха предизвикателство към всяка мудност и умора. В старинните пиеси често се говори за бързите коне (тук ще спомена само „Светът се е побъркал, господа“ от Мидълтън), а и по-възрастните в Шотландия навярно още помият времената, когато бързоходните коне са били необходима принадлежност към свитата на пътуващия висш аристократ. След тези

блестящи метеори, понесли се с такава скорост, сякаш самият архангел-душевадец ги гони по петите, изникна облак прах, вдигнат от копитата на конния кортеж, който ограждаше отпред, отзад и отстрани екипажа на маркиза.

По онова време привилегиите на аристокрацията не бяха празна буква. Множеството ливрейни лакеи, разкошното шествие, внушителният вид на въоръжената свита, сякаш готова за война — всичко това издигаше аристократа от върхушката на недостигаема висота в сравнение с обикновения леърд, който пътуваше придружаван от един, в редки случаи от двама слуги; колкото до търговците и другите представители на търговското съсловие, за тях не може и да се говори: все едно да се опитват да се мерят с пищността на кралските кортежи. Сега всичко се е променило; дори самият аз, Питър Патисън, като тръгнах наскоро за Единбург, имах честта да седя в дилижанса, както се казва, рамо до рамо с един английски пер. А в старо време беше съвсем другояче и маркизът, когото бяха очаквали така дълго в замъка, сега приближаваше с цялата тържественост и разкош, с които се обграждаше някогашната аристокрация. Сър Уилям бе така погълнат от разкрилата се пред погледа му картина и така се вълнуваше слугите му да не допуснат някоя грешка в церемониала на тържественото посрещане, че дори не чу възклицанията на сина си:

— Вижте, от другата страна се приближава още една карета с шест коня. Нима и тя е на маркиза?

Едва след тези думи момчето, дръпнало баща си за ръкава, го застави да се обърне.

*Обърна поглед и тогаз видя
ужасна гледка.*

Не можеше да има никакво съмнение: друга карета с шест коня, придружавана от четирима лакеи, се носеше с всички сила по източния път; трудно можеше да се определи кой от двата екипажа, които приближаваха замъка от различни посоки, пръв ще пристигне до вратите. Единият екипаж бе зелен, другият — син, и никога зелените и сините колесници не са възбуждали такова вълнение по арените на Рим или Константинопол, каквото тази гледка породи в душата на

лорд-пазителя. Кой не си спомня какъв ужас бе обзел Гумирация блудник, когато приятелят му, в стремежа си да излекува нещастника от натрапчивата идея — блудникът твърдял, че в съдбовния за него час ще го споходи призрак, — се престорил на призрак и се явил до леглото на болния. „Mon Dieu — възкликнал грешникът, издъхвайки, — il y en a deux!“ С не по-малък трепет лорд-пазителят се взираше сега в удвоилата се карета: в главата му царяха най-лоши предчувствия. Защото в онази епоха на най-строга етикеция никой съсед не би се осмелил да се яви така безцеремонно. Разумът подсказваше на лорд-пазителя, че това може да бъде само лейди Аштън. Треперейки от страх, той предугаждаше причината за толкова внезапното и неочаквано завръщане. Разбираше, че е „заловен на местопрестъплението“. Компанията, в която сега ще го завари жена му, никак няма да ѝ хареса. Единствената надежда, която оставаше на сър Аштън, бе да разчита на присъщото за лейди Аштън чувство за приличие; само то би могло да я възпре да направи публичен скандал. Беше така объркан и изплашен, че съвсем забрави за церемониала, който бе замислил във връзка с пристигането на маркиза.

Страхът скова не само него. Луси, бледа като платно, стоеше до Рейвънсууд и кършеше ръце от отчаяние:

— Това е тя! Пристига майка ми!

— Дори така да е — тихо се отзова Рейвънсууд. — Не си заслужава голямата тревога. Аз мисля, че завръщането на стопанката на този дом след толкова дълго отсъствие би трябвало да буди сред близките ѝ други чувства, не смущение и страх.

— Вие не познавате лейди Аштън — отвърна Луси с пресекващ от ужас глас. — Какво ще каже, като ви види тук?

— Да, аз наистина доста дълго съм престоил в замъка ви, щом присъствието ми може да се стори осъдително на лейди Аштън — изрече Рейвънсууд с нотка на високомерие. — Мила Луси — добави той нежно и успокояващо, — вие сте като малко дете, страхувате се от лейди Аштън. Тя е от добро семейство, дама от висшето общество, жена, която познава отлично света и задълженията си по отношение на своя мъж и неговите гости.

Луси мълчаливо поклати глава в знак на несъгласие и изведнъж, сякаш майка ѝ, която бе още на половин миля от замъка, можеше да я види и да осъди поведението ѝ, бързо се отдръпна от Рейвънсууд;

после хвана брат си под ръка и го поведе към един далечен край на терасата. Лорд-пазителят побърза да слезе долу, при портала, забравил да покани със себе си и Рейвънсууд, така че Рейвънсууд остана сам, изоставен и така да се каже, отритнат от господарите на замъка.

Подобно отношение не можеше да се хареса на младия човек, толкова горд, колкото и беден. Рейвънсууд беше се надявал, че като се откаже от стародавната вражда и приеме поканата на сър Уилям Аштън, с това ще му окаже чест и ще бъде в пълното си право да разчита на почтително отношение към себе си.

„Мога да извиня Луси — мислеше си той, — тя е още твърде млада, свенлива е и се чувства виновна, задето се е сгодила за мен без съгласието на майка си. И все пак би трябвало да помни на кого е дала дума и да не ме принуждава да мисля, че се срамува от избора си. Що се отнася до лорд-пазителя, той, като видя каретата на лейди Аштън, съвсем се обърка, дори лицето му се измени. Ще видим как ще свърши всичко това: ако разбере, че съм излишен тук, веднага ще си замина.“

Погълнат от тези мисли, Едгар слезе от терасата и мина в конюшнията, където нареди да оседлаят коня му, та в случай на необходимост веднага да напусне замъка.

В същото време кочияшите на двете карети, чието приближаване бе предизвикало такъв смут в замъка, най-сетне взаимно се забелязаха и съобразиха, че слизайки от склона по различни пътища, те се стремят към обща цел — централната алея на парка. Лейди Аштън, която възнамеряваше да се обясни с мъжа си преди пристигането на другите гости, които и да са, заповяда да препуснат колкото може побързо. Видял, че колегата, му размахва яростно камшика, кочияшът на маркиза, не желаейки да накърнява достойнството си и честта на своя господар, реши като истински представител на своя бранш във всички времена и за всички народи да не отстъпва палмата на първенството. За ужас на лорд-пазителя съперничеството между кочияшите — които, хвърляйки си гневни погледи и бясно размахвайки камшици, се носеха по стръмнината с нарастваща скорост — съкращаваше и без това вече нищожния брой минути за размисъл.

Единственото, което можеше да спаси сър Аштън, би било каретите да се сблъскат и тогава или жена му, или маркизът ще си счупят врата. Не се наемаме да твърдим, че сър Аштън непременно

желаеше това, но ако такава нещастие се случеше, той, можем да очакваме, нямаше за дълго да остане безутешен. Ала съдбата бе решила друго. Макар лейди Аштън да не се боеше от никого и от нищо, тя все пак разбра в какво смешно положение се поставя, като се стреми да изпревари знатния гост пред вратите на собствения си замък, затова щом приближиха алеята, нареди да позадържат конете и пусна чуждия екипаж да мине напред. Кочияшът изпълни на драго сърце указанието ѝ, дошло тъкмо навреме, за да спаси честта му, тъй като конете на маркиза бяха по-добри или поне по-свежи от неговите. Така че той намали хода и зелената карета с целия си ескорт като вихър навлезе първа в алеята. Но веднага щом облеченият в ливрея със златни ширити кочияш на маркиза се убеди, че нему е предоставено *pas d'avance*, той също възприе по-бавен ход и неговата карета, придружена от многобройна свита, тържествено продължи към замъка по оградената с брястове алея. Каретата на лейди Аштън бавно я следваше отблизо.

Потиснал страха и смущението си, сър Уилям Аштън заедно с по-малкия си син и дъщеря си очакваше госта до вратите, които водеха към вътрешния двор на замъка; малко по-далеч стояха многобройните му слуги от всички рангове, едни в ливреи, други с обикновено облекло. По времето, което описваме тук, шотландските аристократи и земевладелци са били заобиколени от многобройна прислуга; трудът струвал евтино в страната, където работната ръка надхвърляла многократно възможността да бъде оползотворена.

Добре школуваните хора като лорд-пазителя прекрасно се владеят и умеят да се показват невъзмутими дори при най-неблагоприятно стечение на обстоятелствата. Затова, когато маркизът слезе от каретата си, сър Аштън го посрещна с превъзходна учтивост и като го въведе в голямата зала, изрази надеждата, че гостът е останал доволен от пътуването. Маркизът бе висок и с добро телосложение; в умните му, проницателни очи блестяха честолюбиви пламъчета, заменили живия младежки вид: лицето имаше смел и горд израз, посмекчен от присъщата предпазливост и желание да спечели известност, напълно естествен стремеж за водача на политическа партия. Той учтиво отговаряше на любезните въпроси на домакиня, който с всичката подобаваща церемония поведе госта си към мис Аштън. И тогава лорд-пазителят осъзна с какво всъщност са заети

мислите му: като представяше дъщеря си на маркиза, той я нарече „моята съпруга, лейди Аштън“.

Луси поруменя; маркизът не можа да скрие почудата си при вида на толкова млада господарка на дома, а лорд-пазителят, надвил смущението си, се зае да обяснява причината за тази странна грешка:

— Простете, милорд, исках да кажа „дъщеря ми — мис Аштън“. Причината е в това, че екипажът на лейди Аштън току-що влезе в алеята след вашия и...

— Не бива да се извинявате, милорд — отговори гостът. — Идете да посрещнете съпругата си, а през това време ще се поопозная с очарователната ви дъщеря. Потресен съм, че моите слуги изпревариха стопанката пред вратите на собствения ѝ дом и просях извинение, но както е известно на ваша милост, смятах, че лейди Аштън е още на юг. Позволете да ви помоля да изоставите официалностите и да отидете да посрещнете съпругата си.

Точно това целеше лорд-пазителят и без да губи нито миг, веднага се възползува от любезното позволение на маркиза. Той тайно се надяваше, че лейди Аштън, като излее гнева си върху него, ще бъде по-благосклонна да приеме нежеланите от нея гости и да спази необходимото приличие.

Каретата спря и този така внимателен съпруг подаде галантно ръка на жена си, за да слезе. Но тя не удостои почтително поклонилия се сър Аштън дори с поглед, отблъсна го и потърси кавалерството на Крейгънгелт, който, придружавайки я в качеството на *cavaliere servente*, сега стоеше до каретата със свалена шапка. Опирайки се на ръката на този достоен господин, лейди Аштън прекоси двора, като даде мимоходом няколко разпореждания на слугите, но пак не каза нито дума на сър Уилям, въпреки че той полагаше усилия да привлече вниманието ѝ. Тя дори не му позволи да върви до нея, а го принуди да се влачи подире ѝ. В залата те завариха маркиза увлечен в разговор с Рейвънсууд; възползувала се от първия предлог, Луси се беше оттеглила. Всички освен маркиза изглеждаха крайно смутени; дори Крейгънгелт въпреки голямото си нахалство не успя да скрие страха си от Рейвънсууд; колкото до останалите, те много осезателно долавяха неловкостта на положението, в което неочаквано се бяха озовали.

Маркизът почака известно време сър Уилям Аштън да го представи на жена си и накрая реши да направи това сам.

— Лорд-пазителят — каза той и любезно се поклони на лейди Аштън — преди малко, като ми представяше вашата дъщеря, по погрешка я нарече своя съпруга. Не бих се учудил, ако той направи втора грешка, като ви нарече „дъщеря ми“. От последната ни среща преди няколко години вие никак не сте се променили. Надявам се, че лейди Аштън няма да откаже да приеме благосклонно стария си познат.

Маркизът беше убеден, че лейди Аштън няма да си позволи да отвърне грубо на любезните му думи и като помълча, добави:

— Милейди, аз пристигнах тук в качеството си на помирител и затова моля да ми разрешите да ви представя младия ми родственик мастър Рейвънсууд.

Наложи се лейди Аштън да направи лек поклон на Рейвънсууд, но тя стори това така високомерно и пренебрежително, че реверансът ѝ бе равностоен на груб отказ. Рейвънсууд също трябваше да отговори на приветствието и хладно кимна, като отвърна на презрението с презрение.

— Позволете и на мен, милорд — обърна се Лейди Аштън към маркиза, — да представя на ваша милост моя приятел.

Крейгънгелт с присъщата си драстична наглост, която хората от неговия тип обичат да представят като непосредственост, направи поклон и описа във въздуха голям кръг с шапката си, украсена със златен ширит.

— Сър Уилям — продължи лейди Аштън, обръщайки се за пръв път към мъжа си, — по време на нашата раздяла, както виждам, сме си създали нови познанства. Така че ми позволете да ви представя един от тези, които увеличиха броя на приятелите ми: капитан Крейгънгелт.

Последва нов поклон и ново внушително размахване на шапката със златния ширит. Лорд-пазителят отвърна снизходително на приветствието на капитана, сякаш за пръв път го виждаше, и се стремеше с целия си вид да подсказе, че жадува мир между враждебните страни и забравя на предишните горчиви чувства.

— Позволете да ви запозная с мастър Рейвънсууд — каза той на Крейгънгелт, като продължи да следва възприетата от него роля на миротворец.

Но Едгар гордо се изпъчи, без да удостои капитана дори с поглед, отвърна подчертано хладно:

— Отдавна се познаваме с капитана.

— Отдавна... отдавна — повтори като ехо капитанът с отпаднал глас. Шапката му отново описа кръг, сега значително по-малък от онзи, с който той почете маркиза и лорд-пазителя.

В залата се появи Локхард, придружаван от трима слуги, които носеха вино и закуски — по тогавашния обичай те се поднасяха преди обяда. Веднага щом поднесоха закуската, лейди Аштън помоли да ѝ разрешат да остави за малко гостите, защото имала да обсъди с мъжа си някакъв неотложен въпрос. Маркизът я успокои, че не държи прекалено строго на етикецията, и лейди Аштън може спокойно да се посвети на задълженията си. Колкото до Крейгънгелт, той, пресушил набързо две чаши ароматна канарска мадейра, също предпочете да се оттегли, защото перспективата да остане в компанията на маркиза и Рейвънсууд никак не го блазнеше: първият му внушаваше почтителен, страх, а вторият го караше да трепери от ужас. И смелият капитан веднага осъществи бягството си, позовал се на необходимостта да хвърли поглед на конете и вещите си, въпреки че лейди Аштън съвсем строго бе заповядала на Локхард да отдели на Крейгънгелт особено внимание и да се погрижи той от нищо да не чувствава нужда. Така маркизът и младият му роднина останаха сами в залата и получиха възможност да обсъдят оказания им прием.

През това време лейди Аштън се отправи към своя будоар, а сър Аштън я следваше унило като престъпник, осъден на смърт.

Едва влязла в будоара, лейди Аштън веднага отприщи яростта си, която съдържаше до този момент с голямо усилие над себе си от уважение към приличието. Пуснала пред себе си уплашения лорд-пазител, тя заключи вратата, извади ключа, обърна към виновния лицето си, което още не бе изгубило гордата си прелест, и с гневно святкащи, изпълнени със зловна решителност очи, се нахвърли върху него, изумен до крайност:

— Никак не се учудвам, милорд, че докато съм отсъствувала отгук, сте завързали твърде странни запознанства. Те напълно съответствуват на ниския ви произход и възпитание. Лъгала съм се, очаквайки от вас по-друго поведение, и признавам, напълно съм заслужила сегашното си разочарование.

— Любезна моя лейди Аштън, скъпа Елинор — отвърна лорд-пазителят, — бъдете благоразумна. Изслушайте ме и ще се убедите, че

съм действувал, опазвайки честта, както и интересите на моето семейство.

— О, да, не споря; интересите на вашето семейство пазите по най-добрия начин! — иронизира го разгневената съпруга. — Способен сте да се погрижите дори за честта на вашето семейство, макар това да не е особено необходимо. Но тъй като за нещастие честта на моя род е тясно свързана с вашата, не се засягайте, ако аз сама се погрижа за нея.

— Какво желаете, лейди Аштън? От какво сте недоволна? Защо, едва пристъпила прага на дома си след толкова дълго отсъствие, ми отправяте такива тежки обвинения?

— Защо ли? Попитайте съвестта си, сър Уилям! Себе си попитайте какво ви накара да измените на партията и на политическите си убеждения, защо сте намислили да омъжите единствената си дъщеря за един разорен, стигнал до просяшка тояга якобит, при това заклет враг на вашия род!

— Разберете, мадам, че не бих могъл, пренебрегвайки здравия разум и приличието, да изгоня от дома си младия човек още на другия ден, след като е спасил живота на дъщеря ми и собствения ми живот.

— Спасил живота ви? Чух за тази история. Лорд-пазителят на печата се изплашил от една кафява крава, а убилият я безделник той взима за Гай от Уорик^[2]. Така всеки месар от Хадингтън би могъл да претендира за гостоприемството ви.

— Лейди Аштън, това е непоносимо — изрече, като заекваше, лорд-пазителят. — Виждате, че съм готов на всичко, само и само да ви успокоя. Кажете какво искате.

— Да слезете при вашите гости — заповяда му властолюбивата съпруга — и да се извините на Рейвънсууд, че не може да остане по-дълго в замъка, защото е пристигнал капитан Крейгънгелт, дошли са и други гости. Освен това очаквам и младия мистър Хейстън Бъкло.

— За бога, мадам! — опита се да възрази съпругът ѝ. — Как може! Рейвънсууд да отстъпи мястото си на Крейгънгелт! Този противен картоиграч и доносник! Едва се въздържах да не го изгоня от замъка и признавам, много се учудих, като го видях в свитата ви.

— Щом съм го удостоила с тази чест — отвърна най-хрисимата от всички съпруги на света, — можете да не се съмнявате в неговата порядъчност. А колкото до вашия Рейвънсууд, аз постъпвам с него точно така, както той — разполагам с достоверни сведения за това — е

постъпил с един от уважаваните ми приятели, който наскоро е имал нещастieto да се възползува от неговото гостоприемство. Прочее избирайте: или Рейвънсууд ще си замине оттук, или ще се махна аз.

Смутен и изплашен, сър Уилям Аштън закрачи възбудено из стаята; страхът, срамът и възмущението се бореха у него с навика да отстъпва във всичко на жена си; накрая, както винаги постъпват при такива обстоятелства плахите натури, той реши да прибегне към *mezzo termine*, тоест към полумерки.

— Ще ви кажа направо, мадам, че не желая и не мога да постъпя с Рейвънсууд така неучтиво, както ми предлагате: ще бъде съвсем незаслужено. Ако на вас ви е угодно безразсъдно да оскърбите един благородник в собствения ви дом, не бих могъл да ви попреча. Но да служа за оръдие в осъществяването на такава безсмислена постъпка, аз нямам намерение.

— Нямате намерение?

— Да, нямам, кълна се в небето, мадам! — заяви решително съпругът. — Готов съм да изпълня всяко друго изискване, което не противоречи на общоприетото приличие, като например да преустановим познанството си постепенно... или нещо от този род... Но да изгоня Рейвънсууд от замъка — не, с това не мога и не искам да се съглася.

— Щом е така, и този път ще трябва аз да защита честта на нашето семейство, както често се е случвало и по-преди.

Лейди Аштън седна на масата и бързо нахвърли няколко реда. Лорд-пазителят опита още веднъж да предпази жена си от тази необмислена постъпка, но тя отвори вратата и извика камериерката си от съседната стаичка.

— Помислете какво вършите, лейди Аштън! Превръщате в смъртен враг един човек, който скоро ще има достатъчно средства, за да ни вреди...

— Виждали ли сте някога някой Дъглас да се страхува от своя враг? — отвърна с презрителна усмивка съпругата.

— Рейвънсууд е горд и злопаметен колкото сто Дъгласовци и сто дявола в добавка. Почакайте поне до утре.

— Нито миг повече — отговори лейди Аштън. — Мисис Патъло, предайте тази бележка на младия Рейвънсууд.

— На мастър Рейвънсууд ли, мадам? — попита прислужницата.

— Можеш да го наричаш и така, щом желаш.

— Измивам си ръцете — каза лорд-пазителят. — Ще слеза в градината да видя дали градинарят е набрал плодове за десерта.

— Вървете — изрече лейди Аштън и му отправи поглед, изпълнен с безкрайно презрение. — Благодарете ма бога, че ви е дал жена, способна да взема присърце честта на семейството, както вие вземате присърце ябълките и крушите.

Лорд-пазителят се забави в градината точно толкова, колкото според него бе необходимо да се изчака, докато стихне гневът на лейди Аштън и премине поне първият изблик на гняв у Рейвънсууд. Като се върна в залата, той завари там маркиз А... даваше нареждания на слугите си; маркизът бе явно разгневен и когато сър Уилям започна да сипе извинения за продължителното си отсъствие, той рязко го прекъсна:

— Предполагам, сър Уилям, че ви е известна странната бележка, която съпругата ви благоволи да изпрати на моя сродник Рейвънсууд — маркизът наблегна особено на думата „моя“, — и едва ли ще ви учуди фактът, че се готвя да напусна дома ви. Моят сродник вече си замина, без да сметне за необходимо да се сбогува с вас, тъй като цялото ви досегашно гостоприемство се обезсилва от това ваше нечувано оскърбление.

— Уверявам ви, милорд — отвърна сър Уилям, поел от маркиза бележката на лейди Аштън, — че нямам нищо общо с това послание и не ми е известно съдържанието му; зная само, че лейди Аштън изпитва неприязън към Рейвънсууд и че тя е много избухлива. Искрено съм огорчен, ако тя е обидила с нещо вашия роднина или ако той се е засегнал от отношението ѝ. Но надявам се, вие разбирате, че една жена...

— Трябва да се държи с високопоставените лица така, както подобава на високото ѝ положение в обществото — довърши вместо него маркизът.

— Разбира се, милорд — призна клетият лорд-пазител, — но вземете под внимание факта, че лейди Аштън все пак е жена...

— И като такава, струва ми се — отново го прекъсна маркизът, — лейди Аштън трябва да знае задълженията си на стопанка на дома. Но ето че тя идва. Надявам се да чуя от собствените ѝ уста кое я е

накарало да нанесе такава неочаквано и нечувано оскърбление на моя близък, който, както и аз самият, е гост на нейна светлост.

В този момент в залата наистина бе влязла лейди Аштън. Бурното обяснение с мъжа ѝ и последвалият разговор с дъщерята не ѝ бяха попречили да се погрижи за тоалета си — облечена бе много красиво. Любезният израз на лицето и величествените маниери ѝ придаваха онова особено великолепие, което една знатна дама трябва да притежава в такива случаи.

Маркиз А... надменно ѝ се поклони и тя му отвърна със същото високомерие и студенина. Тогава, изтръгнал от скованата ръка на сър Уилям прословутата бележка, маркизът доближи виновницата за случилото се, възнамерявайки да ѝ поиска обяснение, но тя побърза да го възпре с думите:

— Виждам, милорд, че се готвите да започнете неприятен разговор. Много ще съжалявам, ако такъв разговор възникне между нас особено сега, когато той може да помрачи макар съвсем за кратко почтителния прием, който ни подобава да окажем на ваша светлост. Но такива са обстоятелствата. Мистър Едгар Рейвънсууд, комуто аз отправих тази бележка, е злоупотребил с гостоприемството на нашето семейство и с доверчивостта на сър Уилям Аштън, като е изтръгнал от младото момиче обещание да встъпи с него в брак без съгласието на родителите, които никога не биха ѝ го дали.

— Такова нещо моят родственик не може да направи! — възкликна маркизът лорд.

— Още по-малко то би могло да се очаква от дъщеря ми Луси... — обади се лорд-пазителят.

Но лейди Аштън прекъсна и двамата:

— Вашият роднина, милорд, ако мистър Рейвънсууд наистина има честта да ви бъде някакъв роднина, се е опитал тайно да спечели чувствата на едно младо и неопитно момиче. А вашата дъщеря, сър Уилям, е била дотолкова глупава, че си е позволила да поощрява претенциите на този съвсем неподходящ поклонник.

— Ако това е всичко, мадам, което сте се готвили да ни съобщите — изрече гневно лорд-пазителят, изменил на обичайната си предпазливост и сдържаност, — бих ви посъветвал да млъкнете и да не разгласявате една семейна тайна!

— Извинете, сър Уилям — отвърна спокойно лейди Аштън, — но милордът има право да знае причината, принудила ме да откажа гостоприемство на едного, когото той нарича свой роднина.

— Тази причина — възкликна гневно лорд-пазителят, — дори да има в нея поне зрънце истина, е възникнала по-късно. Защото, когато писахте вашата бележка за Рейвънсууд, още нищо не ви беше известно по този въпрос.

— И аз едва сега чувам за подобно нещо — призна маркизът. — Но доколкото сама засегнахте този деликатен въпрос, милейди, позволете да ви кажа: произходът и общественото положение на моя сродник ви задължаваха да изслушате предложението му и да му откажете в подходяща форма, дори ако той е дръзнал да отправи поглед към дъщерята на сър Уилям Аштън.

— Надявам се, не сте забравили, милорд, че в жилите на дъщеря ми тече благородната кръв на рода Дъглас!

— Родословието ви ми е добре известно, милейди — отвърна маркизът. — Вие произлизате от по-младия клон на фамилията Ангъс, а Рейвънсууд... моля за извинение, милейди, но съм принуден да ви го напомня... три пъти са се женили за девойки от по-стария клон. Всъщност достатъчно добре ми е известна истинската причина за гнева ви, милейди. Разбирам, че трудно се превъзмогват старите предубеждения, и съм готов да се съобразя с чувствата ви. Само затова не последвах моя сродник, позорно изгонен от дома ви, защото не губя надежда да ви помиря. Дори в този момент не бих желал да разгарям спора ни до свада, ето защо реших да остана в замъка ви до привечер. Тогава ще потегля след Рейвънсууд, който ме очаква на няколко мили оттук. И така, нека се постараем да обсъдим въпроса по-спокойно.

— Това е моето единствено желание, милорд! — побърза да изрече сър Уилям Аштън прочувствено. — Лейди Аштън, нима ще допуснем маркизът да напусне дома ни с обида в душата! Трябва да го склоним да остане да обядва с нас.

— Докато на милорда е угодно да бъде наш почитаем гост, замъкът и всичко в него ще бъде на негово разположение — отвърна лейди Аштън. — А колкото до това да продължим този неприятен разговор...

— Извинете, милейди — прекъсна я маркизът. — Нека не вземаме прибързани решения по един толкова важен въпрос. Имам

щастieto да възобнова познанството си с лейди Аштън и се надявам, мадам, че не ще ме принудите да рискувам доброто ви разположение заради някакъв неприятен разговор. И ми позволете поне, преди да сме се върнали към него, да се насладя на вашата компания. При това, изглежда, в замъка пристигнаха и нови гости.

Лейди Аштън се поклони и с усмивка подаде ръка на маркиза, който я поведе към трапезарията, галантно спазвайки правилата на старинната етикеция, която не разрешаваше на кавалера да води дамата под ръка, както става по празненствата на простия народ.

В трапезарията те завариха Бъкло, Крейгънгелт и няколко съседни, поканени от лорд-пазителя по случай гостуването на маркиз А... Мис Аштън, извинила се с леко неразположение, не дойде на обяда и мястото ѝ остана празно. Обядът бе твърде разточителен и продължи до късно.

[1] Авторът е Уолтър Скот. — Б.пр. ↑

[2] Герой на рицарски роман в стихове, датиращ от XIII век, в който се описват чувствните му подвизи и доблест. — Б.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА

*Прокуден бил е и Адам,
но по-щастлив от мен.
Той не е бил в бедата сам,
аз сам съм заточен.*
Уолър^[1]

Няма да описвам гнева и възмущението, с които Рейвънсууд напусна замъка, принадлежал на неговите прадеди. Съдържанието на бележката, пратена му от лейди Аштън, бе такова, че всеки дори не толкова горд и честолобив колкото Рейвънсууд — а него не можем да обвиним в недостатък на такива чувства, — не би останал в дома на Аштън ни минутка повече. На маркиза също бе нанесена обида; но той все още не губеше надежда да помири враждуващите страни и затова позволи на младия си сродник да си отиде, като преди това му обещае, че ще отседне в „Тодс ден“ — малката странноприемница, намираща се, както може би любезният читател помни, по средата на пътя между замъка Рейвънсууд и Улфс Краг, по на пет мили от споменатите места. Маркизът възнамеряваше да се срещне с Рейвънсууд или същата вечер, или на следващата сутрин. Разбира се, той също би напуснал замъка, но не желаше така лесно да се откаже от евентуалните изгоди, които му обещаваха гостуването в дома на лорд-пазителя. Прочее и самият Рейвънсууд, дори в стихията на най-големия си гняв, не смяташе да си отреже пътищата за помирение, надявайки се на благосклонност от страна на сър Аштън и намеса на влиятелния си родственик. Но въпреки това веднага си замина и се озова доста по-далеч, отколкото налагаха стеклите се обстоятелства.

Пришпорил коня, Рейвънсууд премина в галоп по алеята, сякаш бързата езда можеше да притъпи болката и облекчи терзанията, изпълнили сърцето му. Навлязъл в глухата, усамотена част на парка,

където короните на дърветата закриваха бойниците по кулите на замъка, той лека-полека забави ход и се отдаде на тъжни размисли, които не бе успял да прогони. Пътеката, която следваше с коня, водеше към извора на Нимфата и оттам към къщурката на Алис и младежът неволно си спомни, че това място се смята за фатално за рода му и че сляпата го бе предупредила.

„Старинните предания често се оказват верни — разсъждаваше Рейвънсууд. — Този извор отново се оказа свидетел на лекомислието на един Рейвънсууд. Алис беше права: изпаднах в онова позорно положение, което тя ми предсказа. Не! Сто пъти по-лошо; защото не само че не се сприятелих и съюзих с човека, погубил моя род, но ме сполетя такава жалка несполука, като си позволих унижителното желание да стана негов зет и получих отказ.“

Смятаме за свой дълг да разказваме нашата история така, както сме я чули; а тя не би била истински шотландска — вземете под внимание отдавнашното време на описваните тук събития и склонностите на хората, запазили я за нас през вековете, — ако в нея не намерят място суеверията на шотландеца. Впрочем ето какво се случи с Рейвънсууд край усамотения извор според преданието: конят му, който спокойно и равномерно крачеше по пътеката, изведнъж запръхтя, задърпа се и, макар болезнено пришпорван, не искаше да продължи напред, сякаш бе усетил нещо страшно на пътя си. Като погледна към извора, Рейвънсууд видя една жена в бяло или по-скоро сивкаво одеяние. Тя седеше точно на мястото, където само преди няколко дни Луси Аштън бе слушала съдбовните слова на любовта. Първата му мисъл беше, че Луси, досетила се по кой път ще тръгне той, е побързала да дойде до това паметно за двамата уединено кътче, за да сподели скръбта на своя възлюбен и да се сбогува с него. Убеден в това, той скочи от коня и като го върза за едно дърво, се втурна към извора, шепнейки с вълнение най-скъпото за него име:

— Мис Аштън!... Луси!

Жената, сякаш дочула неговия зов, се обърна и за свое най-голямо изумление Рейвънсууд видя пред себе си съвсем не Луси, а сляпата Алис. Необикновеното ѝ облекло, по-скоро напомнящо саван, отколкото женска рокля, цялата и смъртно очертана фигура, която му се стори сякаш по-голяма от обикновено, и главно обстоятелството, че среща тази сляпа, немощна старица толкова далеч от дома ѝ (като

знаем нейния недостатък) — всичко това изпълни сърцето на Рейвънсууд с необяснима уплаха. При приближаването му старицата бавно се надигна от мястото си и протегна съсухрената си ръка към него, сякаш му заповядваше да спре; бледите ѝ устни се раздвижиха, но не издадоха ни звук. Рейвънсууд се спря, изчака малко и пристъпи напред. Тогава Алис — а навярно това беше безплътната ѝ сянка, — вперила очи в Рейвънсууд, отстъпи или по-точно се гмурна в гората и скоро се изгуби сред дърветата. Краката на Едгар сякаш бяха сраснали със земята; за миг той остана неподвижен, изтръпнал при мисълта, че съществува, което бе видял, му се е явило от друг свят. Накрая събрал всичкото си мъжество, Едгар си наложи да доближи камъка, където допреди малко бе седяла тайнствената фигура; тревата наоколо не бе утъпкана и колкото и да се мъчеше, той не успя да открие никакви признаци, които да показват, че там е стоял жив човек.

Изпълнен със странни мисли и смътни опасения, които обземат човека, когато се натъкне на явления, необясними за разума му, Едгар пое обратно, но постоянно се извъръщаше назад, сякаш очакваше, че видението ще изникне отново пред очите му. Но независимо дали това бе призрак или картина, породена от възбуденото и разстроено въображение на младежа, духът на Алис не се върна. Когато Рейвънсууд доближи коня си, той беше в пот и цял трепереше от инстинктивен страх, който, както казват, обземал животните в присъствие на свръхестествени същества. Едгар възседна коня и го пусна ходом; от време на време той поглеждаше бедното животно, което не преставаше да потръпва, сякаш след всяка извивка на пътеката то виждаше отново страшен призрак. Като поразмисли, Рейвънсууд реши, че трябва да се добере до истината.

„Дали това не беше зрителна измама? — мислеше си той. — Не, призракът остана доста дълго пред очите ми. Може би старицата само се преструва на болна, като се надява да събуди състрадание? Но тази жена в бяло се движеше някак неестествено, съвсем не като живо същество. Нима трябва да се съглася с мълвата и да повярвам, че Алис се е съюзила с дявола? Не, непременно ще проникна в тайната ѝ. Няма да се поддам на измама, няма да повярвам в мираж.“

С такова настроение Рейвънсууд доближи вратичката, която водеше към градинката на Алис. Пейката под плачещата бреза бе празна, макар че времето бе чудесно и слънцето грееше на небето. Той

приблужи хижата и чу женски плач и оплаквания. Почука на вратата — никой не отговори. Като почака малко, Едгар вдигна резето и влезе. Това бе наистина приют на самотата и скръбта. На жалкия сламеник лежеше безжизненото тяло на последната вярна прислужница на Рейвънсууд, останала до края на живота си на родовата им земя. Алис току-що бе издъхнала и момичето, което се грижеше за нея в последните мигове от живота ѝ, кършеше ръце, ридаейки над тленните останки на господарката си: детският страх бе примесен с искрена и дълбока скръб.

Рейвънсууд се опита да утеши клетото момиче, но неочакваната му поява изплаши Бейби още повече. Когато най-сетне успя да я поуспокои, тя вдигна очи към него и рече:

— Дойдохте много късно!

Отпърво Рейвънсууд нищо не разбра, обаче като поразпита малката прислужница, научи, че почувствувала своя край, Алис изпратила вест до замъка да извикат Рейвънсууд с молба веднага да отиде при нея и очаквала от него отговор с най-голямо нетърпение. Но пратениците на бедняците са бавни и нехайни; изпратеният пристигнал в замъка, когато Рейвънсууд не бил вече там, и зазяпал се по разкошните екипажи на гостите, не побързал да поеме назад към хижата на бедната старица. А тревогата на умиращата растяла с всеки миг и по думите на Бейби, единствената ѝ болногледачка, старицата се молила горещо на бога да ѝ даде възможност за последна среща със сина на господаря ѝ, за да успее още веднъж да го предупреди. Тя издъхнала, когато часовникът в далечното село ударил един часа. Рейвънсууд неволно потрепери: спомни си, че бе дочул камбаната на същия часовник в гората малко преди да му се яви — сега той не се съмняваше в това — призракът на починалата Алис.

От уважение към покойната и от състрадание към изплашеното момиче Рейвънсууд сметна за свое задължение да се погрижи за всичко сам. Алис, както му довери Бейби, пожелала да я погребат в усамотеното гробище, близо до странноприемницата „Тодс ден“, което народът наричаше „Хърмитидж“^[2]. Там почиваха много членове на фамилията Рейвънсууд и техни васали. Според обичая на шотландските селяни старата прислужница и след смъртта си желаше да остане вярна на господарите си и Едгар реши да изпълни желанието ѝ, каквото и да му коства това. Изпрати Бейби в близкото село да

доведе жени, които да се погрижат за тялото на покойницата, а той остана да бди над нея: в Шотландия, както някога в Тесалия, се е смятало за крайно неуважение към паметта на починалия да се оставя тялото му без бдение в безлюдна къща.

И така Рейвънсууд остана до тялото на тази, чийто неспокоен дух само допреди четвърт час, ако не го бяха измамили очите, бе потърсил с него среща при извора на Нимфата. Въпреки присъщата си смелост Едгар бе силно развълнуван от стечението на толкова странни обстоятелства.

„Умирайки, тя е молила небето за среща с мен — разсъждаваше Едгар. — Нима горещото желание, изказано в последната минута от живота, е в състояние да надвие смъртта и на духа, вече напуснал тялото, е дадена отново възможност да се яви пред някого в земната си обвивка? Но ако е така и душата на Алис е могла да се яви пред моите очи, защо тогава тя не сподели нищо с мен? Защо не изрече онова, заради което ми се яви? Защо трябваше да се нарушават природните закони, щом целта на това посещение остана скрита за мен? Напразни въпроси! Само смъртта, която ще ме превърне в същия безжизнен, студен труп, ще ми даде отговора им.“

Едгар стана и безсилен повече да гледа скованото лице на покойната, го покри с платно. Отдръпна се от възглавето на мъртвата и седна в едно старинно дъбово кресло с резба и родовия герб на Рейвънсууд, което Алис бе успяла да запази за себе си, когато хищната тълпа кредитори, адвокати, съдебни пристави и слуги се залови да граби замъка след заминаването на господарите ѝ. Едгар се мъчеше да прогони от паметта си страшните предчувствия, обзели го неволно след странната му среща в гората. И без тях на душата му бе достатъчно тежко. Съвсем доскоро той, щастливият любим на Луси Аштън и уважаван приятел на баща ѝ, бе гостувал в замъка Рейвънсууд, а сега, печален и самотен, бдеше над тленните останки на бедната старица, изоставена и забравена от всички!

Впрочем от това печално задължение го освободиха много по-рано, отколкото можеше да се очаква, като се вземе предвид значителното разстояние между бедната хижа на Алис и най-близкото село, а също възрастта и разните недъзи на трите старици, които дойдоха, казано на езика на военните, да сменят Рейвънсууд от поста му. Във всеки друг случай тези почтени сибили нямаше да проявят

такава пъргавина; едната от тях бе надхвърлила осемдесетте, другата беше парализичка, а третата бе куца. Но както мъжете, така и жените в Шотландия смятат за свое свещено задължение да изпратят покойника до вечното му жилище. Не зная дали това се обяснява с характера на шотландския народ, с мрачността и екзалтацията му или с останките на някогашното католичество, когато на погребалните обреди са гледали като на празник за живите — пирове, увеселения, дори пиянство и днес съпътствуват погребенията в Шотландия. И ако мъжете очакват с нетърпение погребалното пиршество, жените получават своя дял от удоволствието, като обличат покойния за гроба. Да се изправят вкочанените и изкривени крайници на мъртвото тяло върху смъртния одър на покойника, да облекат тялото му в чисто платнено бельо и саван от вълнена материя, беше почетно задължение на местните старици, които намираха в това занятие някакво своеобразно, мрачно удоволствие.

Трите баби злоещо се ухилиха и поздравиха Рейвънсууд, което му напомни за срещата на Макбет с трите вещици ма прокълнатата поляна край Форес. Едгар даде на жените пари и им заръча да се погрижат за тленните останки на връстницата им; стариците веднага се заловиха за работа, като го помолиха да се отдалечи и да не пречи за извършването на обряда. Рейвънсууд охотно се подчини на обичая, но сметна за необходимо да остане, за да помоли старите жени да се отнесат към покойната е необходимото внимание и да научи къде да потърси гробаря, или пазача, който се грижеше за запустялото гробище „Хърмитидж“, където според последното желание на бедната Алис сега предстоеше да и се отреди място за вечно жилище.

— Няма да ви е трудно да откриете Джони Мортшу — каза по-старата сибила и се ухили с беззъбата си уста, — той живее близо до „Тодс ден“ — оня малък хан, дето често стават весели гуляи. Смъртта и пиянството винаги са били добри съседи.

— Тъй, тъй — закима куцата и като се опираше на патерица, защото левият и крак беше по-къс, пристъпи напред. — Помня как бащата на ей тоя Рейвънсууд, дето стои сега пред нас, намушка младия Блэкхол, задето му беше рекъл нещо не намясто при чаша вино или бренди, знам ли ги какво са пили... Блэкхол влезе в кръчмата весел като чучулига, а го изнесоха оттам с краката напред. Тогаз ме викаха да

го глася за погребението. Измих му аз кръвта и го погледнах, пък той хубавец, по-хубав смъртник не бях виждала!

Не е трудно да се досетим, че тези малко подходящи за случая спомени на бабичката накараха Рейвънсууд веднага да напусне компанията на злоещите и зловни фурии. Но докато отвързваше коня си и затягаше ремъците на седлото, за да го укрепи, иззад ниската ограда на малката градинка до него долетяха думи от разговора на куцата старица и осемдесетгодишната ѝ приятелка. Ситнейки из градинката на Алис, те беряха розмарин, пелин, седефче и други растения, подходящи за украса на тялото на покойницата и за опушване на стаята. Паралитичната старица, изтощена от дългия път, остана да бди край мъртвото тяло, за да не му причинят вреда вещици или зли духове.

Ето какви злоещи думи дочу неволно Рейвънсууд.

— Виж, Ани Уини, как се е източила младата цикута — каза куцата. — Нито една вещица не би се отказала от такъв кон, за да се носи през планини и долища, в нощната тъма или на лунна светлина, а после да се спусне направо в избата на френския крал.

— О, миличка! — отвърна другата старица. — Сега дяволът е станал по-коравосърдечен от самия лорд-пазител на печата и другите големи хора. А те в гърдите си имат не сърце, а камък. Смятат ни за вещици и ни посичат, режат, горят, чупят ни пръстите в менгемета, и ако ще по десет пъти да изричам молитвите си, сатаната пак няма да ме чуе.

— Ти виждала ли си го оня, черния изкусител?

— Не, наяве не ми се е явявал, ама насън — често. Някой ден ще бъда изгорена за това. Но защо да хортуваме таквиз работи, любезна! Ето долара, който ни даде Рейвънсууд: ще купим с него хляб, бира, тютюнец, малко бренди и буца захар. И с дявола или без дявола, момиче, ще си погуляем славно тая нощ!

Съсхрените бузи се сбърчиха и бабичката се разкиска отвратително, смехът ѝ напомняше крясъка на кукумявка.

— Той е добро момче и не е алчен, тоя Рейвънсууд — изфъфли Ани Уини, — хубав млад човек: широк в раменете, а в бедрата тесен. Чудесен покойник ще бъде! С удоволствие ще го измия и приготвя за погребението му.

— Да, ама на челото му пише, че нито мъжка, нито женска ръка ще го докосне подир смъртта и никой няма да оправя тялото му на чамова дъска. Няма да имаш късмета да го приготвиш за гроба, Ани, няма да ти се случи! Знам го от сигурно по-сигурно!

— Искаш да кажеш, Ейлси, че му е отредена славната участ на прадедите му — да загине в бой? А от какво ще погине — от меч или куршум?

— Стига си ме разпитвала, Ани! Нищо повече не ще ти кажа — отсече пророчицата. — Не мисля, че съдбата ще бъде така милостива към него.

— О, аз отдавна съм разбрала, Ейлси Гурли, че ти си най-умната измежду нас. И от кого все пак си го научила?

— Не си тикай носа там, дето не трябва, Ани. Рекох ти — сигурна съм.

— Но ти сама призна, че никога не си виждала черния изкусител?

— Рекох ти — най-сигурно го знам. Още преди да му надянат първата ризка, съдбата на тоя Рейвънсууд е била вече написана.

— Шш-т! Чуваш ли тропота на коня му? Особен звук. Не предвещава нищо добро.

— Ей вие, милички, побързайте — отекна гласът на паралитичната старица, останала в хижата. — Трябва да сколасаме с всичко и да прочетем туй, което трябва. Тялото съвсем се вкочани и ако не успеем да го изправим, знаете каква беда ще ни сполети!

Рейвънсууд бе вече далеч и не чу края на поучителния разговор между стариците. За негова чест трябва да отбележим, че той се отнасяше с най-голямо презрение към всякакви магми, лоши предзнаменования и предсказания на съдбата, макар по негово време особено в Шотландия хората сляпо да вярваха във всичко това и дори да се усъмнят, се смяташе за не по-малък грях от неверието на сарацина или евреина. Той знаеше също така, че върху нещастните старици, сломени от товара на годините, от болести и нищета, твърде често падаше подозрение в магьосничество и че самите те от страх пред смъртно наказание и нечовешки жестоки мъчения си навличаха нелепи обвинения, с които за наш срам са изпълнени страниците на съдебните анали на Шотландия от XVII век. Но видението, което му се бе явило тази сутрин — истински призрак или зрителна измама, — го

изпълни със суеверни мисли, въпреки че той полагаше отчаяни усилия да се отърси от тях; при това работата, по която бързаше за „Тодс ден“, едва ли можеше да го развесели.

Налагаше се да се срещне с Мортшу, пазача на гробището, и да уговорят с него погребението. Този човек живееше недалеч от гробището и като похапна в гостилничката на хана, Едгар се отправи към печалното лоно, където щеше да почива прахът на вярната му прислужница. То се намираше до един завой на бързоструйна рекичка, която се спускаше от околните хълмове. В съседната скала беше изсечена пещера във формата на кръст; преди години в нея бе изкупвал греховете си някакъв пустинник, а после мястото нарекоха „Хърмитидж“. Още по-късно богатият колдингамски манастир построи наблизко параклис, сега напълно разрушен, останало бе само гробището около него, където много рядко, само в особени случаи погребваха мъртвец. Няколко полуизсъхнали от старост тиса растяха на тази някога свещена земя. Тук почиваха воители и барони, но имената им бяха вече забравени, а паметниците — разрушени; и само грубите надгробни камъни, поставени за простосмъртните покойници, бяха оцелели. Самотната къщурка на пазача се гушеше до полуразрушената стена; покривът, гъсто обрасъл с трева, с мъх и лишеи, почти докосваше земята и придаваше на жилището вид на запуснат гроб. Рейвънсууд почука на вратата и му каза, че обслужващият гробището е отишъл на сватба, защото бил и цигулар. На Едгар не му оставаше друго освен да поеме назад, като преди това заръча да предадат на пазача, чиито професии го правеха еднакво нужен и в радост, и в скръб, че ще го потърси рано сутринта на другия ден.

Едва отседнал Едгар в хана, там пристигна куриерът на маркиза с известие, че негова светлост ще бъде в „Тодс ден“ утре сутрин; ето защо Рейвънсууд, който смяташе да се прибере в самотната си кула, реши да чака роднината си тук и да ноцува в странноприемницата.

[1] Едмънд Уолър (1606—1687) — английски поет. — Б.пр. ↑

[2] „Тихият покой“. — Б.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

ХАМЛЕТ. — Този приятел не си ли дава сметка за работата, която върши? Гроб копае, а пее!

ХОРАЦИО. — Навикът му е притъпил чувството.

ХАМЛЕТ. — Така е. Ръката, която няма слинове, е най-чувствителна.

Шекспир, „Хамлет“

Рейвънсууд прекара неспокойна нощ: смущаваха съня му ужасни видения, постоянно се будеше и веднага го обземаха печални мисли за миналото и опасения за бъдещето. Навярно измежду всички пътници, прекарвали нощта в тази жалка странноприемница, той единствен не роптаеше на сутринта за лошата си стая и ужасните ѝ неудобства. Наистина „тялото е придирчиво, когато душата е спокойна“. Веднага щом се зазори, изпълнен с надеждата, че утринният хлад ще му донесе облекчението, което сънят не му бе дал, Едгар се упъти за самотното гробище, отстоящо на половин миля от „Тодс ден“.

Тъпичкият синкав дим, кълбящ се над земянката, като отличаваше това жилище от обителта на мъртвите, показваше, че пазачът си е в къщи и вече е на крак. Едва минал оградата, Рейвънсууд съгледа стареца, който се трудеше над един полуизкопан гроб.

„Съдбата — помисли си Рейвънсууд — сякаш нарочно ме сблъсква с картините на смъртта и скръбта. Но аз няма да се поддам на детски страх; няма да позволя на въображението да вземе връх над разума.“

Видял към него да се приближава непознат човек, старецът престана да копае и се облегна на лопатата, като да чакаше някакви нареждания; той напразно почака така около минута и реши сам да започне разговора:

— Надявам се, че идвате да ме повикате за сватба, сър?

— Защо мислите така, приятелю? — на свой ред попита Рейвънсууд.

— Прехранвам се с две неща, любезни господине — весело отбеляза старецът, — с цигулката и с лопатата, с попълването на рода човечески и с намаляването му. Трийсетгодишният ми опит ме е научил да познавам кой за какво ме търси.

— Но този път сгрешихте — каза Рейвънсууд.

— Сгреших ли? — учуди се старецът и внимателно огледа младия мъж. — Всичко бива на тоя свят. И вярно; чини ми се, че зад високото ви чело са скрити две чужди една на друга мисли: за смърт и за сватба. Хм, кирката и лопатата, любезни сър, ще поработят за вас не по-зле от лъка и цигулката.

— Искам да ви помоля да се погрижите за погребението на старата Алис Грей. Тя живееше в парка на замъка Рейвънсууд.

— Алис Грей! Сляпата Алис! Отървала се е, клетата, най-сетне! Сега, изглежда, скоро ще дойде и моят ред. Помня как Хаби Грей я доведе тук от юга. Красива беше тази младичка жена и гледаше на нас, северняците, отвисоко. Е, да, годините посмачкаха фасона ѝ. Та значи, казвате, че е умряла?

— Да. Вчера. Тя е поискала да я погребат тук, до мъжа ѝ. Вие сигурно знаете къде е погребан той.

— Че кой друг ще знае, ако не аз — отвърна уклончиво като всички шотландци гробарят. — Познавам тука всички; знам всеки де е погребан. Та вие, значи, искате гроб за сляпата Алис. Господи помилуй! Само че, ако е вярно туй, дето се говори за старицата, с обикновен гроб тука няма да се мине. За нея трябва трап дълбок шест фута, не по-малко, защото иначе нейните приятелки, вещиците, ще ѝ свалят савана и ще я отмъкнат със себе си. Е, то все едно, шест фута или три, но кой кажете, моля ви се, ще плати за работата?

— Ще платя всичко, както се полага.

— Всичко, както се полага? Тогаз ще трябва да платите за мястото — веднъж, за камбаната — две; тя нашата камбана се разпукна, ама все едно; и сетне за труда ми, бакшишче после, малко и за бренди и бира за упокой на душата ѝ. Тъй че, мисля, за по-малко от шестнайсет шотландски фунта няма да може да я погребете.

— Ето парите, приятелю. Давам ви дори повече, отколкото ми искате. Само внимавайте да не сгрешите мястото.

— Вие, види се, сте неин близък от Англия? — полюбопитствува белокосият гробар. — Приказваше се, че Хаби не й бил лика-прилика. Е, правилно постъпвате: мъчи се тя здравата, докато беше жива, ама сега, като е вече мъртва, дойдохте да я погребете прилично. Туй за вас е чест и слава, не за нея. То се знай, че близките ни, докато са живи, все някак се оправят, сами се измъкват от бедите; ама погребението — виж, туй е друго нещо. Не подобава да погребваме човека като куче: то за покойника е все едно какво ще става е него, ама за неговата рода е безчестие.

— Вие, изглежда, смятате, че роднините и за сватбите не бива да забравят — каза Рейвънсууд, за когото бе доста забавно професионалното човеколюбие на гробаря.

Старецът повдигна към него сивите си пронизателни очи и хитро се усмихна, сякаш одобряваше шегата; но веднага се усети и продължи с предишната сериозност:

— За сватбите ли?... То се знай! Който забравя за сватбените обреди, той не се грижи за продължението на рода човечески. Сватбата трябва да мине весело: да има много гости и повечко музика — да има и арфа, цитра и псалтериум; или пък добра цигулка и гайди. Ако, разбира се, не могат да се осигурят такива старинни инструменти.

— И надявам се, цигулката ще замени напълно всички други — забеляза Рейвънсууд.

Пазачът отново му хвърли хитър поглед.

— Тъй... тъй... право е, стига добре да свири цигуларят. А ето там е гробът на Халбърт Грей — каза той с явния стремеж да промени насоката на разговора. — Ей онова трето хълмче от голямата купчина камъни отгатак каменната плоча, дето стои на шест крака; под нея лежи един Рейвънсууд. Тук те са много, тия Рейвънсууд, заедно с техните васали, проклети да са всички, макар че семейната им гробница е в друго гробище.

— Вие като че ли не обичате много тези Рейвънсууд — отвърна Едгар, комуто непочтителното изказване на гробаря за прадедите не бе особено приятно.

— А защо да ги жалия? — последва отговор. — Когато имаха в ръцете си земя и власт, не съумяха да се възползват от това. И сега ето че здравата закъсаха... ама кой ще вземе да се кахъри за тях?

— Така ли! — възкликна Рейвънсууд. — Пръв път чувам някой да говори тук с такава омраза за този нещастен род. Те сега наистина са бедни, но трябва ли да ги презираме заради това?

— Ами че как! — възрази пазачът. — Вземете мене за пример. Аз съм човек съвсем порядъчен, пък не мога да река, че хората се отнасят към мене с особено уважение. А ако живеех в голяма, хубава къща, щеше да бъде съвсем иначе. Колкото до фамилията Рейвънсууд, знам ги от три поколения и право да ви кажа, вземи едните, та удари другите.

— Аз мисля, че те оставиха добра памет за себе си — рече потомъкът на безпощадно обруганата фамилия.

— Ами, добра памет! — поде отново гробарят, — Ето какво ще ви река, сър: от малък съм живял на земята на стария лорд. Белите ми дробове бяха тогаз здрави и аз най-хубаво от всички свирех на тръба. Къде по-добре от Марийн, който надуваше тръбата за лордовете от областта. В джоба си го слагах него аз, както се вика, заедно с тръбата му. Та можеше ли да се мери той с мене в свиренето на „Ботуши и седло“, „На стреме“ или „Юнаци, препуснете в тръс“!...

— Не разбирам каква връзка може да има това със стария лорд Рейвънсууд, приятелю — прекъсна го Едгар, който се стремеше да върне разговора към главната му тема. — Какво общо има той с тръбите, за които става дума?

— Ами туй, сър — обясни гробарят, — че като бях на служба при него, съсипах дробовете си. Служих при него като тръбач в замъка: за нищо и никакви пари трябваше да възвестявам зората и часа за обяд, да свиря за гостите му и той, разбира се, бе предоволен. Ами като намисли да събере отряд милиция, за да се бие с празноглавите виги край Ботуел бриг, аз също не изтраях, възседнах коня и тръгнах подир него.

— Постъпили сте правилно. Нали сте били негов подчинен и сте получавали от него заплата.

— Какво говорите! Заплата? Да, получавах. Само че зарад неговите пари трябваше да призовавам гостите му за обяд, а в краен случай да свиря и на погребенията; но никога не съм се хващал да свиря сбор за кървавата им разпра. Но почакайте, сега ще чуете какво излезе от всичко туй. Тогази ще разберете бива ли да хваля Рейвънсууд. Защото в едно прекрасно утро, туй бе на двацет и

четвърти юни хилядо шестстотин седемдесет и девета година, пристигнахме на бойното поле, като сега си спомням: барабани бият, гърмежи трещят, конете трополят и цвилят. На Хакстоун от Ратилет — с отряд пехота, въоръжена е мускети, карабини, копия, мечове, коси и всичко, каквото им падне — му беше заповядано да брани моста, а ние, кавалерията, да преминем реката. Водата не ми е по сърце, пък отгоре на туй на другия бряг ни очакваха хиляди въоръжени до зъби противници. Старият Рейвънсууд оглави отряда и като размахваше италианския си меч, крещеше: „Напред! Напред!“, сякаш ни пращаше да се разходим из някой панаир; в ариергарда беше Кейлъб Болдърстън — той и сега е още жив — и се кълнеше в Гог и в Магог да натъпче с олово корема на всеки, който посмее да отстъпи; а младият Алан Рейвънсууд — тогаз още го наричаха мастър Рейвънсууд — стискаше пищов в ръката си — слава богу, че не гръмна с него — и викаше, колкото позволяваха слабичките му гърди: „Тръби, безделнико, тръби, проклет страхливецо! Тръби или ей сега ще ти пръсна главата!“ Съвсем ми секна дъхът, ама все пак успях да свиря за атака. Е, звукът на моята тръба беше такъв, че в сравнение с него кудкудякането на кокошка щеше по да прилича на музика...

— Не може ли по-кратко — прекъсна го нетърпеливо Рейвънсууд.

— По-кратко? Да, те насмалко не ми съкратиха трижди живота, насмалко не го погубиха в разцвета на младостта, както се казва в светото писание. Та за това ми е думата сега. И тъй, хвърлихме се ние във водата: конете се струпаха на купчина, като да бяха се побъркали от страх, пък и хората не бяха по-добро. От отвъдния бряг иззад храстите вигите стрелят по нас — куршумите ваят като градушка. Най-послед конят ми достигна брега и едва стъпи на твърдо, гледам някакъв грамаден и здрав момък — двеста години да живеея, пак няма да забравя как изглеждаше: очите му като на ястреб, брадата му широка като ей таз лопата; спира той на три крачки от мене и се прицелва в гърдите ми. Ама тогаз конят ми подскочи настрани, аз паднах и куршумът пропищя над мене. В същия миг старият лорд с удар на меч разцепи главата на оня виг и той се свлече върху ми и ме затисна с грамадните си телеса.

— Според мен трябва да сте благодарен на стария лорд: спасил ви е живота — отбеляза Рейвънсууд.

— Благодарен? За какво? Отпърво ме вкара в опасно дело, пък сетне събори върху ми оня дангалак, който ме смаза с тежестта си и ми изкара дъха. Оттогази започна да не ми стига дъхът. Само сто крачки ще измина и всичко в мене хърка, сякаш съм воденичарска кранта.

— И заради това изгубихте мястото си на тръбач в замъка?

— Да, изгубих го, сам разбирате: вече нямах сили да свиря и на дудуче. Е, запазиха ми платата, квартирата и не ме моряха с много работа: понякога ще рекат да поскрибуцам на цигулка — изобщо не беше чак дотам зле, само че Алан, последният лорд Рейвънсууд, излезе по-лошав и от баща си...

— Нима баща ми... — прекъсна го Рейвънсууд, — тоест исках да кажа, нима синът на стария лорд — последният лорд Рейвънсууд, — ви е лишил от помощта, която ви е дал баща му?

— Точно тъй, лиши ме. Прахоса състоянието си и ни предаде на сър Уилям Аштън, пък той никому нищо не дава даром. Изгони всички нас от замъка, дето на бедняците като мене по-рано не отказваха коричка хляб и паничка супа, а можеше да се намери и някое кътче, дето да прислониш глава.

— Лорд Рейвънсууд се грижеше за хората си, докато можеше — рече Едгар, — и ми се струва, приятелю, че поне бившите му слуги не бива да хулят паметта за него.

— Както желаете, сър — отвърна упоритият старец. — Само че мене никой не може да ме убеди, че лорд Рейвънсууд е изпълнил дълга си, като е разорил и себе си, и своите васали. Нали той заповяда да ни изхвърлят през вратата. А не можеше ли да ни даде земица и къщурки под аренда до живот? Тогаз на моите години и с тоя раматиз нямаше да се свирам в тая дупка, която не подхожда нито за жив, ни за мъртъв; а в къщата ми, дето по прозорците има истински стъкла, благоденствува сега Джон Смит. И всичко, защото Алан Рейвънсууд управляваше имението си като глупак.

— Може би сте прав — избъбри Рейвънсууд дълбоко засегнат, — разточителят причинява зло не само на себе си, но и на всички около него.

— То май че — прибави гробарят — на младия Едгар с лихва ще му се върне всичко, което понесох от семейството му.

— Виж ти! — учуди се Рейвънсууд. — И как ще му се върне?

— Казват, че ще се жени за дъщерята на лейди Аштън и е готов да падне в ръцете на нейна милост. Пък тя ще му превие здравата врата, не се съмнявайте. Не бих искал да съм на негово място; казват, рибата сама си търси мрежата. Та какво по-лошо от това тоя момък, забравил за честта си, да се сродява с враговете на баща си, които му отнеха всички родови земи; и моята хубава градинка отиде, та се не видя!

Сервантес справедливо отбелязва, че ласкателството е приятно дори от устата на безумец; но упрекът, също както и похвалата не ни оставят равнодушни дори ако изхождат от човек, чието мнение презираме, а доводите смятаме за неоснователни. Рейвънсууд рязко прекъсна стареца и като повтори заръката си той да се погрижи за прилично погребение на Алис, бързо се отдалечи. Думите на гробаря легнаха като камък на сърцето му: непоносима бе мисълта, че всички, от най-знатните до най-нищожните, ще осъждат годежа му с Луси Аштън също като този неук и алчен селянин.

„И така, аз се унижих дотолкова, че хората петнят името ми, и въпреки това получих отказ. О, Луси! Колко чиста трябва да е вашата любов, колко твърда думата ви, за да ме възнаградите за тежкото оскърбление, с което хорската мълва и поведението на майка ви безчестят наследника на рода Рейвънсууд!“

Вдигна очи и в този миг видя пред себе си маркиз А..., който след като бе пристигнал в странноприемницата, не завари там младия си сродник и тръгна да го търси.

Като се поздравиха, маркизът се извини на Едгар, задето не бе пристигнал предишната вечер.

— Готвех се да напусна замъка веднага след вас — обясни той, — но едно неочаквано откритие ме накара да остана. Оказва се, драги родственико, че тук е замесена любов, и макар че би следвало да ви смъмря, задето не се посъветвахте по този въпрос с мен, като глава на рода ни...

— С ваше позволение, милорд — отвърна Рейвънсууд, — ще отбележа, че съм ви много благодарен за интереса, който проявявате към мен, но ще добавя, че сам съм глава и старши в рода си.

— Разбира се, разбира се — изрече примирително маркизът, — от гледна точка на хералдиката и генеалогията вие безспорно сте глава

на своя род. Но аз исках да кажа, че в известен смисъл вие се намирате под мое покровителство...

— Осмелявам се да ви възразя, милорд — прекъсна го Рейвънеуд и ако се съди по това с какъв тон бяха изречени тези думи, приятелските отношения между двамата роднини висяха на косъм; за щастие в този миг гробарят, който, останал без дъх през цялото време ги беше следвал, се намеси в разговора им, за да попита дали господата желаят да развеселят с музика оскъдната закуска, която ги очаква в хана.

— Не ни трябва музика — отвърна рязко Рейвънсууд.

— Ваша милост не знае от какво се отказва — заяви цигуларят с натрапчивост, присъща на хората с тази професия. — Мога да ви изсвирия шотландските песни „Щеш ли го стори дважд“ и „Умря на стареца кобилата“ много по-добре от самия Пати Бърни. Кажете само и за миг ще отскоча за цигулката.

— Оставете ни на мира, господине! — отсече и маркизът.

— О, като се съди по изговора, ваша милост, изглежда, е пристигнал от север — продължаваше да им досажда менестрелът, — мога да ви изсвирия още „Старият Кош“, „Мулин Дху“ и „Кумичките от Атол“.

— Махнете се, приятелю; пречите на разговора ни.

— А ако ваши милости са от ония хора, дето им викат „чесните“ — добави гробарят тихо и доверително, — мога да ви изпълня „Киликранки“ и „Кралят ще постигне своето“, а още и „Ще се върнат Стюартите отново тук“. Стопанката на хана умее да си държи езика, тя хич не иска ни да знае, ни да чува какви тостове се вдигат в пивницата ѝ и какви песни се пеят там. Глуха е за всичко, само звъна на среброто чува.

Маркизът, когото неведнъж бяха подозирали в тайно съчувствие към якобитите, не можа да сдържи усмивката си и като подхвърли на цигуларя един долар, го посъветва да върви в кухнята и ако непременно са му необходими слушатели, да покаже изкуството си пред слугите.

— Е, господа — каза цигуларят, — желая ви сполука в тоя ден. Получих долар; туй, значи, е добре за мене; вие останяхте без песни — значи, ще е зле за вас. Отивам да довърша по-скоро гроба, подир което ще сменя лопатата е другото си средство за препитание — цигулката,

— и ще отида да веселя слугите ви; може да се окаже, че те обичат музиката повече от господарите си.

ДВАДЕСЕТ И ПЕТА ГЛАВА

*Ако си вярна, обич моя,
туй участ с сурова:
с прищевки, мода и случайност
за бой бъди готова.
От опит и другари клетки
разбрах, нередко става,
менливостта сърцата слети
без труд че раздвоява.
Хендерсън*

— Сега, когато се избавихме от този нахален цигулар — поде маркизът, — искам да ви съобщя, драги родственико, че се опитах да водя преговори с лорд и лейди Аштън относно сърдечните ви отношения с дъщеря им. Успях да видя младата особа за пръв път днес, и то съвсем бегло, затова, лишен от възможността да съдя за достойнствата ѝ, като добре познавам вашите, мисля, че няма да я обидя, ако кажа, че бихте могли да направите по-добър избор...

— Много съм ви задължен, милорд, за интереса, който сте проявили към моите дела — прекъсна го Рейвънсууд. — Съвсем не съм се готвил да ви обременявам с този въпрос. Но щом вече ви е известно, че съм сгоден за мис Аштън, смятам за нужно да изтъкна, че претеглих всички доводи против брака с дъщерята на сър Уилям и щом все пак съм се решил да предприема такава крачка, значи, че имам за това много сериозни основания.

— Ако ме бяхте изслушали докрай, мастър Рейвънсууд — отговори благородният му роднина, — забележката ви щеше да е излишна, тъй като, без да се задълбочавам в причините, които са ви подтикнали въпреки всичко да се стремите към брак с мис Аштън, аз сам прибях до всички средства — разбира се, в рамките, които

смятах възможни за самия мен, — за да постигна съгласието на родителите ѝ.

— Благодаря ви, милорд, за доброволното посредничество — каза Рейвънсууд. — И искрено съм ви признателен, понеже съм уверен, че в хода на преговорите не сте излезли извън пределите, които бих смятал възможни за себе си.

— В това не бива да се съмнявате. И на мен ми беше съвсем ясно колко деликатна е мисията ми и естествено не бих поставил кръвния си сродник в унизително или неясно положение пред тези Аштън. Напротив, изложих им всички изгоди на брака на дъщеря им с наследник на знатен и древен род, кръвно свързан с първите фамилии на Шотландия; обясних им в каква степен на родство се намираме вие и аз; намекнах за предстоящите политически промени и дадох да се разбере в чии ръце ще се окажат сега козовете. Накрая им изтъкнах, че гледам на вас като на син или племенник, а не като на някакъв далечен роднина и че вашите дела ме засягат така сериозно, както моите собствени.

— И какъв бе изходът от тези преговори, милорд? — попита Рейвънсууд, недоумявайки дали трябва да се сърди на маркиза, или да му благодари за намесата.

— Лорд-пазителят на драго сърце се съгласи с разумните доводи. Той много държи на поста си, а предвид на предстоящите промени, ще му се наложи да го освободи. При това сър Уилям очевидно е благоразположен към вас, да не говорим за това, че прекрасно вижда всички изгоди от подобен брак. Обаче съпругата му, която е главното действащо лице в дома му...

— Лейди Аштън, милорд! — възкликна Рейвънсууд. — Моля ви, кажете направо как завършиха вашите преговори. Готов съм да чуя всичко.

— Добре е, че сте така подготвен — кимна маркизът. — Наистина изпитвам срам да повтора и половината от това, което тя изрече. Достатъчно е да се каже само, че е решително против... Дори директорка на пансион за благородни девици не би могла да откаже така високомерно на някой ирландски капитан в оставка, ако поиска ръката на единствената дъщеря на богат плантатор от Западна Индия^[1], както лейди Аштън, отхвърляйки вашето предложение и моето посредничество. Не ми е ясно какво цели с отказа си. Няма да ѝ

се случи друга такава блестяща партия за дъщеря ѝ. Колкото до парите и земята, тези въпроси по-скоро интересуват мъжа ѝ, а не нея. Струва ми се, че тя ви мрази, защото имате титла, която мъжът ѝ не притежава, и сте лишен от състояние, с каквото разполага той. Но по-добре да прекратим този неприятен за вас разговор. Ето че стигнахме до странноприемницата.

От всички многобройни дупки и пролуки на бедната гостилничка на хана към двамата долитаха апетитни миризми: готвачите на маркиза се бяха постарали да приготвят чудесно угощение в това затънтено и пусто място.

— Милорд — каза Рейвънсууд, като се спря на прага, — вие случайно научихте тайната, в която засега не смятах да посветя дори вас, мой близък; но щом тази тайна, която засяга само мен и още една личност, е вече разгласена, аз съм радостен, че тя е станала достояние тъкмо на вас — мой благороден сродник и приятел.

— Можете да бъдете уверен, че няма да разглася вашата тайна, мастър Рейвънсууд — отвърна маркизът. — Но признавам, много бих искал да чуя, че сте се отказали от мисълта за един брачен съюз, който така или иначе, ще бъде унизителен за вас.

— Позволете ми сам да съдя за това, милорд, и бъдете сигурен, че ще успея да запазя честта и достойнството си не по-зле от всеки измежду моите приятели. Не съм встъпвал в никакви отношения със сър Уилям или лейди Аштън; дал съм дума само на мис Аштън и по-нататъшното ми поведение ще зависи изцяло от нея. Ако въпреки бедността ми тя ме предпочете пред всички богати кандидати за женитба, с които пожелаят да я сродят нейните близки, аз ще сметна за напълно справедливо да пожертвувам за мис Аштън доста по-несъщественото и неосезателно предимство на високия си произход, както и отколешните предразсъдъци на старинната ни родова вражда. А ако мис Аштън се отметне, тогава, надявам се, приятелите ми не ще говорят и натякват за постигналото ме разочарование; враговете си ще съумея някак да накарам да мълчат.

— Добре, казано! — възкликна маркизът. — Но признавам, твърде много ви ценя, Рейвънсууд, за да не се огорча от вашето решение. Този сър Уилям Аштън преди около двадесет години бе ловък адвокат и подвизавайки се в съда и парламентарните комисии, успя да постигне едно-друго. Направи голям удар със случая Дариен:

получи точни сведения и преценил трезво положението, навреме продаде всичките си акции. Но каквото е могъл, вече го е постигнал. Нито едно правителство няма да го купи на такава висока цена, каквата е определил за себе си той или по-скоро жена му. При неговата нерешителност и нейното нахалство сър Аштън ще повдигне още повече цената си, а като се усетят с жена си, че са прекалили, и отстъпят, никой вече няма да даде за него и петак. Не искам нищо да кажа против мис Аштън, но ви уверявам: сродите ли се с фамилията Аштън, това не ще ви донесе ни чест, ни изгода — най-много сър Уилям да ви върне като зестра известна част от вашите владения. Повярвайте обаче: ще постигнете повече, ако решите да се обърнете към камарата на лордовете. А аз от своя страна — прибави той — съм готов да опуша дупката на тази лисица, да я прогоня оттам и да заставам сър Уилям да прокълне деня, в който е отказал и а такова твърде почетно за него предложение — изхождащо от мен и отнасящо се за мой роднина.

Изглежда, съвсем неволно маркизът се престара. Едгар веднага забеляза, че достопочтеният му сродник не толкова се грижи за интересите и честта на семейство Рейвънсууд, колкото е обиден от отказа, получен за предложеното от него, маркиз А..., сватовство. Това откритие не породило у младежа нито досада, нито почуда. Той още веднъж подчерта, че е дал дума и е обвързан само с мис Аштън, че не очаква богатството и влиянието на нейния баща да му донесат изгоди и че никой не е в състояние да го принуди да развали годежа, освен ако самата Луси не пожелае това. Накрая Едгар помоли маркиза да не възобновява този разговор и обеща да го държи в течение на предстоящите събития.

Скоро вниманието на маркиза бе привлечено от по-интересни и по-приятни теми. Специален пратеник, потеглил от Единбург за замъка Рейвънсууд, го откри в „Тодс ден“ и му предаде свитък с радостни известия. Политическите планове на маркиза бяха успели както в Лондон, така и в Единбург; властта, за която той така жадуваше, беше, изглежда, вече в ръцете му.

Поднесоха закуската, приготвена от готвачите на маркиза, и можеше да се предполага, че такъв епикуреец като маркиз А... ще изпита особена наслада от контраста между изисканите ястия и крайно бедната обстановка на малката гостилничка. Разговорът на трапезата

напълно съответствуваше на изтънчените ястия и спомагаше за веселото настроение на маркиза. Той не преставаше да говори за могъществото, което го очаква в близко бъдеще като резултат от някои твърде вероятни събития, и за намерението си да използва това могъщество в полза на скъпия си родственик. Макар да смяташе, че не бива така дълго да се говори все за едно и също, Рейвънсууд неведнъж благодари сърдечно на маркиза. Поднесоха чудесно вино, запазило напълно букета си, въпреки че бе изминало дългия път от Единбург дотук в бъчва; маркизът, особено когато беше в приятна компания, обичаше да се заседява на масата. Затова отложиха тръгването с два часа.

— Няма страшно! — заяви маркизът. — Замъкът ви е само на няколко мили оттук и надявам се, няма да откажете гостоприемството на роднината си, както не отказахте на лорд-пазителя.

— Сър Уилям превзе замъка ми е щурм — отвърна Рейвънсууд — и подобно на мнозина завоеватели твърде скоро се убеди, че не е трябвало да се радва на такава победа.

— Тъй, тъй! — възкликна маркиз А..., чиято надутост понамаля след няколкото чаши силно вино. — Виждам, че без подкуп няма да се спогодя е вас. Пия за здравето на хубавицата, която наскоро пренощува в замъка ви, и струва ми се, е останала напълно доволна. Аз не съм толкова крехък като нея; и все пак ми се иска да прекарам нощта в същата стая, дето сте я били настанили. Интересно ми е доколко твърдо може да бъде едно ложе, за да го превърне любовта в меко пухено легло.

— Свободен сте, милорд, да си наложите каквато щете епитимия — изрече е усмивка Рейвънсууд. — Но съжалете поне моя стар слуга. Той ще се обеси или ще се хвърли от кулата, ако отседнете така неочаквано в моя замък. Уверявам ви, че сме напълно неподготвени да ви приемем.

В отговор на това признание маркизът заяви, че е непретенциозен и е готов да понесе всякакви неудобства, затова остава твърд в намерението си непременно да посети и разгледа Улфс Краг. Един от неговите прадеди, изтъкна той, пирувал там с тогавашния лорд Рейвънсууд в навечерието на Флодънската битка, в която загинали и двамата. Ще не ще, Рейвънсууд бе принуден да се съгласи. Той помоли за разрешение да тръгне преди другите, за да може някак,

доколкото е възможно за толкова кратко време и при такива не благоприятни обстоятелства, да се подготви за приемането на госта, но маркизът не пожела да се лиши от приятната компания и само разреши да изпратят конник, който да извести на клетия Болдърстън за неочакваното нашествие.

Наскоро след това пътниците напуснаха странноприемницата. По молба на маркиза Рейвънсууд се премести при него в екипажа; по пътя те се опознаха по-отблизо и маркизът започна да развива смели планове за издигането на младия си събеседник, в случай че успеят собствените му политически интриги. Той възнамеряваше да изпрати Рейвънсууд на континента с много важно тайно поръчение, което можело да се повери само на човек знатен, способен и напълно сигурен; тази мисия изисквала от изпълнителя много качества, затова щяла да донесе на Едгар Рейвънсууд на само слава, но и богатство. Не било нужно да се впуска в подробности по съдържанието и целта на това поръчение, достатъчно било да се изтъкне, че то обещава на младежа много изгоди, и Едгар с радост си помисли, че това ще му даде възможност да се избави от тягостното състояние на бездействие и нищета, в което се намира, да придобие независимост и да поеме почетни задължения.

Докато Рейвънсууд жадно поглъщаше всяка дума на маркиза, облякъл го с доверието си, конникът, изпратен до Улфс Краг, успя да се срещне с Кейлъб и да се върне е отговор. Старият прислужник беше заявил, че задълженията му са именно такива и че „доколкото позволява този кратък срок, всичко ще бъде приведено в съответния ред и ще бъде готово за приемането на техни милости“.

Рейвънсууд твърде добре познаваше начина на действие и словесните формулировки на стария си прислужник, за да се осланя на тези уверения. Той знаеше, че Кейлъб обича да постъпва като испанските генерали, които по време на едно сражение постоянно докладвали на главнокомандувачия принц Орански, че войските им са с пълен брой бойци и са снабдени с всичко необходимо, защото смятали за несъвместимо с достойнството им и честта на Испания да признаят недостига на войници и боеприпаси; резултатите от измамата не закъснели. Предвид на това Рейвънсууд намери за необходимо да предупреди маркиза, че многообещаващите уверения на Кейлъб не

могат в никакъв случай да служат за гаранция, че гостите ще бъдат посрещнати прилично в Улфс Краг.

— Несправедлив сте към себе си, Рейвънсууд — каза маркизът. — Или навярно искате да ми направите приятна изненада? От прозореца на каретата виждам ярка светлина в посоката, в която, ако не се лъжа, се намира вашият замък, и по това колко внушително е осветена кулата ви се досещам какъв великолепен прием ни очаква. Спомням си, беше преди около двадесет години, баща ви ме покани тук на лов със соколи и бе решил да се пошегува, което обаче не ни попречи да прекараме чудесно в Улфс Краг, не по-зле отколкото в някое от моите имения.

— Страхувам се, милорд, че ще ви се наложи да се убедите колко оскъдни са средствата на сегашния притежател на този някога гостоприемен замък, макар че е излишно да се споменава, че и той подобно на своите прадеди би желал да ви посрещне най-достойно. Но дори аз не мога да си обясня какво е онова сияние над Улфс Краг. Кулата има много малко прозорци, при това те са тесни и част от тях — по-ниските, на долния етаж — са закрити от крепостната стена. И най-празничното осветление не би могло да ги освети тъй ярко.

Но скоро загадката бе разгадана. Не мина и минута и кортежът спря, а до вратата на каретата отекна гласът на Кейлъб Болдърстън, сподавен от уплаха и отчаяние:

— За бога, спрете, господо! Спрете! Нито крачка напред! Веднага свръщайте надясно! В замъка има пожар! Всичко гори: кабинети и зали, богатата украса на фасадата и вътрешността — всичката покъщнина, картините, гоблените, завесите, бродериите и другата украса. Всичко пламти като торфени брикети, пращи и пука като суха слама. Свръщайте надясно, господо! Моля ви... при майка Смолтраш ще намерите добър покрив и храна. О, горко ми! О, горко ми! Защо ли доживях до тая нощ!

Като чу за това ново неочаквано бедствие, Рейвънсууд се вкамени, но още в следващия миг изскочи от екипажа, сбогува се набързо с маркиза и се втурна напред, към обхванатия от пламъци замък: огромен огнен стълб се издигаше над него и отражението му трептеше надалеч върху вълните на морската шир.

— Вземете кон! — извика подир него маркизът, поразен от това ново нещастие, сполетяло младото му протеже. — Къде ми е

раванлията? Какво стоите? Напред, към замъка — прибави той, обръщайки се към слугите си. — Спасявайте каквото може! Изнасяйте мебелите! Гасете пожара! Напред! Страхливци проклети! Напред!

Слугите се засуетиха и като заповядаха на Кейлъб да им показва пътя, пришпориха конете. Но верният стар слуга не бързаше да изпълни заповедта; надвил шума, той завика гръмогласно:

— Спрете! Нито крачка напред, господа! Слезте от конете, за бога! Нека пропадне нашето богатство! Пощадете живота си! В избите на замъка има трийсет бурета барут, доставени тука от Дюнкерк за покойния ми господар. Огънят още не е проникнал там, но е вече близо. За бога, свърнете надясно! Само надясно! От отвъдната страна на хълма ще бъдем защитени от гибел, защото, ако се посипят върху нас камъните от Улфс Краг, нито един доктор не ще успее да спаси пострадалите!

Лесно може да се разбере, че след такова разяснение маркизът и слугите му побързаха да завият в посоката, указана от Кейлъб, увличайки след себе си и Рейвънсууд, макар той да се съпротивяваше, без да разбира нищо от историята, която разказваше главният му слуга.

— Барут! — възкликна той и сграбчи стария слуга, който напразно се опитваше да се отскубне от ръцете му. — Какъв барут? Не разбирам откъде се е взел този барут в замъка и защо нищо не ми е известно за това.

— Затова пък аз разбирам — прошепна му маркизът. — Всичко разбирам. За бога, не питайте за нищо!

— Хм, да, хм, да! — подхвана Кейлъб, който, освободил се от ръцете на господаря си, оправяше дрехата си. — Ваша милост няма да откаже да повярва на достойното свидетелство на негова светлост. Негова светлост не е забравил, че в годината, когато умря така нареченият крал Уили...

— Шшт! Мълчете, любезни! — прекъсна го маркизът. — Сам ще дам необходимите обяснения на господаря ви.

— Но защо хората от Улфс Хоуп не са помогнали за потушаването на пожара в самото му начало? — попита Рейвънсууд.

— О, те безделниците му проклети, довтасаха — едва ли не цялото село се довлече! Ама аз не посмях да ги пусна в замъка, дето има толкоз сребро и други скъпоценности.

— По дяволите! Безсъвестен лъжец! — завика Рейвънсууд, излязъл извън кожата си от гняв. — Там няма и унция...

— При това — продължи Кейлъб, повишил дръзко глас, за да заглуши думите на господаря си — огънят се разпространи много бързо; подпали изобилната gobленова облицовка и богато украсената с резба ламперия в церемониалната зала. А ония страхливци от селото щом чуха за барута, побягнаха веднага като плъхове от пробит кораб.

— Моля ви, Рейвънсууд — отново се намеси маркизът, — не го разпитвайте повече за нито!

— Едничка само дума, милорд. Какво стана с Миси?

— Миси? — повтори Кейлъб. — Нямах време да помисля за някаква си Миси. Тя остана в замъка и може да се смята, че очаква там горчивата си участ.

— Кълна се в бога, че нищо не разбирам! — възкликна Рейвънсууд. — Как! В замъка загива старата ми предана прислужница! Не ме задържайте, милорд! Трябва да отида там и с очите си да се уверя толкова голяма ли е опасността, както твърди този глупак.

— Какво говорите, какво!? — завика Кейлъб. — Кълна ви се, Миси е жива и здрава. Сам я изведох от замъка. Та бих ли могъл да изоставя там старата жена, с която толкоз години сме служили на едри и същи господари!

— Но само допреди миг ти приказваше съвсем друго!

— Тъй ли? — учуди се Кейлъб. — Трябва да съм блънувал нещо: в таква ужасна нощ колко му е да си загубиш ума! Уверявам ви, Миси е невредима. В замъка не остана жива душа. И слава богу, иначе всички щяхме да хвъркнем във въздуха!

Едва след многократни клетвени уверения на Кейлъб господарят му, надвил в себе си неудържимото желание да присъствува на страшния взрив, който щеше да превърне в прах последната цитадела на древния му род, престана да се дърпа към замъка и се остави да го отведа в село Улфс Хоуп, където не само в странноприемницата на майка Смолтраш, но и а дома на нашия добър познат бъчваря богато угощение очакваше високите гости — факт, който налага да дадем някои допълнителни обяснения.

Навремето пропуснахме да споменем, че Локхард, като поразпита как Кейлъб е успял да се снабди с продукти за обяда, с който нагости лорд-пазителя, доложи за това на своя господар. Сър Уилям се

посмя от душа на тези забавни хитрости на стария слуга и е желанието си да направи жест за Рейвънсууд, препоръча Гърдър от Улфс Хоуп за длъжността бървар при двора на кралицата, което щеше напълно да накара забележителния майстор да прежали изгубените печени диви патици. Назначаването на Гърдър беше приятна изненада за Кейлъб. Няколко дни след заминаването на Рейвънсууд му се наложи да отиде до рибарското селище по неотложна работа. И в момента, кога го той безшумно като призрак се прокрадваше край дома на бърваря, боейки се да не го извикат и да го попитат за резултатите от обещаното ходатайство или което е още по-лошо, да започнат да го ругаят, задето е изиграл стопаните, залъгвайки ги с неосъществими надежди, изведнъж разтреперан от страх чу името си, изречено едновременно от сопрано, алт и бас.

— Мистър Кейлъб! Мистър Кейлъб! Мистър Кейлъб Болдърстън! — зовяха го в един глас мисис Гърдър, достопочтената и майка и стопанинът на дома. — Нима ще минете край нас, без да се отбиеете да си наквасите гърлото; ние сме ви така задължени!

Кейлъб не знаеше дали да приеме тази покана за чиста истина или за подигравка. Очаквайки най-лошото, той се престори, че не чува нищо, и продължи пътя си, нахлупил ниско старата си шапка и навел очи, сякаш изведнъж му се беше наложило да преброи камъните по настилката на улицата. Но внезапно забеляза, че е попаднал в положението на величествен търговски кораб, обграден в тесния Гибралтарски проток от три алжирски бързоходни лодки (моля да ме извинят читателите за това морско сравнение).

— Не бягайте от нас, мистър Болдърстън! — изчурулика мисис Гърдър.

— Кой би могъл да очаква това от добрия приятел — подкрепи я и майка ѝ.

— Да ни откаже благодарността! — присъедини се към тях и бърварят. — И то на човек като мене, дето толкова рядко показва щедрост! Да не сте ми обиден, мистър Болдърстън? Или се е намерил някой негодник, пепел му на езика, да ви рече, че никак не съм ви благодарен за мястото на придворен бървар! Кажете ми го само кой е, аз хубавичко ще го наредя.

— Хм... скъпи приятели... — измънка Кейлъб неуверено, защото все още не знаеше как всъщност стои работата. — Защо да

правим церемонии! Всеки се старае да послужи на приятелите си с каквото може; понякога успява, друг път — не. Бих предпочел да не чувам никога от вас тези изявления на благодарност. Нетърпими са за мен.

— Е, ако само сте *искали* да ми услужите, нямаше да заслужите никакви благодарности. Поне от мен във всеки случай — призна откровено бъчварят; — тогава щях да ви припомня за гъската, за патиците, за бъчвичката вино — за да си оправим сметката. Голото желание прилича на бъчва, която се е разсърнала, в нея вино не можеш да налееш; а виж доброто дело е чудна бъчвичка, здраво стегната, добре изпипана и непропусклива, годна да държи вино за самата кралска изба!

— Не чухте ли за грамотата, в която черно на бяло пише, че наш Гърдър е назначен за придворен бъчвар? — каза тъщата. — И то като се знае, че всеки, макар само веднъж да се е опитал да набие обръч на някоя бъчва, и той се е гласял да вземе тая служба!

— Аз ли да не съм чул? — извиси глас Кейлъб, най-сетне доловил накъде духа вятърът. — Аз ли? — повтори той и в миг се преобрази; провлачените, плахи стъпки, стъпки на същински крадец, се смениха с уверена и величествена походка; шапката се килна юнашки на тила и изпод нея като слънце зад облак надникна челото, засияло с всичката гордост, на каквато е способна аристокрацията.

— Не може да бъде да не е чул — отбеляза стопанката.

— Разбира се, разбира се! Кой друг да го научи, ако не аз! — заяви Болдърстън. — Затуй ей сегичка ще ви целуна, миличка стопанке! А на вас, бъчварю, ще ви пожелаю успех на новото място. Смело въртете чука: знаете вече какво са сторили за вас и какво още могат да сторят приятелите ви. Аз се престорих, че никак не се сещам. Искаше ми се да разбера от какво тесто сте замесен. Е, хубаво, доволен съм — издържахте проверката!

И Кейлъб е истинско достойнство целуна двете жени и в знак на покровителството си снизходително допусна ръката му да бъде здравата раздрусана от коравата мазолеста лапа на бъчваря. После, след като вече разполагаше с изчерпателни и съвсем задоволителни за него сведения, Кейлъб — това се разбира от само себе си — без колебания прие поканата за тържествения обяд, на който освен него бяха поканени не само всички нотабили от Улфс Хоуп, но и заклетият

враг на мистър Болдърстън — просбописецът мистър Дингуол. Старият слуга, то се знае, беше най-желаният и най-почетен гост на угощението; той така убедително разказваше на отбраната компания колко влиятелен е пред своя господар, господарят му — пред лорд-пазителя, лорд-пазителят — пред Тайния съвет, а пък Съветът — пред краля, че като се разотиваха (това беше чак по петляно време), гостите на бъчваря вече се виждаха назначени на най-примамливите длъжности в държавата благодарение на усилията на техния приятел и покровител мистър Кейлъб Болдърстън. В течение на тази вечер хитрият старец успя не само да си възвърне бившето влияние, с което бе се ползвал като доверено лице на могъщите барони Рейвънсууд, но и се издигна още повече в очите на жителите на Улфс Хоуп. Дори самият просбописец — такава е неутолимата жажда за почести — не можа да устои на съблазънта и издебнал удобен момент, отведе Кейлъб в един далечен ъгъл, за да поговорят, разбира се, с нужното прискърбие за лошото здравословно състояние на секретаря на шерифа.

— Прекрасен човек, безценен е той, мистър Кейлъб! Но много е дебел. А всички сме тленни същества. Днес сме тук, утре вече ни няма... Когато този клетник предаде богу дух, ще трябва да му се намери заместник... И ако ми помогнете да получа неговото място, ще ви се отблагодаря. Подаръче ще ви направя... да речем, чифт ръкавици, здраво натъпкани със златни нобли, а? Знаете ли, приятелю, човек трябва да се грижи и за себе си... А бихме намерили и начин мирно да приключим спора между тези селяци от Улфс Хоуп и мастър Рейвънсууд, тоест бих искал да кажа лорд Рейвънсууд, бог да го благослови!

Кейлъб само се усмихна в отговор, стисна приятелски ръката на просбописеца и побърза да си тръгне, за да избегне обвързването с каквито и да било обещания.

— Боже опази! Ама че глупаци! — възкликна Кейлъб, щом се озова на улицата и най-сетне имаше възможност да се отдаде на воля на изпълнилото го тържество. — Приличат ми на чайките и олушите, дето летят над нас, ама и от тях са десет пъти по-глупави! Да бях самият аз върховен комисар, и тогаз едва ли щяха толкоз да ми се подмазват. Но трябва да призная, че аз също им се подмазах мъничко. Ама просбописецът надмина всички! Ха-ха-ха! О-хо-хо! Да, прости

ме, боже, трябваше да доживея до бели коси, та да праметна тоя шмекер и хитрец. Секретар на шерифа! Много добре! Аз с тоя негодник имам стари сметки за уреждане и сега той хубаво ще ми плати. Ще го накарам на пета да се върти пред мене, щом си мисли, че аз мога да му дам мястото, което иска. А за това място той няма никаква надежда. И дано господарят ми натрупа ум и разум и разбере как трябва да се живее на тоя свят. Но чини ми се, той няма никога да разбере туй нещо.

[1] Антилските острови. — Б.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА

*Звездите ли падат? Върхът ли гори?
Защо ли се вдига вулкан от искри?
Тук сее разрухата огнена смърт,
изригва я сякаш небесната твърд.*
Камбъл^[1]

Обстоятелствата, описани в края на предишната глава, обясняват защо маркиз А... и мастър Рейвънсууд намериха такъв радушен прием в Улфс Хоуп. Едва Кейлъб съобщи за пожара в кулата и цялото селце се вдигна на крак и бе готово да се притече на помощ. Но старият слуга веднага охлади ентусиазма на верните васали, като им довери, че в мазето на замъка се държи барут; тогава усърдието им взе друга насока. Никога дотогава не бяха кляли в селото толкова петли, тлъсти гъски и други добре угоени домашни птици; никога дотогава не бяха варили толкова шунка, никога не бяха пекли толкова яйчени, пшеничени и овесени питки, хлебчета и масленки — лакомства почти непознати на днешното поколение; никога дотогава не бяха отпушвали толкова бъчвички с бира и отлежало вино. Простият народ разтвори широко вратите на домовете си за слугите на маркиза — тези предвестници на потока благоденяния, който отсега нататък, подминавайки всички градове, паланки и села в Шотландия, щеше да се излее като рог на изобилието върху скромното селце Улфс Хоуп край Ламермур. Пасторът, който си правеше сметки, както се говореше, за мястото на викарий в съседната енория, където титулярът беше доста болен, пожела именитите гости да отседнат у него, но Кейлъб предостави тази чест на бъчваря, на жена му и на тъща му, които просто скачаха от радост, научили за оказаното им предпочитание.

С многобройни ниски поклони ощастливените стопани въведоха знатните гости в дома си, където всичко беше вече готово за посрещането им, устроено с всичкия разкош, на който бяха способни тези обикновени хора; тъщата, служила на младини в замъка Рейвънсууд, имаше според собствените ѝ твърдения достатъчно добра представа какво се изисква за техни милости и доколкото ѝ позволяваха условията, се разпореди с всичко по най-добрия начин. Домът на бъчваря беше толкова просторен, че за всеки пътник отделиха самостоятелна стая, където гостите бяха въведени веднага със съответните церемонии, за да си починат от пътя; а през това време в столовата се извършваха приготовленията за обилната вечеря.

Останал сам, Рейвънсууд подтикван от хиляди различни чувства излезе вън, премина оградата на края на селото и заизкачва хълма, откъдето се откриваше изглед към кулата. Искаше да зърне със собствените си очи как ще рухне домът на неговите прадеди. Няколко селски хлапета, наситили се да зяпат запретнатата с шест коня карета и пъстро облечените лакеи, които я придружаваха, сега от любопитство бяха тръгнали да видят как ще гръмне Улфс Краг и Рейвънсууд ги чуваше да си подвикват:

— По-скоро, по-скоро! Ей сега старата кула ще се пръсне като обелките на лук!

„И това са деца на васалите на моя баща — възмутено си помисли Рейвънсууд, — деца на хора, които както по закон, така и от чувство на признателност са длъжни да ни следват в бей, в огън и вода! Гибелта на замъка на техния сеньор е само забавно зрелище за тях!“

В този миг той усети, че някой го дърпа за наметалото.

— Какво искаш от мен, куче! — ядосано извика Рейвънсууд, дал воля на накипялата си ярост и печал.

— Да, куче съм, и при това дърто — отвърна Кейлъб, защото той бе подръпнал наметалото на господаря си. — Какво друго да очаквам освен ругатни и бой? Но сега ми е все едно: твърде старо куче съм, за да се уча тепърва на нови навици или за да си търся нов стопанин.

През това време, достигнал билото на хълма, Рейвънсууд видя замъка. И каква беше почудата му, когато установи, че пожарът вече съвсем е стихнал — само краищата на бавно плуващите над кулата

облаци бяха с червеникав оттенък, сякаш в тях се отразяваше тлеещият пламък.

— Кулата е цяла! — възкликна Рейвънсууд. — Нима тя не се е срутила от взрива? Ако в мазетата е имало и четвърт от онова количество барут, за което ти приказваше, експлозията щеше да се чуе на двайсет мили.

— Всичко бива на тоя свят — сдържано отговори Кейлъб.

— Значи, огънят не е достигнал до мазетата?

— Всичко бива — повтори Кейлъб със същия невъзмутим тон.

— Слушай, Кейлъб — възкликна Рейвънсууд, — вече губя всякакво търпение! Сам ще отида в замъка и ще проверя какво става там.

— Ваша милост няма да отиде там — решително отбеляза Кейлъб.

— Няма да отида? — избухна Рейвънсууд. — Кой ще се осмели да ми попречи?

— Аз! — още по-решително изрече Кейлъб.

— Ти ли, Болдърстън? — извика Рейвънсууд. — Ти май съвсем се самозабрави вече!

— Не, ваша милост. Спокойно ме изслушайте и ще научите всичко така добре, сякаш през цялото време сте си бил в замъка. Само не се гневете и не се издавайте пред тия дечурлига или което е още по-лошо, пред маркиза, когато слезете в селото.

— Говори, проклет глупако! И да не си посмял да скриеш нещо от мен. Трябва да зная всичко: и хубавото, и лошото.

— Нищо хубаво и нищо лошо няма. Старата кула си е цяла-целеничка и е така пуста, както в деня, когато я напуснахте.

— Как! А пожарът?...

— Нямахме никакъв пожар. Изгоря само малко торф, пък може да е имало и искри от комина на старата Миси.

— А пламъкът? Яркият огнен стълб, който се виждаше от цели десет мили?

— Пламък ли? Една стара поговорка казва:

*И няма ли луна,
едва мъждее слаба светлина.*

Малко суха папрат и наръч от сламата, дето я подстиламе на конете, запалих веднага щом оня тъпак от свитата на маркиза се махна от двора. Ей това беше пламъкът. Моля ви, сър, идния път, когато намислите да доведете или да изпратите там някого, нека туй да са господата, ама без доверени слуги като оня шмекер Локхард, който все заничаше и все душеше, и само диреше да открие нейде нещо не наред, та сетне да хули дома ни. Зарад него здравата се озорих, та щях да пукна от напъване да му измислям с неимоверна бързина небивалиците една подир друга, По-добре ще е наистина да подпаля кулата и сам да изгоря заедно с нея, отколкото втори път да понеса таквоз безчестие.

— Много съм ти благодарен, Кейлъб, за плана, който си измислил — каза Рейвънсууд, като едва сдържаше смеха си, макар тайно все още да се сърдеше на своя прислужник. — А барутът? Барутът в мазетата? Маркизът, изглежда, знае за нашите запаси.

— Барут ли! Ха-ха-ха! Маркизът! Ха-ха-ха! — разкиска се Кейлъб. — Убийте ме, ваша милост, но не мога да се въздържа. Маркизът! Барут! Има ли барут в замъка? Може да е имало някога. Знаел ли е за това маркизът? Знаел е, разбира се. Там е и цялата дяволия. Очаквах, че няма да е лесно да се оправя е вас. И тогаз си спомних за барута, като оставих на маркиза сам да се справи...

— Но ти не отговори на въпроса ми — нетърпеливо го прекъсна Рейвънсууд. — Как се озова барутът в замъка и къде се дяна после той?

— Ей сега ще обясня всичко — прошепна Кейлъб със загадъчен вид. — Преди няколко години тука се готвеше въстание; маркизът и всички лордове от север участваха в заговора. Тогаз и докараха от Дюнкерк в замъка всякакви пушки и сабли, да не говорим за барута. Трудна беше тая работа — да се пренесат в кулата толкоз сандъци и бурета за една само нощ; вие сам разбирате, че такваз работа не може да се довери на всеки случайно срещнат. Но време е, господарю, да се връщаме в селото: там ни чакат за вечеря; по пътя ще ви доразкажа останалото.

— Ами тези дечурлига? — понита Рейвънсууд. — Нима искаш те да останат тук цяла нощ, за да чакат взрива?

— Не е необходимо. Щом ваша милост не желае да останат тука, те веднага ще си тръгнат към къщи. Пък и да постоят тука малко

повечко — добави той, — не е беда! Утре по-хрисими ще бъдат и сънят им ще е по-дълбок. Ама щом иначе иска ваша милост...

И като приближи момчетата, изкачили се на близкия хълм, Кейлъб им извика строго, че по заповед на лорд Рейвънсууд и на маркиз А... взривът на кулата ще се извърши не по-рано от пладне на следващия ден. При това утешително известие малчуганите се юрнаха надолу, само един от тях — този, който Кейлъб беше излъгал преди известно време, като отмъкна под носа му шиша с патиците, остана изпълнен с надеждата да получи по-точни сведения.

— Мистър Болдърстън, мистър Болдърстън! — завика той. — Но нали пламъкът съвсем загасна като прахан в ръцете на немоцна старица!

— Прав си, мили мой — съгласи се старият слуга. — Ти как мислиш: замъкът на такъв голям човек, какъвто е лорд Рейвънсууд, тъй ще си гори и лордът ще го гледа безучастно, а? — И като пусна малкия дрипльо да си върви, Кейлъб прибави, обръщайки се към Рейвънсууд: — Никога не бива да се пропуска случая да поучиш тия дечица на ум и разум, както казват мъдрите люде. И най-вече да им внушаваш уважение към знатните.

— Но ти пак не ми каза, Кейлъб, какво стана с барута и оръжието? — настоя Рейвънсууд.

— А, оръжието ли? — сети се Кейлъб и издекламира:

*Един на север, друг на юг,
пък аз към гаргата напук!*

Тъй се говори в една детска песенчица. Колкото до барута, лека-полека го замених с джин и бренди от капитаните на холандските люгери и френските кораби. Бъчвичките с тия питиета дълго ни служиха за вяра и упование в истината и справедливостта. Та не е ли чудесна таква една замяна: да получиш напитка, която весели душата, срещу нещо, което носи смърт! Запазих все пак няколко фунта от барута за ваши нужди. Ако не бяха тия запаси, съвсем не знам откъде щях да ви намирам барут за лова. Е, сега гневът ви се поохлади и май ще се съгласите вече, господарю, че съм постъпил правилно: защото долу, в Улфс Хоуп, ще ви бъде много по-удобно, отколкото в старата

ви, полуразрушена кула. Макар че ми е болно да го призная, ама защо да тая грех в душата си!

— Да, може би си прав, Кейлъб; само че намислиш ли да палиш замъка ми дори на шега, няма да е зле да ме предупреждаваш за това.

— Какво говорите, ваша милост! Е, на мене, стария глупак, прилича да лъжа и мамя заради честта на вашия род, ама на ваша милост туй съвсем не подобава. При това вие, младите, много се горещите. И да излъжете, ще е без полза. Да вземем за пример ей тоз пожар — защото, знайте, ние нямахме пожар и съм готов да изгоря даже старите конюшни, за да сложим край на всякакви съмнения; — та, казвам, тоя пожар е най-чудесният предлог, за да поискаме от съседите всичко, каквото ни е нужно. О, тоя пожар ще ни избавя още неведнъж и при това без всякаква вреда за честта на дома ни. Вече няма да ми се налага по двацет пъти всеки ден да измислям една небивалица подир друга, в които тия мързеливци и без туй не вярват.

— Да, трудно ти е било, Кейлъб. И все пак никак не разбирам как този пожар може да ни възвърне доверието на съседите и доброто ни име.

— Ами тъкмо казах, че младото е и зелено! Как ще ни помогне пожарът ли, питате? Туй е най-чудесният предлог, който, рекох вече, ще спаси семейната ви чест и ще я запази дълго занапред, стига само умело да го използвате. „Къде са семейните портрети?“ — пита някой, дето обича да си пъха гагата в чуждите работи. „Пострадаха по време на пожара“ — ще отговоря аз. „Къде ви е фамилното сребро?“ — ще попита друг. „Ужасен бе пожарът — ще кажа аз. — Кой ще ти мисли за среброто, когато беше застрашен животът на всички ни в кулата!“ — „Къде са фините дрехи, декоративната драперия и завесите? Къде са леглата с балдахини, с тъканите покривала и тюлените завеси? Къде са килимите, кувертюрите, бродериите?“ — „Пожарът! Пожарът! И пак пожарът!“ Пожарът ще бъде сериозно оправдание за всичко, което трябва да имате, пък го нямате. А добре измисленото извинение донякъде е и цената на самите вещи. Вещите се чупят, съсипват и овехтяват от времето, а доброто извинение, стига да го използваш внимателно и умно, може да служи на благородника и на рода му бог знае колко дълго!

Рейвънсууд добре познаваше упорития характер на стареца, затова се въздържа от безполезен спор. Предоставил на Кейлъб да се

радва на успешното си начинание, той се върна в Улфс Хоуп, където маркизът и двете стопанки се безпокояха за него: маркизът — защото не знаеше накъде се е упътил Рейвънсууд, а жените — защото се бояха да не изстине вечерята. Когато Едгар се появи, всички въздъхнаха с облекчение и искрено се зарадваха, научили, че пожарът в замъка е изгаснал от само себе си, без да достигне до подземията — понеже Рейвънсууд бе сметнал за възможно да се ограничи с това кратко известие и да се въздържа от по-подробно описание на остроумната измислица на своя стар слуга.

Гостите веднага бяха отведени към трапезата, наредена с богато угощение. Въпреки настояванията на високите гости мистър и мисис Гърдър да се настанят до тях на трапезата, те не приеха да сторят това дори в собствения си дом и предпочетоха да бъдат почтителни и старателни слуги. Такива бяха нравите в онези времена. Само тъщата на домакина, предвид на по-зрялата си възраст и някогашната ѝ служба при Рейвънсууд, реши да пренебрегне правилата на етикецията. Възприела ролята на нещо средно между съдържателна на странноприемница и стопанка на дом, която посреща гости значително по-високопоставени от нея, тя гощаваше маркиза и Рейвънсууд, предлагайки им най-хубавото от всяко блюдо, но не забравяше и сама да го опита, та гостите да последват примера ѝ.

— Ваша милост нищичко не хапва... — непрестанно повтаряше тя на маркиза. — Мастър Рейвънсууд, оставете този гол кокал! Уви ето че не можем да предложим на ваши милости прилично угощение! Лорд Алан, да успокои господ душата му, обичаше солена гъска. Винаги е казвал, че на латински „солена гъска“ означава „чашка бренди“! Брендито ни е чак от Франция: корабите ни още не са забравили пътя за Дюнкерк въпреки английските закони и митници.

Тук бъчварят предупредително сръчка с лакът тъща си, но тя съвсем не мислеше да спре да бъбри.

— Няма какво да ме ръчкаш, Джон. Никой не казва, че знаеш откъде ми карат брендито. Разбира се, на теб не ти подхожда туй, нали вече си придворен бъчвар! Но на мен... Страшна беда! — обърна се тя към Рейвънсууд. — Кралят, кралицата или пък кайзерът много ги е еня отде си купува някоя старица като мене щипката тютюн или чашата бренди, та да си развесели душата.

Като заглади по този начин мнимата си непредпазливост, Мариън, известна още като мисис Луп-дъ-Дайк, цяла вечер продължи сама да занимава гостите, стремеше се с всички сили да поддържа разговора, в който Рейвънсууд и маркизът почти не вземаха участие. Накрая те отместиха чашите си и помолиха за разрешение да се оттеглят за почивка.

На маркиза беше отредена официалната стая, каквато имаше във всеки по-заможен дом и обикновено стоеше празна в очакване на някой именит гост. По онова време още не се използваше хоросановата мазилка, а гоблени имаше само в домовете на благородниците и по-богатите земевладелци. Затова бъчварят, човек толкова суетен, колкото и богат, постъпи като дребните земевладелци и духовенството — украси стените на официалната си стая с щампована нидерландска кожа, по която с меден станиол бяха изписани дървета и животни и множество благочестиви изречения, които макар да бяха на фламандски, се спазваха в дома му много строго. Стаята създаваше твърде мрачно впечатление, но в камината весело пращяха дъги от стари насмолени бурета; леглото бе застлано с нови, блестящо бели чаршафи, които едва ли щяха да бъдат използвани някога, ако не беше този изключителен случай. Над масата висеше старинно огледало във филигранна рамка, принадлежало някога към покъщнината на близкия замък Рейвънсууд, сега разпръсната къде ли не. От едната страна на огледалото стоеше бутилка с дълго гърло, пълна с тосканско вино, а до нея — висока тясна чаша, подобна на опази, която може да се види в ръцете на Тениърс, когато се изобразява като участник в селски пир; бутилката и чашата приличаха на чуждестранни часови. От другата страна, загледани в двамата чуждоземни, бяха поставени двама тантурести шотландски караулни: кана с хубава бира, побираща не помалко от пинта, и друга чаша, от слонова кост и абанос, със сребърна инкрустация — плод на умението на Джон Гърдър; той много се гордееше с тази изработка. Мерки бяха взети не само срещу евентуална жажда, а и срещу глад, защото в стаята бе оставен и сладкиш, като че къщата очакваше половинседмична обсада.

Камериерът на маркиза съобразително бе разстлал брокатения халат на господаря си върху голямото кожено кресло, придърпано до камината, а на облегалото на същото кресло стоеше везаната кадифена нощна шапчица, украсена с брюкселски дантели. Но време е да

напуснем знатния гост и да му дадем възможност да се ползува от всички тези вещи, приготвени за негово удобство, които обрисовахме така подробно, за да запознаем читателя с обичаите в някогашна Шотландия.

Няма нужда да описваме със същата подробност и стаята на Рейвънсууд, комуто стопаните бяха отстъпили своята спалня. Ще кажем само, че стените бяха обвити с вълнена материя в топъл цвят, произвеждана в Шотландия, подобна на сегашния шалун. На видно място беше окачен крещящ портрет на Джон Гърдър, нарисуван от някакъв гладуващ френски живописец, пристигнал в Улфс Хоуп от Флъшинг или Дюнкерк с кораб на контрабандистите. Това изображение наистина показваше известна прилика с действителния образ на нашия упорит, своенравен, но напълно здравомислещ майстор. Мосюто обаче се беше изхитрил да придаде на израза на лицето и на самата поза онази добре известна френска волност, която силно контрастираше с мрачната надменност на оригинала, така че всеки, който погледнеше картината, избухваше в смях. Но цялото семейство много се гордееше с описаното вече произведение на изкуството и това стана причина съседите да отправят упреци към бъчваря, че е станал прекалено самолюбив и горд, тъй като, поръчвайки си портрета и украсявайки с него своята спалня, той по всеобщо мнение бе превишил дадените му права — осмелил се е да излезе извън границите, определени за съсловието му, и е извършил посегателство върху привилегиите на аристокрацията. Уважението ми към паметта на моя покоен приятел, мистър Ричард Тинто, ме накара да се спра на тази тема; обаче ще спестя на читателя неговите подробности, макар много интересни забележки за френската школа в живописа, както и за успехите на това изкуство в началото на XVIII век в Шотландия.

Във всичко останало спалнята, отредена за Рейвънсууд, по нищо не се различаваше от официалната стая, или стаята за видни гости, предоставена на маркиз А...

На другия ден маркизът и младият му сродник станаха в зори, възнамерявайки да продължат пътя си. Но гостоприемните хазаи не ги пуснаха, преди да са закусили. Масата бе отрупана с храна: пушено и печено месо, овесени пудинги, вина и бренди, мляко, приготвено по най-различни начини — всичко това говореше за неотслабващото

желание на гостоприемното семейство да почете докрай скъпите си гости. Трескавата подготовка за заминаването не остана в тайна за населението на Улфс Хоуп. Цялото село се стече край къщата на бьчваря; и започна уреждане на сметки, ръкуване за сбогом, оседлаване на коне и впрягане на други, дадоха се и пари за почерпка. Маркизът връчи на бьчваря монета от двадесет шилинга от благодарност за грижите, положени от прислугата му; на Гърдър се дощя да присвои парите, още повече че просбописецът Дингуол напълно го подкрепи в това, позовавайки се на направените от стопанина скъперник разходи, без които не би дошла и тази благодарност на маркиза. Но въпреки това твърде авторитетно съждение Джон някак не се реши да помрачи блестящия успех на гостоприемството си с неизискана постъпка и само обяви на слугите, че те ще бъдат най-неблагодарна паплач, ако намислят да купуват бренди от чуждите изби, и тъй като нямаше никакво съмнение по какъв именно начин те ще употребят даденото от маркиза, бьчварят се утешаваше с мисълта, че тези парички пак ще се върнат в джоба му, при това без ни най-малко накърняване на неговата чест и съвест.

Докато приготовленията за заминаването бяха в ход, Рейвънсууд извика Кейлъб настрана и зарадва стареца, като му довери макар и с много предпазливи изрази (понеже добре познаваше богатата фантазия на слугата си), че наскоро в съдбата му ще настъпи благоприятна промяна. Той веднага даде на Кейлъб голяма част от парите, с които разполагаше, уверил го едва ли не с клетва, че почти сигурно ще получи големи суми, като пристигне в Единбург. После много строго нареди на своя майордом — заплашвайки го, че в противен случай ще го лиши от благоразположението си — да прекрати своите набези срещу жителите на Улфс Хоуп, техните изби и килери, с което за негова голяма почуда старият слуга безропотно се съгласи.

— Разбира се — отбеляза Болдърстън, — срамно, безчестно и дори грешно е да се грабят тези нещастници, когато можеш да преживяваш със собствени средства. И друго: трябва да им се даде кратък отдих, та да може по-сетне, ако се наложи, да се разчита по-успешно на тяхната отзивчивост.

Решил този въпрос, Рейвънсууд сърдечно се сбогува със стария си слуга и се присъедини към маркиза, който вече се бе настанил в екипажа. Двете стопанки — възрастната и по-младата, дарени е

прощални целувки от високите си гости — стояха засмени на прага на дома си и не мръднаха оттам, докато екипажът с шестте коня и многото ездачи, затрополил по улицата, не се изгуби от очи. Джон Гърдър също бе застанал въвн и ту поглеждаше към дясната си ръка, стисната съвсем наскоро от маркиза и лорда за довиждане, ту към вътрешността на своя дом, където цареше безпорядъкът на отминалото пиршество, сякаш сравняваше получените почести с направените разходи.

— Тъй, тъй! — изрече той накрая. — Е, стига толкова. Маркизи или мастъри, херцози или графове, лордове или леърдове — дошли и си отишли, а вие се залавяйте за работа. Вървете да подреждате и да прибирате, отделете месото, което може да се използва; другото раздайте на бедняците. А вие, скъпа моя тъщо и женичке, чуйте какво ще ви река: да не съм чул повече ни дума за тая глупост — нито добра, ни лоша. Чешете си езиците, когато сте сами или когато се събирате с другите клюкарки от нашето село. На мене и без туй главата ми се е запалила!

Гърдър се ползуваше с абсолютна власт в дома си и затова всички тозчас се разотидоха и всеки се залови за работата си, като дадоха на стопанина пълна възможност да помечтае за бъдните милости на придворната му длъжност, която беше придобил, като пожертвува част от земното си благо.

[1] Откъсът е от „Предупреждението на Лахнел“. — Б.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И СЕДМА ГЛАВА

*Сега държа Фортуна за косите;
ако избяга — сам съм си виновен;
че борилият се с беди сурови
използва ловко всеки бриз попътен.*
Старинна пиеса^[1]

Нашите пътници пристигнаха в Единбург без други приключения и както беше уговорено, Рейвънсууд отседна у благородния си приятел. Дългоочакваният политически преврат се бе извършил и торите както в Шотландия, така и в Англия взеха за кратко властта. Тук нямаме за цел да анализираме причините и последиците на този преврат, ще споменем само как той се отрази на отделните политически партии в зависимост от тяхната платформа и принципи. В Англия много привърженици на Високата църква начело с Харли, получил по-късно титлата граф Оксфордски, веднага скъсаха с якобитите, заради което получиха прозвището „непостоянните“. А в Шотландия привържениците на Високата църква, или „кавалерите“ както самите се наричаха, се оказаха по-последователни, макар и по-неблагоразумни. Те окачествяваха извършилата се промяна като първа крачка към възкачването на престола на брата на починалата кралица — шевалие дьо Сейнт Джордж. Пострадалите заради верността си към претендента сега се тешаха с напразни надежди не само да си възвърнат изгубеното, но и да отмъстят на политическите си противници. Вигите пък очакваха възобновяване на преследванията, на които бяха подложени по времето на Чарлс II и брат му, както и отчуждаване на имуществото, конфискувано от якобитите при крал Уилям.

Но най-силно бяха изплашени онези предпазливи люде, каквито съществуват при всяко правителство и са най-многобройни в

провинциите, каквато е Шотландия. Тези хора, както точно се изрази за тях Кромвел, „служат на съдбата“, с други думи винаги са готови да се присъединят към управляващата партия. Мнозина от тях побързаха да се явят при маркиз А... с покаяние за предишната си дейност и забелязали, че той проявява дълбок интерес към делата на младия си роднина мастър Рейвънсууд, се надпреварваха да дават на младия мъж съвети как да постъпи по-добре, за да си върне поне част от предишните владения и титлата, от която бе лишен баща му.

Най-много се вълнуваше старият лорд Търнтипет.

— Сърцето ми се къса от печал — твърдеше той, — като гледам как един така прекрасен млад човек, потомък на истински благороден и древен род, и главно — кръвен родственик на маркиз А..., когото аз уважавам най-много от всички, — е изпаднал в толкова тежко положение.

От своя страна, „за да спомогне за възстановяването на този старинен дом“, гореспоменатият Търнтипет изпрати на Едгар, при това напълно безвъзмездно, три семейни портрета без рамки и шест стола, носещи герба на фамилията Рейвънсууд, с високи облегалки и меки турски везани възглавнички; беше придобил това преди шестнадесет години при разпродажбата на покъщнината на лорд Рейвънсууд в Канънгейт.

Маркизът прие този дар съвсем хладно и заяви, че Рейвънсууд и неговите приятели ще се почувствуват удовлетворени само когато лорд Търнтипет им върне имението, което първоначално бе получил в залог срещу нищожна сума, а после, възползувал се от неуредиците в семейните дела на Рейвънсууд, успя да присвои с помощта на всевъзможни съдебни машинации. Търнтипет страшно се изплаши, но не се издаде и се престори на крайно учуден.

Изпеченият угодник на всички правителства опита да се изплъзне от исканията на маркиза: кълнеше се и уверяваше, че не разбира защо е необходимо младият Рейвънсууд веднага да встъпи във владение на споменатия имот, когато несъмнено ще си възвърне голяма част от своето състояние, като отнеме имението на сър Уилям Аштън, което ще бъде много разумно и справедливо и за което той, лорд Търнтипет, е готов всестранно да съдействува. Накрая лордът дори предложи да завещае след смъртта си земите, за които става дума, на Едгар.

Обаче тези уговорки не доведоха до нищо и Търнтипет бе принуден да върне чуждата собственост, като се задоволи с получаването на сумата по ипотеката. Лишен от друго средство за поддържане на мир с притежателите на властта, той се прибра в къщи разстроен и обиден, оплаквайки се горчиво на приятелите си, че „досега не е имало промяна и разместване в някое правителство, които да не му донесат поне малко изгода, но сегашното го е лишило от най-хубавото, което е имал“.

По същия начин постъпиха и с други лица, забогатели за сметка на Рейвънсууд, и сър Уилям Аштън всеки ден очакваше решенията на съда, по силата на които замъкът и родовото имение на Рейвънсууд бяха преминали в негово владение, да бъдат обжалвани в камарата на лордовете. Но мастър Рейвънсууд смяташе, че е задължен заради Луси, както и от благодарност за оказаното му гостоприемство да бъде изключително честен. Затова написа писмо на бившия лорд-пазител — сър Аштън вече не заемаше предишната си длъжност; в писмото Едгар искрено признаваше годежа си с Луси и искаше съгласие за брак с нея, предлагаше приключване на споровете при условия, които самият сър Уилям определи за изгодни.

На същия куриер бе възложено да предаде писмо и на лейди Аштън, в което Рейвънсууд я молеше да му прости, ако неволно е дал повод за неудоволствие; той описваше нежната си привързаност и безпределна обич към Луси, умоляваше лейди Аштън като истинска представителка на рода Дъглас не само по име, но и по дух да се откаже от старата вражда, и омраза и накрая я уверяваше, че в негово лице семейство Аштън е намерило верен приятел, а самата лейди — най-почтителен и предан слуга. Писмото бе подписано: Едгар, мастър Рейвънсууд.

Трето писмо бе адресирано до Луси и пратеникът получи заповед да намери достатъчно сигурен начин, за да го връчи тайно на самата мис Аштън. Писмото съдържаше пламенни уверения за вечна любов и споменаваше за очакващата Едгар в най-близко време промяна, на която той придава голямо значение, доколкото тази промяна навярно би премахнала пречките за осъществяването на брака им. Съобщаваше на Луси и за предприетите от него опити да превъзмогне предубеждението на родителите ѝ, особено на лейди Аштън, като изразяваше надежда, че те ще бъдат успешни. В противен случай

оставаше да се надява, че по време на отсъствието му, понеже му предстои да замине с важна и почетна мисия, сър Аштън и лейди Аштън ще променят неблагоприятното за него решение. Той силно се уповаваше на любовта си към Луси Аштън и вярваше, че тя ще съумее да устои на всички опити да я разделят с него. В писмото се споменаваха и за още много други неща, близки на сърцето на нашите влюбени, но не дотолкова интересни или поучителни за читателя. На тези три писма Рейвънсууд получи три отговора, твърде различни по стил и доставени му по съвсем различен начин.

Отговорът на лейди Аштън бе донесен от самия пратеник, на когото бяха разрешили да остане в замъка точно толкова, колкото бе необходимо, за да се нахвърлят следните редове:

ДО МИСТЪР РЕЙВЪНСУУД ОТ УЛФС КРАГ.

„НЕИЗВЕСТНИ СЪР!

Получих писмо, подписано от Едгар, мастър Рейвънсууд. Предполагам, че негов автор е някой самозванец, тъй като фамилията Рейвънсууд в лицето на покойния лорд Алън бе лишена от титлата си заради държавна измяна. Ако полученото от мен писмо е написано от Вас, то трябва да Ви е известно, че ползувайки се с правото на майка, аз възнамерявам да осигуря щастието на дъщеря си, мис Луси Аштън, по собствено усмотрение и че тя ще се омъжи за достоен човек, комуто вече е обещана нейната ръка. Но дори да беше свободна ръката на мис Аштън, аз никога не бих приела предложение от Вас, сър, или от друг член на Вашата фамилия, тъй като зная, че родът Ви винаги е бил враждебен спрямо единствено правоверната презвитерианска църква. Сър, никакви бързопреходни успехи, които съдбата случайно Ви дари, няма да променят решението ми. И преди, подобно на светия цар Давид, ми се е случвало да виждам нечестивци, облечени с голяма власт, да процъфтяват като лаврово дърво, но съм ги отминавала, и те са се изгубвали, и

никаква следа не е оставала от тях върху лицето на земята. Така че, съветвам Ви за Ваша полза да вникнете в гореизложеното с необходимата сериозност и отговорност и Ви моля никога повече да не се обръщате към мен, защото не бих желала да бъда полезна с нещо на Вас, неизвестното лице, наричащо се Едгар, мастър Рейвънсууд.

Маргарет Дъглас,
по мъж Аштън“

Два дни след като получи това твърде неприятно послание, Рейвънсууд вървеше по главната улица в Единбург и изведнъж усети как някой се блъсна в него. Непознатият сне шапка да се извини и Рейвънсууд позна в него Локхард, доверения слуга на сър Уилям Аштън. Локхард се поклони, пъкна в ръката на Едгар един свитък и веднага се изгуби от очи. В свитъка имаше писмо от четири страници, написани със сбит почерк, и както често се случва със съчиненията на големите юристи, не съдържаха нищо определено. От него личеше само това, че авторът му е изпаднал в голямо затруднение.

Сър Уилям Аштън надълго и нашироко описваше колко високо цени и уважава младия си приятел мастър Рейвънсууд и как безкрайно високо цени и уважава маркиз А..., скъпия си стар приятел; той изразяваше надеждата, че каквито и мерки да се предприемат относно старите дела с бащата Рейвънсууд, те ще бъдат в необходимото съответствие със законите и постановленията, обявени *in foro contentioso*; тържествено заявяваше, че ако шотландските закони, изразени в решенията на върховните съдилища, бъдат преразгледани в английската камара на лордовете, общественото зло, което ще предизвикат незаконните действия, ще бъде за него по-тежък удар, отколкото каквито и да са имуществени загуби. Следваха гръмки слова за великодушието и взаимното опрощаване и между другото няколко забележки за изменчивостта на човешките съдби — любима тема за привържениците на изгубилата партия. Той горко тъжеше, задето толкова бързо са го свалили от длъжността лорд-пазител на печата, която благодарение на дългогодишния си опит бил заемал не без полза за обществото, и недоумяваше защо дори не са му дали възможност да се обясни с тези, които са го уволнили, за да се установи дали

наистина са чак толкова големи политическите им разногласия. Изразяваше увереността си, че маркиз А..., също както той самият и също както всеки друг човек, няма друга цел освен да служи на обществото и поради това, ако е възможно, да се срещнат а постигнат съгласие относно пътищата за осъществяване на тази цел; той с радост ще окаже помощ на новото правителство със своя опит и лични връзки. Въпроса за годежа между Рейвънсууд и дъщеря му сър Аштън засягаше сухо и неясно. Вайкаше се, че тази важна крачка била направена прибързано и напомняше на Рейвънсууд, че сам никога не го е поощрявал в тази насока. И не пропускаше да отбележи, че годежите, извършени *inter minores*, без съгласието на родителите им, нямат юридическа сила и се смятат за невалидни. Тази необмислена постъпка, добавяше сър Аштън, направила на съпругата му крайно неблагоприятно впечатление, което не било избледняло и сега. По-големият му син, полковник Дъглас Аштън, напълно споделял мнението на майка си, а той, сър Уилям Аштън, не можел да върви срещу техните желания, защото с това ще посее раздор, фатален и непримирим, в собственото си семейство. Във всеки случай засега не може да става и дума за това. Но той не губел надежда, че времето — този велик лечител — ще излекува всички рани.

В послеписа към писмото сър Аштън прибъгваше до малко поясни формулировки, съобщаваше, че тъй като не желаел дори косвено да бъде причина за жестокото унижение на шотландския съд, каквото би представлявало отменянето на решението срещу Рейвънсууд в чуждестранна инстанция, той, сър Уилям, е готов сам да направи значителни отстъпки.

Най-сетне, неизвестно как, Рейвънсууд получи отговор от Луси Аштън.

„Получих писмото Ви, но с какъв риск! Не ми пишете сега, чакайте по-благоприятни обстоятелства. Неотлъчно ме следят, но аз ще остана вярна на думата си, стига да не изгубя разсъдъка си. Известието, че сте щастлив и че съдбата е благосклонна към Вас, ме изпълва с голяма радост, единствена при сегашното ми положение. А за мен сега тя е толкова необходима!“

Бележката беше подписана: Л. А.

Като прочете трескаво оскъдните редове, Рейвънсууд силно се развълнува. Въпреки молбата на Луси той няколко пъти се опита да ѝ изпрати писма и дори молеше за среща; но тези опити завършиха безуспешно; при това научи, че лейди Аштън е взела най-решителни мерки, за да осуети всяка възможност за кореспонденция. Важната мисия, възложена му от маркиза, не търпеше отлагане, денят на заминаването му от Шотландия неумолимо приближаваше. Рейвънсууд беше отчаян. Той показа на маркиза писмото, получено от сър Аштън, и неговият сродник, като прочете хитрото послание, отбеляза е усмивка, че времето на сър Уилям е отминало и че сега той ще разбере чие слънце е изгряло на небето.

Рейвънсууд успя с цената на големи усилия да склони маркиза да не предава делата в парламента, ако сър Аштън даде съгласието си за брак между него и Луси.

— Аз едва ли бих ви разрешил така лекомислено да се откажете от бащиното си наследство — каза в отговор маркизът, — ако не бях убеден, че лейди Аштън, или лейди Дъглас, или както още да се нарича тя, дотолкова е респектирала мъжа си, че той не смее да ѝ противоречи.

— И все пак — отбеляза Рейвънсууд — аз се надявам, милорд, че ще зачитате годежа ми с Луси Аштън като нещо свято.

— Да, разбира се. Оставам ваш приятел дори когато вършите глупости, драги мой. А сега, когато моето мнение ви е добре известно, ще се опитам да действувам по възможност според желанието ви.

На Рейвънсууд не му оставаше нищо друго освен да благодари на великодушния си родственик и покровител. Като предостави на маркиза пълна власт да се разпорежда с делата му, той замина за континента, където щеше да остане няколко месеца.

[1] Автор на този епиграф е Уолтър Скот. — Б.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И ОСМА ГЛАВА

*Кога била е други път жена
така ухажвана? Кога била е
така спечелвана? Да, тя е моя.
Шекспир, „Хенри VI“*

От деня, в който Рейвънсууд замина за континента, изминаха цели дванадесет месеца. Очакваха го да се завърне много по-рано, но мисията, с която бе изпратен, а според някои слухове това били лични интереси, все още го задържаше в чужбина. Колкото до семейството на сър Аштън и промените, настъпили в дома му през този период, сега ще бъдем осветлени от разговора, който се състоя веднъж между мистър Бъкло и големия му приятел и компаньон в гуляите, добре известния ни капитан Крейгънгелт.

Приятелите се бяха разположили в трапезарията на замъка Гърнингтън, от двете страни на грамадната, подобна на гробница камина. Дървата в огнището весело пламтяха, а на кръглата дъбова маса до бутилката отлично бордо имаше две чаши и много закуски.

Въпреки изобилните блага, които току-що описахме, лицето на стопанина изразяваше съмнение, тъга и неудовлетвореност. Крейгънгелт, силно изплашен да не би покровителят му да изпадне в пристъп на унилоост, както той се изразяваше, полагаше отчаяни усилия да измисли някакво средство, с което да разсее лошото му настроение.

След продължително мълчание, нарушавано само от равномерно почукване на носа на единия ботуш на Бъкло по решетката на камината, Крейгънгелт най-последно се осмели да заговори.

— Проклет да съм — изрече той, — ако изобщо приличаш на човек, намислил да се жени. Такъв вид имаш, дявол да го вземе, сякаш, днес-утре ще те бесят.

— Много съм ти благодарен за комплимента — отвърна му Бъкло. — Но бесилката според мен подхожда повече за теб, защото, струва ми се, тя няма да ти се размине. А по каква причина, кажи ми, капитан Крейгънгелт, както обичаш възвишено да се наричаш, аз трябва непременно да изглеждам весел, когато съм потиснат, и то дяволски потиснат?

— Точно това ме и ядосва: не стига, че ще склучиш толкова изгоден брак, ами отгоре на всичко си вземаш за булка едно момиче като капка, дете толкова го желаш! А сега, когато желанието ти се осъществява, увесваш глава като мечка, изгубила мечетата си.

— Не зная! — умислено отсече леърдът. — Може би е по-добре да се откажа от тази женитба. Само че, изглежда, отидох твърде далеч, за да се отметна.

— Да се отметнеш? — възкликна Крейгънгелт безкрайно почуден. — Все едно да се сговориш със свидетел и после да се отречеш от помощта му! Да се отметнеш? Когато момичето има толкова голямо богатство?

— „Мис Аштън“, не „момичето“, ако обичаш — прекъсна го Хейстън.

— Добре, добре. Виновен съм, сгреших. Но нали за нея дават такава голяма зестра, каквато няма за никоя друга невеста в цял Лотиан?

— Така е — призна Бъкло. — Само че не ми трябва зестрата и. Аз самият съм достатъчно богат.

— А тъщата, която те обича като свой...

— Повече от свой. Поне повече, отколкото обича дъщеря си — иронично се усмихна Бъкло. — Иначе щях ли да докопам Луси.

— Ами полковник Шолто Дъглас Аштън, който желае твоята сватба с Луси повече от всичко на света?

— Защото се надява с моя помощ да влезе в парламента... от името на нашето графство.

— А бащата, който очаква подписването на брачния договор с такава нетърпение, с каквото аз чакам края на бой между петли?

— Уф! — махна пренебрежително с ръка Бъкло. — Сър Уилям води игра: като не успя да замени дъщеря си за голямото имение Рейвънсууд, което английската камара на лордовете скоро ще му измъкне от ноктите, той вече действа за друг изгоден брак.

— Е, ами твоята невеста? Та нали тя е най-красивото момиче в Шотландия? Ти беше си изгубил ума по нея, когато тя не искаше да чуе и думичка за теб! А сега, когато е съгласна да се омъжи за тебе, като наруши думата, дадена на Рейвънсууд, ти изведнъж се дърпаш. Направо си се побъркал: сам не знаеш какво искаш.

— Аз ще ти кажа какво, искам — отвърна Бъкло, стана от стола и се заразхожда из стаята. — Искам да зная, дявол да го вземе, защо мис Аштън изведнъж промени отношението си.

— Какво те е грижа за това? — учуди се Крейгънгелт. — Нали го е променила в твоя полза!

— Там е и работата, я! — въздъхна покровителят. — Никога не съм се занимавал с такъв род девойки и мисля, че те са дяволски опърничави и своенравни. Но мис Аштън се промени към мене някак твърде отведнъж и твърде рязко, за да си обясня поведението ѝ като обикновен каприз. Обзалагам се, че това е работа на лейди Аштън. Тя навярно знае как да пречупи някого и разполага с не по-малко ефикасни средства от нашите мундщуци, мартингали и оглавници, когато обядваме младите жребци.

— Но дявол да го вземе! Без тях как ще се справиш с коня!

— Така е! — потвърди Бъкло; той престана да се разхожда из стаята и се облегна на един стол. — Освен това Рейвънсууд продължава да стои на пътя ми. Мислиш ли, че ще се откаже от Луси Аштън?

— Разбира се, че ще се откаже — заяви Крейгънгелт. — Защо да упорствува, щом се готви да се жени за друга, а Луси също си е избрала друг?

— Ти наистина ли мислиш, че той ще се ожени за някаква си чужденка?

— Нали чу какво рече капитан Уестънху? Той разказваше за разкошните приготовления за тази щастлива сватба.

— Капитан Уестънху много прилича на теб, драги Крейги, за да го смятам, както се изразява сър Аштън, за „важен свидетел“. Умее майсторски да пие, да играе на карти и да ругае, умее да лъже и да мами. В подходящ кръг това безспорно са полезни качества, но те повече подходат за разбойник по пътищата, отколкото за джентълмен, на чиято дума можеш да разчиташ.

— Тогава — продължи Крейгънгелт — вярвай поне на полковник Дъглас Аштън, който сам е чул как маркиз А..., неподозирайки присъствието му, публично заявил, че Рейвънсууд си е намерил партия по-подходяща от Луси Аштън и няма намерение да жертвува бащиното си наследство заради анемичната дъщеря на сваления виг, затова щял с радост да отстъпи на Бъкло огризките от своя пир.

— Така ли е казал мръсният маркиз! — изкрещя Бъкло и изпадна в страшна ярост, каквато бе присъща на натурата му. — Ако съм бил тогава там, щях да му изтръгна езика от гърлото пред очите на всичките му мазници и подлизурковци, всичките му надменни северняци! Защо Аштън не го е пронизал там на място?

— Не знам — отвърна капитанът. — Маркизът напълно го е заслужавал. Но нали е стар човек, при това министър, така че по-голяма бея ще си навлечеш, ако се забъркаш в някаква история с него. Ти по-добре помисли как да запазиш мис Луси от заплашващото я безчестие. Остави маркиза на мира! Той е твърде стар, за да се дуелираш с него, и твърде високо стои, за да го достигнеш.

— О, лъжеш се; рано или късно ще го достигна аз. И роднината му също. А засега ще се погрижа честта на мис Аштън да не пострада от подлата им клевета. Но тази работа е трудна — ухажването на момиче. По-скоро да се свърши с това! Дори не зная как да разговарям с мис Луси... Е, напълни чашите, Крейги, и нека вдигнем наздравица за нея. Вече е късно, а преди лягане най-добре е да изпием по чаша бургундско, вместо да се занимаваме с разни гадни големци.

ДВАДЕСЕТ И ДЕВЕТА ГЛАВА

*От укори по този повод аз
в леглото му не давах да подремне,
на масата му пречех да похапне,
когато бивахме сами, корях го
открито за греха му, а пред хора
намеквах за печалния си дял!...
Шекспир, „Комедия от грешки“*

На другата сутрин Бъкло и неговият верен Ахат — капитан Крейгънгелт — пристигнаха в замъка Рейвънсууд. Те бяха приети с най-голяма любезност от домакина, неговата съпруга и техния син и наследник полковник Аштън. Всеки път, когато се случеше да попадне в светско общество, Бъкло, който иначе не познаваше страх от нищо, изпитваше неприсъщо за себе си дълбоко смущение и сега дълго се запъва и черви, преди да успее да обясни, че би желал да поговори с мис Аштън за предстоящото им бракосъчетание. Сър Уилям и синът му въпросително погледнаха лейди Аштън, която без ни най-малка сянка на смущение отговори, че Луси веднага ще дойде при мистър Бъкло.

— Надявам се — прибави тя любезно усмихната, — че скъпият ни мистър Бъкло ще приеме молбата на дъщеря ми и ще ми разреши да присъствувам на този разговор. Луси е толкова млада, при това съвсем наскоро я измамиха да се обвърже с обещание, от което дълбоко и искрено се срамува.

— Разбира се, милейди — отговори обзетият от страх Бъкло, — самият аз се готвех да ви помоля за това. Никак не познавам така нареченото „галантно ухажване“ и сигурно ще наговоря глупости, ако милейди откаже да ми помогне.

Ето защо, изпаднал в смут пред решителното обяснение с Луси, Бъкло в страха си изведнъж забрави, че беше подозирал лейди Аштън във фатално въздействие върху дъщеря ѝ, и пропусна възможността сам да се убеди в истинските чувства на своята избраница.

Сър Аштън и синът му напуснаха стаята, а след няколко, минути лейди Аштън се върна, придружавана от дъщеря си. Бъкло не забеляза у Луси особена промяна: на вид тя беше по-скоро спокойна, отколкото развълнувана; наистина, ако на мястото на мистър Бъкло беше някой по-прозорлив наблюдател, и той едва ли би могъл да прецени дали това е спокойствие на отчаянието или безразличие. Самият Бъкло беше твърде развълнуван, за да се ориентира правилно в чувствата на младото момиче. Той с мъка изтръгна от себе си няколко несвързани фрази, обърка всичко, което искаше да изрече, запъна се и млъкна по средата на излиянието си. Не може да се каже дали мис Аштън го изслуша или само се престори, но тя не промълви нито дума. Очите ѝ бяха приковани в бродерията, пръстите инстинктивно или по навик бързо работеха.

Лейди Аштън поотдръпна стола си в дълбоката ниша, която почти я скриваше от събеседниците. Сега, без да става от своето място, тя изрече е нежен, сладък глас, в който обаче звучаха предупредителни, дори заповеднически нотки:

— Луси, дете мое, помни... Чу ли какво каза мистър Бъкло?

Нещастната девойка, изглежда забравила за майчиното си присъствие, потрепери, изпусна иглата и бързо, почти без да поеме дъх, изрече:

— Да, милейди... Не, милейди... Простете, но не чух.

— Ти напразно руменееш, скъпа, и съвсем ненужно бледнееш и трепериш — каза лейди Аштън и се приближи до тях. — Знаем, че ухото на девойката трябва да бъде глухо за любезностите на мъжете. Но недей забравя, че мистър Хейстън е дошъл да говори с теб за сватба и ти сама отдавна прие да го изслушаш благосклонно. Прекрасно знаеш, че баща ти и аз желаем вашия съюз.

Думите на лейди Аштън, които привидно излъчваха майчинска нежност, съдържаха умело прикрит, но достатъчно изразителен и твърд намек. Тонът бе предназначен за Бъкло, който лесно можеше да бъде измамен, а същността — за Луси, защото тя разбираше чудесно

как трябва да тълкува думите на майка си, макар че истинската цел бе ловко скрита за чуждото ухо.

Както седеше, Луси сепнато изправи гръб, озърна се с очи, които издаваха страх и някаква дива тревога, но отново не отговори нищо. Тогава Бъкло, който не преставаше да се разхожда из стаята, събра решителност и като се спря на няколко крачки от стола на момичето, заговори:

— Струва ми се, мис Аштън — каза той, — че се държах ужасно глупаво. Опитвах се да говоря с вас на език, който, както е прието да се смята, е приятен на младите девойки, но изглежда, не ме разбрахте; впрочем какво чудно има, когато аз самият, дявол да ме вземе, нищо не разбрах. Но както и да се погледне на това, дължен съм да се обясня с вас веднъж завинаги, и то на чист шотландски. Вашите родители приемат предложението ми и ако вие не откажете на мене, обикновения човек, който няма в нищо да ви пречи и гневи, ще ви направя господарка на най-хубавото имение във всичките три Лотиани, а в Единбург ще бъде ваш домът на лейди Гърнингтън в района на Канънгейт — живеете, където искате, вършете, каквото желаете, приемайте, когото щете. Давам ви честната си дума, от която никога не се отмятам. Имам към вас само една-единствена молба: мястото на края на масата да бъде запазено за един мой окаян компаньон в игрите. Навярно щях да го изгоня, но той ми внуши, че не бих могъл да мина без него и час дори. Надявам се, че няма да изгоните моя Крейги, макар че може да се желае и по-добра компания.

— Достатъчно, Бъкло, достатъчно! — побърза да се намеси лейди Аштън. — Как можяхте да допуснете, че Луси би могла да има нещо против такъв прям, честен и добродушен човек като капитан Крейгънгелт?

— Колкото до искреност, честност и добродушие — усмихна се Бъкло, — аз мисля, че няма и помен от такива добродетели у него. Е, здраве да е. Крейги познава навиците ми, умее да ми бъде полезен, така че, както вече казах, трудно ми е да се лиша от него. Но ние се отклонихме от целта. Намерих в себе си смелост, мис Аштън, откровено да се обясня с вас и бих искал да получа прям отговор от собствените ви уста.

— Драги Бъкло — отново се намеси лейди Аштън, — позволете да помогна на свенливата си дъщеря. Повтарям ви в нейно присъствие,

че Луси е напълно съгласна да се осланя по този въпрос на избора на своите родители. Луси, дете мое — прибави тя, обличайки както преди в нежна обвивка категоричната си заповед: играта, която вече отбелязахме по-горе, — мила моя Луси, кажи само не съм ли права?

— Обещах да се подчиня — отговори клетата жертва с глух, пресекващ глас, — но при едно условие.

— Луси иска да каже — побърза да поясни лейди Аштън, обръщайки се към Бъкло, — че чака отговор на писмото, изпратено във Виена, Ратисбон или Париж — кой знае кой вятър го развява там онзи негодник, — с молба да, я освободи от думата ѝ, която е изтръгнал с измама. Не се съмнявам, приятелю, че няма да упрекнете дъщеря ми за тази нейна деликатност, защото това засяга всички нас.

— Не, разбира се. Мис Аштън правилно постъпва... Много честно дори... — каза Бъкло и полуизпя, полуиздекламира края на старата песен:

*Преди да захванеш нова любов,
с любовта си сегашна свърши.*

— Но, струва ми се — добави той, като изчака малко, — че досега можеше сто пъти да получи отговор от Рейвънсууд! По дяволите! Готов съм сам да тръгна и да донеса писмо от него, ако мис Аштън ми окаже честта на такова поръчение.

— В никакъв случай — противопостави се лейди Аштън. — Големи усилия ни костваше да отклоним Дъглас от такава неразумна постъпка, въпреки че на него това повече приляга. Нима си мислите, че ще разрешим на вас, нашия приятел, когото обичаме като роден син, да се впуснете в така рисковано пътешествие, в толкова опасна мисия? Впрочем всички наши приятели са единодушни по въпроса и Луси би трябвало да се вслуша в съветите им: щом този недостоен човек не отговори на писмото ѝ, мълчанието му, както винаги в подобни случаи, трябва да се приеме за съгласие да се развали годежът. Всяко задължение изгубва сила, ако заинтересованата страна не настоява то да се изпълни. Сър, Уилям, който познава чудесно законите, не храни никакви съмнения в тази насока и затова, драга моя Луси...

— Милейди! — възкликна Луси с необикновена енергичност. — Не бива да ме убеждавате. Аз вече казах, че ако този нещастен годеж бъде анулиран, ще може да се разпореждате с мен, както намерите за добре... Но дотогава не мога да постъпя така, както настоявате. Това ще бъде голям грях пред бога и пред хората.

— Но, скъпа моя, ако той продължава упорито да мълчи...

— Той няма да мълчи — отвърна Луси. — Само шест седмици изминаха, откак му пратих писмо по сигурен човек.

— Изпратила писмо!... Как посмя!... Как дръзна да го сториш!... — закрещя лейди Аштън с глас, пресекващ от гняв, излизайки от възприетата до този момент роля. Ала скоро се опомни и изчурулика колкото можеше по-сладко: — О, скъпа моя! Как намери сили да се решиш!

— Няма значение — каза Бъкло, — аз уважавам чувствата на мис Аштън и съжалявам само за едно — че не е избрала мен за свой пратеник.

— Все пак ми позволете да узная, скъпа мис Аштън — поде майката с ироничен тон, — колко време сме длъжни да чакаме завръщането на вашия Паколет, този ваш вълшебен куриер, защото, доколкото разбирам, не бихте доверили на никой смъртен вашето толкова важно послание.

— Пресметнах седмиците, дните, часовете и дори минутите — отвърна Луси. — След седмица ще дойде отговор. Ако не дойде, значи Едгар е мъртъв. И ще ви бъда признателна, любезни сър — добави тя, обръщайки се към Бъкло, — ако помолите майка ми до изтичането на този срок да не възобновява разговора за сватбата.

— Готов съм да помоля лейди Аштън — каза Бъкло. — Кълна се в честта си, че уважавам чувствата ви, мис Аштън. И макар да горя от желание по-скоро да приключим с тази работа, аз съм джентълмен и по-скоро бих се отказал изобщо от сватовството, отколкото да ви причиня дори минутно огорчение.

— Мистър Хейстън! — изрече лейди Аштън, побледняла от гняв и ярост. — Не мога да ви разбера! Нима за майчиното сърце не е скъпо щастieto на дъщерята? Бих искала да зная, мис Луси, в какъв по-точно смисъл съставихте писмото си?

— То беше точно копие на по-предишното, което сама ми продиктувахте.

— Тогава — рече лейди Аштън и в гласа ѝ отново прозвучаха нежни нотки — да се надяваме, че след седмица, драга дъще, ще вземеш окончателно решение.

— Нека не притесняваме мис Аштън, милейди — намеси се Бъкло, който въпреки грубите си маниери и обноски имаше добро сърце. — Пратеникът би могъл да се забави или непредвидени обстоятелства да му попречат да пристигне в уреченото време; веднъж аз сам изгубих цял ден, защото конят ми си счупи подкова. Позволете да надникна в календара си... хм, да, след двацет дни е празникът на свети Джуд. В навечерието на този празник аз трябва да присъствувам на конните надбягвания в Кавъртън Едж: искам да погледам как враната кобила на леърд Китългърд ще мери сили с четиригодишния жребец на брашнарят Джонстън. Но бих могъл да долетя обратно за една нощ, или пък Крейги ще ми съобщи как са завършили състезанията. А дотогава и аз няма да досаждам на мис Аштън и се надявам, че вие, милейди, сър Уилям и полковник Дъглас също няма да я притеснявате с отговора.

— Великодушен човек сте, сър — каза Луси.

— Не зная, мис; по-скоро, както вече ви признах, съм пряк и добродушен и ще се радвам, ако мога да ви направя щастлива. Само ми окажете тази чест и ме научете как да го сторя.

Изрекъл тези думи, Бъкло се поклонил на Луси за сбогом с чувство, което обикновено му беше неприсъщо, и се отправил към изхода. Лейди Аштън го последва и докато го изпращаше, непрестанно го уверяваше, че Луси дълбоко цени искреността на неговите чувства. Тя молеше Бъкло да не заминава, без да се е видял със сър Уилям, „защото — каза тя и отправи многозначителен поглед към Луси — в деня на свети Джуд трябва да бъдем готови да скрепим с подпис и печат брачния договор“.

— Да скрепим с подпис и печат — повтори Луси веднага щом вратата се затвори зад двамата. — Да скрепим с подпис и печат... да скрепим смъртната ми присъда! — И като притисна до гърди отслабналите си ръце, бедната девойка почти безчувствена се свлече в креслото.

Шумната поява на Хенри я изтръгна от вцепенението ѝ. Момчето дотича да ѝ напомни, че е обещала да му даде два ярда бледорозова кордела и да я завърже на клупове — за новите му жартиери. Луси

покорно стана, отвори едно ковчеже от слонова кост, намери корделата, грижливо отмери и отрязва от нея необходимата дължина и после, както я бе помолил брат ѝ, му завърза клуповете.

— Чакай! Не затваряй още ковчежето! — възкликна Хенри. — Трябва ми също сребърен ширит, за да завържа с него звънчетата към пръстена на новия ми сокол. Въпреки че той едва ли заслужава тази грижа. Такава мъка беше, докато го измъкна от гнездото му, а той излезе най-долен разбойник — забие нокти в яребицата, разкървави я и после я зареже. А на бедната птица какво ѝ остава? Помъчи се малко и после умре някъде из калуната или под първия преципов храст, до който успее да се довлече.

— Право казваш, Хенри! Много, много си прав! — въздъхна Луси и като му подаде кълбо ширит, тъжно стисна ръката му в своята. — Колко такива разбойници има на света! И колко смъртно ранени птици, които просто търсят място, където спокойно да умрат, но няма за тях нито полянка с калуна, нито преципов храст, където да се потулят.

— Хм, чела си го в някой роман — отзова се пренебрежително Хенри. — Шолто казва, че съвсем си се побъркала с тези романи. Аха! Май Норман свири на сокола. Отивам да му заключа веригите.

И той побягна — безгрижният, жизнерадостен хлапак, — а Луси остана сама с тъжните си мисли.

„Изглежда, така са ми предрекли орисниците: всички да ме изоставят — рече си тя, — дори хората, които би трябвало да ме обичат. Оставиха ме в ръцете на тези, дето ме тормозят. Значи така е трябвало да стане. Аз сама, без да търся съвета на някого, излязох на пътя на опасностите и сега пак сама, без да искам някому съвет, трябва да намеря изход или да умра.“

ТРИДЕСЕТА ГЛАВА

*... какво си мислела, че ще пожънеш
освен принадлежи меланхолични
от скръб и от потиснатост — роднини
на отчаянието безнадеждно,
а по петите им — рояк недъзи?
Шекспир, „Комедия от грешки“*

За да оправдаем до известна степен лекотата, с която Бъкло, този наистина добър човек, както сам обичаше да се нарича, се отказа от собственото си мнение по въпроса за брака с Луси и застана на страната на лейди Аштън, трябва да напомним на читателя в какво най-строго подчинение са били държани по онова време жените в шотландските семейства.

В това, както и в много други отношения шотландските нрави малко са се различавали от нравите във Франция преди революцията. Девойките от знатен произход почти не се показвали в обществото до омъжването си; и юридически, и фактически те били напълно подчинени на своите родители, които най-често решавали съдбата им по собствено усмотрение, без да се съобразяват със сърдечните им чувства. Кандидатът се задоволявал с мълчаливото съгласие на своята избраница да се подчини на родителската воля и тъй като младите почти нямали възможност да се опознаят, да не говорим за някакво сближение помежду им преди брака, мъжът си избирал жена по начина, по който това е описано във „Венецианският търговец“: обожателите на Порция избират ковчеже по външния му вид, като всеки храни надежда, че в тази лотария той ще изтегли щастливия билет.

Такива били нравите на века и няма нищо чудно, че мистър Хейстън Бъкло, този прахосник и гуляйджия, който почти не

познаваше порядъчното общество, не се опитваше особено да вниква в чувствата на своята избраница, защото хора много по-умни, по-тактични и но-опитни от него навярно биха постъпили на негово място по съвсем същия начин. Той знаеше — а за него това бе главното, — че роднините и приятелите на невестата са твърдо на негова страна и че имат сериозни причини да го предпочитат като кандидат.

Откак Рейвънсууд замина, всички постъпки на маркиз А... бяха насочени към това да се издигне непреодолима преграда между младия му сродник и Луси Аштън. Маркизът искрено желаше доброто на Рейвънсууд, но като действуваше в негов интерес, се съобразяваше, подобно на всички приятели и покровители, само с личното си мнение, без ни най-малко да помисли, че постъпките му могат да противоречат на стремежите на младия човек.

Използувайки властта си на министър, маркизът подаде в английската камара на лордовете апелация срещу решението на шотландските съдилища, предали на сър Уилям наследствените имоти на семейство Рейвънсууд. Тази мярка, до която така често се прибегва в наши дни, тогава бе приложена в Шотландия за пръв път и юристите, които се числяха към партията, враждебна на маркиза, окачествиха постъпката му като безпрецедентно, произволно и дори тиранично нарушаване на суверенните права на Шотландия. Щом тази апелация възмути дотолкова страничните лица, свързани със сър Уилям единствено поради общи политически интереси, лесно можем да си представим какво са говорили и мислили самите Аштън, научили за сполетялото ги сурово изпитание. Сър Уилям, у когото жаждата за земни блага бе по-силна и от вродената му предпазливост, изпадна в отчаяние от загубата, която го заплашваше. Надменният му син се вбесяваше при самата мисъл, че могат да го лишат от очакваното наследство. А в очите на злобната, отмъстителна лейди Аштън поведението на Рейвънсууд или по-точно на неговия покровител бе най-тежкото оскърбление, което зовеше към безпощадна мъст от този миг нататък. Под влияние на околните дори кротката, доверчива Луси намираще постъпката на Рейвънсууд прибързана и до известна степен некоректна.

„Нали баща ми покани Едгар тук? — мислеше си тя с тъга. — Татко симпатизираше или поне не пречеше на нашата любов. Едгар би трябвало да помни това и най-малкото от чувство на благодарност да

си наложи да почака известно време с утвърждаването на предполагаемите си права. Аз, без да се замисля, бих се отказала заради него от две такива състояния; а той се стреми така амбициозно да си възвърне това имение, сякаш не съзнава, че въпросът засяга и самата мен.“

Луси страдаше безмълвно, защото се опасяваше, че с жалбите си може да засили враждебните чувства, които изпитват всички в замъка към нейния любим и се надпреварват да осъждат предприетите в негов интерес мерки, като ги обявяват за неоправдани, незаконни, произволни — с една дума такива, каквито е могло Да се очакват в най-лошите времена на най-лошите Стюарти. Те твърдяха, че преразглеждането на решенията на компетентните шотландски съдии от страна на английската камара на лордовете — чиито членове били хора несъмнено твърде знатни, но не и сведущи по гражданските дела и което е съвсем възможно, предубедени срещу шотландските съдилища — е истински позор за Шотландия. Позовавайки се на тази крещяща несправедливост, замислена срещу сър Уилям, близките му не щадяха сили и не пестяха доводите си, за да убедят Луси да развали годежа си с Рейвънсууд, който те наричаха направо позорен, срамен, греховен, и обвиняваха клетата девойка в това, че е дала дума на смъртния враг на дома, като ѝ натякваха, че нейната упоритост усилва още повече нещастieto, постигнало родителите ѝ.

Но Луси не се разколебаваше. Сама, без всякаква подкрепа, тя намери сили да понесе стоически ужасните си мъки: хленченето на баща ѝ, неговите жалби срещу тиранията на управляващата партия, както той се изразяваше; непрестанните обвинения в неблагодарност, отправени срещу Рейвънсууд; постоянните разсъждения как се развалят и анулират всякакви договори; цитатите от гражданското, общинското и каноническото право и досадното му глаголствуване за *patria potestas*^[1].

Тя се оказа годна да изтърпи или да отмине с презрително мълчание зловните насмешки, а понякога и оскърбления на по-големия си брат, полковник Дъглас Аштън, дръзката и нахална намеса на приятели и роднини. Но беше безсилна срещу постоянното настойчиво преследване на своята майка, която, оставила всичко друго настрана, насочи усилията на находчивия си ум към една-едничка цел — да развали годежа на дъщеря си с Рейвънсууд и да издигне непреодолима

преграда между тях, като я омъжи за Бъкло. Тъй като умееше да вниква по-дълбоко от мъжа си в тайните кътчета на човешката душа, лейди Аштън разбираше, че по този начин ще нанесе страшен, съкрушителен удар на човека, когото смяташе за свой смъртен враг, и без колебание се приготви да го нанесе, макар да знаеше, че този удар ще разбие сърцето на собствената ѝ дъщеря. Без да забравя нито за миг поставената цел, тя се стараеше да проникне в душата на клетата Луси и непрекъснато се преобразяваше ту по един, ту по друг начин в присъствието на дъщеря си и в зависимост от обстоятелствата, а когато бе свободна, подготвяше страшни средства за мъчение, с които можеш да сломиш ѝ най-коравия човек, да го накараш да се откаже от взетото решение. Някои от средствата, които бе измислила, бяха прости и затова е достатъчно само бегло да ги споменем, докато други, типични за времето, страната и лицата, които фигурират в тази необикновена драма, заслужават да се спрем на тях по-подробно.

Първата задача на лейди Аштън бе да пресече всяка възможност за общуване между влюбените и служейки си ту с подкуп, ту с власт, напълно хвана в ръцете си всички, които се намираха около Луси; никоя крепост не е била подлагана на толкова жестока обсада, както тази нещастна девойка, макар привидно да не я ограничаваха в нищо. Границите на владенията на сър Аштън станаха за нея невидим магически кръг, очертан около омагьосан замък, в който и от който не можете да проникне нищо непозволено. Всички писма на Рейвънсууд до мис Аштън, в които той обясняваше причините за дългото си отсъствие, и всички бележки на клетата Луси до него, изпратени, както тя си мислеше, по верни хора, неизбежно попадаха в ръцете на майка ѝ. Може да се предполага, че в тези конфискувани послания, особено в писмата на Рейвънсууд, имаше нещо крайно неприятно за лейди Аштън, което разпалваше още повече злобата ѝ, макар отдавнашната ѝ омраза да беше вече нажежена до краен предел. Щом прочетеше заловените листа, тя ги изгаряше веднага и наблюдаваше с наслада как се превръщат в дим и пепел — навярно беше убедена, че точно така ще се превърнат в пепел и надеждите на влюбените: усмивката не слизаше от злобно присвитите ѝ устни, сатанинска радост искреше във втренчените ѝ очи... Съдбата обикновено послушно осъществява замислите на хора, които умеят бързо да използват попадналия им удобен случай. Точно по това време се разнесе слух, който уж се

основаваше на много достоверни факт, но всъщност съвсем неоснователен, че Рейвънсууд се готви да се жени за богата и знатна чужденка. Тази новина породила всеобщ интерес, тъй като и торите, и вигите, които си оспорваха властта и популярността, охотно разгласяваха интимни подробности от живота на противниците си, като ги използваша в политическата си игра.

Маркиз А... наистина бе изразил гласно и публично мнението си за брака на Рейвънсууд и макар всъщност да не бе употребил онези груби изрази, които му приписа Крейгънгелт, думите му бяха крайно обидни за семейство Аштън.

— Струва ми се, че тези слухове са твърде правдоподобни — заяви маркизът. — От все сърце желая да се потвърдят. Такъв брак е по-достоеен и по-почтен за един вдъхновен млад човек, отколкото съюз с дъщерята на стар адвокат-виг, чиито интриги погубиха бащата на младежа.

За разлика от него привържениците на Аштън, забравили за отказа, който Рейвънсууд получи от родителите на Луси, се възмущаваха от непостоянството и измяната, сякаш наистина с измама той бе изтръгнал дадената му от дъщерята на сър Аштън дума, а сетне напълно безразлично я бе изоставил заради новата си любима.

Лейди Аштън не пропусна възможността да се погрижи тези слухове да се разпространят и в замъка Рейвънсууд. Тя разбираше, че колкото по-често Луси чува това известие, колкото повече хора ѝ го повтарят, толкова по-достоверно ще ѝ се стори то. Едни разказваха за предполагаемия брак на Рейвънсууд като за нещо най-обикновено, други придаваха на тази новина прекалена важност и значение; нашепваха я в ухото на Луси ту като зла шега, ту ѝ я представяха като нещо съвсем сериозно, което трябва да я накара дълбоко да се замисли.

Дори невръстният Хенри беше превърнат в оръдие за допълнителни мъчения на своята сестра. Една сутрин той дотича в стаята ѝ, размахвайки върбово клонче, и със смях ѝ заяви, че това украшение току-що е пристигнало от Германия специално за нея. А както знаем, Луси бе много привързана към по-малкия си брат и тази глупава жестокост от негова страна я нарани по-болезнено, отколкото обмислените оскърбления на по-големия и брат.

Но тя не се разсърди на момчето.

— Бедни мой Хенри! — прошепна тя и го прегърна. — Повтаряш като папагалче това, което са те подучили да кажеш.

И сълзите неудържимо бликнаха по страните ѝ. Въпреки своята вятърничавост Хенри се нажали.

— Дявол да ме вземе, ако отново се съглася да те измъчвам, Луси! Честна дума, обичам те повече от всички други. Искаш ли да пояздиш сивото ми пони; ей така, за разходка? — добави той и нежно целуна сестра си. — Можеш да го пуснеш в галоп и дори да отидеш отвъд селото, ако поискаш.

— Кой ти рече — настръхна Луси, — че не мога да яздя където поискам?

— О! Това е тайна! — заяви момчето. — Опитай да отминеш Улфс Хоуп и конят ти веднага ще изгуби някоя подкова или ще окуцее, или в замъка ще забие камбана, или друго нещо ще се случи, така че непременно ще ти се наложи да се върнеш. Повече нищо няма да ти кажа: ако се научи Дъглас, няма да ми подари спортния екип, а вече ми го е обещал. Сбогом, сестричке!

Този разговор потопи Луси в още по-дълбоко отчаяние; сега тя напълно се убеди в това, което само беше предполагала: в бащиния ѝ дом я държат като пленница.

В началото на нашето повествование споменахме, че Луси е романтична девойка, която чете рицарски романи и обича да си представя, че е на мястото на легендарни героини, чиито приключения поради липса на по-добри примери от други книги постоянно занимаваха мислите и. Вълшебната пръчица, която по-рано ѝ служеше, за да извиква с нея фантастичните си видения — а те облекчаваха самотата ѝ, — сега се превърна в жезъл на магьосник, верен роб на зли духове, които я окръжаваше със страшни призраци и я заставяше да трепери ужасена. Струваше и се, че близките ѝ се отнасят към нея недоброжелателно, с подозрение и дори омраза. А този, заради когото всички се отвърнаха от нея, вероломно я е изоставил. И така доказателствата за измяната на Рейвънсууд ставаха от ден на ден все по-убедителни.

Почти по същото, време от континента пристигна някакъв авантюрист на име Уестънху, стар приятел на Крейгънгелт. Достойният капитан, който винаги усърдно помагаше на лейди Аштън в осъществяването на плановете ѝ дори без да се сговаря с нея, и този

път убеди твърде лесно стария си приятел да потвърди новината за предстоящия брак на Рейвънсууд, като наду някои от „достоверните“ факти и съчини останалите.

Притисната от всички страни, доведена до пълно отчаяние, Луси не издържа тежките удари на съдбата и непрестанния тормоз и огорчения. Тя стана мрачна, разсеяна и — което рязко контрастираше с плахия ѝ и мекушав характер — често с раздражение и ярост се опълчваше срещу своите мъчители. Здравето ѝ също се разклати: болезнената руменина и блуждаещият поглед говореха, че страда от болезнени душевни терзания. Всяка майка би се смилила над клетата си дъщеря, но не и лейди Аштън. Тя се стремеше твърдо и неотстъпно към поставената, цел и наблюдаваше признаците на душевно и физическо изтощение така, както вражеският генерал оглежда кулите на обсадената от него крепост, разтърсвана от огъня на неговата артилерия; с други думи лейди Аштън смяташе внезапните изблици на гняв и пристъпите на тъга у Луси за безспорни признаци за това, че решителността на дъщерята е напълно изцедена, и като рибар, извлякъл от водата мятащата се на въдицата риба, очакваше мига, в който ще може да метне жертвата си на брега. В желанието си да ускори развързката, лейди Аштън прибегна до едно средство, твърде характерно за жестоките нрави на онази епоха — средство, което читателят несъмнено ще окачестви като отвратително и сатанинско.

[1] Мощта на родината (лат.). — Б.пр. ↑

ТРИДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

*Домът на вещица във дрипи цяла,
във бедност и беди закоравяла,
за делото си пъклено и кобно
туй пусто място беше си избрала.
Далеч от хора скрила се удобно,
злини във завистта си тук твореше злобно.
„Кралицата на феите“*

Скоро здравето на Луси Аштън се влоши дотолкова, че се наложи да бъде наглеждана от опитна гледачка, свикнала да се грижи по-добре за болните от обикновените прислужнички. Изборът на лейди Аштън по причини, известни само на нея, се спря на Ейлси Гурли, наречена Знахарката от Бодън.

Тази жена се ползуваше с голяма известност сред невежите селяни като целителка на разни недъзи, особено на епилепсията и други тайнствени болести, които озадачават лекарите. Тя лекуваше с билки, събирани в различни часове на нощта, с баене, със заклинания и врачуване, които понякога оказваха положително въздействие върху въображението на болния. Такава бе професията на Ейлси Гурли и лесно можем да се досетим, че не само местните жители, а и духовенството се отнасяха към нея с голямо подозрение. Освен със знахарство Ейлси тайно се занимаваше и с окултизъм, защото въпреки жестоките наказания, налагани за това предполагаемо престъпление, имаше доста хора, които бяха готови поради недоимък или от злоба да надянат на лицето си омразната и опасна маска на магьосника, отчасти за да имат власт над околните, отчасти заради жалките пари, които припечелваха от мнимото си умение.

Ейлси Гурли не беше толкова глупава, че да признае открито съучастничеството си е нечиста сила: такова признание веднага щеше

да я отведе на кладата. Тя твърдеше също като Калибан^[1], че ѝ помага някаква невинна фея. Гадаеше съдбата, тълкуваше сънища, вареше лековити билки, откриваше кражби, уреждаше и осуетяваше сватби, при това понякога така успешно, че както мислеха жителите на околността, непременно прибягваше до помощта на самия Велзевул. Най-голямото зло, създавано от тези набедени магьосници, бе обаче това, че като чувствуваха неимоверното отвращение към себе си, те, без да се замислят, бяха готови да извършат всякаква гнусна постъпка и под маската на своето знахарство често вършеха истински злодейства. Като четем съдебните протоколи от процесите срещу тези нещастници, неволно преставаме да недоволствуваме срещу съдбата им, като научим; че много от тях, бидейки отровителки, съучастнички и безсърдечни извършителки на прикрити семейни престъпления, напълно са заслужавали жестокото наказание, което са били осъдени да изтърпят за своето мнимо магьосничество.

Такава беше Ейлси Гурли, на която лейди Аштън възложи грижата за здравето на дъщеря си, надявайки се с нейна помощ напълно да пречупи волята на Луси. Всяка друга не толкова влиятелна жена не би се осмелила да предприеме такава крачка; но високото положение на лейди Аштън и силата на характера ѝ я правеха недостижима за мнението на обществото: тя можеше да си позволи да избере за дъщеря си „тази най-прочута в цялата околност опитна болногледачка и лечителка“, без да се страхува, че могат да я обвинят, че прибягва до помощта на съучастничка и съюзница на злия враг на човечеството — сатаната.

Старата вещица разбра, без много да ѝ се обяснява, какво очакват от нея. Тя беше напълно подходяща за ролята, с която се наемаше, защото за тази роля бе нужно тънко познаване на човешкото сърце и страсти. Достойната Гурли веднага забеляза, че самата ѝ външност — с която запознахме читателите преди известно време, когато за пръв път се срещнахме с нея край смъртния одър на сляпата Алис — кара Луси да потреперва от ужас, и веднага се изпълни с омраза към клетото момиче. Но стаила тежката обида, тя се залови за работа, като се мъчеше да отслаби и превъзмогне предубеждението на мис Аштън. Това се оказа твърде лесно и Луси скоро забрави за отблъскващата външност на своята болногледачка, подкупена от мнимата доброта и съчувствие, от които тя, бедната, бе съвсем отвикнала напоследък.

Всеотдайните грижи и умението на старицата не след дълго спечелиха благоразположението на поверената ѝ девойка, макар не изцяло. В стремежа си уж да развлече болната, Ейлси започна да ѝ разказва легенди, които предаваше много изкусно, и скоро без усилие завладя вниманието на момичето: навикът да чете романтични истории и склонността да се отдава на мечти караха Луси да я слуша с интерес.

Отпърво разказите на Гурли бяха простички и увлекателни. Тя говореше за това

*как феите танцуват под луната
и влюбени се скитат в ноци тъмни,
вълшебниците зли как в кули стръмни
затварят своите жертви.*

Лека-полека обаче тези разкази започнаха да придобиват все по-мрачен и загадъчен характер и накрая станаха съвсем страшни. При това старицата ги нашепваше при светлината на нощната лампа, гласът ѝ постоянно пресекваше, мъртвешки бледите устни трепереха, костеливият ѝ пръст час по час се стрелваше нагоре, главата се тресеше, а воднистосините очи злобно проблясваха. Всичко това би могло да всели ужас дори в човек не толкова впечатлителен, колкото Луси, и в епоха не толкова податлива на суеверия, колкото тази, за която се разказва в нашето повествование. Старата вещица веднага схвана, че Луси е оплетена в мрежите ѝ, и започна да затяга примката около шията на послушната си жертва. Сега тя премина на легендите за рода Рейвънсууд, за миналото им величие и страшната им мощ, които народното предание бе украсило с много суеверия. Старата вражалица разказа цялата история за съдбовния извор, като я украси с ужасни допълнения; тя вплете в разказа си вдъхващото страх пророчество за съдбата на мъртвата годеница на последния Рейвънсууд, което чухме от устата на Кейлъб. Накрая разказа на Луси и за призрака, явил се на Рейвънсууд в гората, като използва преувеличената мътва за случилото се, породена от непредпазливите въпроси на Едгар в хижата на починалата Алис.

Ако Луси не бе паднала духом или ако тези разкази се отнасяха за друга фамилия, тя навярно би се отнесла равнодушно към тях. Но

при сегашното ѝ болезнено състояние те подействуваха много силно; мисълта, че зла орис тегне над нещастната ѝ любов, я завладя всецяло; под въздействието на суеверни опасения съзнанието ѝ, без друго поразено от скръб, терзания и неизвестност и угнетявано от убеждението, че е самотна и изоставена, съвсем се помрачи. В историите, които ѝ разказваше нейната болногледачка, имаше голямо сходство със собствената ѝ съдба и лека-полека Луси започна да разговаря с Ейлси за трагични и тайнствени неща, от ден на ден все повече се доверяваше на старата вещица, макар че от Ейлси все още я побиваха тръпки на страх и отвращение. И старицата ловко се възползува от тези кълнове на доверие към нея. Започна да внушава на бедното момиче желание да узнае бъдещето си — най-сигурния начин за пълното разстройство на разсъдъка и за сломяване силата на духа. Ейлси се залови да обяснява разните знамения, да тълкува сънищата, а навярно е прибягвала и до други коварни средства, с които мнимите съюзници на дявола са замъглявали разсъдъка на жертвите си и вселявали в душата им смъртен ужас. В обвинителния акт срещу Ейлси Гурли — научих с радост, че тази стара вещица е била съдена, осъдена да загине на клада и изгорена на хълма Норт Берик по решение на специална комисия на Тайния съвет — сред многото ѝ престъпления открих да се споменава и това как тя с помощта на дявола показала на някаква девойка от знатно потекло бракосъчетанието на нейния годеник, който тогава бил в чужбина, с друга жена. Но в тази, както и в някои други части от обвинението имената и датите съзнателно са променени, навярно от уважение към заинтересованите лица. Във всеки случай е напълно ясно, че Ейлси Гурли не би могла да разиграе такава сложна комедия сама, облягайки се само на ловкостта или на хитрите си приумици. Но така или иначе, цялото това гадание упражни пагубното си въздействие върху болния разсъдък на Луси: тя стана още по-раздразнителна, здравето ѝ от ден на ден все повече се влошаваше, проявяваше към всичко безразличие, бе мрачна и потисната. Долавяйки причините за тази промяна, сър Уилям най-сетне се реши да прояви някакво подобие на власт, което дотогава би било съвсем несвойствено от негова страна, и поиска да изгонят Ейлси Гурли от замъка. Но тетивата на лъка вече бе изстреляла стрелата и тя се заби дълбоко в хълбока на сърната, набелязана за жертва.

Наскоро след като Ейлси Гурли напусна замъка, родителите отново настояха пред Луси да даде отговор на Бъкло.

— Аз зная — каза тя живо, което ги изненада, — че небето, земята и адът са се опълчили срещу съюза ми с Рейвънсууд. Но съм обвързана с думата, която съм му дала, и няма да наруша тази дума без съгласието на моя годеник. Трябва да бъде сигурна — прибави тя, — че той ще ми върне свободата, и можете да постъпите с мен както желаете. Безразлично ми е как. Когато брилянтите ги няма вече, не е ли все едно в каква кутийка сме ги пазили?

Това бе казано толкова твърдо, а очите на Луси така страшно блестяха и ръцете бяха така здраво сключени, че родителите ѝ не посмяха да възразят. Единственото, което лейди Аштън постигна при всичката си хитрост, бе съгласието Луси да напише под нейна диктовка писмо до Рейвънсууд с молба да ѝ даде категоричен отговор смята ли да остане верен на техния, по думите на Луси, „нещастен годеж“, или желае годежът да бъде развален.

Лейди Аштън се възползува от представилата ѝ се възможност и така умело състави писмото, че който и да го прочетеше, непременно би решил, че Луси моли своя любим да се откаже от задълженията си, които противоречат на интересите и наклонностите и на двамата. Но тъй като не разчиташе напълно на тази уловка, лейди Аштън в края на краищата реши да унищожи писмото, с надеждата, че като не получи отговор, Луси ще възнегодува и сама ще се откаже от Рейвънсууд. Ала сметките ѝ се оказаха погрешни.

Времето, необходимо за получаването на отговор от континента, отдавна бе изтекло. Слабият лъч надежда, който топлеше сърцето на Луси, почти изгасна. Но въпреки това тя не отстъпваше. Тешеше я мисълта, че писмото ѝ може би не е изпратено. Една от новите машинации на майка ѝ неочаквано даде на клетото момиче възможност да узнае това, което така я измъчваше.

След като сподвижницата на дявола бе изгонена от замъка, лейди Аштън реши все със същата цел да прибегне до услугите на друг помощник, съвсем различен от първия; това бе презвитерианският свещеник, когото вече споменахме — достопочтеният мистър Байд-дъ-Бент, известен със строгите си принципи и благочестие. Тя се обърна именно към него, надявайки се, че

*свещеник вярата ѝ ще обърне,
та грях да бъде клетвата да спази,
на мен така омразна,*

както твърди тиранинът в една трагедия.

Но надеждите на лейди Аштън не се оправдаха. Отначало, като използва предразсъдъците на мистър Байд-дъ-Бент, тя лесно го привлече на своя страна — посвети го в ужасните последици от един съюз на дъщеря на богобоязливи, истински презвитерианци с наследник на кръвожаден прелатист и гонител, чиито прадеди са изцапали ръцете си с кръвта на мъчениците на вярата. Достопочтеният пастор веднага си спомни за брака между моавитянский пришълец и дъщерята на Цион.

Но макар че мистър Байд-дъ-Бент беше пропит от всички предразсъдъци на сектата си и изповядваше крайните ѝ принципи, той притежаваше здрав разум и състрадание, които беше придобил в точно онази школа на гоненията, от която хората обикновено излизат с ожесточени сърца. Като поговори насаме с мис Аштън, той се трогна от нещастieto ѝ и след кратък размисъл заяви, че тя е права да настоява за разрешение пряко да се свърже с Рейвънсууд по въпроса за годежа. И когато Луси изложи пред пастора съмненията си, като му разказа, че не е убедена дали изобщо е изпратено нейното писмо, мистър Байд-дъ-Бент силно се развълнува: заклатил побелялата си глава, той ту крачеше из стаята, ту се спираше облегат на бастуна си с дръжка от слонова кост. Накрая след дълги колебания честният пастир призна, че тези опасения му изглеждат основателни и че той се наема да помогне на девойката да ги отстрани.

— Предполагам, мис Аштън — поде той, — че вашата високопочитаема майка е попрекарила, макар да се е ръководила изключително от чувство на обич към вас и да е имала предвид вашите интереси, тъй като лицето, избрано от вас, е син на гонител и сам е гонител; той е „кавалер“, или както още ги наричат „злобен“, богохулник, и за него няма място в коляното Йесеево. Но въпреки това сме длъжни да бъдем справедливи към всички и да спазваме думите и задълженията, поети спрямо враговете ни, в равна мяра както към братята си. Затова аз сам, да, да, аз сам се заемам да изпратя писмо на

този човек на име Едгар Рейвънсууд с надеждата, че ще ви помогна да се освободите от мрежите, с които грешникът ви е оплел. Но като постъпвам по този начин, искам точно да спазя волята на достойните ви родители и затова ще ви помоля дума по дума, без да добавяте или изпускате каквото и да било, да препишете писмото, което ви е продиктувала по-рано вашата наистина достойна за уважение майка. Ще взема всички мерки писмото да бъде изпратено и ако вие, почитаема госпожице, не получите отговор на него, ще трябва да заключите, че този човек е решил мълчаливо да се отклони от думата, която сте му дали и която без съмнение той не желае честно и откровено да ви върне.

Луси прие с радост предложението на достойния пастор. Тя написа ново писмо, което точно повтаряше предишното, и мистър Байд-дъ-Бент го предаде на Сондърс Муншайн — безпримерен църковен настоятел на сушата и храбър контрабандист по море, който смело управляваше брига си срещу всички ветрове, които духат между Кампвер и източното крайбрежие на Шотландия. Според молбата на пастора Муншайн се задължи да достави писмото на мастър Рейвънсууд, в който и чуждестранен двор да се намира той.

Това обяснение ни е потребно, за да помогнем на читателя да разбере смисъла на разговора, воден между мис Аштън, майка ѝ и Бъкло — разговор, който описахме в предишната глава.

Сега Луси приличаше на моряк, претърпял корабокрушение в бурен океан: нещастникът се е хванал за една дъска, силите му отпадат, около него цари непрогледен мрак, проблясват мълнии, които зловещо озаряват сивата морска стихия на вълните, готови да го погълнат всеки миг.

Отминаваха седмица след седмица и ден след ден. Настъпи празникът на свети Джуд — крайният срок, приет от Луси, — а от Едгар нямаше ни писмо, ни вест.

[1] Герой на Шекспир от „Бурята“. — Б.пр. ↑

ТРИДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА

*Как греят с непривична яснота
тез имена от старите листа!
Високи, тънки букви писал той,
като дървета, наредени в строй,
а плавни, нежни писала е тя,
красиви като булчински цветя.
Краб^[1]*

И тъй денят на свети Джуд — последният срок, приет от самата Луси — настъпи, а от Рейвънсууд, както вече споменахме, нямаше нито писмо, нито някаква вест. Но Бъкло и верният му приятел Крейгънгелт никак не се забавиха: пристигнаха в замъка още рано сутринта — Бъкло искаше да получи окончателния отговор и да подпише необходимите документи.

Брачният договор бе грижливо съставен под надзора на самия сър Уилям и предвид на крехкото здраве на невестата бе решено да не канят на подписването никакви външни хора. Уговориха се сватбата да стане на четвъртия ден от подписването на договора, за което много настояваше предвидливата лейди Аштън, защото се опасяваше да не би Луси да размисли или да прояви упоритост. Но нещастното момиче, както изглежда, напълно се беше примирило. Луси изслуша вестта за предстоящата сватба с равнодушието на отчаяния човек, с пълно безразличие, което издаваше голямата ѝ потиснатост. Бъкло, който не можеше да се похвали с прозорливост, си обясни поведението ѝ като естествен за свенливата девойка страх от брака, още повече че Луси, както му бе добре известно, се омъжваше за него, подчинявайки се на родителската воля, а не според повика на сърцето.

След размяната на обичайните комплименти разрешиха на Луси да се оттегли за известно време, за да подготви тоалета си, защото

лейди Аштън заяви, че бракът е щастлив само тогава, когато договорът се подпише преди пладне.

Луси позволи на прислужничките да я облекат за предстоящата церемония по техен вкус и те я нагиздиха разкошно: бяла атлазена рокля с брюкселски дантели, множество брилянти, макар че яркият блясък на скъпоценните камъни никак не подходдаше на смъртната бледност на невестата и тъгата в тревожния ѝ поглед.

Едва тоалетът бе привършен и се появи Хенри, за да отведе покорната си сестра в гостната, където всичко бе готово за подписването на брачния договор.

— Знаеш ли, Луси — каза Хенри, — радвам се, че се омъжваш за Бъкло, а не за Рейвънсууд. Защото Рейвънсууд ми прилича на испански гранд и винаги ми се е струвало, че всеки миг се готви да ни пререже гърлата, а после да тъпче трупове ни с крака. Радвам се, че сега той е отвъд морето, далеч-далеч оттук. Никога няма да забравя как се изплаших, като го взех за оживелия портрет на стария сър Малис. Кажи ми откровенно, Луси, не се ли радваш, че се отърва от него?

— Не ми задавай въпроси, скъпи Хенри — отвърна нещастното момиче, — всичко вече ми е почти безразлично.

— Е, всички младоженки така казват — засмя се Хенри. — Но нищо, не се огорчавай. Само след година ще запееш друга песен. Сега ще бъда твой шафер и ще яздя сред първите в шествието. Всички роднини, познати и приятели от наша страна и от страната на Бъкло, ще те придружават на коне до черквата. Ще облека червена дреха с дантели, ще нося шапка с перо, ще запаша златошит портупей, украсен с point d'Espagne^[2], и нож вместо шпага. Аз, разбира се, бих предпочел да нося шпага, но баща ми не дава дума да се издума. Всичко това и още какво ли не друго ще пристигне довечера от Единбург с мулета. Старият Гилбърт ще го докара. Щом дойде той, ще те извикам да ми видиш новата премяна.

Появата на лейди Аштън, вече започнала да се безпокои поради дългото отсъствие на дъщерята, прекъсна разбъбрилото се момче. Като се усмихна най-нежно, майката хвана Луси под ръка и я поведе към залата, където вече ги очакваха сър Уилям Аштън и полковник Дъглас Аштън в пълна униформа; Бъкло, нагизден като младоженец; Крейгънгелт, облечен разточително от главата до петите — това бе дело на покровителя му — с нови дрехи и дантели, както според него

трябваше да бъде пременен един достоен капитан; и накрая преподобният мистър Байд-дъ-Бент, тъй като в правоверните презвитериански семейства присъствието на пастор при всички тържествени случаи се смята за задължително.

На масата, където бе разтворен брачният договор, бяха сложени вина и закуски.

Но преди събралите се да подпишат документите и да започнат угощението, мистър Байд-дъ-Бент по даден от сър Уилям знак ги прикани да изрекат заедно с него кратка импровизирана молитва към бога да изпрати благодат на брачния съюз, сключван между две достойни страни. С присъщата за онова време простота, която даваше възможност на духовния пастир да говори прямо и недвусмислено, мистър Байд-дъ-Бент помоли всевишния да изцели скръбната душа на Луси като награда за нейното покорство пред достопочтените ѝ родители, защото, като е почела волята на баща си и майка си, тя е изпълнила заповедта на господата бога наш и затова да пребъде в щастие и радост от нине и присно и во веки веков. После помоли господата да избави младоженеца от лошите привычки, които отклоняват младите мъже от добродетелния път, и да го просветли да изостави недостойните си приятели: безбожници, размирници и пияници (тук Бъкло намигна на Крейгънгелт), и да не се сношава с хора, които могат да го тласнат в лоното на греха. В заключение мистър Байд-дъ-Бент помоли всевишния да прояви божествената си благодат на сър Уилям, лейди Аштън и на цялото им семейство; продължавайки в този дух, той не пропусна никого от присъстващите, като изключим Крейгънгелт, когото навярно смяташе за непоправим грешник, недостоен да бъде споменат в молитвите му.

След това домакините и гостите пристъпиха към работата, за която се бяха събрали. Сър Уилям подписа договора с подбаваща тържественост и старание; синът му завъртя подписа си немарливо, като истински военен; Бъкло стори това още по-припряно, почти мълниеносно, а Крейгънгелт едва успяваше да му разгръща страниците, след което Бъкло изтри перото о дантеленото жабо на достойния си приятел.

Доиде редът на Луси. Грижливата майка я поведе към масата. Отпърво невестата започна да пише по хартията със сухото перо; когато ѝ обърнаха внимание, тя няколко пъти не успя да уцели тежката

сребърна мастилница, поставена съвсем наблизко. Лейди Аштън побърза да и се притече на помощ.

Видях с очите си този фатален договор. Името на Луси Аштън ясно е изписано в долния край на всяка страница И само едва забележимото разкривяване на буквите показва, че ръката ѝ е треперила. Последният ѝ подпис е недовършен, нечетлив и размазан: причината е в това, че точно в този миг отекна конски тропот, после бързи крачки по външната галерия и властен глас — пристигналият настояваше веднага да го пуснат в залата.

— Това е той, това е той! — извика Луси със слаб писък и пръстите ѝ изпуснаха перото.

[1] Джордж Краб (1754—1832) — английски поет, съвременник на Уолтър Скот. Откъсът е от поемата „Църковният регистър.“ — Б.пр.

↑

[2] Испанска дантела (фр.). — Б.пр. ↑

ТРИДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА

*Монтеки е! Познах го по гласа!...
Донес ми шпагата!... как посмял е
промъкнал се под маска, да се гаври
със празника на знатния ни дом?
Не ще е грях, кълна се в чест и род,
ако му взема мръсния живот!
Шекспир, „Ромео и Жулиета“*

Миг след като мис Аштън изпусна перото от ръката си, вратата на залата се разтвори и мастър Рейвънсууд нахълта вътре.

Локхард и още един слуга, които напразно се опитваха да попречат на достъпа му до залата, сега стояха като вцепенени зад гърба му, зашеметението им веднага се предаде на всички присъстващи. Лицето на полковник Аштън издаваше не само страх, но и гняв; Бъкло показваше високомерие и престолено равнодушие; останалите, дори лейди Аштън, не можеха да скрият ужаса си; Луси се вкамени, сякаш пред нея стоеше не човек, а призрак. И Рейвънсууд наистина приличаше повече на призрак, отколкото на живо същество.

Едгар се спря наред залата, срещу масата, където седеше Луси, без да обръща внимание на никого, сякаш тя беше там сама, и впери в нея поглед, изпълнен с дълбока печал и нескривано негодувание. Тъмното му наметало за езда, смъкнало се от едното рамо, висеше на широки гънки като мантия; богатото му облекло беше развлечено и изцапано от бързата езда; запасал беше шпага, а в колана бяха затъкнати пищови. Прихлупената шапка, която той свали при влизането си, засенчваше мургавото му лице; обикновено сурово, а сега изпито от скръб и мъртвешки бледо след продължителната болест, то изглеждаше жестоко и свирепо. Разкошната му коса, която се подаваше под шапката, и застиналата поза му придаваха вида на

мраморна статуя. Той не изрече пито дума, изтекоха две-три минути в дълбоко мълчание.

Накрая лейди Аштън възвърна присъщото си самообладание и поиска да узнае коя е причината за това дръзко нахлуване в дома ѝ.

— Милейди — обади се полковникът, — разрешете ми да отправя на мастър Рейвънсууд същия въпрос и да го помоля да ме последва, за да поговорим насаме.

Но Бъкло каза:

— Не, никому не ще отстъпя правото да искам обяснение от мастър Рейвънсууд. Крейгънгелт — обърна се той към приятеля си с друг тон, — какво се пулиш, сякаш виждаш призрак, дявол да те вземе! Подай ми шпагата! И по-живо!

— Извинете — рече полковникът, — но аз настоявам на правото си пръв да поискам удовлетворение от този човек, който нанесе такава нечувано оскърбление на моето семейство!

— Успокойте се, господа — каза Рейвънсууд, като се обърна към тях и вдигна ръка, сякаш предлагаше прекратяване на споровете, — успокойте се. Ако животът толкова ви е опротивял, колкото на мен, повярвайте, аз ще намеря време и място за двубой с всекиго от вас. Но сега не ми е до спорове за незначителни неща.

— Незначителни неща ли! — повтори полковникът и оголи шпага, а Бъкло стисна дръжката на своята шпага, подадена му току-що от Крейгънгелт.

Сър Уилям Аштън, разтревожен за съдбата на сина си, се хвърли Между младите мъже и Рейвънсууд.

— Сине, забранявам ти! — възкликна той. — Бъкло, моля ви! В името на кралицата и закона, укротете гнева си!

— В името на господата бога — извика Байд-дъ-Бент и вдигнал ръце към небето също застана между противниците, — в името на господата бога, изпратил на земята мир и добра воля, ви умолявам, заповядвам, настоявам, да не прибегвате до насилие. Жадният за кръв не е угоден богу. Който вади нож, от нож умира!

— Да не съм презряно куче, сър? — възкликна полковникът и гневно изгледа пастора. — Мога ли да преглътна такава обида в бащиния си дом! Пуснете ме, Бъкло! Той ей сега ще ми даде удовлетворение или кълна се в небето, веднага ще го убия още тук, на място!

— Не, не, няма да позволя това — отговори Бъкло. — Той ми пощади живота и дори да е самият дявол, намислил да погуби дома и рода ви, вие трябва да го убиете само в честен двубой.

Възползувал се от несъгласието между двамата, Рейвънсууд отново заговори.

— Успокойте се, господа! — изрече той решително. — Ако търсите опасност, ще трябва малко да почакате, докато се освободя. Работата, която ме води тук, няма да отнеме много време. *Ваш* ли е този почерк, госпожице? — попита той с по-мек тон и подаде на Луси едно писмо.

Едва чуто „да“ се изтръгна от устните на Луси, сякаш тя почти не съзнаваше, че говори.

— И този почерк ли е ваш? — продължи той, като ѝ подаде тайния им брачен договор.

Луси мълчеше. Страх, а може би по-силно чувство бе сковало съзнанието ѝ и тя едва ли разбираше какво я питат.

— Ако имате намерение да предявявате някакви искания въз основа на тези листове хартия — намеси се сър Уилям, — предупреждавам ви, че те са напълно лишени от юридическа сила.

— Сър Уилям Аштън — каза Рейвънсууд, — моля вас и всички присъстващи тук да ме изслушат и да се постараят правилно да разберат какво желая. Ако мис Аштън, както ми се стори, като съдя по последното ѝ писмо, по собствена воля и по собствено желание иска да развали нашия годеж, тази хартия, както вие се изразихте, няма да струва за мене повече от сухо есенно листо, изтръгнато от вятъра и валящо се на земята. Но аз искам да чуя отказа от собствената ѝ уста. И докато не го получа, няма да си отида. Вие сте много, а аз съм сам и можете да ме убиете, но съм въоръжен, доведен до отчаяние и скъпо ще продам живота си. Ето последната ми дума: искам да чуя решението на вашата дъщеря от самата нея; от нея самата и насаме, без свидетели. Сега избирайте — добави той, като извади с дясната си ръка шпагата от ножницата, а с лявата измъкна от колана един от пищовите си и запънал петлето му, насочи дулото надолу. — Избирайте — повтори той, — или кръв ще обагри тази зала, или ще ми дадете възможност да се обясня с моята избраница и годеница, на което имам пълно право по божите закони и по законите на тази страна.

Всички се отдръпнаха стъписани, уплашени от звука на гласа му и от решителния му вид: човекът, обзет от отчаяние, винаги взема връх над хората, вълнуващи се от по-слаби чувства. Пръв наруши мълчанието пасторът.

— В името на господата бога — каза той, обръщайки се към сър Уилям — ви моля да не отхвърляте посредничеството на смирения му слуга. Искането на мастър Рейвънсууд, въпреки че ни заплашва с насилие, ми се струва основателно. Нека мис Луси му каже, че сама е сметнала за нужно да се съгласи с желанието на родителите си и че се разкайва за думата, която му е дала. Тогава той ще си отиде с мир и няма повече да ни безпокои. Уви! Фаталните последствия от грехопадението на нашия праотец Адам се проявяват дори в създанията, изкупени от Спасителя; и сме длъжни да показваме християнско търпение към ония, дето като живеят в гняв и в неправедност, се поддават на неудържимия поток на своите страсти. Моля ви да удостоите мастър Рейвънсууд с обяснението, за което настоява. То няма да нарани сърцето на мис Аштън, защото тази благородна девица вече твърдо е решила да следва избора на достойните си родители. Нека тъй да бъде, казвам аз. Дългът ми налага да ви помоля да се съгласите с предложението ми.

— Никога! — извика лейди Аштън, в чието сърце злобата надви изумлението и страха. — Никога този човек няма да остане насаме с дъщеря ми, след като е обречена да бъде невеста на друг мъж! Излезте, ако щете всички, но аз оставам тук. Не се боя нито от заплахи, нито от оръжие, макар че някои от моите близки, изглежда, се уплашиха — прибави тя и хвърли поглед към полковника.

— За бога, милейди — възкликна достойният свещеник, — не подклаждайте главните на раздора! Убеден съм, че мастър Рейвънсууд, като вземе под внимание недоброто здравословно състояние на мис Аштън и вашия майчински дълг, няма да се възпротиви на желанието ви да присъствувате на разговора му с дъщеря ви. Аз също ще остана: може би белите ми коси ще предотвратят някои ненужни изблици на гняв.

— Приемам с готовност предложението ви, сър — каза Рейвънсууд. — Нека и лейди Аштън остане, щом желае. Но другите ще помоля да излязат.

— Ще ми платите за всичко, Рейвънсууд! — каза полковникът, като мина бързо край него, упътил се към вратата.

— Когато желаете — отвърна му Рейвънсууд.

— Не забравяйте — полуусмихна се Бъкло, — че преди това ще трябва да се срещнете с мен: имаме стари сметки за уреждане.

— Уговорете се помежду си за това — отговори Рейвънсууд, — но днес ще ви помоля да ме оставите на мира. И още утре най-важното за мене дело ще бъде да дам и на двама ви удовлетворение — такова, каквото вие смятате за нужно.

Полковник Аштън и Бъкло излязоха, по сър Уилям още се бавеше.

— Мастър Рейвънсууд — изрече той с примирителен тон, — смятам, че с нищо не съм заслужил този позор, този изблик на омраза в собствения ми дом. Ако приберете шпагата си в ножницата и ме последвате в кабинета ми, ще ви докажа с най-неопровержими доводи всичката безполезност на постъпката, която предприемате сега...

— Утре, сър, утре — прекъсна го Рейвънсууд. — Утре ще изслушам всичко, което решите да ми кажете, но днес ми се налага да се заема с друго свещено неотложно дело.

С тези думи той посочи вратата и сър Уилям напусна залата.

Рейвънсууд прибра шпагата в ножницата, освободи петлото на пищова си и отново затъкна оръжието в колана, после заключи вратата на залата, върна се до масата, свали шапка и загледа Луси с очи, преливащи от тежка мъка, която сякаш беше разтопила предишната му ярост.

— Познавате ли ме, мис Аштън? — започна той и отметна от челото си падналите кичури. — Аз съм Едгар Рейвънсууд.

Луси мълчеше.

— Да — продължи той все по-разгорещено, — аз съм Едгар Рейвънсууд, който от любов към вас наруши свещената си клетва, която ме задължаваше да мъстя за поруганата чест на рода ми. Аз съм същият Рейвънсууд, който заради вас прости предишните обиди; и нещо повече: стиснах приятелски ръката на гонителя и разорителя на моето семейство, на човека, който оклевети и стана причина за смъртта на баща ми...

— Моята дъщеря — намеси се лейди Аштън — няма основания да се съмнява в това, че сте Рейвънсууд; злобната омраза, с която са

пропити думите ви, веднага ѝ напомни, че пред нея стои смъртният враг на баща ѝ.

— Моля да не ме прекъсвате, милейди — възрази Рейвънсууд. — Чакам отговор от дъщеря ви. И тъй, аз продължавам. Мис Аштън! Аз съм Рейвънсууд, на когото вие дадохте клетва за вяроност. Вяроно ли е, че искате да се отречете от нея и да си вземете думата назад?

Безкръвните устни на Луси се раздвижиха.

— Такова е желанието на майка ми — измънка тя.

— Истина е! — намеси се лейди Аштън. — Самата аз по силата на правото, дадено ми от бога и хората, не само посъветвах в тази насока дъщеря си, но и подкрепих намерението ѝ да се откаже от злополучната, необмислено дадена от нея дума, като счете в съответствие със светото писание годеща си с вас за недействителен.

— Светото писание! — презрително усмихнат изрече Рейвънсууд.

— Мистър Байд-дъ-Бент — обърна се лейди Аштън към свещеника, — прочетете текста, по силата на който вие сам, след дълги размисли, обявихте за недействителен мнимия годещ, на който държи този необуздан човек.

Пасторът извади от джоба си Библията, освободи закопчалките ѝ и прочете следното:

— „Ако жената даде обет пред бога и се обвърже със свещена клетва, докато живее в дома на своя отец в млада възраст и чуе нейният отец обета ѝ и клетвата, които е поела тя в душата си, отецът ѝ не възрази на тази нейна клетва и обет, то нейният обет ще се изпълни и клетвата ѝ — също.“

— Цитатът, който ми прочетохте, отговаря съвсем точно на нашия случай! — прекъсна го Рейвънсууд.

— Търпение, млади човече, търпение — възпря го пасторът, — слушайте какво се казва по-нататък: „Но ако отецът ѝ, дочул молбата и, ѝ запрети, то всичките ѝ клетви и обети, които тя е поела в душата си, няма да се изпълнят и бог ще ѝ прости пристъпената дума, защото нейният отец е запрети.“

— Е, чухте ли! — тържествуващо възкликна лейди Аштън. — Нима не говорят тъкмо за нас приведените тук слова? Ще посмее ли той да отрече, че ние, родителите на подлъганата от него девойка, веднага щом научихме за думата, която тя е дала, или както се казва в

Библията клетва или обет, които тя е поела в душата си, категорично се противопоставихме на нейната постъпка и писмено уведомихме този господин за нашето решение.

— И това е всичко? — каза Рейвънсууд, обърнал се към Луси. — Нима заради тези жалки, лицемерни софизми вие се съгласявате да нарушите свещената клетва, която дадохте по собствена воля, и да принесете в жертва нашата любов?

— Чувате ли? — извика лейди Аштън. — Той богохулствува!

— Да го прости господ — въздъхна Байд-дъ-Бент. — И да го настави в истинния път.

— Спомнете си какво пожертвувах заради вас — продължи Рейвънсууд, обръщайки се пак към Луси. — Честта на древния си род, съветите на приятелите — нищо не можеше да разколебае моето решение: нито доводите на разсъдък, нито предзнаменованията бяха в състояние да ме накарат да се откажа от вас. Мъртвите излизаха от гробовете си, за да ме предпазят от опасността, но аз бях глух за техните предупреждения. Нима от благодарност за верността ми вие пронизвате сърцето ми със същото оръжие, което положих в ръцете ви, като ви се доверих напълно?

— Мастър Рейвънсууд — каза лейди Аштън, — вие зададохте всички въпроси, които сметнахте за нужни. Виждате, че дъщеря ми няма сили да говори с вас. Но аз ще отговоря вместо нея веднъж завинаги. Вие искате да знаете дали по своя воля Луси Аштън е взела назад думата, която с измама сте изтръгнали от нея. Държите в ръката си писмото, написано от дъщеря ми, в което тя ви моли да бъде развален годежът. Ако това доказателство не ви е достатъчно, погледнете: ето брачния ѝ договор с мистър Хейстън Бъкло, който тя току-що подписа в присъствието на този преподобен господин.

Рейвънсууд погледна лежащите пред него листове и се вкамени.

— Мис Аштън доброволно ли подписа този договор? Без насилие? Без измама? — попита той духовника.

— Доброволно — отвърна Байд-дъ-Бент, — заклевам се в това.

— В такъв случай, милейди, аз приемам, че сте ми представили неопровержими доказателства — мрачно изрече Рейвънсууд. — Безсмислено, а и недостойно би било да губим повече време за празни уговорки и упреци. Ето, мис Аштън, връщам ви залога на вашата първа любов — и той сложи пред Луси нейната част от скрепения с

подписите им договор и половината от златната монета. — Желая ви да спазите думата, която днес сте дали, и ви моля да върнете свидетелствата за измаменото ми доверие или по-точно — за моето безумие.

Луси отвърна на презрителните слова на любимия с блуждаещ поглед, но очевидно беше доловила нещо от тях, защото вдигна ръката си така, сякаш искаше да развърже синята лента, която обвиваше врата ѝ. Но силите и бяха толкова отпаднали, че лейди Аштън побърза да ѝ помогне. Като преряза лентата, тя освободи другата половинка на златната монета, която Луси зее още носеше на гърдите си; писменият обет на Рейвънсууд отдавна беше в ръцете на лейди Аштън; с надменен поклон тя подаде и едното, и другото на младия човек.

„Все пак е продължавала да носи моя дар!“ — помисли той и гневът му доста се смекчи. — „Да го носи на гърдите си... Да го носи до сърцето си! Дори в минутата, когато тя... Но да се съжاليا, няма смисъл.“

Като изтри нахлулите в очите му сълзи, Рейвънсууд с предишната си решителност доближи камината, хвърли в огъня листчето хартия заедно с късчето жълтица и сякаш в стремежа си да се убеди, че всичко е свършено, размачка въглените с крак.

— Няма повече да ви досаждам, милейди — каза той на майката. — В отговор на вашите зложелателства и интриги ще си позволя единствено да изразя надеждата, че ще престанете да си играете с честта и щастието на вашата дъщеря. А на вас, госпожице — добави той, поглеждайки към Луси, — ще кажа следното: дай боже хората да не ви сочат с пръст като клетвопрестъпница.

С тези думи Рейвънсууд се обърна и напусна залата.

Опасявайки се синът му и Бъкло да не влязат в стълкновение с Рейвънсууд, сър Уилям с молби и заплахи ги отведе в една отдалечена част на замъка. Но когато Едгар слизаше по голямото стълбище, Локхард му подаде бележка от Шолто Дъглас Аштън. Полковникът молеше да го уведомят къде ще може да намери мастър Рейвънсууд след четири-пет дни, предвид на необходимостта да уреди с него едно важно нещо след завършването на голямото семейно тържество.

— Предайте на полковник Аштън — студено отвърна Рейвънсууд, — че съм на услугите му и ще го чакам в Улфс Краг.

Когато Едгар слизаше по външните стълби, които водеха към портите на замъка, бе достигнат от Крейгънгелт; от името на своя покровител той изрази надеждата, че Рейвънсууд няма да напусне бреговете на Шотландия поне в близките десетина дни, тъй като леърд Бъкло би желал да се отблагодари за някои минали и някои по-скорошни услуги, оказани му от това лице.

— Предайте на вашия господар — гневно отговори Рейвънсууд, — че ще бъда в Улфс Краг. Ще ме намери там по всяко време, ако съдбата не осуети намерението му.

— На *моя* господар! — възмути се Крейгънгелт, който се окуражи, като видя появилите се на терасата полковник Аштън и Бъкло. — Трябва да знаете, че няма на земята човек, когото да призная за свой господар! И не ще позволя да бъда оскърбяван!

— Тогава си потърсете господар в самия ад! — извика Рейвънсууд, дал воля на насъбралата се ярост в душата му, и с такава сила отблъсна от себе си капитана, че той се търколи по стъпалата и се просна безчувствен долу.

„Какъв глупак съм! — помисли си Рейвънсууд. — Нахвърлям се на този презрян страхливец!“

Рейвънсууд възседна коня си, оставен до една балюстрада пред замъка, и го пусна ходом. Полковникът и Бъкло го наблюдаваха от терасата. Изравнил се с тях, Едгар повдигна шапка и ги измери с очи. Те му отвърнаха със също такъв поглед — втренчен и мрачен. После Едгар все тъй бавно пое по алеята, сякаш искаше да им покаже, че не бяга, а по-скоро се стреми към среща с тях, но като минаваше през вратите, се обърна и за последен път погледна замъка, пришпори коня си и се понесе вихрено, като същински демон, пуснат на свобода от някой магьосник.

ТРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

*Кой иде откъм брачните покои?
Туй Азраил е, ангел на смъртта.
Талаба^[1]*

След тази ужасна сцена пренесоха Луси в стаята ѝ, където тя лежа няколко часа в пълно вцепенение. На следния ден силите и твърдостта на духа ѝ като че ли се възвърнаха, но ведно с това се прояви някаква неудържима веселост, която никак не съответствуваше на характера ѝ, а още по-малко на нейното състояние. Изблици на безумен смях се редуваха с пристъпи на тиха меланхолия и необичайна раздразнителност. Лейди Аштън бе сериозно обезпокоена и нареди да повикат лекари. Те пристигнаха, опипаха пулса ѝ, не намериха в него никакви изменения и заявиха, че мис Аштън страда от душевна болест, за което препоръчаха движение, разходки и леки забавления.

Луси не продума нищо за събитията от предишния ден. Изглежда, че не си спомняше за случилото се, защото постоянно прокарваше ръка по врата си, сякаш търсеше там синята лента и като не я намираще, учудено и разочаровано бърбеше:

— Тази нишка ме свързваше с живота.

Въпреки тези явни признаци на лудост лейди Аштън беше отишла вече твърде далеч, за да си позволи да отложи сватбата на дъщеря си дори при сегашното ѝ състояние. Напротив, тя положи всички усилия, за да скрие болестта на Луси от Бъкло, защото знаеше прекрасно, че ако той открие и най-малкото неразположение към себе си в своята невеста, веднага ще анулира сключения договор, а то ще бъде голям срам и безчестие за семейството на Луси. Затова лейди Аштън реши, ако не се влоши състоянието на Луси, да извършат бракосъчетанието в определения ден. Тя се тешеше с надеждата, че промяната на мястото, обстановката и средата по-бързо и по-сигурно

ще излекуват разстроеното въображение на дъщеря ѝ, отколкото бавнодействащите средства, предложени от лекарите. Сър Уилям Аштън, който лелееше мисълта да възвеличи семейството си и се стремеше да си осигури подкрепа срещу мерките, които възнамеряваше да предприеме маркиз А..., за да му отнеме присвоените имоти, на драго сърце възприе плана на жена си, защото, както може да се предполага, дори да искаше, не би могъл да ѝ попречи. От своя страна Бъкло и полковник Аштън не даваха и дума да се спомене за някакво отлагане: те смятаха, че след всичко случило се ще бъде истински позор да се отложи сватбата дори за час, тъй като някой може да си помисли, че са се уплашили от неочакваното посещение на Рейвънсууд и дръзките му обвинения.

Но ако Бъкло знаеше за физическото или по-точно душевното състояние на мис Аштън, той едва ли щеше да бъде склонен да се бърза. Ала според тогавашния обичай младоженецът и неговата булка можеха да се виждат твърде рядко, и то за кратко време — обстоятелство, което много прилягаше на плана на лейди Аштън, — следователно Бъкло не само че не знаеше, но и не подозираше какво е истинското душевно състояние на нещастната му избраница.

Един ден преди сватбата Луси отново получи пристъп на необикновена веселост: тя с детско любопитство заразглежда премените на всички нейни близки, които щяха да участвуват в сватбеното тържество.

Утрото на следващия ден бе ясно и ведро. Официално облечени гости запристигаха отвсякъде. Не само роднини на сър Аштън и още по-знатната рода на съпругата му, а и много приятели и близки на Бъкло — до един облечени разкошно, възседнали също тъй разкошни коне, богато пременени като ездачите си, — както и всяко по-заможено презвитерианско семейство до петдесет мили от замъка бе счело за свой дълг да присъствува на сватбата, която се окачествяваше като победа, постигната над маркиз А... в лицето на сродника му Рейвънсууд. Великолепни закуски очакваха гостите на предсватбената трапеза, а след почерпката отекна заповед: „На коне!“ Изведоха невестата, придружавана от майка ѝ и брат ѝ Хенри. Веселостта ѝ от предишния ден бе се сменила с дълбока меланхолия, която добре прилягаше на строгия обред, който предстоеше. Очите на Луси блестяха, страните ѝ леко розовееха, което отдавна не ѝ се беше

случвало, и когато тя се появи, сияейки във великолепното си облекло, присъстващите гости зашумяха възхитено и в тази обща глъчка се открояваха дори гласове на дами. Докато гостите възсядаха конете си, сър Уилям Аштън, човек миролюбив, а и привърженик на добрия ред във всичко, смърти сина си Хенри, задето е запасал прекалено дълга за ръста си сабя — взета от брат му полковника.

— Щом си решил непременно да се въоръжиш за такава мирна церемония — каза той, — по-добре да беше взел късия кинжал, който поръчах специално за теб в Единбург.

Момчето отговори, че кинжалът се е изгубил някъде.

— Струва ми се, че ти нарочно си го скрил — продължи бащата, — за да се поперчиш с тази грамадна сабя на кръста, която подхожда по-скоро на сър Уилям Уолас, отколкото на теб. Е, както и да е, възсядай коня си и полагай грижи за сестра си.

Хенри се подчини и застана в средата на внушителната кавалкада. Мислите му бяха посветени единствено на сабята, на богато обшитото с дантела наметало, на шапката с пера и на чудесно обзедения кон, така че той не забелязваше никого и нищо около себе си; но запомни за цял живот момента, в който помогна на сестра си да възседне коня — влажната ѝ ръка беше студена като надгробен мрамор.

Сватбеният кортеж, разстлал се като пъстра лента по хълмове и долове, най-после достигна енорийската черква, а тя едва побра множеството, защото, без да смятаме прислугата, останалите наброяваха над сто мъже и жени. Венчавката бе извършена според обредите на презвитерианската църква, към която Бъкло напоследък бе решил, че принадлежи.

Отвън пред черквата се раздаваше щедра милостиня на бедните от близките енории; раздаването се надзираше от Джони Мортшу, получил наскоро повишение и изоставил задълженията си като пазач на запустялото гробище, за да приеме новата си служба — клисар на Рейвънсуудовата черква. Ейлси Гурли и двете ѝ приятелки — същите, които приготвиха за погребението покойната Алис, седяха наблизко върху един надгробен камък и завистливо сравняваха получените дарове.

— И все пак Джони Мортшу — изфъфли Ани Уини — можеше да си спомни ония, старите години и повечко да уважи отколешните си

приятелки, макар сега и да се перчи в черните си клисарски дрехи. Вместо шест херинги ми даде само пет, пък и те нищо не струват, а парчето говеждо е с цяла унция по-малко отколкото на другите. И мигар туй е месо! Само жили. Пък твоето парче, Маги, чини ми се, е от плешката!

— Моето ли? — отвърна паралитичната стара вещица. — Гол кокал! Щом тия богаташи са намислили да дават нещичко на бедните по сватбите и погребенията си, можеха да ни зарадват с нещо по-свястно.

— Е, е, миличка — обади се и Ейлси Гурли, — те раздават милостиня съвсем не от любов към нас. Хич не ги е еня тях дали сме сити, или умираме от глад. Нямаше да ги е срам и камък да ни поднесат наместо хляб, ама гордостта им не го позволява. Пък искат на всичкото отгоре и да им благодарим, сякаш че помагат на ближните си като същински хора християни.

— Право казваш — подкрепи я приятелката ѝ.

— Ейлси, ти си най-старата от нас; кажи, виждала ли си по-богата сватба?

— Сватбата е хубава — отговори Ейлси, — ама погребението ще бъде още по-богато.

— Обичам погребенията — рече Ани Уини. — Тогаз те хранят не по-зле, отколкото по сватбите, и не те карат да се хилиш, да се кикотиш престорено весело, да се правиш, че ти е много драго и да пожелаваш щастие на ония празноглави светлости, дето се отнасят къмто нас като към добичета. Да, аз наистина обичам погребенията — дадат ти милостинята и си запяваш старата песничка:

*Хлебец във полата, а във ръката — пени;
ни за тебе по-добре, ни по-зле за мене.^[2]*

— Което си е право, право си е, Ани — обади се паралитичната. — Да даде господ повече зеленина през юли и повече покойници.

— Но ти, Гурли — подметна куцата, — като си най-старата от нас трите, пък и най-умната, кой от тия весели господа пръв ще се отпрати за оня свят?

— Виждате ли ей оная гиздосия, цялата в скъпоценности и злато? Оная, дето я настаняват на белия кон, зад младичкия развейпрах с червената пелерина, дето се перчи с дългата си сабля на хълбока?

— Та туй е самата булка! — възкликна Ани Уини и дори нейното студено сърце се сви от жал. — Туй е самата булка! Тъй младичка, тъй хубавка и тъй богата! Мигар тя скоро ще умре?

— Време е да ѝ шият мъртвешкото покривало, казвам ви — изрече тежко-тежко пророчицата. — В пясъчния часовник на живота ѝ, дето го държи в ръцете си смъртта, изтичат вече сетните зрънца. И какво чудно има: та малко ли го тръскаха тоя неин часовник! Скоро ще почнат да капят листата, ама тя няма да види как на празника на свети Мартин вятърът ще ги върти по кърищата и дворовете.

— Ти май три месеца стоя в замъка да я наглеждаш — рече паралитичната — и ако не греша, ти дадоха само две парички, тъй ли?

— Тъй ами! — отвърна Ейлси с горчива усмивка. — А сър Уилям Аштън ми обеща червена роба, клада, верига и буре с катран. Как ти се вижда, а? Като награда, задето от тъмно до тъмно бавех пошантавялата му щерка. Да си скъта той тия подаръци за своята жена!

— Казват, че било страшно да си имаш работа с нея — рече Ани Уини.

— Вижте — оживи се Ейлси Гурли, — ей я там се кипри на оня сив кон. Каква наперена и горда хубавица! Пък само в нея има толкоз дяволщина, колкото няма да наядеш във всичките шотландски вещици, дето някога са хвъркали в лунни ноци над хълма Норт Берик.

— Какви ги дрънкате за вещици, проклетници такива! — подвижна им Джони Мортшу. — Да не правите тука никакви магии, та да сторите беда на младите? Пръждосвайте се в къщи, че като грабна тоягата, само на вещици ще ми станете!

— Олеле, олеле! — завайка се престорено Ейлси Гурли. — Много се възгордахме с новите си черни дрешки и напудрена перука! Сякаш довчера и ние не сме били гладни и не сме брали студ! А днеска, то се знай, ще заскрибуцаме на старата цигулка и ще веселиме гостите в замъка заедно с другите набедени музиканти, дето ще довтасат там от цялата околност. Гледай да не ти се строши нещо на цигулката. Хубаво внимавай, момко!

— Чувате ли, добри хора! — извика Мортшу. — Тя заплашва, че ще ми прати някаква беда, урочасва ме. Ама почакай ти, стара вещице!

Ако таз вечер ми се случи нещо или ми се строши цигулката, не те чака добро. Ще ме помниш, докато си жива! Ще те замъкна и в съда, и в синода. Защото сега съм кажи-речи пастор: не какъв да е, а клисар на голяма енорийска чернова!

Ако взаимната омраза, която съществува между старите вещици и останалата част от човешкия род, бе отучила сърцата на бедните бабички да се веселят, това съвсем не беше в сила за хората от околността. Великолепието на сватбената свита, ярките одежди, пъргавите коне, празничният вид на хубавиците и блестящите им кавалери, пристигнали за венчавката — всичко това упражни обичайното си въздействие върху тълпата. Когато младоженецът и булката излязоха от черквата, народът ги посрещна с викове: „Да живеят родовете Аштън и Бъкло!“, отекнаха изстрели на пищови, пушки и мускети — салют в чест на младата двойка — и насъбралите се потеглиха към замъка. Наистина сред множеството имаше и няколко старци и старици, които се присмиваха на претенциозното шествие на тези парвенюта Аштън и си спомняха някогашните празненства на благородниците Рейвънсууд, хора с много древно потекло, но и те, съблазнени от изобилната трапеза, приготвена за всички, които се стекат в замъка, трябваше въпреки предубеждението си да признаят властта на l'Amphitriton on Ton dine^[3].

И така, придружавана от многобройна свита, включваща и богати, и бедни, Луси потегли към родителския покрив. През целия път Бъкло яздеше до своята невеста, но тъй като не знаеше как да се държи в новото си положение, полагаше грижи само за едно — да се покаже като изкусен ездач, без да се опитва да завърже разговор с Луси. Накрая сред нестихващи радостни приветствия младоженците благополучно пристигнаха в замъка.

В старо време сватбите се правели богато, на тях се стичали много хора — обичай, изоставен в нашия по-изтънчен век. Семейство Аштън поднесе на гостите си разкошен пир, остатъците от който бяха достатъчни не само за слугите, но и за кряскащата пред вратите тълпа; при това стопаните заповядаха да се доставят много бъчви бира, така че веселието на двора с нищо не отстъпваше на веселото угощение в самия замък. Мъжете според обичая на онези времена останаха дълго на сватбената трапеза и пиха с наслада скъпите вина, а дамите с нетърпение очакваха появата им в залата, за да завърши, както се

полага, сватбеното тържество с бал. Най-сетне, вече доста късно, мъжете, разпалени от виното и оживени от радостния повод, се появиха в залата, свалиха шпагите си и се приготвиха да поканят за танците изгубилите всякакво търпение дами. Музиката, настанена в галерията, лееше кънтящи звуци под сводовете на древния замък. Макар че според етикецията младоженците трябваше да открият бала, лейди Аштън, като се позова на неразположението на дъщеря си, сама подаде ръка на Бъкло и му предложи те двамата да открият танците.

Но в мига, когато грациозно отметнала глава лейди Аштън застана в очакване на първото подръпване на лъка по струните, който щеше да възвести началото на танца, тя изведнъж съзря странна промяна в украсата на залата.

— Кой посмя да свали портрета отгук? — неволно възкликна тя.

Всички погледи се устремиха към стената и тези от гостите, които по-рано бяха посещавали същата зала, забелязаха учудени, че на мястото на портрета ма бащата на сър Уилям сега висеше портретът на сър Малис Рейвънсууд, който се вираше в насъбралото се множество с гняв и отмъстителна насмешка. Портретът е могъл да бъде сменен само през някоя краткотрайна пауза, когато залата е била безлюдна, и никой нищо не би забелязал, преди да запалят полилеите и канделабрите за бала. С характерната си надменност и избухливост мъжете поискаха веднага да бъде открит виновникът, оскърбил домакина и всички гости; но лейди Аштън вече си бе възвърнала самообладанието и заяви, че това навярно е незаслужаваща внимание шега на една тяхна малоумна прислужница, която държат в замъка от състрадание; нещастницата се била наслушала на разказите на старата Ейлси Гурли за „предишното семейство“, както лейди Аштън наричаше рода Рейвънсууд. Веднага изнесоха от залата злополучния портрет и лейди Аштън откри бала. Грацията и достолепието ѝ компенсирала изгубеното младежко очарование и който я погледнеше, не можеше да не се съгласи с възторжените похвали на по-възрастните от присъстващите, че тя танцува много по-добре от младите.

Като се върна на мястото си, лейди Аштън никак не се изненада от това, което всъщност бе очаквала — Луси я нямаше в залата; майката веднага се впусна по следите ѝ, за да изглади тягостното въздействие, което тайнствената смяна на портрета навярно е упражнила върху дъщеря ѝ. Но очевидно опасенията на лейди Аштън

не се оправдаха, защото след около час тя се върна при гостите и доближила младоженеца, му прошепна нещо на ухото, след което той излезе от кръга на танцуващите и напусна залата. Музиката свиреше все по-силно, двойките танцуваха с жар, вдъхновявани от младостта, веселието и празничното настроение, когато изведнъж отекна страшен, пронизителен вик. Музиката стихна, танцът спря. Викът се повтори. Тогава полковник Аштън взе един канделабър, поиска от Хенри ключа от спалнята на младоженците и се завтече натам, последван от сър Уилям, лейди Аштън и някои от по-близките роднини. Гостите, занемели от почуда, очакваха завръщането им.

Като доближи спалнята, Шолто почука и извика имената на сестра си и на Бъкло, но не получи отговор: от спалнята се чуваха само тихи стенания. Тогава полковникът решително натисна дръжката, но нещо отвътре пречеше на вратата да се отвори. Накрая, тя поддаде и разкри неочаквана картина — на прага в локва кръв лежеше нещастният младоженец. Очевидците не можаха да възпрат вика на ужас, който се изтръгна от гърдите им. А гостите, дочули тези вопли — ново потвърждение на случилата се беда, — се втурнаха към спалнята.

— Тя го е убила — прошепна полковникът на майка си. — Търсете я!

Измъкна шпагата си и застанал на вратата, извика силно, че никой освен пасторът и някой лекар няма да бъде допуснат в тази стая. Бъкло още дишаше; вдигнаха го и го отнесоха в друга стая, където приятелите му, възбудени и негодуващи, се струпваха около лекаря, за да чуят час по-скоро неговото мнение.

През това време сър Уилям, лейди Аштън и дотичалите с тях роднини огледаха внимателно леглото и цялата спалня на младоженците, но не откриха и следа от Луси. И тъй като спалнята нямаше друг изход освен вратата, оставаше да предположат, че Луси се е хвърлила през прозореца. Но изведнъж един от търсачите, случайно навел светилника си, зърна нещо да се белее в ъгъла, където бе голямата стара камина. Това бе Луси. Тя седеше или по-право бе приседнала в позата на заек. Косите ѝ бяха разрошени, нощницата ѝ изпокъсана и опръскана с кръв, очите блестяха диво, лицето потрепваше в конвулсии. Разбрала, че са я открили, тя забъбри нещо бързо и неясно, после забърчи лице в гримаси и като насочи към

влезлите окървавените си пръсти, заръкомаха в изстъпление, ликуващо и демонично.

Едва с помощта на прислужничките успяха да извлекат нещастницата от укритието ѝ; когато я извеждаха от стаята, тя се обърна и сякаш с тържествуващ приемех изрече единствените дотогава разбираеми слова:

— А? Значи си отнесохте прекрасния ви младоженец!

Прислужничките, разтреперани от страх, отведоха Луси в друга стая, в отдалечена част на замъка, където я сложиха да легне и я оставиха под постоянното наблюдение на няколко жени, както изискваше състоянието ѝ в момента. Невъзможно е да предадем отчаянието на нейните родители, ужаса и смута на гостите, гневната разпра между приятелите на Бъкло и близките на семейство Аштън, кипналите страсти, разпалени от изпитите наскоро напитки.

Единствен лекарят успя най-сетне да въдвори тишина и да накара двата лагера да го изслушат. Той обяви, че макар раната на Бъкло да е дълбока и опасна, тя не е смъртоносна, ако го оставят в покой и не го преместват никъде. Това сложи край на яростния гняв на приятелите на пострадалия, които бяха настоявали той да бъде пренесен веднага в дома на някого от тях. Но те поискаха предвид на случилото се четирима от тях заедно със съответния брой въоръжена прислуга да останат в замъка за охрана на ранения. Полковник Аштън и сър Уилям приеха тяхното условие и останалите приятели на Бъкло въпреки късния час и тъмнината веднага напуснаха замъка. А докторът се зае с мис Аштън, чието състояние според него беше много сериозно. Незабавно изпратиха за други лекари. Цяла нощ Луси се мята в леглото си безумно, а призори изпадна в пълна безчувственост. Докторите заявиха, че същата вечер ще настъпи криза. И наистина вечерта болната се опомни, позволи да ѝ сменят бельото и да оправят леглото ѝ. Но веднага щом вдигна ръка към врата си, сякаш да потърси там синята лента, отново я обзеха ужасни спомени, които тя не можеше да понесе. Започнаха конвулсии и скоро клетницата издъхна, без да каже нито дума за това, което се бе случило предишната вечер между нея и Бъкло.

На другия ден след смъртта на Луси пристигна местният съдия и постарал се, доколкото е възможно, да щади покрусеното семейство на починалата, направи разследване на фаталното деяние. Той не намери

никакви улики, които да потвърждават всеобщото убеждение, че невестата, изпаднала в неочакван пристъп на умопомрачение, е проболала с нож съпруга си на прага на спалнята. Наистина в стаята откриха окървавен кинжал — същия, който Хенри бе изгубил в деня на сватбата; Луси навярно е успяла да го скрие, когато брат ѝ е показвал новите си притежания, докарани от Единбург.

Приятелите на Бъкло се надяваха, че след като оздравее, той незабавно ще хвърли светлина върху тази тъмна история и упорито му отправяха какви ли не въпроси, но пострадалият все избягваше отговора, оправдавайки се със слабостта си и крайната си отпадналост. Но когато лекарите заявиха, че вече е оздравял напълно, и му разрешиха да се премести в дома си, Бъкло събра своите близки — както мъжете, така и жените, които смятаха, че имат право да разчитат на откровеността му — и като им благодари за съчувствието, показано към него, а също и за готовността им да му помогнат с каквото могат, каза:

— Искам да знаете, че няма какво да ви съобщавам и за какво да търся отмъщение. Ако за случилото се през онази злополучна нощ ме попита някоя дама, аз няма нищо да ѝ отговоря, но ще реша, че тя е пожелала да приключим с нашето приятелство. Ако същия въпрос ми зададе мъж, ще го приема като оскърбление и ще му предлага да се срещнем на алеята на херцога^[4].

Това решително твърдение не се нуждаеше от допълнителни разяснения. Бъкло се вдигна от постелята коренно променен: бе станал сериозен и благоразумен. Отказа се от услугите на Крейгънгелт, като на сбогуване го възнагради така богато, че ако доблестният и храбър капитан разходваше по-пестеливо получената сума, нямаше да страда до края на живота си нито от бедност, нито щеше да се поддава на изкушения.

Скоро Бъкло замина за странство и не се върна повече в Шотландия, като до последния си час не каза нито дума за случилото се през онази фатална нощ.

Мнозина читатели навярно ще сметнат историята ни за твърде страшна, прекалено романтична и ще отдадат това на буйната фантазия на автора, който желае да угоди на жадните за разкази на ужаса читатели и тъй нататък; но онези, които са чели шотландските семейни хроники, въпреки имената, които съм променил, и някои

подробности, които съм прибавил, ще доловят в нашето повествование ЕДНА НАПЪЛНО ДОСТОВЕРНА СЛУЧКА.

[1] Пълното заглавие е „Талаба разрушителят“, поема от английския поет Робърт Сауди (1774—1843). — Б.пр. ↑

[2] Реджиналд Скот ни разказва за една старица, която лекувала различни болести, заради които била обвинена в магьосничество. Когато започнали да изясняват как по-точно, при какви условия тази старица се е занимавала с баене, се оказало, че за услугите си тя вземала само самун хляб и сребърно пени, а прословутото магьосничество, с чиято помощ успявала да излекува толкова недъзи, се заключавало в изпълнение на песничката, която споменаваме. — По бележка на автора. ↑

[3] Амфитрионът, който ще ги нахрани (фр.). Амфитрион е герой на Молиер от едноименна комедия, прочут с щедрото си гостоприемство. — Б.пр. ↑

[4] Алея в околностите на замъка Холируд, наречена по името на йоркския херцог, впоследствие Джеймс II или Яков II, както е известен още, който често се разхождал там, когато бил в Шотландия. Тази алея дълго служила за място на дуели. — Б.пр. ↑

ТРИДЕСЕТ И ПЕТА ГЛАВА

*Кое сърце и ум са цели в лед,
та при вида на жребий толкоз клет
да не запаят песен на печал?
Младеж прекрасен, смел и съвършен
препуснал сам към неизвестността;
и гине днес на нищетата в плен,
забравен и отхвърлен от света.
Лизбет^[1]*

Като известихме на читателя за оздравяването на Бъкло и посетнешната му съдба, ние поизбързахме, за да може след това да не се откъсваме от събитията, възникнали след погребението на нещастната Луси Аштън. Тази печална церемония бе извършена в мъгливата зора на един есенен ден. Погребваха Луси без всякакъв разкош, ограничиха се с извършването на най-необходимите обреди. Само най-близките роднини дойдоха да изпратят покойната до вечното и жилите в гробището на същата черква, където няколко дни преди това тя пряко воля се венча за Бъкло. Скромният ковчег, върху капака на който нямаше нито име, нито дати, бе отнесен в семейната гробница, уредена от сър Уилям в едно от крилата на черквата, и каменният гроб погълна тялото на тази, която някога бе очарователно, кротко и невинно същество, а след това почина, доведена до лудост от упоритото и жестоко насилие над нея.

Докато в гробницата се извършваше скръбният ритуал, трите селски вещици като лешояди, усетили наблизко мърша, отрано се бяха настанили на една надгробна плоча и по стар навик водеха нечестив разговор.

— Нали ви рекох, дружки мои — подхвана Ейлси Гурли, — че след богатата сватба ще дойде и богато погребение?

— Не виждам тука нищичко богато — възрази и Лини Уини. — Не дават ни месо, ни бира. Пъхнаха ни само по някоя и друга сребърна паричка в ръката и толкоз. А сума път бихме дотука, пък не сме и млади.

— Мълчи, глупачке! — озъби ѝ се Ейлси. — Никаква милостиня И никоя гощавка не може да се мери с радостното чувство на възмездие. Само преди четири дни тия тука се перчеха на охранените си коне, пък сега поглеж какви са оклюмали и мълчаливи, каквито бяхме ние в деня на тяхното веселие! Тогаз те бяха целите в злато и сребро, а сега са черни като кука в огнище. О, тая горделивка, мис Аштън! Трепереше от отвращение кога се доближаваше до нея някоя чесна, ама бедна женица. Пък сега и жаба не ще може да пропъди от гроба си, като се разквака отгоре ѝ. В гърдите на майка ѝ, лейди Аштън, гори същински адски огън. А сър Уилям, дето стряска хорицата с бесилки, клади и вериги! Ще ми се да знам какво ще ми рече той за магиите, дето се вършат под неговата стреха!

— Казват, че зли духове грабнали невестата от брачното ѝ ложе и я отнесли през комина, пък на младоженека превили шията — изфъфли паралитичната вещица.

— Не е ли все едно кой и как го е извършил — заключи Ейлси Гурли. — Ясно е, че туй е дело на нечестивия и тия предостойни дами и господа дълго ще помнят тоя ден!

— А вярно ли е — попита Ани Уини, — вярно ли е туй, дето се разправя още, че портретът на стария сър Малис Рейвънсууд треснал на пода в салона, дето се танцувало, и подир туй гостите на булката и на младоженека се скарали и стигнали до бой?

— Не, не е тъй! Ама потретът е бил наистина там, дето са танцували — поясни Ейлси. — Някои може и да не знаят, ама аз хубавичко знам как се е озовал тоя потрет в салона: явил се е да предрече на тия Аштън края на гордостта им! И туй не е последното знамение. Сега и там, в гробницата, се мъти нещо нечестиво. Видяхте ли как всички те, дванайсетте опечалени, слязоха в гробницата двама по двама?

— Потрябвало ми е да ги броя — изрече куцата.

— Дванайсет бяха, знам това — продължи въодушевено Ейлси, за която погребенията бяха твърде интересно зрелище, за да ги приема равнодушно.

— Да, ясно е, не сте видели, че в гробницата слезе още един човек, тринайсети, за който те хич не подозират — тържествуващо продължи най-възрастната бабичка, Ейлси Гурли, доволна, че е демонстрирала на приятелките превъзходството си в наблюдателността. — Ако старите поверия не лъжат, на едного от тях му остава още съвсем мъничко живот на тоя свят. Но чуйте: да се махаме по-скоро, дружки. Ако се случи тука нещастие, нас първи ще ни дръпнат да отговаряме и тогаз много лошо ни се пише!

Заграчили зловещо като същински гарвани пред чумен мор, трите предсказателки си тръгнаха от гробището.

Наистина, когато погребалният обред свърши, присъстващите забелязаха, че са с един повече, и шепнешком започнаха да си предават новината. Съмнението падна на младеж, облечен както всички в строг траур. Той се бе облегнал на една от колоните на гробницата и ясно личеше, че нито забелязва някого, нито чува какво се говори там. Роднините на покойната отново си зашепнаха, изразявайки недоумението и неудоволствието си от появата на непознатия. Но полковник Аштън, който поради отсъствието на баща си сам се разпореждаше с церемонията, помоли за мълчание.

— Зная кой е той — обясни шепнешком полковникът. — Този човек има не по-малко основание от нас да скърби и навярно скоро ще скърби още повече. Оставете на мен да се заема с него и не нарушавайте ритуала с излишни изобличения.

Изрекъл тези думи, той се приближи до непознатия, подръпна наметалото му и каза тихо, но решително:

— Ако обичате да ме последвате!

При звука на гласа му непознатият сякаш се опомни от унеса си и механично се подчини. Двамата изкачиха порутените от времето стъпала, които водеха от гробницата към гробището в двора на черквата. Останалите тръгнаха след тях, но спряха на входа на гробницата и с тревога заследиха това, което ставаше между полковника и непознатия, които, достигнали най-отдалечения край на гробището, потънаха в сянката на един тис и както личеше, поведоха оживен разговор.

— Аз, надявам се, говоря с мастър Рейвънсууд? — попита полковникът, когато стигнаха до отдалеченото място.

Непознатият мълчеше.

— Да смятам ли, че разговарям с убиеца на моята сестра? — запита повторно Шолто, треперейки от злоба.

— Да, прекалено вярно назовахте името ми — отвърна Рейвънсууд с глух, пресекващ глас.

— Ако се разкайвате за това, което сторихте — каза полковникът, — осланяйте се на бога да ви прости! Но мен няма да успеете да трогнете! Ето мярката на шпагата ми — добави той и подаде на Рейвънсууд къс хартия; — време на срещата ни: утре по изгрев слънце, място — пясъчната ивица източно от село Улфс Хоуп.

Рейвънсууд взе листчето; изглежда, той се колебаеше.

— Не довеждайте до последна крайност нещастника, който без друго вече е достатъчно отчаян — промълви Едгар най-сетне. — Не си рискувайте ненужно живота, а мен оставете да умра от ръката на някой друг.

— Не, няма да бъде така, както искате! — възкликна Дъглас Аштън. — Или ще бъдете убит от мен, или ще довършите гибелта на моето семейство, като ме убие. Ако не приемете дуела, който ви предлагам, знайте, че навсякъде ще ви преследвам и ще ви оскърбявам, докато името Рейвънсууд не стане символ на безчестие, както сега е символ на жестокост и злодейство!

— Няма да успеете да покриете с позор честното име на моята фамилия! — отвърна гневно Рейвънсууд. — Ако е съдено смъртта ми да сложи край на моя славен род, аз съм задължен пред паметта на прадедите си да ги опазя от безчестие. Приемам поканата ви и съм съгласен на вашите условия. Предполагам, че ще се дуелираме без секунданти, нали?

— Да, ще се сражаваме сами — потвърди полковник Аштън. — И само единият от нас ще се завърне след двубоя.

— Да прости бог душата на този, който падне мъртъв! — изрече Рейвънсууд.

— Така да бъде! — възкликна в отговор полковник Аштън. — Готов съм да окажа тази милост дори на смъртния си враг. А сега да се разделим, защото могат да ни попречат. И тъй, разбрахме се: утре по изгрев на пясъчната ивица източно от Улфс Хоуп, оръжието — шпаги!

— Чудесно! Няма да ме чакате напразно! — отсече Рейвънсууд.

След тези думи те се разделиха. Мастър Рейвънсууд се упъти към коня си, който бе оставил зад черковната ограда. Аштън се

присъедини към очакващите го роднини. Като се върна в замъка, той под благовиден претекст остави гостите си и сменил траурното облекло с костюм за езда, възседна коня си и препусна към Улфс Хоуп, възнамерявайки да пренощува в тамошния хан, та рано сутринта да може лесно да пристигне на мястото на срещата.

Не ни е известно как е прекарал мастър Рейвънсууд останалата част от този скръбен ден. Късно вечерта обаче той пристигна пред Улфс Краг и събуди стария си прислужник Кейлъб Болдърстън, който съвсем бе изгубил вяра, че Едгар ще се завърне. Смътни, противоречиви слухове за трагичната смърт на мис Аштън, предизвикана от загадъчни обстоятелства, бяха достигнали до стареца и бяха изпълнили сърцето му с неопишуема тревога: той се боеше господарят му да не изгуби от скръб и горест разсъдък си.

Поведението на младия Рейвънсууд никак не разсея тези опасения на Кейлъб. Отпърво Едгар нищо не отговаряше на Болдърстън, който уплашено го молеше да хапне нещо, да се подкрепи след пътя, а после със свиреп глас поиска вино и противно на навиците си пресуши на един дъх донесеното. Като видя, че на господаря му не му е до вечеря, старецът поиска позволение да го придружи до спалнята. Наложил се няколко пъти да повтори молбата си, защото Едгар, след като все мълчеше, едва сега го удостои с утвърдителен отговор — просто кимна. Но когато Болдърстън съпроводи младия си господар до стаята, която беше уютно подредена и която бе заемал след завръщането си от странство, Рейвънсууд се спря на прага стреснат.

— Не тук — изрече глухо той, — въведи ме в стаята, където умря татко, в стаята, където пренощува тя.

— Коя, сър — попита Кейлъб, неуспял да съобрази в момента поради силната уплаха.

— Тя, Луси Аштън! Нима искаш да ме убиеш, старче, като ме караш да споменавам името ѝ?

Кейлъб отвори уста да възрази, че старата спалня е много занемарена, но като погледна господаря си, чието лице изразяваше гневна припряност, не отрони нито дума. Безмълвен и треперещ от страх, Кейлъб тръгна напред да осветява пътя. Като достигна занемарената стая, той остави лампата на масата и се зае да оправя леглото, но господарят му с тон, който не търпеше възражение, му

заповяда да се оттегли. Старецът се подчини, обаче не отиде да си легне, а отправи към бога молитва за своя господар. От време на време той се присламчваше до затворената врата, но всеки път се убеждаваше, че Рейвънсууд не си е легнал. До слуха му винаги долиташе звукът на тежки стъпки, редуващи се на моменти със сподавени, горестни степания. А непреставацият шум на тези тежки стъпки безпогрешно подсказваше на стареца, че клетият му господар е обзет от безмерно отчаяние. Старият прислужник имаше чувството, че утрото, за което така жадува, мъчително се бави; но времето не се съобразява с нашите усещания и следва равномерно своя ход, независимо дали той ни изглежда бавен или бърз. Най-сетне утрото настъпи: зората разстла червеникавия си пожар върху безбрежните предели на проблясващата морска шир. Беше началото на ноември и този есенен ден бе необичайно тих и ясен. Но през нощта бе духнал източният вятър и вълните прииждаха по-близо, отколкото обикновено в подножието на скалите, приютили в прегръдката си замъка.

С първите лъчи на зазоряването Кейлъб Болдърстън отново тихо приближи вратата на спалнята на господаря си и през една пролука видя как Рейвънсууд измерва шпагите, които се пазеха в съседния килер. Едгар спря избора си на една от тях и измърмори:

— Неговата шпага е по-дълга. Толкова по-добре! Ще има още едно предимство срещу мене.

Кейлъб Болдърстън разбра какво се готви да направи господарят му. Той знаеше добре и друго: че намесата му ще бъде напълно безполезна, ако се опита да го разубеди или възпре. Едва успя да се отдръпне от вратата — Рейвънсууд излезе неочаквано от стаята и се запъти към конюшнията. Верният слуга, задъхан, се втурна подир него. Дрехите на Рейвънсууд бяха размъкнати, очите му блуждаеха и Кейлъб се убеди, че младият му господар наистина не е мигнал цяла нощ.

Когато Кейлъб влезе в конюшнията, Рейвънсууд оседлаваше коня си. Протегнал треперещите си ръце, Болдърстън с развълнуван глас поиска разрешение да му помогне, но Рейвънсууд отказа с мълчалив жест и изведе коня на двора. Кейлъб го последва. Едгар вече пъхаше крак в стремето, за да се метне на седлото, но в този миг старият прислужник в изблик на дълбоката си привързаност към господаря —

единствена в целия му живот, — превъзможна страха си и като се хвърли в краката на Едгар Рейвънсууд, прегърна коленете му.

— О, сър, о, господарю мой! — завайка се Кейлъб Болдърстън. — Убийте ме, ако желаете, но се откажете от туй, което сте намислили! Почакайте още един-едничък ден! Утре... утре пристига маркиз А... и всичко ще се оправи.

— Ти вече нямаш господар, Кейлъб — каза Рейвънсууд, като се опитваше да се освободи. — Клетни старче, защо се държиш така отчаяно за кулата, когато съвсем скоро тя ще се срути!

— Не, аз имам господар, щом е още жив наследникът на рода Рейвънсууд! Пък аз съм си слуга, родил съм се слуга при вашия баща... не, още при дядо ви! Родих се, за да служа на този род, живях за него и ще умра за него! Останете тук, моля ви, и всичко ще се уреди.

— Ще се уреди? Добре, добре! — отвърна Рейвънсууд. — Наивни старче, ти не знаеш, че нищо в живота ми вече не може да се уреди и смъртният ми час ще бъде най-щастливият за мене!

При тези думи той се изтръгна от ръцете на стария прислужник, метна се на коня и излетя през портите на замъка, но тутакси се върна и хвърли на завтеклия се към него Кейлъб тежко натъпкана кесия злато.

— Чуй, Кейлъб: определям те за изпълнител на завещанието ми! — изрече той с ужасяваща усмивка и като пришпори коня, се понесе надолу по стръмнината.

Златото остана недокоснато върху настилката на двора, защото старият прислужник, забравил всичко, гледаше след отдалечаващия се Рейвънсууд, който зави наляво и пусна коня по тясна и изровена пътека; тя водеше през един процеп в скалите към малкия залив, където някога се е намирал пристанът за лодките на замъка. Като разбра посоката, в която се отправи Рейвънсууд, Кейлъб побърза да се изкачи на източния бастион, където се откриваше гледка към цялото крайбрежие чак до Улфс Хоуп. Видя как господарят му препуска към селото и изведнъж си спомни страшната прокоба, че последният лорд Рейвънсууд ще загине в потъващите пясъци на келпи, намиращи се на половина път от кулата до пясъчната ивица северно от Улфс Хоуп. Едгар достигна тези фатални пясъци и изведнъж изчезна.

Полковник Аштън, изпълнен с безумно желание за мъст, вече бе пристигнал на уреченото място и в очакване на противника крачеше с

едри, нервни стъпки по пясъка, обрасъл с трева, като хвърляше нетърпеливи погледи към кулата, откъдето трябваше да се появи противникът му. Слънцето вече бе изгряло и пламтящият му диск искреше над морето, ширнало се на изток. В този миг полковникът ясно различи фигурата на конник, който препускаше към него също тъй нетърпеливо. Но изведнъж конникът и конят се изгубиха от погледа му, сякаш се стопиха във въздуха. Шолто разгърна очи — дали не беше се мярнал призрак пред зора му — и се завтече натам, където изчезна конникът. Отсреща към него тичаше Болдърстън. Двамата не откриха никакви следи. Есенните ветрове и силните приливи бяха неимоверно разширили пределите на потъващите пясъци и както изглежда, нещастникът обзет от трескавата си припряност да се озове по-скоро на мястото на срещата с полковника, бе предпочел да мине по-напряко, по този опасен път, за което свидетелствуваха отпечатъците на конските копита, вместо да свърне по ивицата поустойчив пясък в подножието на скалите. След време, когато настъпи приливът, къдравите вълни донесоха в краката на Кейлъб едно голямо черно перо, изтръгнато от шапката на Едгар Рейвънсууд. Старецът го взе, поизсуши го и го скъта в пазвата си.

Хората от Улфс Хоуп, научили за печалната случка, се струпаха на мястото на произшествието; претърсиха цялото крайбрежие, пуснаха лодки да търсят и в морето, но напразно — плаващите пясъци ревниво пазят плячката си.

Нашият разказ приближава своя край. Обезпокоен от тревожните слухове и опасявайки се за благополучието на своя родственик, маркиз А... пристигна на другия ден в Улфс Краг. Възобновиха търсенето на изчезналия, но без резултат и маркизът, като оплака загубата на своя близък, се върна в Единбург, където политическите и държавните дела отново погълнаха вниманието му.

Но Кейлъб Болдърстън изобщо не забрави господаря си. Ако светските блага биха могли да утешат стария човек, той щеше да живее доволен и обезпечен, за разлика от предишните години; ала животът бе вече изгубил за Кейлъб всякакъв вкус. Всички помисли на Кейлъб, всички негови чувства — гордост, радост, болка или страх — бяха неотделими от изчезналия род Рейвънсууд. Той ходеше с наведена глава, отказал се от всички досегашни занятия и навици, и постоянно

бродеше из стаите на кулата, които беше обитавал Едгар Рейвънсууд. Ядеше без охота, спеше без покой; преди да бе изминала и година от смъртта на господаря му, Кейлъб издъхна от тъга по младия си господар — свидетелство за преданост, което често ни показват кучетата, а хората — доста по-рядко.

Родът Аштън просъществува малко повече от Рейвънсууд. Сър Уилям Аштън умря наскоро, но преди това погребва по-големия си син, загинал на дуел във Фландрия; Хенри, който наследи баща си, почина, без да създаде семейство. Лейди Аштън доживя до дълбока старост, надживя всички, които бе погубила с жестокия си нрав. Допускаме, че дълбоко в душата си тя може би се е разкаяла и помирила с бога, което не желаем и не смеем да отричаме, но външно не показваше ни най-малки признаци на разкаяние или на съжаление — остана си предишната горда, надменна и непреклонна жена, каквато беше по времето на описаните тук печални събития. Великолепният мраморен паметник на гроба ѝ пази за потомците нейното име, титли и добродетели, а жертвите ѝ не са удостоени нито с паметник, нито с епитафия.

[1] Откъсът е от „Хералдика“ на споменатия автор. — Б.пр. ↑

Издание:

Уолтър Скот. Ламермурската невеста

Издателство на Отечествения фронт, София, 1990

Първо издание

Редактор: Боряна Василева.

Художник: Константин Жеков.

Художествен редактор: Мария Табакова.

Технически редактор: Божана Цекова.

Коректор: Ани Георгиева.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.